

รายงาน สภาวะการศึกษาไทย ปี 2565

การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัด ประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

(Learning Recovery and Education Opportunities
Effectiveness Accelerations Situation)

รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565

การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
(Learning Recovery and Education Opportunities Effectiveness
Accelerations Situation)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ร รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัด
ประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (Learning Recovery and
Education Opportunities Effectiveness Accelerations Situation).
--กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567.
206 หน้า
ISBN 978-616-270-492-5
1. การศึกษา--ไทย. I. ชื่อเรื่อง

รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (Learning Recovery and Education Opportunities Effectiveness Accelerations Situation)

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 10/2567

ผู้เผยแพร่   สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2316
โทรสาร 0 2243 7915
Website: <http://www.onec.go.th>

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยเป็นประจำอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และรายงานสภาวะการศึกษาไทยในช่วงเวลานั้น ๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและสภาวการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ที่จัดทำรายงาน เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้นำข้อมูลจากรายงานไปใช้ในการวางแผนนโยบาย การบริหาร และการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาและทำความเข้าใจสภาวะการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

สำหรับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สภาวการณ์ทางการศึกษา ในบริบทด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยใช้ข้อมูลสถิติทางการศึกษา ดัชนีตัวชี้วัดทางการศึกษา นโยบาย และยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เป็นฐานในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ทิศทาง แนวโน้ม ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา และประเด็นร่วมสมัยที่มีผลกระทบต่อจัดการศึกษาของประเทศไทย นอกจากนี้ เพื่อเป็นการพัฒนารายงานสภาวะการศึกษาไทยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และได้รับการยอมรับจากทั้งในและต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เพิ่มกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด และให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงาน สภาวะการศึกษาไทย รวมทั้งสร้างความร่วมมือทางวิชาการในการจัดทำรายงานกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา และร่วมมือกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในด้านกระบวนการในการจัดทำรายงาน โดยรายงานฉบับนี้ได้เลือกใช้กระบวนการ Joint Sector Review (JSR) ที่พัฒนาโดย Global Partnership for Education เป็นแนวทางในการจัดทำรายงาน โดย JSR เป็นกระบวนการที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยมีภาครัฐเป็นผู้นำ ในการดำเนินการ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสะท้อนสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ และกรอบแนวคิดทางนโยบายที่กำหนดไว้ร่วมกัน จนนำไปสู่ข้อสรุป ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย นอกจากนี้ ยังได้พัฒนานวัตกรรมในการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้านการศึกษา จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วประเทศ โดยใช้เทคนิค Education Pulse Survey ศึกษาและรวบรวมข้อมูล สภาวะการศึกษาไทย โดยข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูล Time-Series Data ที่บรรยายให้เห็นความเคลื่อนไหว หรือความเปลี่ยนแปลงของสภาวะการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2565 อย่างแท้จริง การดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 มีมาตรฐานในระดับสากล และได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพความเป็นจริง ของการศึกษาไทย อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำโดย รองศาสตราจารย์พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และคณะ ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ในทุกกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงาน ตลอดจนผู้ให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะ ในการจัดทำรายงานฉบับนี้ทุกท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

(นายอรรณพ สังขวาสิ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เริ่มจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มีลักษณะเป็นรายงานประจำปี เพื่อศึกษา และวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษา บริบท และความท้าทายในทุกมิติ อาทิ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ประเมินสถานะทางการศึกษาของประเทศโดยพิจารณาเปรียบเทียบจากสถิติทางการศึกษาและดัชนีชี้วัดทางการศึกษาในระดับนานาชาติ ติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและประเด็นร่วมสมัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทย คาดการณ์แนวโน้ม และทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคต อันนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนา/แก้ไขปัญหาทางการศึกษาทั้งในระยะสั้น และระยะยาวที่สอดคล้องและรองรับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและทิศทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนการตรวจสุขภาพทางการศึกษาประจำปี และกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของการจัดการศึกษาของประเทศไทยในเวลานั้น ๆ อันจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาใช้ในการวางแผนนโยบาย บริหารหน่วยงาน และจัดการเรียนการสอน และยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป ที่จะได้ศึกษาทำความเข้าใจสภาวะการศึกษาของประเทศไทย โดยปัจจุบันได้ดำเนินการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มาแล้วทั้งสิ้น 19 ฉบับ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รายงานสภาวะการศึกษาไทยเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในการวางแผน และจัดทำนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ทางการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนารายงานสภาวะการศึกษาไทยให้มีคุณภาพ และได้รับการยอมรับจากทั้งในและต่างประเทศ โดยเพิ่มการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด และให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย รวมทั้งสร้างความร่วมมือทางวิชาการในการจัดทำรายงานกับองค์กรระหว่างประเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านการศึกษา อาทิ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย รวมทั้งสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศไทย ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านกระบวนการในการจัดทำรายงาน ได้เลือกใช้กระบวนการ Joint Sector Review (JSR) ที่พัฒนาโดย Global Partnership for Education เป็นแนวทางในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 โดย JSR เป็นกระบวนการที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยมีภาครัฐเป็นผู้นำในการดำเนินการ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสะท้อนสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ และกรอบแนวคิดทางนโยบายที่กำหนดไว้ร่วมกัน จนนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ความท้าทายและบริบทที่ส่งผลต่อการศึกษาไทย

สภาวะการณ์และบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งพัฒนาระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ รวมถึงพลิกโฉมกระบวนการเรียนรู้ในประเทศตน ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และอนาคต ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนให้มีภูมิคุ้มกัน องค์ความรู้ และสมรรถนะใหม่ที่จะสามารถก้าวทันโลกแวดล้อมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยแต่ละมิติส่งผลต่อการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

● **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ** การขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจส่งผลโดยตรงให้รายได้ครัวเรือนลดต่ำลง ค่าการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศไทยลดลงถึงอัตราร้อยละ 4 ในปี 2020 รายงานของธนาคารโลก (World Bank Data, 2023) ยังได้กล่าวถึงวิกฤตเศรษฐกิจของไทยว่ามีผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนที่ไม่สามารถสนับสนุนสมาชิกที่อยู่ในวัยศึกษาได้อย่างเต็มที่ต้องการต่อการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้ รายงานของธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้กล่าวถึงวิกฤตเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อพัฒนาคนว่า “ไทยเผชิญวิกฤตเยาวชนและประชากรวัยแรงงานขาดแคลนทักษะหรือมีทักษะทุนชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์ (Threshold Level) ‘ในสัดส่วนที่สูง’ โดยปัญหาดังกล่าวคาดว่าจะได้สร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงถึง 3.3 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 20.1% ของ GDP”¹

● **ปัจจัยด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม** เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศมากที่สุด ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์สภาพทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมจึงมีผลต่อการเตรียมความพร้อมและรับมือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง อาทิ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม โครงสร้างประชากร ความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย

● **ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม** ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมีความเจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด และมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศจากเดิมไปสู่การศึกษาดิจิทัล (Digital Education) ที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ทำให้เกิดประเด็นทางการศึกษาที่ต้องติดตามและเฝ้าระวัง อาทิ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ของเยาวชน พฤติกรรมติดเกมของเยาวชน

● **ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม** ประเทศไทยจำเป็นต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองในการตระหนักถึงความสำคัญ แก้ไขปัญหา และร่วมกันรับผิดชอบต่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะสามารถแก้ไขผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการให้ความรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มศักยภาพประชาชนและชุมชนในการรับมือภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางธรรมชาติร่วมกัน

● **ปัจจัยด้านการเมือง นโยบาย และกฎหมาย** ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น การสนับสนุนทางการเงิน นโยบายการศึกษาที่ถูกต้อง รูปแบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ นโยบายภาครัฐที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนในประเทศไทย

¹ ไทยเจอวิกฤตขาดแคลนทักษะ World Bank ประเมินความเสียหายสูงถึง 20% ของ GDP

2. ทิศทาง และแนวโน้มในระดับนานาชาติที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์ความท้าทายและบริบทที่ส่งผลต่อการศึกษาไทย จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทิศทางและแนวโน้มทางการศึกษาในระดับนานาชาติเป็นข้อมูลประกอบด้วย โดยได้วิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำระดับโลกทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งวิเคราะห์งานวิจัย/รายงานด้านการศึกษาของหน่วยงานระหว่างประเทศชั้นนำของโลกที่ทำงานด้านการศึกษา โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

● **ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ** จากการสังเคราะห์เนื้อหาในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ มี 6 ปัจจัย ดังนี้

1) การผลิตครูที่มีคุณภาพและมีความกล้าหาญเชิงวิชาการ สถาบันผลิตครูควรพัฒนาให้นักศึกษาครูมีทัศนคติที่ดีในการสอนนักเรียนทุกประเภท มีประสิทธิภาพภายในตนเอง มีความกล้าหาญในการแสดงบทบาทและความคิดเห็นต่อความขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนความยุติธรรมทางสังคมและต่อต้านความกดดันในสังคมโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน

2) มุมมองและแนวคิดในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาที่มีความสมดุลระหว่างการเงินของสถานศึกษาและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

3) นักเรียนที่มีสุขภาพที่ดี การออกกำลังกายส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีกว่านักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ การส่งเสริมการออกกำลังกายจึงอาจเป็นตัวแปรแฝงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการที่นักเรียนมีสุขภาพดี

4) ผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตร การที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญและมีความคาดหวังต่อผลการศึกษาของนักเรียน จะส่งผลให้นักเรียนมีความคาดหวังกับผลการศึกษาของตนเองและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

5) ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยของนักเรียนและสื่อการเรียนการสอนของครูที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล การที่นักเรียนมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงการศึกษาเป็นของตนเองและสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี หากสื่อการเรียนการสอนสามารถพัฒนาได้ดึงดูดใจและให้ความรู้ได้อย่างครอบคลุมก็จะยิ่งทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

6) การสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งรัฐและเอกชนทั้งที่เป็นเงินและไม่ใช้ตัวเงิน องค์กรที่ดีสถานศึกษาผู้รับทุนจะต้องสร้างให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่ผู้สนับสนุนคาดหวัง รวมถึงมีความโปร่งใสในการใช้ทรัพยากร การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมเชิงรุกกับการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเป็นสิ่งสำคัญในความยั่งยืนในการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดอันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จต่อไป

● **แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน** จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ยังคงเป็นการเรียนแบบออนไลน์ แต่ด้วยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ หากนักเรียนสามารถมีอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ และมีอินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของนักเรียนก็จะดีขึ้นและไม่หลุดจากระบบการศึกษา นอกจากนี้ การจัดพื้นที่ในบ้านให้สามารถอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนยิ่งขึ้น

● **รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน** จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) ปัญหาปัจจุบันที่พบได้ในทุกประเทศ คือ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส เช่น เด็กอพยพ เด็กผู้ลี้ภัย เด็กที่ไม่ได้ถือสัญชาติของประเทศนั้น ๆ เด็กยากจน เด็กที่ไม่มีสูติบัตร เป็นต้น ดังนั้น นโยบายเรียนฟรี 15 ปี จึงเป็นนโยบายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และควรเพิ่มการสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสทุกคนในประเทศ

● **ตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา** จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อที่ผ่านมา พบตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา 4 ตัวอย่าง ได้แก่

1) การใช้ Twitter เป็นชุมชนการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา จากการวิจัยของ Rosenberg และคณะ (2020) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อความในทวิตเตอร์ (Twitter) จำนวน 7,000 ข้อความจากบุคคลต่าง ๆ ที่ติดแฮชแท็ก #NGSSchat จำนวน 247 คน ในช่วงระยะเวลา 2 ปี โดยศึกษา ลักษณะของบทสนทนาและการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร นักวิจัย และองค์กร พบว่า บทสนทนาในทวิตเตอร์ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการสอนและเป็นการอภิปรายจากบุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน โดยนักวิจัย ผู้บริหาร และครู เป็นบุคคลที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นมากที่สุด พร้อมทั้งได้รับการตอบกลับจากผู้ที่มีบทบาทในเครือข่าย โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่า การเป็นครูหรือผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้มีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง วิธีการพูดคุยกันในทวิตเตอร์ (Twitter) และติดแฮชแท็ก #NGSSchat ซึ่งถือเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันกับชุมชนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบอื่น ๆ และแสดงให้เห็นว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถรับวิสัยทัศน์ใหม่จากบุคคลในวงกว้างที่จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาวิทยาศาสตร์

2) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลอัตโนมัติและชี้้นำการตัดสินใจของมนุษย์ ศูนย์การวิเคราะห์นโยบายในกระทรวงการศึกษาของประเทศออสเตรเลียจึงได้นำกลยุทธ์ธุรกิจอัจฉริยะ (Business intelligence) มาใช้ตั้งแต่ปี 2013 ปัจจุบันหน่วยงานดังกล่าวได้ใช้ธุรกิจอัจฉริยะในการสนับสนุนการตัดสินใจที่ซับซ้อนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จ และเรียกกลยุทธ์ดังกล่าวว่าการเป็นศูนย์สารสนเทศ

3) ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน ด้วยประเทศจีนมีนโยบายให้มีลูกคนเดียว จึงมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นที่เป็นลูกคนเดียวในเขตเมืองจ้วง (Zhuang) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศจีน กับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ จากการสำรวจและเก็บข้อมูลคะแนน PISA 2008 จากนักเรียนจ้วงอายุ 13 – 17 ปี จำนวน 527 คน พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองและความคาดหวังของตัวนักเรียนเองเป็นสื่อกลางระหว่างเด็กที่เป็นลูกคนเดียวกับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การเป็นลูกคนเดียวทำให้ความคาดหวังจากผู้ปกครองสูงขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับความคาดหวังของตัวนักเรียนเองและส่งผลให้คะแนนความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น การวิจัยชี้ให้เห็นว่าการมีความคาดหวังทางการศึกษาส่งผลให้วัยรุ่นมีความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น

4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในห้องเรียนส่งผลให้ประเทศชาติมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการวิจัยศึกษาประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษาต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง 10 ประเทศ และประเทศสมาชิก OECD 24 ประเทศ ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการ

เติบโตทางเศรษฐกิจในทั้งสองกลุ่มประเทศ การใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีผลเล็กน้อยต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD แต่การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแนะนำให้รัฐบาลในตะวันออกกลางลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคู่กับโครงสร้างพื้นฐานอื่นมากขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

3. ภูมิทัศน์การศึกษาไทย

การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยในหัวข้อนี้ ต้องการที่จะรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มุมมองเกี่ยวกับการศึกษาที่ได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ เสมือนเป็นจิ๊กซอร์ที่ทำให้เห็นภาพทางการศึกษาได้ครบถ้วนทุกมุมมอง ซึ่งการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยให้ถูกต้อง ตรงกับสภาพความเป็นจริงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นฐานในการวิเคราะห์ โดยในหัวข้อนี้จะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 7 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เด็กและเยาวชน กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครอง กลุ่มที่ 3 วิทยุแรงงาน กลุ่มที่ 4 ภาคเอกชน กลุ่มที่ 5 ครู กลุ่มที่ 6 ผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มที่ 7 นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา โดยมีผลการสังเคราะห์ ดังนี้

การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนและทุกบริบทอย่างรอบด้าน ทำให้เห็นภาพสภาวะการณ์การจัดการศึกษาในปัจจุบัน และเมื่อนำมาสังเคราะห์เชื่อมโยงความคิดเห็นและมุมมองของทุกภาคส่วนแล้ว ทำให้เกิดภาพที่เรียกว่า ภูมิทัศน์การศึกษาไทย ผลการอภิปรายที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่มทำให้มีความเข้าใจในประเด็นทางการศึกษาที่สำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความคิดเห็นและความต้องการที่แตกต่างกันในเรื่อง ประเด็นทางการศึกษาที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ได้อย่างชัดเจนที่ทุกกลุ่มเป้าหมายเห็นพ้องต้องกันประกอบด้วย

1) **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** ในหลากหลายมิติทั้งความเหลื่อมล้ำในด้านครอบครัวของผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ที่ส่งผลต่อคุณภาพและโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน

2) **การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์** สืบเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้สถานศึกษาต้องปรับการเรียนการสอนมาเป็นแบบออนไลน์มากขึ้น ได้สร้างผลกระทบให้กับผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่มีความพร้อมและมีทักษะด้านดิจิทัลจะสามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก ส่วนผู้ที่ไม่มีความพร้อมก็จะประสบปัญหาในการเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพลดลง

3) **ครูผู้สอน** มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา โดยเริ่มต้นตั้งแต่การพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้สามารถผลิตครูให้มีคุณภาพ การลดภาระอื่นของครูให้น้อยลงเพื่อให้มีสมาธิกับการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์โควิด 19

นอกเหนือจากประเด็นทางการศึกษาที่ทุกกลุ่มเป้าหมายเห็นพ้องต้องกันแล้ว ยังมีมุมมองอื่นเกี่ยวกับประเด็นทางการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมายสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ประกอบด้วย

1) กลุ่มเด็กและเยาวชน และผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับเรื่อง**การจัดการเรียนการสอน**ที่ต้องมีความแตกต่างหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่หลักสูตรที่ต้องเน้นการนำไปใช้ กระตุ้นให้เกิดการค้นหาค้นหาตนเอง การจัดการเรียนการสอนที่ต้องให้ความเท่าเทียมกับเด็กทุกกลุ่มทั้งเด็กเก่งและเด็กไม่เก่ง การเรียนออนไลน์ที่ทำให้เด็กเครียดและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยลง และครูที่ต้องเปิดกว้าง รับฟัง รวมทั้งการใช้อำนาจสั่งการ ไม่ทำให้เด็กเชื่อฟัง แต่การเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันต่างหากจึงทำให้เด็กเชื่อใจ

2) กลุ่ม ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีและดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อ**การจัดการศึกษา** โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด 19 เทคโนโลยีและดิจิทัลจะมีความสำคัญและมีบทบาทต่อ**การจัดการศึกษา**มากขึ้น ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ผู้ปกครองต้องปรับตัวด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่หยุดชะงัก นอกจากนี้ ประเด็นเรื่อง**นโยบายทางการศึกษา**ที่เน้นการสั่งการจากส่วนกลาง ไม่กระจายอำนาจในการจัดการให้กับสถานศึกษา รวมทั้งการที่นโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความสำคัญกับ**บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการศึกษาที่ผู้เรียนมีจำนวนน้อยลง มีวิถีคิดและความต้องการที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งการใช้ข้อมูล Big Data มาบริหารจัดการศึกษา และสุดท้ายการสร้างธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กำหนดทิศทางและแนวโน้มของการศึกษาไทยในแต่ละช่วงเวลา

4) ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับ**กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างหลากหลาย** อาทิ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ จึงส่งผลให้**การจัดการศึกษา**จำเป็นต้องมีความแตกต่างหลากหลายรองรับข้อจำกัดของเด็กแต่ละกลุ่มจึงจะทำให้การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา เป็นประเด็นที่พบได้บ่อยในปี 2565 เป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง และต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน

4. ความก้าวหน้าในการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยในรายงานฉบับนี้ จะมุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการศึกษาที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานของรัฐ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ และสิ่งที่ทำให้เห็นความก้าวหน้าของการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะเป็นคำสั่งที่มีผลผูกพันและเป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการตาม ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์มติคณะรัฐมนตรีด้านการศึกษาจะทำให้เห็นการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งความเชื่อมโยงของการศึกษากับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการต่างประเทศ ทั้งนี้ ในปี 2565 มีความก้าวหน้าทางการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบายและยุทธศาสตร์ ปี 2565 เป็นรอยต่อที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงสิ้นสุดระยะ 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งเป็นปีสิ้นสุดของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ซึ่งจากการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินการหลายเรื่องยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อีกทั้งในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีปัจจัยใหม่เข้ามาท้าทายการจัดการศึกษาของทุกประเทศในโลก ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันเป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่งสำหรับการจัดการศึกษา ในปี 2565 และปีต่อไป นอกจากนี้แล้ว ปี 2565 ยังเป็นปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นำไปสู่การเริ่มต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการบูรณาการการพัฒนาการศึกษาเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นอกจากนี้ จุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดทำแผนด้านการศึกษาของประเทศ คือ มีการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นบุคลากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยในยุคปัจจุบัน อาทิ

- แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2580
- แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565 – 2570
- กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570
- แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564 – 2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 – 2570
- แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570

แผนเหล่านี้ถือเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงความจริงจังในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงของประเทศ ให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ และตามทันแนวโน้มการพัฒนาในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาแล้ว จะพบว่า การวางแผนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประเทศและการพัฒนากำลังแรงงานได้เป็นอย่างดี

ประเด็นสุดท้ายของความก้าวหน้าด้านนโยบายและแผนการศึกษา คือ การใช้ความสำคัญกับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เด็กเกิดน้อยลง กำลังแรงงานมีสัดส่วนที่น้อยลง และเกือบทุกประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ทำให้มีการจัดทำแผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. 2565 – 2580) และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) เพื่อเตรียมตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้น

ประเด็นที่ 2 กลไกในการกำกับติดตามการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศ การวิเคราะห์มติคณะรัฐมนตรีด้านการศึกษาทำให้มองเห็นภาพรวมในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูปประเทศ ซึ่งถือเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและเฉพาะหน้าในทุกเรื่อง สำหรับด้านศึกษานั้น พบว่าการดำเนินการมีความก้าวหน้าในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยมีกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน

ทั้งนี้ การจัดการศึกษาหลังแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาสิ้นสุดลงนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำประเด็นการปฏิรูปที่ยังดำเนินงานไม่แล้วเสร็จมาดำเนินการต่อตามภารกิจที่เกี่ยวข้องหรือจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการดำเนินการต่อ จึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละหน่วยงาน

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปี 2565 คือ 1) ความปลอดภัยในสถานศึกษา ความรุนแรงทางสังคม และยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งเกิดความถี่ขึ้นในปี 2565 เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและเฝ้าระวัง ยกระดับมาตรการในการดูแลและป้องกันให้เข้มข้นขึ้น 2) ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอันสืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์โควิด 19 ที่เด็กและเยาวชนหยุดเรียนเป็นเวลานาน ผนวกกับความถดถอยทางเศรษฐกิจทำให้เกิดเป็นปัญหาวิกฤติซ้อนวิกฤติ ทำให้เด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ มีช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าเด็กทั่วไป และ 3) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของเยาวชนรุ่นใหม่ ทั้งในเรื่องความต้องการทางการศึกษา การใช้ชีวิต และการลงทุน ซึ่งในประเด็นหลังนี้มีประเด็นที่น่าเป็นกังวลที่คนรุ่นใหม่นิยมลงทุนในสินทรัพย์ Cryptocurrency เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง เหล่านี้เป็นประเด็นทางนโยบายที่ต้องจับตามองและกำหนดมาตรการในการรับมืออย่างรอบคอบ

ประเด็นที่ 3 งบประมาณด้านการศึกษา ถือเป็นประเด็นที่เด่นที่สุดของความก้าวหน้าทางการศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากมีการปรับอัตราค่าใช้จ่ายและเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนในหลายรายการ ประกอบด้วย

- การปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่เพิ่มอัตราการจ่ายเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เป็นเงินสมทบเงินเดือนครูในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา อันทำให้ผู้พิการมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
- การปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน และเพิ่มศักยภาพสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 รายการ ประกอบด้วย ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
- การปรับเพิ่มค่าอาหารกลางวันของนักเรียนสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็กถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่ามากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของเด็กไทย
- ปรับเพิ่มราคากลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นม โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน ทำให้เด็กนักเรียนได้รับนมที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

การปรับเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ได้กล่าวมาถือเป็นความสำเร็จในเชิงนโยบายทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง และยังทำให้เด็กและเยาวชนได้รับบริการทางการศึกษาที่ดีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาใหม่ขึ้นมาในระบบการศึกษา คือ กองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศไทยมีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 กฎหมายทางการศึกษา ในปี 2565 ประเทศไทยยังไม่มีความก้าวหน้าเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษามากนัก โดยกฎหมายที่สำคัญที่สุดที่เป็นแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีความสำคัญมากต่อการศึกษาไทย เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดหลักการ เป้าหมาย แนวทาง และรูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างและการบริหารจัดการของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าในการตรากฎหมายทางการศึกษาในปี 2565 คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. .... ซึ่งผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อยู่ในระหว่างการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อบังคับใช้ต่อไป โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ จะทำให้คนไทยทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น อย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต ในหลากหลายรูปแบบ โดยเปลี่ยน สำนักงาน กศน. มาเป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ได้มีการอนุมัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 11 จังหวัด นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 5 บทบาทผู้นำทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก ปี 2565 ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมในระดับนานาชาติ และเป็นเจ้าภาพในการประชุมระดับภูมิภาคและระดับโลกหลายรายการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำในการนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในระดับนานาชาติ รวมทั้งแสดงบทบาทในฐานะสมาชิกที่ดีในประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการดำเนินการตามแผนการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้ในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก ความร่วมมือทางการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวได้นำมาสู่ทิศทาง และแนวนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยที่ต้องดำเนินงาน โดยในปี 2565 มีการประชุมสำคัญที่นำมาซึ่งเอกสารทางการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

- **การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) ครั้งที่ 2** (Second Asia-Pacific Regional Education Minister's Conference on SDG4-Education 2030 : APREMC-II) ซึ่งผลการประชุมได้จัดทำถ้อยแถลงกรุงเทพฯ 2565 หรือ Bangkok Statement 2022 ที่มุ่งสู่การฟื้นฟูการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน และการพลิกโฉมการศึกษาภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

- **การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 41** โดยในการประชุมคณะกรรมการด้านการศึกษา ได้มีการเปิดตัวกรอบการทำงานการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของยูเนสโกสำหรับปี ค.ศ. 2030 หรือ Education for Sustainable Development towards achieving the Sustainable Development Goals (ESD for 2030) ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ตระหนักถึงบทบาทของการศึกษาในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างพลังคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จำเป็นและแนวคิดสำหรับแก้ไขปัญหาในระดับโลกได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

- **การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 12** โดยผลการประชุมได้มีการจัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของระบบการศึกษาในอาเซียน (Declaration on the Digital Transformation of Education Systems in ASEAN) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมทางการศึกษาในทุกๆระดับ โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสให้กับประชากรชายขอบ และเด็กและเยาวชนตกหล่นผ่านการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งใน

ห้องเรียนและทางไกล โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีผู้ดูแลที่ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยอมรับความแตกต่างของการศึกษาที่เปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบดิจิทัลในประเทศสมาชิกอาเซียน และการจัดการกับความท้าทายในด้านความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

- **การประชุมระดับผู้นำว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES)** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 77 โดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้นำแต่ละประเทศต่อประเด็นการศึกษาทั่วโลก ที่อยู่ในสภาวะวิกฤตและการพัฒนาการศึกษาเพื่อบรรลุสันติภาพ ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีถ้อยแถลงว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES) ซึ่งมีประเด็นสำคัญ เช่น ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาเน้นพัฒนา 3 ด้านหลัก (ผู้เรียนรู้ ผู้สอน และระบบการศึกษา) ผ่านการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีนวัตกรรม มุ่งมั่นสร้างหลักประกันการกลับเข้าสู่การเรียน กำหนดมาตรการเพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพระบบการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการศึกษาตอบสนองความต้องการของนักลงทุนต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า ปี 2565 เป็นอีกปีหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาในระดับนานาชาติเกิดขึ้นอย่างมาก มีเอกสารที่สำคัญทางการศึกษาเกิดขึ้นหลายฉบับ ที่จะกลายมาเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการรองรับการทำงานภายใต้แนวโน้มการจัดการศึกษาเหล่านี้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม

4. ชีพจรการศึกษาไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการ JSR มาสู่การจัดการสำรวจสถานะการศึกษาไทยในรูปแบบการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย (Education Pulse Survey) ซึ่งหลักการของ Pulse Survey คือ การวัดข้อมูลผู้รับบริการอย่างต่อเนื่องและมีการรายงานตัวชีวิตแบบเป็นปัจจุบันทันที (real time) เพื่อให้สามารถติดตามและทราบปัญหาของการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดเพื่อสามารถตัดสินใจในสิ่งที่ต้องดำเนินการจากข้อมูลที่ปรากฏ อีกทั้งช่วยเพิ่มมุมมองที่ลุ่มลึกขึ้น บ่งชี้และตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่ท้าทายเพื่อนำสู่การแก้ปัญหาได้รวดเร็วขึ้น และสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายได้สะดวกมากขึ้น ทั้งนี้ การสำรวจชีพจรการศึกษา (Pulse Survey) หมายถึง การสำรวจประเด็นความสนใจของประชาชนที่มีต่อสถานะการศึกษาไทยปี 2565 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ครู นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ในระดับโรงเรียนและเขตพื้นที่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการสำรวจในรูปแบบ Online จำนวน 3 รอบ มีกำหนดเวลาช่วงเดือนมิถุนายน กันยายน 2565 และ กุมภาพันธ์ 2566 เพื่อติดตามประเมินสถานะการศึกษาไทยอย่างต่อเนื่องเสมือน “การตรวจวัดชีพจรสุขภาพการศึกษาไทยสู่การกำหนดเข็มทิศพัฒนาการศึกษาของประเทศ” โดยผลจากการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า สถานการณ์โควิด 19 เป็นปัจจัยหลักหรือปัจจัยเร่งให้เกิดประเด็นบ่งชี้สำคัญของสถานะการศึกษาไทยในปี 2565 และนำไปสู่ประเด็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไขมากที่สุดคือ “การฟื้นฟูการเรียนรู้และการเร่งรัดประสิทธิภาพของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (Learning Recovery and Education Opportunities Effectiveness Accelerations)” โดยการสำรวจชีพจรการศึกษาดำเนินการสำรวจใน 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 6 ประเด็นได้แก่
  - 1.1) การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน
  - 1.2) การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล
  - 1.3) ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
  - 1.4) ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาพ
  - 1.5) การหลุดออกจากระบบการศึกษา
  - 1.6) การฟื้นฟูการเรียนรู้ (Mental progression and physical development)
- 2) ปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่
  - 2.1) ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ
  - 2.2) การใช้ Big Data เพื่อบริหารจัดการศึกษา
  - 2.3) การคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา
  - 2.4) การคัดเลือก การพัฒนา และการกำหนดภาระงานครู
  - 2.5) ความทันสมัย ยืดหยุ่นและตอบสนองของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ
  - 2.6) ระบบประเมินที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ทุกระดับและทั้งระบบ
  - 2.7) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล
  - 2.8) คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
  - 2.9) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่
  - 3.1) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว)
  - 3.2) ความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา
  - 3.3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
  - 3.4) วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม
  - 3.5) ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิต
  - 3.6) ทักษะการรู้คิดดิจิทัล (Digital Quotient+Digital, Media and Information Literacy)
  - 3.7) สิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน
  - 3.8) การเชื่อมต่อโลกแห่งการเรียนรู้สู่โลกแห่งการทำงาน (School to Work Transition)
  - 3.9) ภาวะความเป็นผู้ปกครอง (Parenting)

โดยมีผลการสำรวจในแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ภาพรวม

ลักษณะที่สำคัญ	รอบแรก ม.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน	1	1	1
ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม	2	2	2
การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล	3	4	4
ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสภาวะของนักเรียน	4	3	3

โดยภาพรวม พบว่า ในรอบแรกนั้นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ซึ่งก็ปรากฏเช่นเดียวกันในรอบที่สองและรอบที่สาม อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้ลดลงตามลำดับ 69%, 64% และ 60% ส่วนในรอบที่ 3 ด้านที่มีค่าร้อยละมากที่สุดอันดับแรก มีลำดับเช่นเดียวกับรอบที่ 2 แต่มีค่าร้อยละที่แตกต่างกันไป ยกเว้นในเรื่องภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสภาวะของนักเรียน มีความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ของทั้งรอบที่สองและรอบที่สาม

จากการพิจารณาค่าร้อยละของด้านที่มีค่าร้อยละมากที่สุดทั้งสี่ด้าน จะพบว่าด้าน การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน, การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล, และ ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม มีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลารอบที่ 1, 2 และ 3 อย่างไรก็ตามจะพบว่า ด้านภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสภาวะของนักเรียน มีค่าที่เพิ่มขึ้นในรอบที่สองและลดลงมาเท่าเดิมในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละทั้งสามรอบเป็น 49%, 55% และ 49% ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ในภาพรวม

ปัจจัยภายใน	รอบแรก ม.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน	1	1	1
การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน	4	3	2
การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน	3	3	4
ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา	2	2	3

โดยภาพรวม พบว่า ด้านความท้าทาย ในรอบแรก ความสอดคล้องของเป้าหมายกับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ซึ่งก็ปรากฏเช่นเดียวกันในรอบที่สองและรอบที่สาม อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้เพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 ตามลำดับ 56%, 61% และ 63% ในรอบที่ 2 และ 3 มีลำดับที่ใกล้เคียงกัน ลำดับที่ 2 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา ลำดับ 3 เป็นการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน โดยมีค่าร้อยละที่แตกต่างกันไป ส่วนรอบที่ 3 ลำดับที่ 2 เป็นการใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน ลำดับที่ 3 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา

จากการพิจารณาคำร้อยละของด้านที่มีคำร้อยละมากที่สุดทั้งสี่ด้าน จะพบว่าด้าน ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงานการปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน และความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงเวลารอบที่ 2 และ 3 (คำร้อยละทั้งสามรอบเป็น 56%, 61% และ 63% ตามลำดับ และ 42%, 44% และ 51% ตามลำดับ) ลำดับที่ 2 ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษามีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลารอบที่ 2 และ 3 (คำร้อยละทั้งสามรอบเป็น 51% 49% และ 48% ตามลำดับ) ส่วนการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนมีคำร้อยละที่ใกล้เคียงกันในสามรอบ (คำร้อยละทั้งสามรอบเป็น 45%, 44% และ 44% ตามลำดับ)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 โดยภาพรวม

ปัจจัยภายนอก	รอบแรก ม.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม	1	1	1
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ	3	4	3
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย	4	3	4
ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต	2	2	2
ทักษะการรู้ดิจิทัล	-	4	4

ปัจจัยภายนอก ในทั้งสามรอบ มีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม ความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ลำดับ 2 เป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต ลำดับที่ 3 และ 4 มีการเปลี่ยนแปลงในรอบที่ 2 และ 3 แต่ยังคงเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย และทักษะการรู้ดิจิทัล เมื่อพิจารณาคำร้อยละพบว่า การเปลี่ยนแปลงคำร้อยละของแต่ละลำดับมีความแตกต่างกันไป ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคมมีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในลดลงในรอบที่ 2 และ 3 ตามลำดับ (คำร้อยละเป็น 72% 71% และ 69%) ลำดับที่ 2 ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต และลำดับที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และ ลดลงในรอบที่ 3 (คำร้อยละเป็น 56%, 59% และ 55% และ 48%, 51% และ 48% ตามลำดับ) ส่วนลำดับที่ 3 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ มีร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในครั้งที่ในรอบที่ 1-2 และลดลงในรอบที่ 3 ตามลำดับ (50% 50% และ 49% ตามลำดับ)

5. สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

จาก Learning Loss สู่ Learning Recovery สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19 ในช่วง 2 – 3 ปีที่ผ่านมา ได้พลิกโฉมการจัดการศึกษาอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นไว้ในรายงานภาวะการศึกษาไทย ปี 2563 และ 2564 พบว่า ผลกระทบสำคัญที่สุดที่เกิดขึ้น คือ การสูญเสียการเรียนรู้ (Learning loss) อันเนื่องมาจากการต้องหยุดเรียนเป็นเวลานาน รวมทั้งเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จาก Onsite มาเป็น Online

ดังนั้น นโยบายการจัดการศึกษาในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จึงให้ความสำคัญในเรื่อง “หน่วยงานต่าง ๆ จะมีแนวทางอย่างไรที่จะฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning recovery) ที่สูญเสียไปกลับคืนมา” นอกจากนี้ อีกหนึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจำนวนมาก คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้นและ

เห็นได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยมีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาอันเป็นผลมาจากโควิด 19 เป็นจำนวนมาก แม้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะมีนโยบาย มาตรการ และโครงการมากมายมาลดผลกระทบดังกล่าว แต่ความสำเร็จของนโยบาย มาตรการ และโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ยังเป็นเรื่องที่ต้องเร่งติดตามผลและขับเคลื่อนต่อไป โดยการ**ฟื้นฟูการเรียนรู้** จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้โดยพบว่าการสูญเสียการเรียนรู้ที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

(1) **ด้านทักษะวิชาการของผู้เรียน** โดยเฉพาะวิชาพื้นฐานหลักอย่างวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่เป็นปัญหาสำหรับทุกโรงเรียนเกิดภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ด้านทักษะทางการอ่าน การสะกดคำ การออกเสียง Phonics การเขียน ทำให้ส่งกระทบไปอีกหลาย ๆ วิชา เพราะเป็นวิชาภาษาที่ใช้ทักษะการอ่านการเขียนเป็นหลัก หากนักเรียนอ่านเขียนไม่ได้หรือไม่คล่อง ย่อมมีผลกับวิชาอื่นด้วยเช่นกัน นักเรียนในระดับชั้นประถมอ่านไม่ออก สะกดไม่ได้ ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษายิ่งชัดเจนเพราะพื้นฐานการอ่านเขียนไม่ได้ ย่อมส่งผลให้เกิดภาวะสูญเสียทางการเรียนรู้ทั้งทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชื่อมโยง การประยุกต์ใช้ส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ประสิทธิภาพลดลงไปด้วยเช่นกัน สำหรับในวิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเกิดการสูญเสียการเรียนรู้อย่างชัดเจน นักเรียนประถมศึกษาตอนต้นหลงลืมวิธีการบวก ลบ จำนวน นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายไม่ท่องสูตรคูณไม่ได้ เพราะหลงลืมวิธีการท่องสูตรทำให้นักเรียนไม่สามารถหาคำตอบการคูณ การหารได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนช่วงก่อนสถานการณ์โควิด ในระดับมัศึกษาก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการแก้โจทย์ปัญหาชัดเจนกับนักเรียนทุกระดับชั้น ถ้าทักษะการอ่านนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว การวิเคราะห์โจทย์ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับนักเรียน ทำให้การเรียนสำหรับนักเรียนเป็นเรื่องที่ยาก ไม่มีความสุข ท้อแท้กับการเรียนเมื่อกลับมาเรียนอีกครั้ง

(2) **ด้านสุขภาพ** ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 นักเรียนเรียนอยู่ที่บ้านการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การดื่มนม สำหรับบางครอบครัวที่ขาดแคลนผู้ปกครองจะไม่ได้ดูแลมากนัก เนื่องจากผู้ปกครองบางรายประสบปัญหาการตกงาน การเลิกจ้าง การลดเงินเดือน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากระหว่างวันนักเรียนอยู่บ้าน บางครั้งนักเรียนไม่รับประทานอาหารและดื่มนมตามความต้องการของร่างกายส่งผลให้นักเรียนเกิดปัญหาภาวะทุพโภชนาการ หรือนักเรียนบางคนไม่ได้ทำกิจกรรมนันทนาการ ออกกำลังกายส่งผลให้มีปัญหาภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของรายได้ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและส่งผลกระทบต่อโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนบางคน

(3) **ด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และจิตใจ** นักเรียนขาดทักษะทางสังคมที่ขาดหายไป เนื่องจากที่บ้านของนักเรียนขาดแรงจูงใจและสมาธิในการเรียน สูญเสียการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ ทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ใช้เวลาว่างไปกับการเล่นโทรศัพท์ มากกว่าการเล่นกับเพื่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพกายและใจที่ดี

แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียการเรียนรู้ในแต่ละด้าน มีกระบวนการ โดยสรุป ดังนี้

(1) **ด้านทักษะวิชาการของผู้เรียน** ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน แผนการสอนที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มข้นโดยจัดกิจกรรม buddy teacher จัดห้องเรียนเสริมสำหรับเด็กที่ผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ ใช้แบบฝึกกิจกรรมสนับสนุนจากสถาบันภาษาไทย จัดชั่วโมงสอนภาษาไทย คณิตเสริม สำหรับอังกฤษ ใช้วิธี 4W1H , PBL การจับกลุ่มนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษ

และวางแผนการสอนซ่อมเสริมในรายวิชาต่าง ๆ โรงเรียนความสำคัญให้การสอนเสริมในช่วงเช้าและก่อนเลิกเรียนเพื่อทบทวนทักษะที่หายไป เช่นแบบฝึกทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมที่สอนน้อง sudoku การท่องสูตรคูณ มีวิธีการแก้ไขปัญหโดยจัดทำชุดการเรียนรู้ให้แบบบูรณาการสำหรับผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหาที่นักเรียนได้ขาดหายไปจากการเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา และได้จัดทำนวัตกรรมให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนตามระดับความสามารถเพื่อให้นักเรียนมีความสุขที่จะเรียนรู้ เรียนรู้จากเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื้อหาที่ยากขึ้น ในด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต โรงเรียนมีการจัดห้องสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เน้นการบูรณาการร่วมกันในแต่ละรายวิชาและต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ ใช้ learning box จาก Starfish (คิด วางแผน ออกแบบ สร้างสรรค์ นำเสนอ) เพื่อเสริมทักษะด้านการสื่อสาร มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามเพื่อปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระยะ สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนโดยการวัดผลและคัดกรองนักเรียน วัดจาก ระดับเก่ง กลาง อ่อน เพื่อจัดกิจกรรมช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้ตรงจุดโดยผ่านกระบวนการคัดกรองโดยใช้เครื่องมือพื้นฐานที่โรงเรียนได้จัดกระทำและสะท้อนให้เห็นปัญหาที่แตกต่างกันตามปัจเจกบุคคลนั้น ๆ ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมีการบูรณาการสหวิทยาการใช้วิธีการกระตุ้นโดยการเสริมแรงเน้นการคิดวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อมูลและให้นักเรียนสะท้อนผลออกมาโดยยกตัวอย่างความเป็นจริงที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมหรือประสบการณ์ตรงของนักเรียน และเน้นให้มีการปฏิบัติจริงเพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนเพื่อเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนจากสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติและนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยครูจะอยู่ในฐานะผู้กระตุ้นให้เกิดการคิดที่เป็นระบบโดยใช้หลักทฤษฎีและเหตุผลที่เหมาะสม

(2) **ด้านสุขภาพ** มีการบูรณาการทักษะทางสังคม กิจกรรมกลุ่ม ปรับเปลี่ยนแผนการสอน จึงกระตุ้นความสนใจผู้เรียนโดยปรับประยุกต์ใช้นวัตกรรม learning by doing (กิจกรรมปลูกผัก hydroponic ทำกรอบรูปเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนักรูทิจนน้อย) และกิจกรรม Brain Gym เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน การจัดโครงการอาหารกลางวัน นม สำหรับนักเรียนที่มีประโยชน์และการจำหน่ายอาหารราคาถูกสำหรับนักเรียนในช่วงเช้าและนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่งเสริมและจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่มีชมรมกีฬาที่นักเรียนสนใจ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการทำขนม อาหารจำหน่ายร่วมกับนักเรียน สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับเด็กทั้งในโรงเรียนและบ้าน โดยเน้นสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนให้มากที่สุด โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีความไว้วางใจครู มุ่งเน้นให้เด็กอยากมาโรงเรียน ด้วยการไม่เป็นครูที่มีอคติกับนักเรียน ไม่แบ่งชนชั้น ปฏิบัติกับเด็กทุกคนด้วยความเท่าเทียม ไม่ปล่อยผ่านพฤติกรรม bully ครูต้องไม่เป็น bully นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีการใช้คำพูดในเชิงบวก ไม่ล้อเลียนกัน พยายามทำให้เด็กรู้สึกที่เราเป็นที่พึ่งให้กับผู้เรียน

(3) **ด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และจิตใจ** โรงเรียนให้การช่วยเหลือเบื้องต้น โดยการให้ครูประจำชั้นเยี่ยมบ้านสำรวจ และให้การช่วยเหลือเร่งด่วนสำหรับครอบครัวที่ขาดแคลน เช่น ถุงยังชีพ ให้การสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า อนุโลมการแต่งกายชุดนักเรียน พัฒนาทักษะงานอาชีพโดยจัดกิจกรรมไข่ไก่ดองเกลือ (ชุมชนมีการเลี้ยงไก่จำนวนมาก) นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพเช่น การปลูกผักสวนครัว ทำโดนัทจิว การทำอิฐบล็อกจาก ฟ้าบาติก ฟ้าปาเต๊ะ กิจกรรมตลาด online กิจกรรม influencer สร้างรายได้ให้นักเรียนและครอบครัว รวมไปถึงจัดหา สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับผู้เรียนผ่านเครือข่ายสมาคมผู้ปกครอง ส่งผลให้ผู้เรียนจดจำและสนุกกับการทำกิจกรรมมากกว่าเล่นเกมส์ และเป็นการสร้างรายได้จากการฝากขายที่สหกรณ์ร้านค้าที่โรงเรียน การใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการติดตามและให้ความช่วยเหลือกับนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการเรียนรู้ หลังจากทีครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียนครูก็จะร่วมกันวางแผนในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาด้วยหลัก 4 On คือ On life การให้ผู้เรียนได้

เรียนบนพื้นฐานชีวิตจริงคือความรู้ที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน On book มีการส่งหนังสือเรียนให้นักเรียนที่บ้าน On box ตั้งกล่องส่งงานโดยมีอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนเพื่อใช้ในการเรียน และ On home คือการให้นักเรียนที่ขาดโอกาส ขาดความพร้อม นั้นไม่ขาดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนที่บ้านได้

6. สรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ช่วงเวลาปี พ.ศ. 2565 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ทุกประเทศเริ่มลุกขึ้น และฟื้นตัวจากผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 และเป็นช่วงเวลาที่ทุกประเทศเริ่มปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้วิเคราะห์ประเด็นการศึกษาที่ภาคการศึกษาต้องเฝ้าระวังและติดตามต่อไป 3 ประเด็น ดังนี้

(1) **ความจำเป็นของโรงเรียน** รูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนเป็นจำนวนมาก จนทำให้การศึกษาระบบรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การศึกษาทางเลือก การศึกษาตามอัธยาศัย Home School ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นคำถามที่ว่า “โรงเรียนยังมีความจำเป็นสำหรับการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตอีกหรือไม่” การหาคำตอบของคำถามนี้ จำเป็นต้องมองการศึกษาในมุมมองที่กว้างขึ้น และเชื่อมโยงกับโลกของอาชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะต้องการการศึกษาในรูปแบบใด ต้องเข้าไปอยู่ในโลกของการทำงาน ซึ่งในมุมมองของภาคเอกชนและสถานประกอบการต้องการแรงงานที่มีทักษะและเจตคติที่เหมาะสมกับอาชีพนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Soft Skill และ Growth Mind set ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนามาจากโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น โรงเรียนยังคงมีความจำเป็นอยู่ เพียงแต่รูปแบบในการจัดการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับโลกของอาชีพมากขึ้น และเน้นการสร้างทักษะเพื่อนำไปประกอบอาชีพมากขึ้น สถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องรีบศึกษาและทบทวนตนเองว่าการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนสิ่งใดบ้าง และดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อให้โรงเรียนยังสามารถเป็นที่พึ่งของเด็กและเยาวชนได้อยู่

(2) **โรงเรียนต้องสอนใครบ้าง และสอนอย่างไร** สถานการณ์ในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนต้องการความรู้จากโรงเรียนลดน้อยลง เพราะความรู้ต่าง ๆ สามารถหาเรียนรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ขณะที่กลุ่มวัยแรงงานต้องการความรู้ และทักษะใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลกของอาชีพที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นก็ต้องการพัฒนาทักษะเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันด้วยเช่นเดียวกัน คนแต่ละช่วงวัยจึงมีความต้องการในการศึกษาและพัฒนาตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนจึงมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปจากอดีตที่ผ่านมาตามรูปแบบการเรียนรู้และโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป เป้าหมายและแนวคิดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมจึงไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนแต่ละช่วงวัยที่มีความจำเป็นที่แตกต่างกันได้อีกต่อไป กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนจึงมีเพิ่มมากขึ้น และขยายไปสู่กลุ่มนอกวัยเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน กลไกหนึ่งที่จะเข้ามาตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ คือ ระบบธนาคารหน่วยกิต ที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นให้ได้โดยเร็ว นอกจากนี้ โรงเรียนควรสอนอะไรบ้าง สำหรับเด็กและเยาวชนในวัยเรียนความคาดหวังในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โรงเรียนต้องปรับตัวและให้ในสิ่งที่เด็กและเยาวชนไม่สามารถหาได้จากที่อื่น อาทิ ประสบการณ์ทางสังคม การแนะแนวอาชีพ การให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ หากทำได้แล้วนั้น จึงจะทำให้โรงเรียนยังมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต

(3) ข้อสังเกตสำคัญที่ได้จากการประชุมรับฟังความคิดเห็นภูมิทัศน์ทางการศึกษาไทย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกกลุ่ม จะให้ความสำคัญกับ “ชุดทักษะ (Skill Sets)” มากกว่าชุดความรู้ ทั้งทักษะที่ผู้เรียนพึงมีเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทักษะที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาพึงเพิ่มเติมเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งทักษะที่ผู้ปกครองพึงมีเพื่อให้การแนะนำช่วยเหลือบุตรหลานในการศึกษา สิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าชุดความคิดของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษากำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นว่า “นักเรียนต้องรู้อะไร” มาเป็น “นักเรียนต้องทำอะไรได้บ้าง” นอกจากนี้ การจัดการศึกษายังต้องขยายกลุ่มเป้าหมายไปสู่กลุ่มนอกรั้วเรียนเพิ่มมากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและความต้องการของสังคม เพื่อให้คนทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาอย่างมีความสุขและสนองต่อความต้องการและความถนัด เพื่อลดสถานการณ์การเกิด Burn out ของผู้เรียนในวัยเรียน ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่ม NEETs มีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเกิดสถานการณ์ brain drain ในกลุ่มวัยทำงาน

เป้าหมายสำคัญของการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย คือ สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับผู้บริหารตั้งแต่ระดับสถานศึกษาจนถึงระดับกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่มาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ และข้อมูลที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จาก 4 บทที่ผ่านมา รวมทั้งการสรุปและอภิปรายสภาวะการศึกษาไทยในหัวข้อที่ผ่านมา สามารถสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้ ดังนี้

(1) **ปรับปรุงการจัดการศึกษา** ให้ยืดหยุ่นตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่ม ทั้งหลักสูตร แนวการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอน โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีโลกการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

(2) **ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณ** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญกับเงินอุดหนุนรายหัวลดน้อยลง เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณที่เพียงพอให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพิ่มการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบที่เน้น demand side financing เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เงินงบประมาณไปถึงผู้เรียนโดยตรง

(3) **ปรับทัศนคติและแนวคิดของคนทุกช่วงวัย** ให้เปิดใจรับฟังความแตกต่างทางความคิดของคนแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างครูกับนักเรียน ที่มีช่องว่างระหว่างช่วงวัยค่อนข้างมาก อันนำมาซึ่งความรู้สึกไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู

(4) **ปรับระบบการติดตามประเมินผล** ควรมีการจัดทำระบบการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาแห่งชาติที่รวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในทุกระดับการศึกษาจากทุกสังกัด เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบันอย่างถูกต้องแท้จริง รวมทั้งจะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงหรือทบทวนนโยบายและแผนทางการศึกษาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เพิ่มมากขึ้น

(5) **ปรับแนวทางในการจัดทำนโยบายทางการศึกษา** โดยเน้นการมองภาพความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพิ่มมากขึ้น อาทิ การทำฉากทัศน์ในอนาคต เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ เตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นอย่างทันทั่วทั้งที่ และหากเกิดสถานการณ์ดังกล่าวจริง จะทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นน้อยลง และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

สารบัญ

คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	๓
บทที่ 1 ความท้าทายและบริบทที่ส่งผลต่อการศึกษาไทย	1
1.1 สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา	1
1.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	1
1.1.2 ปัจจัยด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม	3
1.1.3 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	5
1.1.4 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	7
1.1.5 ปัจจัยด้านการเมือง นโยบาย และกฎหมาย	8
1.2 ทิศทางและแนวโน้มในระดับนานาชาติที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา	11
1.2.1 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปต่าง ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2565	11
1.2.2 รายงานด้านการศึกษาขององค์กรระหว่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2565	26
1.2.3 การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการศึกษาในระดับนานาชาติ	35
บทที่ 2 สภาวะการศึกษาไทย 2565	45
2.1 ภูมิทัศน์การศึกษาไทย	45
2.1.1 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของเด็กและเยาวชน	46
2.1.2 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของผู้ปกครอง	48
2.1.3 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของวัยแรงงาน	50
2.1.4 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของภาคเอกชน	51
2.1.5 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของครู	53
2.1.6 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา	55
2.1.7 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ	57
2.1.8 สรุปและอภิปรายผลการประชุม	59
2.2 สถิติการศึกษาไทย	60
2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	60
2.2.2 ข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษา	62

2.2.3	ข้อมูลด้านโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา	64
2.2.4	ข้อมูลด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา	66
2.2.5	ข้อมูลด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	67
2.2.6	ผลการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมด้วยดัชนีชี้วัดคุณธรรมและต้นทุนชีวิต ปี 2565	70
2.2.7	ผลสำรวจพหุดัชนีแบบจัดกลุ่มที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ทางด้านการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับทุกคน (MICS-EAGLE)	73
2.3	ความก้าวหน้าในการจัดการศึกษา	85
2.3.1	นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปี 2565	85
2.3.2	รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานและแผนต่าง ๆ ปี 2565	89
2.3.3	งบประมาณด้านการศึกษา ปี 2565	99
2.3.4	กฎหมายทางการศึกษา ปี 2565	101
2.3.5	ความร่วมมือทางการศึกษากับต่างประเทศ ปี 2565	101
2.3.5	โครงการและมาตรการทางการศึกษา ปี 2565	106
บทที่ 3 ซัพพลายเชนการศึกษาไทย		113
3.1	แนวทางการจัดทำแบบสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	113
3.2	ผลการสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	116
3.3	สรุปและอภิปรายผลการสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	151
3.3.1	อภิปรายผลการสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	151
3.3.2	สรุปผลการสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	155
3.3.3	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการสำรวจซัพพลายเชนการศึกษาไทย	155
บทที่ 4 สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา		160
4.1	ประเด็นการศึกษา	160
4.2	แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับห้องเรียน	162
4.2.1	ลักษณะการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียน	162
4.2.2	แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียการเรียนรู้	163
4.2.3	ผลของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียน	164
4.3	แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา	166
4.3.1	แนวการบริหารสถานศึกษาเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียการเรียนรู้	166

4.3.2 แนวการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	167
4.4 แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับพื้นที่	168
4.4.1 แนวทางการบริการการศึกษาเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	168
4.5 วิเคราะห์ผลการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	170
4.5.1 ผลสำเร็จของการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา	170
4.5.2 ผลสำเร็จของการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประเภทของบุคลากรทางการศึกษา	173
4.5.3 ปัจจัยความสำเร็จในการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทาง การศึกษา	175
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย	178
5.1 สรุปสถานะการศึกษาไทย ปี 2565	178
5.2 ประเด็นการศึกษาที่ต้องเฝ้าระวังและติดตามต่อไป	179
5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	181

บทที่ 1

ความท้าทายและบริบทที่ส่งผลต่อการศึกษาไทย

สภาพการณ์และบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งพัฒนา ยกระดับ การศึกษาให้มีคุณภาพ รวมถึงพลิกโฉมกระบวนการเรียนรู้ในประเทศตน ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจ สำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนให้มี ภูมิคุ้มกัน องค์ความรู้ และสมรรถนะใหม่ที่จะสามารถก้าวทันสภาพแวดล้อมโลกใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและต่อเนื่อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการนำเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ของชาติ จึงได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ขึ้นเพื่อเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายทางการศึกษาของชาติ ภายใต้บริบทและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 สำหรับใช้เป็นแนวทาง ประกอบการกำหนดนโยบายการยกระดับและพัฒนาการศึกษาของชาติในปัจจุบันและอนาคต โดยได้ทำการ วิเคราะห์สภาวะแวดล้อม และรวมทั้งทิศทางและแนวโน้มในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความซับซ้อน ผันผวน เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลต่อ การดำเนินกิจกรรมทางสังคมและการดำเนินชีวิตของผู้คนในมิติต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ กระแสโลกาภิวัตน์ และโลกแวดล้อมใหม่ ได้มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง นอกจากนี้ ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกันใน ลักษณะของโลกไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ที่ล้วนส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อต้องเผชิญกับ สถานการณ์วิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อทั้งโลกทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ ประเทศไทยต้องเร่งดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายโดยเร็ว ภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีความผันแปรสูงและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ยังสามารถเป็นได้ทั้งโอกาสที่ช่วยเสริมสร้าง ประโยชน์หรือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้มุ่งพัฒนา การศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษาทั้งระบบและกลุ่มคนทุกช่วงอายุ เพื่อให้พลเมืองมีความรู้ ทักษะและศักยภาพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถพัฒนาตนเองได้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

ดังนั้น รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 จึงได้นำเสนอบทวิเคราะห์สถานการณ์ความจำเป็นและ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของระบบการศึกษาเพื่อรองรับการพลิกโฉมการศึกษา ของประเทศไทย ดังนี้

1.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กล่าวถึงปัจจัยสมรรถนะในด้านเศรษฐกิจของไทยว่า “เศรษฐกิจไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่

12 ขยายตัวในเกณฑ์ต่ำ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19”¹ รายงานฯ ยังได้ระบุว่าในปี 2563 เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด 19 เช่นเดียวกับหลายประเทศทั่วโลก ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยลดลงร้อยละ 6.1 นับเป็นการปรับตัวลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 11 ปี นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้รายงานไว้ว่า ในช่วงวิกฤตโควิด 19 เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบรุนแรงเป็นวงกว้าง และฟื้นตัวช้ากว่าประเทศอื่นในภูมิภาค² ซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับรายงานเศรษฐกิจไทยที่ระบุว่า “การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้เศรษฐกิจไทยหดตัวลงร้อยละ 6.2 ในปี 2563 เนื่องจากอุปสงค์ภายนอกที่ส่งผลต่อการค้าและการท่องเที่ยว การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน และการบริโภคภายในประเทศลดลง”³

การขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้ส่งผลโดยตรงให้รายได้ครัวเรือนลดต่ำลง ค่าการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศไทยลดลงถึงอัตราร้อยละ 4 ในปี 2020 รายงานของธนาคารโลก (World Bank Data, 2023) ยังได้กล่าวถึงถึงวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยว่ามีผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนที่ไม่สามารถสนับสนุนสมาชิกที่อยู่ในวัยศึกษาได้อย่างเต็มที่ ความต้องการด้านการศึกษาจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้ รายงานของธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้กล่าวถึงถึงวิกฤตเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อพัฒนาคนว่า “ไทยเผชิญวิกฤตเยาวชนและประชากรวัยแรงงานขาดแคลนทักษะหรือมีทักษะทุนชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์ (Threshold Level) ‘ในสัดส่วนที่สูง’ โดยปัญหาดังกล่าวคาดว่าจะได้สร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงถึง 3.3 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 20.1% ของ GDP”⁴

สภาพปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลให้ประชากรวัยทำงานจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะให้ดีกว่าเดิม (upskill) และการสร้างทักษะขึ้นมาใหม่ที่เป็นต่อการทำงาน (reskill) เพื่อการยกระดับสมรรถนะกำลังคนวัยแรงงานสำหรับอนาคต และรองรับนโยบายยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2570⁵ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0 โดยอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่พัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลก การกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals–SDGs) เพื่อนำมาประเทศไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

¹ บทที่ 3 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 หน้า 9 https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=14245

² ธนาคารแห่งประเทศไทย ก้าวต่อไปนโยบายการเงินไทยภายใต้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ, 2022

³ ธนาคารโลกในประเทศไทย อ่านเพิ่มเติม <https://www.worldbank.org/th/country/thailand/overview>

⁴ ไทยเจอวิกฤตขาดแคลนทักษะ World Bank ประเมินความเสียหายสูงถึง 20% ของ GDP <https://thestandard.co/thailand-faces-a-skills-shortage-crisis/>

⁵ การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) : โมเดล เศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

พอเพียง” ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)⁶ โมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตสามารถนำพาประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง และมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน และรองรับสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต

ดังนั้น ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 จึงมุ่งสู่การยกระดับทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและทิศทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่ฐานนวัตกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น อาทิ ความรอบรู้ด้านดิจิทัล การจัดการข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ โค้ดดิ้ง รวมไปถึงทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยเฉพาะทักษะทางพฤติกรรม อาทิ ทักษะมนุษย์ การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม หรือความคิดสร้างสรรค์⁷

1.1.2 ปัจจัยด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

ประเทศไทยต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายในประเทศและระดับโลก ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะปัจจัยด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศมากที่สุด ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์สภาพทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีผลต่อการเตรียมความพร้อมและรับมือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ดังนี้

● ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ประเทศไทยได้เร่งสร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม พร้อมทั้งจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบที่มีความเชื่อมโยงกันและมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลไทยจะขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยตระหนักว่าการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ยังคงมีชนกลุ่มน้อยทางเชื้อชาติ รวมถึงเด็กที่ยังไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ประชากรกลุ่มพิการ/กลุ่มผู้ด้อยโอกาสจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึงขาดโอกาสการศึกษาตามวัยและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ เช่น คุณภาพของโรงเรียนที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาไม่ทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล การขาดแคลนทุนการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาโรคระบาด เป็นต้น

นอกจากนี้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังมีสาเหตุหลักที่เกิดจากสภาพความยากจน รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2566 เปิดเผยว่า “เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนเปราะบางเนื่องจากมีปัญหาความยากจนหรือด้อยโอกาสในมิติต่าง ๆ จะได้รับผลกระทบต่อการได้รับการศึกษามากที่สุด ในปี 2566 มีจำนวนนักเรียนยากจน 1,248, 861 คน⁸” สภาพความยากจนในระดับรุนแรงยังเป็นอุปสรรคทำให้เด็กบางคนไม่สามารถมาเรียนได้ เนื่องจากความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ไม่มีค่าครองชีพ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง และไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาได้

⁶ แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/BCG-Action-Plan-2564-2570-256502-02.pdf>

⁷ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หน้า 12

⁸ รายงานสถานการณ์การศึกษา ปี 2566 โดยกองทุนส่งเสริมการสร้างโอกาสทางการศึกษา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยข้างต้นได้ปรากฏเด่นชัด และทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยพบว่าคนจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงมากกว่าประชากรทั่วไป รายงานติดตามผลการศึกษารายปีทั่วโลก ปี 2020-2021⁹ ขององค์การยูเนสโก ได้ย้ำถึงการเสียโอกาสทางการเรียนรู้ของนักเรียนจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่สร้างความชะงักงันของการเรียน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และผลกระทบที่มีต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั่วโลก ในประเทศไทย วิกฤตโรคระบาดที่ทำให้หลายครอบครัวมีรายได้ลดลง หรือถูกเลิกจ้าง ส่งผลกระทบมาสู่โอกาสทางการศึกษาของเด็ก ๆ หลายครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของเด็กเพิ่มขึ้น อาทิ ค่าใช้จ่ายการเรียนออนไลน์ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และแม้ว่าปัจจุบันโรงเรียนได้กลับมาเปิดให้เรียนตามปกติแล้ว แต่ยังคงประสบกับภาวะเงินเฟ้อ และค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคซึ่งมีราคาสูงขึ้นกว่าเดิม¹⁰

แม้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้สร้างผลกระทบทางการเรียนรู้ของผู้คนอย่างรุนแรง แต่การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ยังได้สร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงและ**สร้างสิ่งกลับคืนที่ดีกว่า** (build back better) เช่น การลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถของครูในการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง โอกาสทางเลือกทางการศึกษาและแนวทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นมากขึ้นสำหรับเด็กทุกคน แนวทางการเรียนรู้แบบใหม่ที่สนับสนุนความหลากหลายในวิธีการสอน และการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างมีอิสระมากขึ้นและการพัฒนาทักษะและความเข้าใจในเชิงความคิดที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การปรับระบบการเรียนการสอนข้างต้น โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการเรียน การสอน อาจนำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล เนื่องจากสถานศึกษาและผู้เรียนขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ ขาดทักษะดิจิทัล ขาดเงินทุนในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต และขาดการฝึกอบรมพัฒนาทักษะที่พอเพียง เป็นต้น

● โครงสร้างประชากร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) รายงานถึงโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่าสังคมไทยเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัย” มาตั้งแต่ ปี 2548 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสวนทางกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3-21 ปี ที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งหมดในปี 2570 หรือลดลงกว่า 715,000 คน¹¹ ทั้งนี้ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอาจส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มีความรุนแรงยิ่งขึ้น อาจนำมาซึ่งปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานในประเทศ และส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขัน และผลิตภาพแรงงาน

● ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นกฎหมายทางเลือกในการคุ้มครองและป้องกันสิทธิให้กับผู้เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง รวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ให้การรับรอง

⁹ รายงานติดตามผลการศึกษารายปีทั่วโลก 2021/2 “ผู้มีบทบาททางการศึกษา ที่ไม่ได้อยู่ในภาครัฐ ใครเป็นผู้เลือก ใครเป็นผู้สูญเสีย” บทสรุป หน้า 22

¹⁰ คลื่น “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” ชัดเด็กหายไประหว่างทางความยากจนซ้ำเติม “เด็กหลุดจากระบบ”, 26 เมษายน 2023 อ่านเพิ่มเติม <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/>

¹¹ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) หน้า 11

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

อย่างไรก็ตาม ทศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน จารีตประเพณีของสังคมไทย ซึ่งมีวิวัฒนาการจากสังคมที่มอบอำนาจและให้อำนาจแก่เพศชาย ยังคงส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคระหว่างเพศชายหญิงในด้านการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา ซึ่งนับเป็นการบั่นทอนความก้าวหน้าและสถานภาพของสตรี อีกทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มสตรีและกลุ่มต่าง ๆ ในด้านสิทธิมนุษยชน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การจ้างงาน รวมถึงปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น การศึกษาของเด็กผู้หญิงและสตรีจึงมีความสำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้สามารถได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น สะเต็มศึกษา เป็นต้น

1.1.3 เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมีความเจริญก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด และมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศจากเดิมไปสู่การศึกษาบนโลกดิจิทัล (Digital Education) ที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงวิเคราะห์ รวมถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่จะสามารถรับมือกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้

นอกจากนี้ สภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการ การสื่อสาร อุตสาหกรรม หรือวงการธุรกิจ ได้มีผลกระทบที่สำคัญต่อวิถีชีวิตและสังคมในหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนแปลงและแทนที่การทำงานของมนุษย์ด้วยเครื่องมือหรือระบบอัตโนมัติ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ อาทิ บริการที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์และทรัพยากรผ่านออนไลน์ (Cloud computing) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) ได้เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมในทุกประเภท ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตและการบริการ และเกิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา เทคโนโลยีใหม่เปิดโอกาสใหม่ในการสร้างธุรกิจใหม่ และทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดที่รุนแรงมากขึ้น เช่น ธุรกิจออนไลน์ การตลาดดิจิทัล และการพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือ เป็นต้น¹²

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในหลายด้าน ดังนี้

1. การเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้: เทคโนโลยีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรการศึกษาจากทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วและสะดวกขึ้น ผู้เรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงหนังสือออนไลน์ วิดีโอการสอน และแหล่งข้อมูลทางการศึกษาต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเพิ่มความรู้และทักษะได้
2. การเรียนรู้แบบออนไลน์: เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมคอร์สเรียนและโปรแกรมการศึกษาออนไลน์จากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่ต่างกันได้ ซึ่งช่วยสร้างความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ตามความต้องการและสะดวกสบายต่อผู้เรียน
3. การสร้างและแบ่งปันเนื้อหาการเรียนรู้: เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างและแบ่งปันเนื้อหาการเรียนรู้ได้ ผู้เรียนสามารถสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เช่น วิดีโอการสอน นาฬิกาแสดงผลการเรียนรู้

¹² สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2562; สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2562

หรือแบ่งปันข้อมูลการเรียนรู้กับผู้อื่นได้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน

4. การสนับสนุนการเรียนรู้แบบบูรณาการ: เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟนเพื่อเข้าถึงแอปพลิเคชันการศึกษาที่ช่วยในการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น แอปพลิเคชันที่ช่วยในการฝึกการเขียน การคำนวณ หรือการฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์

5. การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา: เทคโนโลยีช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา สถาบันการศึกษาสามารถใช้ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ ระบบการประเมินผล หรือระบบการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้อาจสร้างปัญหาในบางกรณี เช่น การขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี และปัญหาด้านความเป็นส่วนตัว ดังนั้น การจัดการและการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและมีการควบคุมอย่างดีเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

● การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ของเยาวชน

สื่อได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบันอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสมและขาดวิจารณญาณของผู้คนอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมาย ทั้งในด้านปัญหาสุขภาพทางกายและทางจิต รวมถึงผลกระทบด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูล ได้มีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคม และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของผู้คนอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นช่องทางติดต่อผ่านทางเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ หรือไลน์ ที่ทำให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารเข้าถึงข้อมูลไปจนถึงการประกอบอาชีพ และเข้าถึงโอกาสในโลกยุคใหม่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้คนมากมาย ทั้งในด้านการศึกษา และช่องทางการประกอบอาชีพ ในขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์กำลังเป็นภัยคุกคามเด็กและเยาวชนมากขึ้น อาทิ การถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ หรือถูกคุกคามทางเพศ ดังนั้น การพัฒนาคนให้รู้เท่าทันสื่อ และการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ รู้จักคิดวิเคราะห์ และเลือกรับข่าวสารอย่างไตร่ตรอง จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้รับสื่อสามารถใช้ข้อมูลที่ได้รับ และการติดต่อสื่อสารทางสื่อที่จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองอย่างสูงสุด สามารถพัฒนาตนเองและเป็นช่องทางประกอบอาชีพของตนได้

● พฤติกรรมติดเกม

เกมเป็นรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่ทำให้ผู้คนเข้าถึงการเล่นได้ทุกเพศทุกวัย และเข้าถึงได้อย่างง่ายดายผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ อาทิ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ เพื่อความสนุกสนานบันเทิง ฝึกฝนทักษะ และส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น สิ่งดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งหากผู้เล่นเกมไม่รู้จักรักษาการบริหารจัดการเวลาที่ดี อาจส่งผลกระทบทำให้เกิดการเสพติดเกม โดยช่วงอายุของผู้ที่เสพติดเกมมักเป็นเยาวชน¹³ ปัจจุบันการเสพติดเกมจัดเป็นโรค

¹³ แพทย์หญิงปรานี ปวีณชานา จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น โรงพยาบาลมนารมย์ การเสพติดเกม (Game Addiction)
<https://www.manarom.com/blog/GameAddiction.html>

อย่างหนึ่ง ซึ่งผลเสียจากการเสพติดเกมเกิดทั้งกับตัวเด็ก ครอบครัว ไปจนถึงสังคมส่วนรวม ทั้งในด้านปัญหาสุขภาพของเด็ก เช่น มีวงจรการทำงานของสมองที่ผิดปกติ ผลกระทบในด้านการศึกษา เช่น เข้าเรียนสาย เพราะใช้เวลาไปเล่นเกม ปัญหาด้านสุขภาพจิตซึ่งเกิดจากการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นน้อยลง และอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นโรคสมาธิสั้น วิตกกังวล ซึมเศร้า รวมถึงปัญหาด้านพฤติกรรมที่อาจสร้างนิสัยพูดเท็จ ลักขโมย ก้าวร้าว และไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง และบ่มเพาะความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำแบบสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อและเกมในเด็กและเยาวชนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ผลวิจัยพบว่า “เด็กจะมีพฤติกรรมการอยู่หน้าจอที่มากขึ้น มีความสัมพันธ์กับการเสพติดเกม และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงในเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีการทำหน้าที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสถาบันครอบครัวจะต้องเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวังดูแลบุตรหลานของตัวเองก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาทางสังคม”¹⁴ ดังนั้นการให้สังคมมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่คนในสังคมจะได้ให้ความช่วยเหลือเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม ทั้งการแก้ไข ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กดังกล่าว

1.1.4 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน¹⁵ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป ทั้งในมิติด้านการผลิตและการบริโภค ซึ่งก่อให้เกิดของเสีย และมลพิษในระดับที่เกินกว่าความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่ จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเสื่อมโทรมลงนั้น อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติในระยะยาว ซึ่งเป็นความท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่กำลังสร้างผลกระทบและความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวม

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในอนาคตจึงไม่สามารถแยกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมออกจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยจึงได้กำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนในการมุ่งสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อลดการใช้วัตถุดิบและลดของเสียจากกระบวนการผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก้าวหน้าควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทยบนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดของทุกภาคส่วน ร่วมกันส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการเติบโตของการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เพื่อบรรลุการดำเนินการดังกล่าว ประเทศไทยจำเป็นต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองในการตระหนักถึงความสำคัญ แก้ไขปัญหา และร่วมกันรับผิดชอบต่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะสามารถแก้ไขผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการให้ความรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มศักยภาพประชาชนและชุมชนในการรับมือภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพ

¹⁴ <https://www.pptvhd36.com/health/news/1424>

¹⁵ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หน้า 12

ภูมิอากาศ การอนุรักษ์พื้นที่พืชรพพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางธรรมชาติร่วมกัน

1.1.5 ปัจจัยด้านการเมือง นโยบาย และกฎหมาย

ปัจจัยด้านการเมือง นโยบาย และกฎหมาย มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น การสนับสนุนทางการเงิน นโยบายการศึกษาที่ถูกต้อง รูปแบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ นโยบายภาครัฐที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2565 มีประเด็นทางการเมือง นโยบาย และกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่น่าสนใจ ดังนี้

● การโยกย้ายถิ่น

รายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก ประจำปี 2562 ขององค์การยูเนสโก พบว่ามีเด็กโยกย้ายถิ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและเปราะบางที่มีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา เนื่องจากภาวะสงคราม เศรษฐกิจ ภัยพิบัติ และความจำเป็นอื่น ๆ โดยในปี 2560 มีจำนวนผู้โยกย้ายถิ่นระหว่างประเทศ 258 ล้านคน นับเป็น 3.4% ของจำนวนประชากรโลก¹⁶ สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทาย และมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาได้ในหลายด้าน เช่น การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการสอนและการเรียนรู้ ทำให้มีความยากลำบากในการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่ถูกทำลายจากการสู้รบ ทำให้ผู้เรียนสูญเสียสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการศึกษา เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์เทคโนโลยี ผู้อพยพหรือผู้หนีสงครามหรือการลี้ภัยอาจต้องเปลี่ยนแปลงสภาพที่อยู่และต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในการศึกษา นักเรียนหรือนักศึกษาอาจพบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาหรือสถานศึกษาในสถานที่ใหม่ที่พวกเขาอพยพไป การขาดแคลนงบประมาณในการลงทุนในการศึกษา โดยภาครัฐอาจต้องเปลี่ยนแปลงแผนการจัดสรรงบประมาณ หรือลดการลงทุนในการศึกษา เพื่อเตรียมตัวสำหรับการจัดการสถานการณ์ที่ไม่มีเสถียรภาพ¹⁷

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือ UNHCR (2023) ได้รายงานถึงวิกฤติการณ์การศึกษาผู้ลี้ภัย ในหลายด้าน ดังนี้ 1) การเข้าถึงการศึกษา ผู้อพยพและผู้ลี้ภัยสงครามมักพบความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสม เขตสงครามหรือพื้นที่เสี่ยงอื่น ๆ อาจส่งผลให้ระบบการศึกษาถูกขัดจังหวะหรือทำลายได้ 2) ความเสียหายทางจิตสัมผัส ผู้อพยพและผู้ลี้ภัยสงครามอาจมีประสบการณ์ที่เป็นทุกข์ทรมานและสร้างความเครียดทางจิตใจ สภาวะเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของผู้เรียน 3) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มั่นคง 4) ครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับผู้อพยพและผู้ลี้ภัยสงครามต้องมีบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการพิเศษของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงครูที่เข้าใจและสามารถให้การสนับสนุนทางการศึกษาอย่างเหมาะสมแก่ผู้อพยพและผู้ลี้ภัยสงคราม

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ระบบการศึกษาของไทยจึงต้องปรับให้เข้ากับความต้องการของผู้โยกย้ายถิ่นและผู้พลัดถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เคลื่อนย้ายหรือผู้ที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง โดยตระหนักถึงสิทธิทางการศึกษาของผู้โยกย้ายถิ่นและผู้ลี้ภัยในแง่กฎหมายและการนำใช้สิทธินั้นในทางปฏิบัติอย่างเท่าเทียม และควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เอกชน องค์กร และชุมชนท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของผู้อพยพและผู้ลี้ภัยสงคราม¹⁸

¹⁶ รายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก 2019

¹⁷ (พีรพรรณ ศรีจันทร์, 2562; อัญชลี ศรีชมภู, 2563)

¹⁸ (องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2566)

● การบริหารจัดการภาครัฐ

ในทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการบริหารจัดการภาครัฐซึ่งเป็นการพัฒนาทุนทางสถาบันของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของภาคส่วนต่าง ๆ ได้ดีขึ้น อาทิ การปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบการให้บริการสาธารณะในรูปแบบดิจิทัล การพัฒนาระบบสารสนเทศและระบบข้อมูลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐ¹⁹ ในด้านการศึกษา ภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดแนวทางในการสนับสนุนทางการเงินและแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุด มุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นสิทธิของทุกคน โดยส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาที่เสมอภาคในทุกระดับอย่างครอบคลุม มีนโยบายในการปรับปรุงโครงสร้างสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเติบโตทางด้านองค์กร การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และการเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสอนและการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาทางอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของตน ซึ่งสามารถเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานและอุตสาหกรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาและนำเสนอวิธีการสอนและกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น²⁰

● สิทธิทางการศึกษา

สิทธิด้านการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับได้บัญญัติไว้ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งในเมืองและชนบท รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลด้วย ประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน โดยมีเป้าหมายดังนี้ 1) ทุกคนในประเทศไทยมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลหรือเอกชน หรือการเข้ารับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า 2) ผู้ปกครองและนักเรียนมีสิทธิเลือกเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาที่ต้องการตามความเหมาะสมและความสะดวกสบายของตน 3) นักเรียนและนักศึกษามีสิทธิเลือกสาขาวิชาที่ต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยพิจารณาจากความสนใจและความถนัดของตนเอง 4) นักเรียนและนักศึกษามีสิทธิเสรีภาพในการเรียนรู้และการสอนที่เป็นอิสระ และสามารถแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างเสรี 5) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นอิสระและเปิดกว้างให้นักเรียนและนักศึกษา ได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลายและเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ²¹

¹⁹ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หน้า 16

²⁰ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

²¹ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566

ประเทศไทยยังได้ให้การสนับสนุนและการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในกระบวนการเรียนรู้โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง และเชิดชูความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักเรียน และสร้างความเข้าใจและความรับรู้ในระดับที่สูงขึ้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกลางและเท่าเทียมในการศึกษา เน้นความเป็นอิสระในการคิด การแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ที่เป็นสิ่งสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม²²

การจัดการศึกษาและสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง และเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อพร้อมขับเคลื่อนนโยบายสู่การสร้างสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

บทสรุป

สถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในมิติต่าง ๆ และต่อการดำรงชีวิตของผู้คน ล้วนมีความเชื่อมโยงกัน และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติ ที่มุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับพลเมืองทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อรองรับการมีงานทำ รู้เท่าทันและรู้จักปรับตัว ต่อกระแสการไหลบ่าของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกดิจิทัล รวมทั้งการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยคำนึงถึงการพัฒนาคนให้รู้จักปรับตัวต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่

---

²² แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2562; เกศสุตา คงอินทร์, 2564; นางลักษณ์ อัจฉนปัญญา, 2566)

1.2 ทิศทางและแนวโน้มในระดับนานาชาติที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์ความท้าทายและบริบทที่ส่งผลต่อการศึกษาไทย จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทิศทางและแนวโน้มทางการศึกษาในระดับนานาชาติเป็นข้อมูลประกอบด้วย ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำระดับโลกทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งวิเคราะห์งานวิจัย/รายงานด้านการศึกษาของหน่วยงานระหว่างประเทศชั้นนำของโลกที่ทำงานด้านการศึกษา และนำมาถอดบทเรียนและประยุกต์ใช้หาแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานในระดับสากล โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปต่าง ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

หัวข้อนี้เป็นการสรุปงานวิจัยด้านการศึกษาจากฐานข้อมูล SCOPUS ที่วิจัยในบริบทของ 4 ทวีปทั่วโลก ได้แก่ ทวีปอเมริกา ทวีปยุโรป ทวีปเอเชีย และทวีปออสเตรเลีย ทวีปละ 10 งานวิจัย โดยพิจารณาจากการจัดลำดับข้อตามจำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือและการได้รับความสนใจของงานวิจัย โดยงานวิจัยเรื่องที่ 1 เป็นงานวิจัยที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด และในเรื่องถัดไปจะมีจำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิงลดลงมาตามลำดับ ข้อสรุปจากงานวิจัยต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1.1 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปอเมริกา ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

งานวิจัยเรื่องที่ 1 ปัญหาทางด้านเทคโนโลยีกับผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันของนักเรียน: การตรวจสอบและการขยายการเข้าถึงเทคโนโลยี (Technology Problems and Student Achievement Gaps: A Validation and Extension of the Technology Maintenance)¹ (วารสาร Communication Research จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 34)

Gonzales, Calarco, และ Lynch (2020) ทำการสำรวจนักเรียนระดับวิทยาลัยในอเมริกาจำนวน 748 คน ในระยะเวลา 3 ภาคการศึกษาในปี 2014 – 2015 และทำการ focus group นักเรียนจำนวน 18 คน ในเรื่องการเข้าถึงอุปกรณ์เทคโนโลยี ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนเกือบทุกคนมีโทรศัพท์มือถือ (94%) และคอมพิวเตอร์แล็ปท็อป (97.8%) เป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม ประมาณร้อยละ 20 ของนักเรียนในกลุ่มนี้มีความยากลำบากในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีดังกล่าว เช่น อุปกรณ์ชาร์จ ขนาดความสามารถในการเก็บข้อมูลจำกัด ปัญหาการเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นักเรียนที่มีเศรษฐกิจต่ำและมีผิวสีประสบกับปัญหาดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาที่ดีและมีผิวขาว ซึ่งส่งผลต่อการได้เกรดเฉลี่ยที่ต่ำกว่า นักเรียนที่ไม่ประสบปัญหาดังกล่าว ข้อค้นพบเชิงปริมาณดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในยุคที่การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลสามารถระบุได้จากการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีได้อย่างสม่ำเสมอ งานวิจัยดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ถูกมองข้าม ซึ่งระดับนโยบายอาจสามารถลดปัญหาดังกล่าวได้

งานวิจัยเรื่องที่ 2 การสนทนาที่ไร้สาระหรือน่าสนใจ? ศักยภาพของเครือข่ายสังคมออนไลน์ #NGSSchat ในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาวิทยาศาสตร์ (Idle chatter or compelling conversation? The potential of the social media-based #NGSSchat network for supporting science education reform efforts)² (วารสาร Journal of Research in Science Teaching จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 11)

การพูดคุยเกี่ยวกับมาตรฐานวิทยาศาสตร์รุ่นถัดไป (The Next Generation Science Standards chat; #NGSSchat) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ถูกใช้ในการอภิปรายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา โดยใช้การพูดคุยกันในทวิตเตอร์ (Twitter) และ

ติดแฮชแท็ก #NGSSchat ด้วยงานวิจัยอื่น ๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า บุคลากรทางการศึกษาในระดับบุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ กันยังขาดการประสานงานกันในการปฏิบัติวิทยาศาสตร์ ในการวิจัยนี้ Rosenberg และคณะ (2020) จึงทำการวิเคราะห์ข้อความในทวิตเตอร์ (Twitter) จำนวน 7,000 ข้อความจากบุคคลต่าง ๆ ที่ติดแฮชแท็ก #NGSSchat จำนวน 247 คน ในช่วงระยะเวลา 2 ปี โดยศึกษาลักษณะของบทสนทนาและการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร นักวิจัย และองค์กร ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mix-methods approach พบว่า บทสนทนาในทวิตเตอร์มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการสอนและเป็นการอภิปรายจากบุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน โดยนักวิจัย ผู้บริหาร และครู เป็นบุคคลที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นมากที่สุด โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่า การเป็นครูหรือผู้บริหาร พร้อมทั้งได้รับการตอบกลับจากผู้ที่สำคัญในเครือข่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมีส่วนร่วมในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง วิธีการพูดคุยกันในทวิตเตอร์ (Twitter) และติดแฮชแท็ก #NGSSchat ซึ่งถือเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันกับเครือข่ายทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพอื่น ๆ และแสดงให้เห็นว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถปรับวิสัยทัศน์ใหม่จากบุคคลในวงกว้างที่จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของศึกษาวิทยาศาสตร์

งานวิจัยเรื่องที่ 3 ความฉลาดรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับโลกยุคหลังมนุษย์: เมื่อคนรับรู้ข่าวสารและดำรงชีวิตผ่านการแสดงผลที่คัดกรองจากปัญญาประดิษฐ์ (Critical literacy for a posthuman world: When people read, and become, with machines)³ (วารสาร British Journal of Educational Technology จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

การประมวลผลของคอมพิวเตอร์ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทั้งข้อความที่บุคคลได้รับข่าวสาร เช่น ข้อความอัตโนมัติ (chat bots) ที่มีความคล้ายบุคคลจริงกำลังสนทนา หรือผลการค้นหาในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่แสดงผลจากความต้องการนำเสนอของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ทั้งการรับรู้ที่หลากหลายของโปรแกรม (Multimodality) การจดจำภาพบุคคลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การที่ Facebook สามารถระบุชื่อบุคคลในภาพ บอกจำนวนคนที่อยู่ในที่นั่งหรือทำยืน หรือระบุสิ่งที่อยู่ในภาพ เช่น ทะเล เด็ก รongเท้า เป็นต้น อัลกอริทึม (algorithms) ดังกล่าวนำไปสู่การแปลผลว่า บุคคลหนึ่งมีความสัมพันธ์กับรูปภาพนั้นอย่างไรและเก็บเป็นสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการทำโฆษณา การเมือง และรูปแบบชีวิตสังคมอื่น ๆ ต่อไป และทั้งการระบุตัวตน (identity) เช่น การที่ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์สิ่งที่บุคคลสนใจจากระยะเวลาที่บุคคลหยุดอ่านโฆษณาในระหว่างการท่องอินเทอร์เน็ต ซึ่งต่อยอดเป็น “การค้าขายจากความสนใจของบุคคล (attention economy)” อีกตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากการระบุตัวตนคือ การยิงโฆษณาของกูเกิ้ล (Google Ad) ที่สามารถส่งโฆษณาสำหรับบุคคลที่มีช่วงอายุที่กำหนด (เช่น 55-64 ปี) เพศที่กำหนด (เช่น เพศชาย) เป็นต้น ด้วยปัญญาประดิษฐ์มีการพัฒนามากขึ้น บุคคลจึงควรมีความฉลาดรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งยวด (Critical literacy) หมายถึง การเข้าใจว่าข่าวสารที่ถูกผลิตและบริโภคนั้นเกิดจากทั้งมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ บุคคลสามารถอ่าน เขียน มองเห็น และทำงานร่วมกับอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (เช่น ในการท่องอินเทอร์เน็ต) โดยตระหนักได้ว่า ข่าวสารที่มองเห็น ใครเป็นผู้เขียนข้อความและสิ่งจูงใจใดทำให้เขาเขียนข้อความดังกล่าว และข้อความดังกล่าวทำให้คล้อยตามไปอย่างไร นอกจากนี้จะสามารถวิเคราะห์ได้แล้ว ผู้มีความฉลาดรู้ที่สำคัญจะต้องสามารถปฏิบัติได้ คือสามารถใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ในทางที่มีจริยธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

งานวิจัยเรื่องที่ 4 การเป็นครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชนเมือง: วิธีการรับมือกับบริบทของโรงเรียนที่ไม่เอื้ออำนวย (Becoming an urban science teacher: How beginning teachers negotiate contradictory school contexts)⁴ (วารสาร Journal of Research in Science Teaching จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

โรงเรียนสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชนเมืองมีอัตราการลาออกของครูสูง โดยเฉพาะครูวิทยาศาสตร์ที่เพิ่งเข้ามาทำการสอน การวิจัยนี้จึงศึกษาวิธีการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อความยุติธรรมทางสังคมของครูจบใหม่ในโรงเรียนสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชนเมือง โดยศึกษาครูวิทยาศาสตร์จำนวน 4 คน ที่สำเร็จการศึกษาจากโปรแกรม USTP ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาโทด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชนเมืองของมหาวิทยาลัยนอร์ทอีสเทิร์น สหรัฐอเมริกา การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แต่ละบุคคล การประชุมกลุ่ม และการเขียนความรู้สึกในช่วงการฝึกอบรมก่อนการทำงาน (pre-service preparation) และช่วงปีแรกในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 คนใช้อัตลักษณ์ของตนต่อรองกับนโยบายของโรงเรียนและกระบวนการต่าง ๆ ที่จำกัดโอกาสของนักเรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่าน 3 กระบวนการคือ (1) การแยกโครงสร้าง (Deconstructing) ระบุโครงสร้างของโรงเรียนและสังคมที่จำกัดอิสระในการการสอนและลดทอนโอกาสการเรียนรู้ของนักเรียน (2) การระบุจุดยืนของตน (Positioning) ระบุจุดยืนของตนต่อโครงสร้างของโรงเรียนโดยยึดหลักการเป็นครูวิทยาศาสตร์เพื่อความยุติธรรมทางสังคม และ (3) การแสดงบทบาท (Enacting) กำหนดอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการตัดสินใจสอนรวมถึงการต่อต้าน ทำทนาย หรือโค่นล้มโครงสร้างโรงเรียน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเป็นข้อสนับสนุนให้ USTP ต้องมุ่งสร้างนักศึกษาครูให้มีความชัดเจนในการแสดงบทบาทเพื่อความยุติธรรมทางสังคมและต่อต้านความกดดันทางสังคมในโรงเรียนที่จำกัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

งานวิจัยเรื่องที่ 5 เรียนออนไลน์หรือเรียนที่ห้องเรียน? การสำรวจการตัดสินใจของมหาวิทยาลัยในการเปิดสถานศึกษาในช่วงการระบาดของโควิด 19 ในฤดูใบไม้ร่วง 2020 (Online or in Person? Examining College Decisions to Reopen during the COVID-19 Pandemic in Fall 2020)⁵ (วารสาร Socius จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 7)

ด้วยสถานศึกษาต้องหยุดการเรียนการสอนในห้องเรียนจากการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 และจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาเป็นระยะเวลาหนึ่ง การวิจัยนี้จึงทำขึ้นเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าในภาคเรียนถัดไปจะจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด โดยเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนทั่วสหรัฐอเมริกาเพื่อดูว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนสอนที่มหาวิทยาลัยเลือกไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด 19 หรืออัตราการเสียชีวิตของผู้ติดเชื้อ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคือการเมืองและงบประมาณ โดยมหาวิทยาลัยที่มีรายได้สูงจากการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนมีความต้องการที่จะจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกับมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในรัฐที่สนับสนุนนายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ให้เป็นประธานาธิบดีในปี 2016

งานวิจัยเรื่องที่ 6 การศึกษาและความสามารถในการรับรู้ในช่วงวัยกลางคนและชีวิตในภายหลัง: บทบาทของกิจกรรมทางกายภาพและกิจกรรมทางปัญญา (Education and cognition in middle age and later life: The mediating role of physical and cognitive activity)⁶ (วารสาร Journals of Gerontology - Series B Psychological Sciences and Social Sciences จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 7)

การวิจัยพบว่า การเข้ารับการศึกษาในวัยเด็กมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อระดับและการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการจัดการ (Executive Function) ซึ่งเป็นการทำงานของสมองส่วนหน้า

และการจำเหตุการณ์เป็นฉาก ๆ (Episodic Memory) กิจกรรมทางกายภาพและกิจกรรมทางปัญญาเป็นตัวกลางที่มีนัยสำคัญต่อระดับการรับรู้ และช่วยป้องกันการเสื่อมของระบบการรับรู้ในช่วงบั้นปลายชีวิต ซึ่งการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนให้มียุทธศาสตร์ในการสนับสนุนการศึกษา พร้อมทั้งกิจกรรมทางกายภาพ และกิจกรรมทางความคิด เพื่อระดับความรู้ความเข้าใจของบุคคลในบั้นปลายชีวิต

งานวิจัยเรื่องที่ 7 การละเลยเรื่องเชื้อชาติ: การวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายการศึกษาในจังหวัดบริติชโคลัมเบียและออนตาริโอ (Ignoring race: a comparative analysis of education policy in British Columbia and Ontario)⁷ (วารสาร Race Ethnicity and Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 7)

ความเป็นธรรมทางเชื้อชาติในประเทศแคนาดายังคงเข้าใจยาก แม้ว่าประเทศแคนาดาจะมีสถานะเป็นประเทศพหุวัฒนธรรม แต่นักเรียนที่เป็นต่างด้าวจำนวนมากยังถูกกีดกัน การวิจัยนี้ จึงเปรียบเทียบความเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาในจังหวัดออนตาริโอ (Ontario) และบริติชโคลัมเบีย (British Columbia) โดยตรวจสอบเอกสารทางการเกี่ยวกับเชื้อชาติของนักเรียน หลังจากที่ทบทวนนโยบายของเมืองทั้งสองเมืองตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา ผู้วิจัยพบว่า นโยบายการศึกษาที่ตราขึ้นมาแสดงการต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติเชิงสัญลักษณ์ มากกว่าที่จะเป็นการต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติที่แท้จริง ซึ่งสามารถอธิบายได้เป็น 3 เรื่อง คือ (1) การขาดนโยบายการศึกษาที่แข็งแกร่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมทางเชื้อชาติ (2) มองปัญหาการเหยียดเชื้อชาติเป็นปัญหาระดับบุคคลมากกว่าปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษา และ (3) การไม่บันทึกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ หรือมีการบันทึกน้อยมาก ผู้วิจัยได้แนะนำผู้กำหนดนโยบายให้ (1) ปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยอย่างเป็นธรรมในเรื่องการศึกษา ให้เงินทุนและแนวทางการทำงานกับผู้บริหารโรงเรียนรัฐ (2) เก็บข้อมูลนักเรียนต่างด้าวทั้งในระหว่างการเรียนระดับขั้นพื้นฐานและหลังจากเรียนจบเมื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ (3) ดำเนินนโยบายระดับจังหวัดเพื่อให้โครงการต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติได้ถูกรับรู้ในวงกว้าง

งานวิจัยเรื่องที่ 8 การตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรในเด็กวัยรุ่นที่สถานรับเลี้ยงเด็ก: การวิจัยแบบผสมวิธี (Pregnancy and Parenting Among Youth Transitioning from Foster Care: A Mixed Methods Study)⁸(วารสาร Child and Youth Care Forum จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 6)

เด็กจำนวนหนึ่งในสามของกว่า 400,000 คนในสถานรับเลี้ยงเด็กในสหรัฐอเมริกาอยู่ในช่วงอายุ 13 – 20 ปี การตั้งครรภ์ของเด็กวัยรุ่นในสถานรับเลี้ยงเด็กมีค่าเฉลี่ยเป็นสองเท่าของค่าเฉลี่ยประเทศ หนึ่งในสามของเด็กกลุ่มนี้ตั้งครรภ์ตอนอายุ 17 และเกือบครึ่งของกลุ่มนี้ตั้งครรภ์ซ้ำตอนอายุ 19 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจในประสบการณ์ของสถานรับเลี้ยงเด็กเพื่อนำไปเสนอผู้กำหนดนโยบายที่จะนำไปใช้ในการจัดการการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจและการมีบุตรก่อนวัยอันควร โดยเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อสนับสนุนสถานรับเลี้ยงเด็กเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร การใช้ยาคุมกำเนิด และการมีส่วนร่วมของพ่อหรือผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตร ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นในสถานรับเลี้ยงเด็กมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ เด็กวัยรุ่นรายงานว่าได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อย และได้รับการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา การตั้งครรภ์ และการเลี้ยงดูบุตรน้อย

งานวิจัยเรื่องที่ 9 การเหยียดเชื้อชาติในโรงเรียน: มุมมองผ่านรูปแบบการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่รัฐกำหนด (Structural racism in schools: A view through the lens of the national school social work practice model)⁹ (วารสาร Children and Schools จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 6)

ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติในองค์กรมีความรุนแรงในสังคมอเมริการวมถึงในระบบการศึกษาของรัฐ การวิจัยนี้จึงนำเสนอข้อมูลการเหยียดเชื้อชาติในโรงเรียนจากนักสังคมสงเคราะห์โรงเรียนผ่านรูปแบบ

การปฏิบัติงานในโรงเรียนที่รัฐกำหนด โดยรูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่รัฐกำหนดไว้ ได้แก่ (1) ให้บริการข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พฤติกรรม และสุขภาพจิต (2) สร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ดี และ (3) เพิ่มการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้จากชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังไม่ครอบคลุมด้านการเหยียดเชื้อชาติในโรงเรียน ส่งผลให้ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติยังคงมีความรุนแรง ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการเพิ่มประเด็นความสนใจในเรื่องของความไม่เสมอภาคทางการศึกษาเป็นอีกงานหนึ่งในรูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์

งานวิจัยเรื่องที่ 10 วิธีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของวัยรุ่นที่ไม่มีเอกสารทางการในนิวยอร์ก (The higher educational trajectories of undocumented youth in New York City)¹⁰ (วารสาร Journal of Ethnic and Migration Studies จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 5)

แม้ว่าจำนวนนักเรียนลาตินอเมริกาที่เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยสูงขึ้น แต่เด็กลาตินที่เกิดนอกอเมริกาจะมีจำนวนการเข้าเรียนต่ำกว่าเด็กลาตินที่เกิดในอเมริกา ซึ่งสาเหตุเกิดจากผู้อพยพที่ไม่มีเอกสารไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา จากข้อมูลดังกล่าวรวมถึงข้อมูลจากนักเรียนลาตินอเมริการะดับมหาวิทยาลัย 35,400 คน ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางกฎหมายของนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือเกรดเฉลี่ย ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่านักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและในช่วงแรกของการเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นักเรียนที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมายไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษา จำนวนที่เข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัยไม่เพิ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาลดลงเล็กน้อย ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของเด็กลาตินเป็นปัจจัยระดับโครงสร้าง ได้แก่ ปัญหาทางการเงิน ประเภทของหลักสูตรปริญญา และเครือข่ายสังคม

1.2.1.2 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปยุโรป ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

งานวิจัยเรื่องที่ 1 รูปแบบการให้ทุนสำหรับการเรียนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศรัสเซีย (E-learning financing models in Russia for sustainable development)¹¹ (วารสาร Sustainability (Switzerland) จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 34)

การเรียนผ่าน E-learning ช่วยเพิ่มทางเลือกให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถในการเรียนและยืดหยุ่นกับตารางชีวิตโดยนักเรียนสามารถทำงานหารายได้ไปพร้อมกับการเรียนได้ E-learning เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพของการศึกษาต่อเนื่อง (2) เพื่อให้มั่นใจว่าความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่จำเป็นจะสามารถเข้าถึงได้อย่างยั่งยืน และ (3) ปรับปรุงหลักสูตรให้เพิ่มการตระหนักถึงส่วนรวมผ่านการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนารูปแบบการให้ทุนสำหรับ E-learning เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องทำให้นักเรียนในทุกกลุ่มอายุสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทของสภาพปัจจุบันของประเทศรัสเซียและความต้องการในการเรียนผ่าน E-learning ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการให้ทุนสำหรับ E-learning ที่เหมาะสมสำหรับประเทศรัสเซียมี 3 รูปแบบ รูปแบบที่หนึ่ง คือ การให้ทุนสำหรับ E-learning เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบ 4Es ซึ่งประกอบด้วย Effectiveness Efficiency Economy และ Equity รูปแบบที่สอง คือ หลักการให้ทุนสำหรับ E-learning เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ทุนในกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถหลักในการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการให้ทุนในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมและด้านการให้ทุนกับการอบรมส่วนบุคคลเพื่อการเรียนรู้ในแบบของตนเอง และรูปแบบที่สาม คือ วิธีทวิระบบ (Dual-system approach) ซึ่งคำนึงถึงทั้งสองด้าน เช่น ด้านผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ความสมดุลระหว่างปริมาณบทเรียนจากผู้ผลิตและความต้องการของผู้เรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาการให้ทุน

สำหรับ E-learning ผู้รับทุนจะต้องเข้าใจวิธีการให้ทุนของภาครัฐและเอกชน หลังจากที่ได้สถานศึกษาเงินทุนแล้ว จะต้องสร้างให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใสและหลักประสิทธิผล

งานวิจัยเรื่องที่ 2 ริสคิโอ: เกมส์เพื่อการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ (Riskio: A Serious Game for Cyber Security Awareness and Education)¹² (วารสาร Computers and Security จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 22)

ด้วยการโจมตีทางไซเบอร์เกิดเหตุบ่อยครั้งและส่งผลเสียหายต่อองค์กร ทำให้องค์กรต้องมีการกลยุทธ์ในการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นด้วยการจัดการอบรมพนักงานให้เกิดความตระหนักและป้องกันการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ในการวิจัยนี้ จึงนำเสนอ Riskio เกมส์สำหรับการสอนและอบรมเรื่องการโจมตีทางไซเบอร์ ซึ่งมีความสนุกและผู้เรียนจะได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในด้านการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ ซึ่งใช้ได้สำหรับผู้ที่ไม่ต้องมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคคอมพิวเตอร์ และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เชิงรุกโดยผู้เรียนจะได้มีโอกาสอยู่ในบทบาทของผู้โจมตีและผู้ป้องกันสินทรัพย์ที่สำคัญขององค์กรในเกมดังกล่าว

งานวิจัยเรื่องที่ 3 แพลตฟอร์มใหม่ที่กล้าหาญ: แพลตฟอร์มที่เป็นไปได้ในอนาคตของระบบการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา (Brave new platforms: a possible platform future for highly decentralised schooling)¹³ (วารสาร Learning, Media and Technology จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 19)

สวีเดนมีระบบโรงเรียนที่กระจายจากศูนย์กลางมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลกและได้รับการจัดระดับดีที่สุดในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีในห้องเรียน โปรแกรม Poodle ของอเมริกา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในห้องเรียนในประเทศสวีเดน ซึ่งให้บริการทั้งบทเรียน สอนวิธีการเขียนและการให้คะแนนการสอบ ในช่วงก่อนปี 2020 โรงเรียนในสวีเดนส่วนใหญ่ดำเนินกิจการโดยมีบริษัทจำนวนกว่า 300 บริษัทเป็นเจ้าของและจัดการเรื่องการเรียนการสอนตามแรงกดดันของผู้ลงทุน คือจัดการเรียนการสอนให้ใช้ต้นทุนต่ำ กำไรสูง บริษัทเหล่านี้จึงใช้ Poodle ในการจัดการเรียนการสอน ในช่วงปี 2020 โรงเรียนที่ดำเนินการแบบแสวงผลกำไรมีกำไรที่ลดลง กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้ามาเป็นเจ้าของโรงเรียนได้ บริษัท Difschool ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ Poodle จึงเข้ามาซื้อกิจการโรงเรียนในสวีเดน ด้วยการที่โรงเรียนรับเงินอุดหนุนจากรัฐและลดค่าใช้จ่ายโดยรวมจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและใช้รูปแบบการเรียนที่บ้าน รูปแบบโรงเรียนไซเบอร์ดังกล่าวจึงมีกำไรที่ดีและนำเสนอรูปแบบนี้ว่าเป็นการเข้าถึงการศึกษาที่เป็นธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในหลังปี 2020 Poodle ได้มีกลยุทธ์ใหม่ คือสร้างโรงเรียนในทำเลที่ดี และจ้างครูที่มีคุณสมบัติที่ดีมาสอน จึงคาดการณ์ได้ว่า Poodle จะครอบครองโรงเรียนและนักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศได้ในอนาคต Poodle ไม่ได้คาดหวังกำไรระยะสั้นเช่นบริษัทอื่น ๆ ที่เข้ามาทำกิจการโรงเรียน แต่ต้องการข้อมูลที่แพลตฟอร์มจะสามารถประมวลผลจากข้อมูลที่เก็บจากนักเรียนทุกคน ทั้งในเรื่องผลการเรียน การเข้าเรียน อารมณ์ ร่างกาย และข้อมูลรหัสพันธุกรรม ในปี 2020 บริษัทเทคโนโลยียักษ์ใหญ่ในประเทศจีน บริษัท Ninepenny จะได้ถือครองสิทธิ์การนำแพลตฟอร์มดิจิทัลจากประเทศจีนเข้ามาในโรงเรียนในสวีเดน ซึ่งนักเรียน 1 ใน 3 ของประเทศจะต้องใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวในการเรียนการสอน ผู้วิจัยมองว่าเหตุการณ์ดังกล่าวควรถูกยกขึ้นมาอภิปรายและคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในอนาคต ผู้กำหนดนโยบายระดับประเทศและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมองเห็นความสำคัญและกระทำการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยเร็ว

งานวิจัยเรื่องที่ 4 ทศนคติและประสิทธิภาพภายในของครูฝึกสอนในระดับมหาวิทยาลัยต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิการเรียนรวม (Attitudes and self-efficacy of teachers towards inclusion in higher education)¹⁴ (วารสาร European Journal of Special Needs Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 15)

การวิจัยศึกษาเรื่องทัศนคติและประสิทธิภาพภายในของครูต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิการเรียนรวมในครูฝึกสอนจำนวน 75 คนจากมหาวิทยาลัยจำนวน 19 แห่งในเมืองแฟลนเดอร์ส (Flanders) ประเทศเบลเยียม จากการใช้ SACIE-R ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตรฐานสำหรับวัดความรู้สึกทัศนคติ ความกังวลในการสอนนักเรียนพิการเรียนรวม และ TEIP ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตรฐานสำหรับวัดประสิทธิภาพภายในของครูฝึกสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูฝึกสอนไม่ได้มีทัศนคติที่ดีหรือต่อต้านนักเรียนพิการเรียนรวม และครูมีประสิทธิภาพภายในในระดับปานกลาง ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยที่ผลิตครูควรจัดให้ครูฝึกหัดได้มีประสบการณ์ในการฝึกสอนกับนักเรียนพิการมากขึ้น

งานวิจัยเรื่องที่ 5 สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในช่วงโควิด 19: ระดับนานาชาติ (The right to education and ict during covid-19: An international perspective)¹⁵ (วารสาร Sustainability (Switzerland) จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 14)

โควิด 19 ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและทำให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษา การวิจัยได้สำรวจโรงเรียนทั่วโลกถึง (1) การเข้าถึงไฟฟ้า อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน (2) ทักษะและทรัพยากรการสอนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (3) การสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐในการจัดการเรียนการสอนในช่วงโควิด 19 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในแต่ละทวีปมีความสามารถที่แตกต่างกันในแง่ของการตอบสนองและการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับการสูญเสียการเรียนรู้เนื่องมาจากการปิดโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่ามีมีความจำเป็นที่จะต้องออกนโยบายการศึกษาที่สนับสนุนให้รัฐบาลตอบสนองต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในช่วงโควิด 19 โดยเฉพาะในประเทศรายได้ต่ำเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 6 อุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนผู้ลี้ภัยในโรงเรียนในประเทศอังกฤษ (Barriers to the inclusion of refugee and asylum-seeking children in schools in England)¹⁶ (วารสาร Educational Review จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 10)

การวิจัยนี้ศึกษาอุปสรรคที่ผู้อำนวยการโรงเรียนพบในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนผู้ลี้ภัยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศอังกฤษ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 4 คน พบว่าโรงเรียนมีความท้าทายใน 2 ระดับคือ ระดับโรงเรียน และระดับเมือง ในความท้าทายระดับโรงเรียน เป็นเรื่องกระบวนการจัดการข้อมูลของโรงเรียน เช่น การไม่สามารถบันทึกข้อมูลที่ต้องการได้ การไม่สามารถค้นหาจำนวนนักเรียนผู้ลี้ภัยได้ หรือการที่บันทึกข้อมูลไม่ถูกต้อง และเรื่องทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรทางการเงินในการสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือเด็กที่เข้าเรียนระหว่างปีการศึกษา ส่วนความท้าทายระดับเมือง การที่โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีรายได้ต่ำและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้โรงเรียนมีความยากลำบากในการบริหารจัดการให้โรงเรียนมีความปลอดภัยและเข้าถึงการศึกษาได้สำหรับนักเรียนทุกคน

งานวิจัยเรื่องที่ 7 ระบบวิทยาศาสตร์และการศึกษาในรูปแบบ 4.0: นโยบายสาธารณะและองค์กรบนฐานของการใช้ทุนมนุษย์และทุนทางปัญญาประดิษฐ์ (Science and education in the form 4.0: public policy and organization based on human and artificial intellectual capital)¹⁷ (วารสาร Journal of Intellectual Capital จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 10)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบวิทยาศาสตร์และการศึกษาในรูปแบบ 4.0 โดยใช้ทุนมนุษย์และทุนทางปัญญาประดิษฐ์ โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) เป็นเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมในอุตสาหกรรม 4.0 ในระบบวิทยาศาสตร์และการศึกษา และมีประสิทธิภาพสูง

กว่าการใช้ทุนมนุษย์ถึง 4 เท่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นต้องนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบวิทยาศาสตร์และการศึกษา

งานวิจัยเรื่องที่ 8 บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาและการอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับภูมิภาค (Stakeholders' role in entrepreneurship education and training programmes with impacts on regional development)¹⁸ (วารสาร Journal of Rural Studies จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 10)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจบทบาทหลักของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาและการอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับภูมิภาค การวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย ผลการศึกษาพบว่า การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมเชิงรุกกับการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเป็นสิ่งสำคัญในความยั่งยืนในการมีส่วนร่วม สิ่งที่สองคือ การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิด และสิ่งสุดท้ายคือการจัดการศึกษาและการอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการมีผลอย่างยิ่งต่อภูมิภาคที่มีประชากรอยู่เบาบาง ซึ่งจะทำให้มีการลงทุนในระดับท้องถิ่นและสร้างธุรกิจรวมถึงการบริการใหม่ ๆ ซึ่งการวิจัยสนับสนุนให้ผู้กำหนดนโยบายการศึกษาให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาและการอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อการพัฒนาระดับภูมิภาคต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 9 การสูญเสียการเรียนรู้ในช่วงการปิดโรงเรียนในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ปี 2020 (Large loss in studying time during the closure of schools in Switzerland in 2020)¹⁹ (วารสาร Research in Social Stratification and Mobility จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

ประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปประสบปัญหาการจัดการเรียนการสอนในช่วงโควิด 19 ความคาดหวังของผู้กำหนดนโยบาย คือ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษาออนไลน์และนักเรียนสามารถเรียนจากที่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ได้สำรวจนักเรียนในสวิตเซอร์แลนด์อายุ 14-25 ปี เพื่อวิเคราะห์ผลจากการปิดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนลดเวลาการเรียนรู้โดยเฉลี่ยจาก 35 ชั่วโมงเหลือ 23 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาลดเวลาการเรียนรู้มากกว่าเด็กที่อายุมากกว่า 18 ปี โดยนักเรียนจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาสูงลดเวลาการเรียนรู้มากกว่านักเรียนจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำ ซึ่งแปลความได้ว่า การลดลงของเวลาการเรียนรู้ของนักเรียนไม่ได้แปรผันตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ผู้วิจัยจึงแนะนำให้ผู้กำหนดนโยบายการศึกษาออกนโยบายชดเชยการสูญเสียการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชาวสวิตเซอร์แลนด์ที่เรียนอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมและกรกฎาคม 2020

งานวิจัยเรื่องที่ 10 การขยายโอกาสทางการศึกษา การบรรเทาความยากจน และการขับเคลื่อนของสังคม(Educational expansion, poverty reduction and social mobility: Reframing the debate)²⁰ (วารสาร International Journal of Educational Research จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

บทความนี้ศึกษาบทบาทของการศึกษาในการบรรเทาความยากจนในบริบทของความไม่เสมอภาคทางด้านรายได้ แม้ว่าผู้คนจะให้ความสนใจกับผู้มีรายได้สูง แต่นโยบายการศึกษามักไม่ได้สนใจการศึกษาของกลุ่มคนชั้นสูง นโยบายการศึกษามุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและรายได้น้อย บทความกล่าวถึงสาเหตุที่ระบบการศึกษาจำกัดความสามารถในการลดความยากจน นโยบายการศึกษาปัจจุบันที่มองว่าการขยายการเข้าถึงการศึกษาจะช่วยเพิ่มการขับเคลื่อนทางสังคมและจะสามารถลดความยากจนได้ อาจเป็นความคิดที่ไม่ถี่ถ้วนและอาจทำให้เกิดผลต่อเรื่องที่ไม่น่าคาดคิดได้ ผู้วิจัยได้ระบุเหตุผล 4 ข้อต่อต้านแนวคิดที่ว่าการศึกษาสามารถบรรเทาความยากจนได้ ได้แก่ (1) ทุนมนุษย์และในมุมของการขาดแคลน

แรงงาน ผู้วิจัยมองว่าทฤษฎีทุนมนุษย์มีจุดบกพร่องเนื่องจากศึกษาในรูปแบบของการขาดแคลนแรงงาน ซึ่งส่งผลให้การศึกษาพัฒนาบัณฑิตออกมาทำงานมากเกินไป ความสำเร็จในการศึกษาไม่ได้ทำให้ประสบความสำเร็จในตลาดแรงงาน ในทางกลับกัน ผู้วิจัยแนะนำให้ศึกษาในรูปแบบของการขาดแคลนงาน ซึ่งในตลาดแรงงานปัจจุบัน ตำแหน่งงานที่เปิดรับส่วนใหญ่เป็นงานที่คนทำงานสามารถถูกแทนที่ได้และเทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเข้ามาแทนที่มนุษย์ การมีบัณฑิตที่จบการศึกษามากเกินความต้องการของตลาดจะทำให้กลไกการเคลื่อนที่ของสังคมชะลอตัวลง (2) การขยายของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยทำให้เกิดความแออัดในตลาดแรงงาน ผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยต้องการงานที่ได้รับผลตอบแทนมากพอสำหรับวุฒิการศึกษาที่มี การผลิตบัณฑิตออกมามากเกินไปทำให้คุณค่าของผู้จบการศึกษามีน้อยลงและเป็นภัยคุกคามต่อผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือ นายจ้าง ที่จะได้รับลูกจ้างที่มีการศึกษาที่สูงขึ้นเข้ามาทำงาน (3) สมมติฐานที่ล้ำสมัยเกี่ยวกับธรรมชาติและสาเหตุของความไม่เสมอภาคทางการศึกษาตั้งข้อสมมติฐานว่าความไม่เสมอภาคของรายได้เกิดจากความแตกต่างของผลิตภาพในปัจจุบันบุคคล แต่เมื่อศึกษาการกระจายรายได้ในช่วงเวลา 110 ปี พบว่า ความไม่เสมอภาคลดลงเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งการที่เศรษฐกิจดีทำให้ประชาชนทุกคนได้ประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ ที่สังคมจะเริ่มให้ความสำคัญกับกลุ่มคนระดับหัวกะทิที่สามารถทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นจะส่งผลให้ความไม่เสมอภาคลดลง และ (4) การศึกษาเป็นยาครอบจักรวาล การศึกษาถูกมองว่าสามารถเปลี่ยนแปลงโอกาสในชีวิตคนได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า แต่การศึกษาควรพิจารณาภาพรวมและศึกษาทฤษฎีบริบทเพื่อที่จะเห็นว่าการศึกษาเป็นสภาวะเสริมสำหรับความยุติธรรมในสังคมและความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกบุคคล

1.2.1.3 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปเอเชีย ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

งานวิจัยเรื่องที่ 1 การรับรู้ของนักเรียนต่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ในประเทศอินเดีย (Students' perception towards e-learning during covid - 19 pandemic in India: An empirical study)²¹ (วารสาร Sustainability (Switzerland) จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 32)

การวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาการรับรู้ต่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ในนักเรียนระดับมหาวิทยาลัยในประเทศอินเดียจำนวน 184 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีการรับรู้เชิงบวกต่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์และยอมรับว่าเป็นระบบการเรียนรู้ใหม่ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงแนะนำผู้กำหนดนโยบายว่า ควรพัฒนาระบบการเรียนออนไลน์ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อใช้เป็นวิธีการเรียนรู้ในอนาคตต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 2 ความท้าทายและความหวังของการใช้เทคโนโลยีการจำลองเสมือนในศูรระดับประถมศึกษา: มุมมองจากประเทศกำลังพัฒนา (Challenges and Prospects of Virtual Reality and Augmented Reality Utilization among Primary School Teachers: A Developing Country Perspective)²² (วารสาร Studies in Educational Evaluation จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 26)

การใช้เทคโนโลยีการจำลองเสมือน (virtualization) ในการเรียนการสอนเริ่มได้รับความสนใจในหลาย ๆ ประเทศ อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในเทคโนโลยี เช่นเรื่อง augmented reality (AR) และ virtual reality (VR) ในการเรียนการสอนยังจำกัด ซึ่งส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษายังไม่สามารถระบุตัวชี้วัดเรื่องการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการอบรมครู ในการวิจัยดังกล่าว ได้ทำการสัมภาษณ์ครุวิทยาสตราจารย์จำนวน 29 คนเกี่ยวกับการใช้ AR และ VR ในการสอน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการใช้ AR และ VR ในการจัดการเรียนการสอน คือ ครูยังขาดสมรรถภาพ การออกแบบการสอนยังจำกัด ไม่มีความสนใจ ไม่มีเวลา และทรัพยากรในสถานศึกษาที่ไม่เอื้ออำนวย นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า เทคโนโลยีทั้งสอง

สามารถใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมและเป็นประโยชน์ในการสร้างทัศนคติที่ดีของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยแนะนำให้ผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยี AR และ VR มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

งานวิจัยเรื่องที่ 3 แนวทางใหม่บนพื้นฐานของการใช้วิธีที่ดีที่สุดและวิธีมีลติมูราในการคำนวณดัชนีการพัฒนามนุษย์: การประยุกต์ใช้ในประเทศอิหร่าน (A new approach based on BWM and MULTIMOORA methods for calculating semi-human development index: An application for provinces of Iran)²³ (วารสาร Socio-Economic Planning Sciences จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 25)

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้พัฒนาดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index; HDI) ให้ผู้บริหารประเทศเข้าใจระดับการพัฒนาของสังคมในประเทศของตนและนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาโยบายในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม HDI ยังขาดในเรื่องของวิธีดำเนินการ การคัดเลือกดัชนีชี้วัด และช่วงเวลาการวัด การวิจัยนี้จึงนำเสนอวิธีการคำนวณคะแนน semi-HDI โดยการใช้ best worst method (BMW) และใช้ MULTIMOORA method ในการจัดลำดับจังหวัดในอิหร่านในด้านต่าง ๆ โดย semi-HDI จะถูกคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ยทางคณิตศาสตร์ของความสมบูรณ์ของชีวิต การศึกษาของประชาชน และมาตรฐานการดำรงชีพ ซึ่งเมื่อนำวิธีดังกล่าวไปใช้แล้ว พบว่า จังหวัด Kohgiluyeh & Boyer-Ahmad และ Sistan & Baluchestan เป็นจังหวัดที่ได้คะแนนสูงสุด และต่ำที่สุดตามลำดับ

งานวิจัยเรื่องที่ 4 การใช้ดิจิทัล การศึกษา และการเติบโตทางเศรษฐกิจ: การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ(Digitalization, education and economic growth: A comparative analysis of Middle East and OECD countries)²⁴ (วารสาร Technology in Society จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 17)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง 10 ประเทศ และประเทศสมาชิก OECD 24 ประเทศ ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในทั้งสองกลุ่มประเทศ การใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีผลเล็กน้อยต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD แต่การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแนะนำให้รัฐบาลในตะวันออกกลางลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่กับโครงสร้างพื้นฐานอื่นมากขึ้น เพื่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 5 แนวทางของแต่ละวัฒนธรรมในการยอมรับทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดในมหาวิทยาลัย (A cross-cultural approach to the adoption of open educational resources in higher education)²⁵ (วารสาร British Journal of Educational Technology จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 13)

ทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิด (Open education resource) หมายถึง การเรียนการสอนและทรัพยากรการวิจัยที่ถูกบรรจุอยู่ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Massive Open Online Courses (MOOCs) ซึ่งสามารถนำมาใช้ซ้ำได้ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรยอมรับทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิด (Open education resource) ในระดับมหาวิทยาลัยถูกนำมาเป็นหัวข้อวิจัยอย่างกว้างขวาง เนื่องจากทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิดนี้เริ่มได้รับความนิยมในระดับมหาวิทยาลัย และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การวิจัยนี้ศึกษาระดับการยอมรับทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิดในนักวิชาการระดับมหาวิทยาลัยในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 3 แห่ง โดยเก็บข้อมูลจากนักวิชาการจำนวน 152 คนจากประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ในทุกกลุ่มบริบททางวัฒนธรรม นิสัยของนักวิชาการ คือ ตัวกำหนด

ที่ชัดเจนที่สุดของความตั้งใจเชิงพฤติกรรมนี้ ปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับการเปิดทรัพยากรแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม เช่น ประเทศเกาหลี คือ ความคาดหวังว่าการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิด จะทำให้ผลการทำงานดีขึ้น ประเทศญี่ปุ่น คือ การคาดหวังจากสังคมในการเห็นว่ นักวิชาการควรใช้ทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิด และสหรัฐอเมริกา คือ มูลค่าราคาและความคุ้มค่าของทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิด

งานวิจัยเรื่องที่ 6 คำบอกเล่าจากผู้ปกครอง: เหตุใดผู้ปกครองจึงต่อต้านการใช้สมาร์ทโฟนเพื่อการศึกษาในโรงเรียน (The parents' tale: Why parents resist the educational use of smartphones at schools?)²⁶ (วารสาร Computers and Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 11)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการต่อต้านของผู้ปกครองในการใช้สมาร์ทโฟนเพื่อการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงตัวทำนายและปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองต่อต้าน การวิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 220 คนโดยการใช้แบบสอบถามออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า สองในสามของผู้ปกครองผู้ตอบแบบสอบถามต่อต้านการใช้สมาร์ทโฟนในสถานศึกษา และมากกว่าครึ่งในกลุ่มดังกล่าวต่อต้านระดับสูงสุด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการต่อต้านมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านการสอนของครู และสังคม เป็นตัวทำนายการเกิดการต่อต้านของผู้ปกครอง ผู้ปกครองเลี้ยงลูกแบบเผด็จการมีแนวโน้มที่จะไม่ต่อต้านการใช้สมาร์ทโฟน ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการอภิปรายในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านของผู้ปกครองต่อการประยุกต์ใช้สมาร์ทโฟนในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

งานวิจัยเรื่องที่ 7 ทางเลือกหรือข้อจำกัด: การศึกษาของเด็กอพยพในเขตเมืองของประเทศจีน (Choices or Constraints: Education of Migrant Children in Urban China)²⁷ (วารสาร Population Research and Policy Review จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

แรงงานอพยพที่เข้ามาทำงานในประเทศจีนจำนวนมากส่งผลให้จำนวนเด็กอพยพในเมืองเพิ่มขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงศึกษาการเลือกเข้าโรงเรียนของเด็กอพยพอายุ 6 – 12 ปี โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจระดับชาติ โดยสำรวจว่าผู้ปกครองตัดสินใจเลือกโรงเรียนใดให้ลูกระหว่างโรงเรียนรัฐหรือโรงเรียนสำหรับผู้อพยพโดยเฉพาะ และผู้ปกครองจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาให้กับโรงเรียนอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนอพยพส่วนใหญ่เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐ และส่วนน้อยเข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับผู้อพยพโดยเฉพาะ แม้ว่ารัฐบาลจีนจะออกกฎหมายไม่ให้โรงเรียนรัฐเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษากับนักเรียน แต่ผู้ปกครองเด็กอพยพจำนวนร้อยละ 20 ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในปี 2012 ผู้วิจัยยังค้นพบว่า เด็กอพยพในภาคตะวันออกของประเทศจีนไม่ค่อยได้เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐและผู้ปกครองจำเป็นต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการเรียน ซึ่งสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลจีนในการสนับสนุนการศึกษาให้กับประชาชนทุกคน

งานวิจัยเรื่องที่ 8 อะไรคือสิ่งที่ต้องพิจารณาในการพัฒนารูปแบบห้องเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับประเทศกำลังพัฒนา? (What should be considered when developing ICT-integrated classroom models for a developing country?)²⁸ (วารสาร Sustainability (Switzerland) จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 9)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาห้องเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศ และแนะนำกรอบแนวคิดสำหรับรูปแบบห้องเรียนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการจำเป็นสำหรับประเทศกำลังพัฒนา การวิจัยดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาห้องเรียนที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ปัจจัยที่สำรวจได้ถูกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ สภาพปัจจุบันและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

เป้าหมายการจัดการจัดความสำคัญของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ความท้าทายด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี วิธีการจัดการเรียนการสอน และทรัพยากรทางการศึกษา ผู้วิจัยแนะนำว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาโครงการห้องเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างยั่งยืน

งานวิจัยเรื่องที่ 9 บทบาทของการมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเองและโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนการเรียนอิเล็กทรอนิกส์และการเรียนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศอินโดนีเซีย (The roles of device ownership and infrastructure in promoting e-learning and m-learning in Indonesia)²⁹ (วารสาร International Journal of Mobile and Blended Learning จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 8)

ในประเทศกำลังพัฒนา ผู้คนมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเอง (แม้ว่าอาจจะไม่มีไฟฟ้าหรืออินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ) การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) และการเรียนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (m-learning) เพิ่มโอกาสให้คนส่วนใหญ่เข้าถึงการศึกษาได้โดยเฉพาะประชาชนในชนบท การวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวนกว่า 1,000 คนทั่วประเทศอินโดนีเซีย ประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับสี่ของโลก เพื่อศึกษาการใช้ e-learning และ m-learning และศึกษาผลจากการมีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นของตนเองต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โทรศัพท์เคลื่อนที่มีความสำคัญมากกว่าคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลตั้งโต๊ะในการสนับสนุนการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ แท็บเล็ตมีความสำคัญมากกว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการสนับสนุน m-learning และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไร้สายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมีความสำคัญเท่ากับการมีโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต นักเรียนที่เลือกที่จะเรียน m-learning ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่มากกว่า e-learning ผ่านคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลตั้งโต๊ะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้เรียนรู้เชิงรุกและให้ความร่วมมือในการเรียน

งานวิจัยเรื่องที่ 10 ลูกคนเดียว ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษา ความคาดหวังของตัวนักเรียนเอง และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในกลุ่มวัยรุ่นในเมืองจ้วงในประเทศจีน (Only child, parental educational expectation, self-expectation and science literacy in Zhuang adolescents in China: A serial mediation model)³⁰ (วารสาร Children and Youth Services Review จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 8)

ผลกระทบจากนโยบายการให้มีลูกคนเดียวของประเทศจีนต่อพัฒนาการของเด็กได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ไม่ได้ศึกษาชนกลุ่มน้อยของประเทศ การวิจัยนี้จึงศึกษาปัจจัยที่มีผลในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นที่เป็นลูกคนเดียวในเขตเมืองจ้วง (Zhuang) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศจีน กับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ จากการสำรวจและเก็บข้อมูลคะแนน PISA 2008 จากนักเรียนช่วงอายุ 13 – 17 ปี จำนวน 527 คน พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองและความคาดหวังของตัวนักเรียนเองเป็นสื่อกลางระหว่างเด็กที่เป็นลูกคนเดียวกับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การเป็นลูกคนเดียวทำให้ความคาดหวังจากผู้ปกครองสูงขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับความคาดหวังของตัวนักเรียนเองและส่งผลให้คะแนนความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น การวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีความคาดหวังทางการศึกษาส่งผลให้วัยรุ่นมีความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น

1.2.1.4 งานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปออสเตรเลีย ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

งานวิจัยเรื่องที่ 1 การเป็นศูนย์กลางสารสนเทศ: การเกิดขึ้นใหม่ของโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในการกำหนดนโยบายการศึกษา (Becoming information centric: the emergence of new cognitive infrastructures in education policy)³¹ (วารสาร Journal of Education Policy จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 8)

ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลอัตโนมัติและขึ้นนำการตัดสินใจของมนุษย์ การวิจัยนี้จึงนำเสนอมุมมองเชิงทฤษฎีต่อการประมวลผลอัตโนมัติที่จะมีผลต่อนโยบายการศึกษาและแสดงตัวอย่างการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในบริบทนโยบายเฉพาะ กรณีศึกษาศูนย์การวิเคราะห์นโยบายในกระทรวงการศึกษาของประเทศออสเตรเลียที่ได้นำกลยุทธ์ธุรกิจอัจฉริยะ (Business intelligence) มาใช้ตั้งแต่ปี 2013 ปัจจุบันหน่วยงานดังกล่าวได้ใช้ธุรกิจอัจฉริยะในการสนับสนุนการตัดสินใจที่ซับซ้อนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และเรียกกลยุทธ์ดังกล่าวว่าเป็นศูนย์กลางสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การวิเคราะห์นโยบายได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่สามารถสร้างเงื่อนไขในการกำหนดนโยบาย ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างทางปัญญาต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 2 บทบาทของครอบครัวเมารี ประเทศนิวซีแลนด์ ต่อการเรียนรู้ที่บ้านของเด็กเล็ก (The role of Whanau (New Zealand Maori families) for Maori children's early learning)³² (วารสาร Developmental Psychology จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 6)

สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้านมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเล็กในด้านการเสริมสร้างทักษะ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้านของครอบครัวและชุมชนกลุ่มชนเผ่าเมารีของประเทศนิวซีแลนด์ถึงความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะของเด็กเล็ก (ค่าเฉลี่ยอายุ 4 ปี 6 เดือน) ผู้ปกครองถูกสำรวจด้วยการอ่านหนังสือภาพและนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นกับเด็ก และรายงานการทำนุบำรุงวัฒนธรรม การเรียน และการฝึกคำนวณตัวเลข เด็ก ๆ ได้เรียนรู้คำศัพท์ การเล่าเรื่อง การรู้หนังสือเบื้องต้น การคิดเลขเบื้องต้น และงานการควบคุมตนเอง การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักเปิดเผยปัจจัยด้านทักษะการเรียนรู้เบื้องต้น (การเข้าใจเรื่องราว การจดจำเรื่องราว การตระหนักรู้เกี่ยวกับเสียง ตัวอักษร การรู้จำ การรู้จำตัวเลข การนับ และการควบคุมตนเอง) และปัจจัยทักษะทางภาษาพูด (แบบตอบรับ และคำศัพท์ที่แสดงออกและความเข้าใจเรื่องราว) ผลการวิจัยพบว่า การสังเกตการอ่านหนังสือภาพของผู้ปกครองและนึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนการสอนให้เด็กที่บ้าน มีความสัมพันธ์กับทักษะทางวิชาการของเด็กเล็กและทักษะการพูดภาษา เทคนิคการสังเกตการอ่านหนังสือภาพของผู้ปกครองและนึกถึงเหตุการณ์เป็นเอกลักษณ์และเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อทักษะทางวิชาการของเด็กเล็ก การประเมินโดยใช้การนึกถึงเหตุการณ์สร้างความยืดหยุ่นให้กับกลุ่มชนเผ่าเมารีและอาจเป็นเช่นเดียวกันกับชุมชนอื่น ๆ ทั่วโลก จึงอาจสามารถนำไปใช้ในการศึกษาการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กเล็กของผู้ปกครองได้ต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 3 เด็กก่อนวัยเรียนมีสิทธิ์ที่จะกำหนดเกณฑ์ความเป็นอยู่ที่ดีของช่วงวัย: ตัวชี้วัดปัจจุบันมีความเหมาะสมกับเด็กเล็กหรือไม่? (Preschool Aged Children's Accounts of their Own Wellbeing: are Current Wellbeing Indicators Applicable to Young Children?)³³ (วารสาร Child Indicators Research จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 5)

แม้ว่าจะมีการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กโดยการสอบถามมุมมองของเด็ก แต่ยังขาดการเก็บข้อมูลจากเด็กเล็ก การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กโดยการสำรวจจากมุมมองของเด็กเล็กวัยก่อนเข้าเรียนอายุ 3 - 5 ปี ในสถานศึกษา 8 แห่งในประเทศออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า เด็กเล็กระบุถึงตัวชี้วัดที่นอกเหนือจากที่ผู้ใหญ่ระบุตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กไว้ ยิ่งไปกว่านั้น

เด็กเล็กยังระบุตัวชี้วัดใหม่เพิ่มเติม 2 ตัวชี้วัด คือ โอกาสที่จะได้เล่น (opportunities for play) และการมีสิทธิในการเลือกที่จะทำของเด็กเล็ก (young children's agency) บทบาทของการมีสิทธิในการเลือกที่จะทำและการเล่นของเด็ก จึงควรถูกนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กเล็กต่อไป

งานวิจัยเรื่องที่ 4 การใช้รูปแบบทิวเวอในการจัดการศึกษาในประเทศเกาะคุก (How the Tivaevae Model can be Used as an Indigenous Methodology in Cook Islands Education Settings)³⁴ (วารสาร Australian Journal of Indigenous Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 5)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบทิวเวอ (Tivaevae) ในระบบการศึกษาของประเทศเกาะคุก (Cook islands) รูปแบบทิวเวอ มาจากการนำคำว่า ทิวเวอ ที่หมายถึง ผืนผ้าที่เกิดจากการนำผ้าหลาย ๆ ชิ้นมาเย็บต่อกันให้มีลวดลายสวยงามซึ่งเป็นงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศเกาะคุก ในการทำการวิจัยโดยใช้รูปแบบทิวเวอ คือการนำขั้นตอนการทำทิวเวอมาใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาการตอบสนองต่อการสอน ซึ่งมี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่หนึ่ง การเตรียมการสอนทิวเวอ ระยะที่สอง การเย็บผ้าชิ้นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และระยะที่สาม การแสดงความคิดเห็นต่อผลงาน ซึ่งหมายถึงการให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการสอนของครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รูปแบบทิวเวอ สามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาในประเทศเกาะคุกทั้งในด้านการทำวิจัยและการสร้างชุมชนแห่งศิลปวัฒนธรรม

งานวิจัยเรื่องที่ 5 การหลุดจากการศึกษาในช่วงการระบาดของโควิด-19 ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และการทำงานของหน่วยงานบริการที่ดูแลเด็กที่มีความเปราะบาง (Compounding education disengagement: COVID-19 lockdown, the digital divide and wrap-around services)³⁵ (วารสาร Journal of Children's Services จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 4)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงภาพสะท้อนของการทำงานด้านหน้าในการพานักเรียนระดับมัธยมศึกษากลับเข้าสู่การเรียนในระหว่างการปิดการเรียนในช่วงโควิด 19 เนื่องจากความไม่เป็นธรรมทางดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ในรัฐควีนส์แลนด์ ยังมีกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ได้รับผลกระทบสะสมจากการขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ ยังมีเด็กที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้ ไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการเข้าเรียนเนื่องจากไม่มีพื้นที่ส่วนตัวในบ้าน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างรวดเร็วที่เหมาะสมในช่วงโควิด 19

งานวิจัยเรื่องที่ 6 ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการรับเข้าศึกษาต่อด้านสังคมสงเคราะห์และการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเจ็ดแห่ง (COVID-19 impact on social work admissions and education in seven international universities)³⁶ (วารสาร Social Work Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 4)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแทนจากมหาวิทยาลัยใน 7 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย อังกฤษ ฟินแลนด์ ไอร์แลนด์เหนือ นอร์เวย์ ไอร์แลนด์ และสวีเดน ถึงผลกระทบของโควิด 19 ต่อการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ โดยผลการวิจัยพบว่า ในด้านการสมัครเข้าเรียน ทุกมหาวิทยาลัยใช้เกรดหรือการสอบเพื่อเข้าศึกษา ในบางที่ใช้ประสบการณ์การทำงานเพื่อประเมินความเหมาะสม ในมหาวิทยาลัยที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์จำเป็นต้องปรับเป็นการสัมภาษณ์ออนไลน์หรือการส่งคลิปตอบคำถาม ในด้านการจัดการเรียนการสอน ทุกมหาวิทยาลัยสามารถปรับการเรียนการสอนมาเป็นรูปแบบออนไลน์ และมีการเรียนแบบกลุ่มเล็ก ๆ สำหรับนักศึกษาปีหนึ่งที่มหาวิทยาลัยบางเพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้กับนักศึกษา ในด้านการฝึกปฏิบัติ ด้วยการเรียนสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการฝึกปฏิบัติในหลักสูตร ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ในแต่ละประเทศมีผลกระทบต่อการศึกษาฝึกปฏิบัติและมีรูปแบบการฝึกปฏิบัติที่แตกต่างกันไป

งานวิจัยเรื่องที่ 7 ผลเป็นอย่างไร? ในการลดการเลือกปฏิบัติในนักเรียนพิการในการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศออสเตรเลีย: การทบทวนวรรณกรรม (Missing the mark or scoring a goal? Achieving non-discrimination for students with disability in primary and secondary education in Australia: A scoping review)³⁷ (วารสาร Australian Journal of Education จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 4)

ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในปี 1992 และมาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้พิการในปี 2005 เพื่อลดการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสำเร็จของการใช้กฎหมายในการลดการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผลการศึกษาในบทความวิจัย 18 บทความที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของผู้พิการในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ยังมีปัญหาความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ การได้รับการศึกษา/การไม่ได้รับการศึกษาร่วม เขตอำนาจศาลและการนิยามความหมายระบบที่ขับเคลื่อนด้วยการร้องเรียน ความชัดเจนของกฎหมาย และการปรับใช้ตามความเหมาะสม

งานวิจัยเรื่องที่ 8 กลุ่มวิถีทางดำเนินชีวิตแบบต่าง ๆ และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในเด็กพื้นเมืองของประเทศออสเตรเลีย: การค้นพบเชิงประจักษ์และการอภิปรายของผู้มีส่วนร่วมทางนิเวศวิทยาสำหรับการปิดช่องว่าง (Lifestyle clusters and academic achievement in Australian Indigenous children: Empirical findings and discussion of ecological levers for closing the gap)³⁸ (วารสาร SSM - Population Health จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 4)

การเล่นกีฬาและเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและได้รับการระบุว่าเป็นกลไกในการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในชุมชนพื้นเมืองของประเทศออสเตรเลีย เพื่อศึกษาการเล่นกีฬาและวิถีชีวิตกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มนักเรียนอายุ 5 – 9 ปี ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเล่นกีฬาน้อยและนอนน้อย กลุ่มทานอาหารขยะและใช้เวลาอยู่หน้าจอานาน และกลุ่มเล่นกีฬามากและใช้เวลาอยู่หน้าจอน้อย จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มทำการสอบ NAPLAN Literacy และคณิตศาสตร์ PAT ผลการสอบพบว่า กลุ่มที่เล่นกีฬามากและใช้เวลาอยู่หน้าจอน้อยมีผลการสอบที่ดีกว่ากลุ่มอื่นในทุกหัวข้อการสอบ ด้วยผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยถึงเสนอให้มโนนโยบายในการสนับสนุนให้เด็กมีวิถีทางดำเนินชีวิตที่ได้เล่นกีฬาเพื่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดี

งานวิจัยเรื่องที่ 9 สภาพแวดล้อมบริเวณรอบที่พักอาศัยกับบริเวณรอบโรงเรียน: ความเกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายของวัยรุ่น (Residential vs school neighborhoods: Associations with physical activity among adolescents)³⁹ (วารสาร Health and Place จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 3)

วัยรุ่นมีศักยภาพที่จะทำกิจกรรมที่หลากหลายในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในช่วงวันธรรมดาและวันหยุดปลายสัปดาห์ เป็นที่แน่ชัดว่าสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบที่พักอาศัยมีความสำคัญต่อการออกกำลังกายของวัยรุ่น แต่ยังไม่มีการระบุลักษณะที่ชัดเจนของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการออกกำลังกาย อย่างไรก็ตาม ใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมาก การสร้างสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงโรงเรียนอาจมีความสำคัญในการเอื้อต่อการออกกำลังกายของวัยรุ่นเช่นกัน การวิจัยนี้จึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งก่อสร้างบริเวณรอบที่พักอาศัยและโรงเรียนกับระดับการออกกำลังกายในหนึ่งสัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ในการเก็บข้อมูลจากวัยรุ่นอายุ 12 – 20 ปี จำนวน 417 คน จาก 18 โรงเรียนในเมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย พบว่า สิ่งแวดล้อมบริเวณรอบโรงเรียนมีผลต่อการออกกำลังกายของนักเรียนในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบบ้านมีผล

ต่อการออกกำลังกายของนักเรียนในช่วงวันหยุดปลายสัปดาห์ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะสามารถนำไปใช้การกำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มการออกกำลังกายให้กับวัยรุ่นได้

งานวิจัยเรื่องที่ 10 กรณีสอนนักเรียนว่าเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพเมื่อโตขึ้น: นักเรียนออสเตรเลียต้องการเรียนเพศศึกษาและความสัมพันธ์ (“Please Teach Students that Sex is a Healthy Part of Growing Up”: Australian Students’ Desires for Relationships and Sexuality Education)⁴⁰ (วารสาร Sexuality Research and Social Policy จำนวนครั้งที่ถูกอ้างอิง 2)

การสอนเรื่องความสัมพันธ์และการมีเพศสัมพันธ์ในคนวัยหนุ่มสาวประเทศออสเตรเลียและประเทศอื่น ๆ ยังเป็นประเด็นที่โต้เถียงกัน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการรู้ในการเรียนเรื่องเพศศึกษา โดยวิเคราะห์การตอบแบบสำรวจคำถามปลายเปิดในคนหนุ่มสาวเรื่องสุขภาพทางเพศ ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวในประเทศออสเตรเลียเข้าใจและสามารถบอกสิ่งที่ขาดไปในการสอนเรื่องเพศศึกษาได้ คนหนุ่มสาวเรียนรู้เรื่องเพศที่ไม่ได้สอนในห้องเรียนผ่านปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลจากสังคม วัฒนธรรม และการเมือง คนหนุ่มสาวมีความต้องการเรียนรู้อย่างยิ่งในเรื่องของการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และสุขภาพทางเพศ การเรียนที่พูดถึงสุขภาพทางเพศของผู้มีความหลากหลายทางเพศ การสอนจากผู้ที่มีคุณสมบัติในการสอนเรื่องเพศศึกษาที่สามารถอภิปรายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ความยินยอม และความพึงพอใจทางเพศได้ ผู้วิจัยแนะนำให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพศศึกษาโดยมุ่งเน้นสิทธิทางเพศของคนหนุ่มสาว การขาดความชัดเจนและความต่อเนื่องในการสอนเพศศึกษาจะส่งผลกระทบต่อความรู้และความปลอดภัยในการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

1.2.2 รายงานด้านการศึกษาระหว่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565

หัวข้อนี้เป็นการศึกษารายงานด้านการศึกษาระหว่างประเทศ 5 องค์กร ได้แก่ องค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) องค์กรยูเนสโก (UNESCO) องค์กรยูนิเซฟ (UNICEF) ธนาคารโลก (World Bank) และองค์กรช่วยเหลือเด็ก (Save the Children) จำนวน 3 รายงานต่อองค์กร มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.2.1 รายงานทางการศึกษาขององค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD)

รายงานเรื่องที่ 1 เตรียมพร้อมเยาวชนสู่การทำงาน: อะไรที่ได้ผลจริง ๆ ในการแนะแนวอาชีพ⁴¹ (วันที่เผยแพร่ 27 ตุลาคม 2564)

นักเรียนบางคนโชคดีมากพอที่จะได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนในการให้ข้อมูลแนะแนวอาชีพ แต่นักเรียนหลายคนไม่เคยได้รับการสนับสนุนดังกล่าวเลย สังคมในปัจจุบันคาดหวังให้เด็กเลือกทางเดินในการทำงานด้วยตนเอง แต่จากการสำรวจโดยการสอบ PISA 2018 ในนักเรียนอายุ 15 ปี พบว่า นักเรียนแทบไม่ได้เตรียมตัวพัฒนาตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น มีเพียงร้อยละ 50 ที่เคยได้พูดคุยกับครูแนะแนวในโรงเรียน และร้อยละ 40 เคยได้ไปสังเกตและเยี่ยมชมการทำงานที่ตนสนใจ

แม้แต่ในช่วงเศรษฐกิจปกติ เด็กยังพบความยากลำบากในการเข้าสู่การทำงาน ต้องแข่งขันแย่งชิงสมัครเข้าตำแหน่งงานที่เปิด ความยากลำบากเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นในการแพร่ระบาดของโควิด 19 เด็กยุคนี้มองว่าตนเองได้รับผลกระทบจากโควิด 19 มากกว่าคนทำงานในรุ่นอื่น ๆ องค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) จึงกำหนดตัวชี้วัดความพร้อมในการทำงาน 11 ตัวชี้วัด ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการค้นหอนาคต ประกอบด้วยด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 1.1 การสนทนาเกี่ยวกับงาน
  - 1.2 การทำความเข้าใจกับบุคคลที่ทำงานที่นักเรียนสนใจ หรือสนทนากับตัวแทนบริษัท ในเทศกาลรับสมัครงาน
  - 1.3 ไปเยี่ยมชมสถานที่ทำงาน หรือติดตามไปสังเกตการทำงาน
  - 1.4 ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการสมัครงานและสัมภาษณ์งาน
  - 1.5 เข้าร่วมโปรแกรมระยะสั้นเกี่ยวกับงานที่ตนสนใจ
- 2) ด้านการสัมผัสประสบการณ์อนาคต ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 2.1 การทำงานนอกเวลา
  - 2.2 การเป็นอาสาสมัคร
- 3) ด้านการคิดถึงอนาคต ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 3.1 ความมั่นคงของอาชีพ
  - 3.2 ความปรารถนาในอาชีพ
  - 3.3 ความเหมาะสมของอาชีพต่อตนเอง
  - 3.4 การมีแรงจูงใจนึกถึงสิ่งที่ต้องเรียนเพิ่มเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

นักเรียนที่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมดังกล่าวและทำได้ดีมักจะถูกคาดการณ์ว่าจะมีงานทำ ได้รับเงินเดือนที่ดีและมีความพอใจในการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นการทำงาน

รายงานเรื่องที่ 2 เพิ่มความแข็งแกร่ง (Resilience) ให้นักเรียนในช่วงโควิดผ่านข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม⁴² (วันที่เผยแพร่ 24 กันยายน 2564)

จากการศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและวิกฤติการศึกษาที่เกิดจากโควิด 19 โดยศาสตราจารย์นิโคลัส บิดเดิล มีข้อค้นพบเกี่ยวกับสิ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีผลต่อการมองอนาคตของนักเรียน จากการประเมินโดย PISA นักเรียนที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนจะเห็นคุณค่าของการศึกษาและมีความสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรภายในโรงเรียน ในช่วงเวลาที่โรงเรียนปิด การจัดให้มีทรัพยากรการเรียนที่เพียงพอจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและมีอนาคตในการเรียน

2) ระดับความสามารถทางการคำนวณและความฉลาดรู้มีผลต่อแรงบันดาลใจในอาชีพตนเอง การระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้การพัฒนาความสามารถทางการคำนวณและความฉลาดรู้ของเด็กลดลง ซึ่งมีโอกาสที่จะส่งผลเสียต่ออาชีพในอนาคต การที่นักเรียนไม่ได้เรียนรู้และใช้ศักยภาพของตนเองจะนำไปสู่การสูญเสียทางสังคมและเศรษฐกิจต่อไป ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมุ่งที่จะพัฒนานักเรียนอย่างยิ่งยวดในช่วงสถานการณ์เช่นนี้

3) ในช่วงที่มีความเสี่ยง นักเรียนมีการตัดสินใจที่แตกต่างออกไป ซึ่งอาจส่งผลต่ออนาคตในสถานการณ์โควิด 19 นักเรียนที่มีพื้นฐานครอบครัวที่ไม่ดีอาจตัดสินใจได้แตกต่างจากช่วงปกติและส่งผลต่อการทำงานในอนาคต

ประเด็นหลักจากการศึกษาดังกล่าว คือ บุคคลหนึ่งอาจตัดสินใจได้ถูกหรือผิด มีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล การพัฒนาศักยภาพให้นักเรียนจะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจได้ดีขึ้นซึ่งจะทำให้เขาแข็งแกร่งทั้งในบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและของตนเอง

รายงานเรื่องที่ 3 การเรียนภาษาเพื่อความสำเร็จในโลกที่เชื่อมต่อถึงกัน⁴³ (วันที่เผยแพร่ 20 กันยายน 2564)

การรู้มากกว่าหนึ่งภาษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในโลกที่เชื่อมต่อถึงกันในปัจจุบันและเป็นสินทรัพย์สำคัญในการทำงาน การสอบ PISA-2025 จะมีทางเลือกให้มีการประเมินภาษาต่างประเทศเป็นครั้งแรก นักเรียนอายุ 15 ปี จะได้รับการทดสอบภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศ และทำการประเมินทุก 6 ปี ซึ่งการทดสอบจะประเมินความสามารถในทักษะการอ่าน การฟัง และการพูด โดยรวมถึงแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.2 รายงานทางการศึกษาขององค์การยูเนสโก (UNESCO)

รายงานเรื่องที่ 1 นวัตกรรมจัดการเงินทุนเพื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับเด็กด้อยโอกาสในระบบการศึกษาในแปซิฟิกและอื่น ๆ⁴⁴ (วันที่เผยแพร่ 1 ธันวาคม 2564)

การดำเนินการประชุมระดับภูมิภาคของ UNESCO Pacific Islands เรื่อง ICT in Education (PIRCIE) ภายใต้หัวข้อ 'Innovative Financing for Inclusive ICT in Education' เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือผ่านการสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับ ICT ในด้านทิศทางการศึกษาระดับต้นตอน ความต้องการและโอกาส และเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการเงินและการศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับบริบท มุมมอง และประสบการณ์ในปัจจุบันของแนวทางการจัดหาเงินทุนที่เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับ ICT ในการศึกษาในภูมิภาคหมู่เกาะแปซิฟิก โดยสำรวจหัวข้อ 3 ด้านของการจัดหาเงินทุนเชิงนวัตกรรม ได้แก่ เครื่องมือทางการเงินสำหรับการพัฒนา การสร้างหุ้นส่วน และการระดมทรัพยากร

ข้อค้นพบที่สำคัญซึ่งเน้นถึงความท้าทายของการจัดหาเงินทุนเชิงนวัตกรรมสำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาในภูมิภาคหมู่เกาะแปซิฟิก ตามด้วยการสำรวจแนวคิดทางการเงินที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในพื้นที่เฉพาะของเครื่องมือทางการเงินที่เป็นนวัตกรรมสำหรับการพัฒนา การสร้างหุ้นส่วน และการระดมทรัพยากร ซึ่งรวมถึงตัวอย่างกรณีศึกษาสั้น ๆ ของแนวทางปฏิบัติชั้นนำสำหรับการจัดหาเงินทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

รายงานเรื่องที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบและการตอบสนองต่อโควิด 19 ของภาคการศึกษาในเอเชีย⁴⁵ (วันที่เผยแพร่ 26 ตุลาคม 2564)

ประเทศในเอเชียเป็นกลุ่มประเทศแรก ๆ ทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 และในช่วงที่มีการระบาดใหญ่ที่สุด มาตรการกักกันขัดขวางการศึกษาของเด็กประมาณ 760 ล้านคนทั่วภูมิภาค อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งก่อนเกิดโควิด 19 การเรียนรู้ของเด็กยังอยู่ในภาวะวิกฤต โดยเด็กอายุ 10 ขวบครึ่งในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและต่ำไม่สามารถเข้าใจประโยคที่เขียนง่าย ๆ และเด็กมากกว่า 120 ล้านคนในภูมิภาคนี้ต้องออกจากโรงเรียน การระบาดใหญ่ได้ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันเหล่านี้รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่อยู่ชายขอบส่วนใหญ่ รัฐบาลระดับชาติทั่วเอเชียดำเนินการอย่างรวดเร็วในการดำเนินการเรียนรู้ทางไกล โปรโตคอลด้านสุขภาพใหม่และแผนการเปิดใหม่ แต่นโยบายเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

ยูนิเซฟและยูเนสโกได้ร่วมกันริเริ่มการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อประเมินผลกระทบของโรคระบาดใหญ่ต่อความก้าวหน้าของประเทศต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) 4-Education ที่จะบรรลุภายในปี 2030 และจัดเตรียมแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและบทเรียนให้ประเทศต่าง ๆ เพื่อเร่งความก้าวหน้าไปสู่เป้าหมาย 10 เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิเคราะห์สถานการณ์จะประเมินผลกระทบโดยตรงของการปิดโรงเรียนและระบุผลกระทบที่มีต่อผู้เรียน ครอบครัว และระบบการศึกษาโดยรวม

การวิเคราะห์สถานการณ์การศึกษาของ COVID - 19: ผลกระทบและการตอบสนองต่อ COVID - 19 ต่อภาคการศึกษาในเอเชีย จัดทำขึ้นจากรายงานระดับภูมิภาคที่สรุปข้อค้นพบทั่วไปในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย รายงานย่อยสามฉบับที่เน้นผลกระทบเฉพาะและการตอบสนองต่อตะวันออก เอเชีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ และกรณีศึกษา 14 กรณีที่นำเสนอข้อมูลสรุปเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของประเทศที่ตอบสนองต่อ COVID - 19

รายงานเรื่องที่ 3 การทบทวนความก้าวหน้า 5 ปีของ SDG 4 - การศึกษา 2030 ในเอเชีย แปซิฟิก⁴⁶ (วันที่เผยแพร่ 18 ตุลาคม 2564)

แนวโน้มระดับภูมิภาคที่สัมพันธ์กับเป้าหมาย SDG 4 ทั้งหมด 10 เป้าหมาย นำเสนอในสามกลุ่ม กลุ่มแรกครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปัจจัยการผลิต กลุ่มที่สองเกี่ยวข้องกับการศึกษาหลังขั้นพื้นฐานและการศึกษาผู้ใหญ่ และกลุ่มที่สามครอบคลุมเป้าหมายในส่วนของคุณภาพและครอบคลุมในการจัดการศึกษา (inclusion)

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของวาระการศึกษาปี 2030 เป้าหมาย 4.1 สนับสนุนให้มีการศึกษาภาคบังคับและไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลาอย่างน้อย 9 ปีแรกของการศึกษาในระบบ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมแล้ว เด็กส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่หลายคนยังไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เด็กมากกว่า 90% สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาใน 10 จาก 17 ประเทศในเอเชีย แปซิฟิก โดยประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มเชิงบวก อย่างไรก็ตาม มีเพียง 5 ใน 17 ประเทศที่มีอัตราการสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่าร้อยละ 90 และมีเพียง 2 ใน 17 เท่านั้นที่มีเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่าร้อยละ 90 แม้ว่าเด็กและเยาวชนจะสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาพวกเขาอาจไม่ได้รับทักษะการอ่านและคณิตศาสตร์พื้นฐานที่ตั้งใจไว้ในหลายประเทศ เด็กนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 50 บรรลุระดับความสามารถขั้นต่ำในการอ่านในระดับประถมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ ระดับการเรียนรู้มักจะลดลงเมื่อเด็กเรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวอย่างเช่น ในคาซัคสถาน เด็กร้อยละ 98 บรรลุผลการเรียนรู้ขั้นต่ำในการอ่านเมื่อสิ้นสุดการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่มีเพียงร้อยละ 36 ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้นที่ทำได้ ขนาดของวิกฤตการณ์การเรียนรู้ความคล้อยคลึงกันในวิชาคณิตศาสตร์ โดยที่เด็กไม่ถึงครึ่งมีระดับความสามารถขั้นต่ำในช่วงเริ่มต้นของโรงเรียนประถมศึกษาในหลายประเทศ นอกเหนือจากทักษะทางวิชาการ นโยบายระดับชาติ และหลักสูตรยังสะท้อนถึงระดับที่แตกต่างกัน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน การพัฒนาและความเป็นพลเมืองโลกในภูมิภาค (เป้าหมาย 4.7) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดต่าง ๆ เช่น ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และสิทธิมนุษยชนได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ซึ่งบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นระดับชาติในระดับสูงต่อการบรรลุความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม หัวข้อต่าง ๆ เช่น ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมทางเพศ และวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรงมักไม่ได้รับการกล่าวถึง ขอแนะนำให้แต่ละประเทศดำเนินการทบทวนความก้าวหน้าของ SDG 4 ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวัดผลกระทบของการระบาดใหญ่ของ COVID-19 และปรับแผนภาคการศึกษา กลยุทธ์ และโปรแกรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย SDG 4

2. การศึกษาหลังขั้นพื้นฐานและการศึกษาผู้ใหญ่

สัดส่วนของเยาวชนที่เข้าร่วมอาชีวศึกษาสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกที่ร้อยละ 5 ในภูมิภาคย่อยส่วนใหญ่ ยกเว้นเอเชียใต้ซึ่งมีเพียงร้อยละ 2 (เป้าหมาย 4.3) การมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับอุดมศึกษายังคงมีจำกัดอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความแตกต่างทางเพศมีมากขึ้นในการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยหญิงเข้าเรียนมากกว่าในเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และโอเชียเนีย ปัจจุบันเยาวชนและผู้ใหญ่น้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์เข้าร่วมในการศึกษาและฝึกอบรมในระบบและนอกระบบ ระหว่างปี 2015 และ 2018 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในต่างประเทศ (Overseas Development Assistance) สำหรับทุนการศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 381 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 404 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเอเชียแปซิฟิก เป้าหมาย 4.b เรียกร้องให้เพิ่มจำนวนทุนการศึกษาที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 5 ทุนการศึกษาในภูมิภาคที่มอบให้แก่ประเทศที่มีรายได้ต่ำในปี 2018

3. ความเป็นธรรมและความครอบคลุมในการจัดการศึกษา (inclusion)

ความเป็นธรรมและความครอบคลุมเป็นจุดสนใจที่ชัดเจนของเป้าหมาย 4.5 ทั้งทั้งภูมิภาคอุปสรรคในการศึกษายังคงมีอยู่ในทุกระดับ เด็กและเยาวชนจากพื้นที่ชนบทและครอบครัวที่มีรายได้น้อยเสียเปรียบในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการศึกษา ความเป็นธรรมเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีความชัดเจนมากขึ้นตลอดเส้นทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ยังคงมีอยู่แม้ในประเทศที่มีการศึกษาและก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากที่สุดในภูมิภาค ตัวอย่างเช่น ในสิงคโปร์ นักเรียนเพียง 28 คนจากครัวเรือนที่ยากจนที่สุดสำหรับนักเรียนทุก ๆ 100 คนจากครัวเรือนที่ร่ำรวยที่สุด บรรลุระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ขั้นต่ำเมื่อสิ้นสุดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2.2.3 รายงานทางการศึกษาขององค์การยูนิเซฟ (UNICEF)

รายงานเรื่องที่ 1 คู่มือดูแลสุขภาพใจสำหรับครูผู้สอน⁴⁷ (วันที่เผยแพร่ 21 ธันวาคม 2564)

สุขภาพทางใจเป็นหัวข้อที่ถูกสังคมตราเป็นอย่างมาก แต่หากเรานำประเด็นนี้มาพูดถึงให้มากขึ้นก็จะช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ ในฐานะครูผู้สอนคุณสามารถเป็นผู้พิทักษ์สุขภาพใจได้ โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียนเปิดใจบอกเล่าความรู้สึกของตนเอง และคุณเองก็สามารถดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยการบอกเล่าความรู้สึกของคุณได้เช่นกัน เพื่อทำให้การพูดความในใจกลายเป็นเรื่องธรรมดา การสอนให้ผู้เรียนพูดคุยกันและช่วยประคับประคองกันนั้น เป็นทางออกที่ดีกว่าการเก็บความรู้สึกเอาไว้ในใจ

ครูเป็นบุคคลสำคัญในการช่วยดูแลสุขภาพทางใจของเด็กผู้เรียน คำพูดที่ครูเลือกใช้ วิธีการสอน และบรรยากาศที่สร้างขึ้นในห้องเรียน ล้วนเป็นตัวช่วยเพื่อผลักดันและส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชนในการใช้ขีดความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่รู้หรือไม่ว่าตัวคุณในฐานะครู ก็สามารถทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการเสริมสร้างสุขภาพทางใจที่ดีให้ผู้เรียนได้เช่นกันสุขภาพทางใจที่ดีเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เด็กเรียนรู้และเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแรงและรุ่มรวย สุขภาพใจที่แข็งแรงจะช่วยให้พวกเขามีความยืดหยุ่น สามารถแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาใดก็ตามทั้งในและนอกห้องเรียน ในฐานะครูผู้สอน ครูสามารถสร้างสุขภาพทางใจเชิงบวกให้กับผู้เรียนได้ ผ่านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยโดยยึดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางการเรียนรู้ และการสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแบ่งปันความคิด ความรู้สึกของตนเองได้อย่างสบายใจ ทั้งนี้รวมถึงการเสริมกิจกรรมฝึกทักษะสร้างสุขภาพทางใจที่ดีเป็นประจำทุกวันในห้องเรียน สุขภาพใจที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการมอบการศึกษาที่มีคุณภาพ

และเป็นการนำทางไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนที่มีความสุขและมีจิตใจมั่นคงจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มากขึ้น ทั้งยังสามารถตั้งสมาธิกับการศึกษาหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่า สุขภาวะทางใจที่ดียังจะช่วยให้พวกเขาสร้างสายสัมพันธ์เชิงบวกได้ และช่วยให้มีพัฒนาการทางอารมณ์ที่สมบูรณ์แข็งแรง บรรยากาศห้องเรียนที่มีความสุขสามารถเปลี่ยนชีวิตของผู้เรียนจากหน้ามือเป็นหลังมือได้ และคุณในฐานะครูผู้สอนสามารถนำข้อปฏิบัติที่เรียบง่ายและทำได้จริงเหล่านี้ มาปรับใช้ในห้องเรียน เพื่อเป็นหลักสูตรการสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงจิตใจของตนเองให้กับผู้เรียนของคุณ โดยดัดแปลงกิจกรรมให้เข้ากับวัย และความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ทุกคนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

รายงานเรื่องที่ 2 วิฤตสภาพภูมิอากาศคือวิฤตสิทธิเด็ก⁴⁸ (วันที่เผยแพร่ 3 ธันวาคม 2564)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือภัยคุกคามยิ่งใหญ่ที่สุดที่เด็กและเยาวชนทั่วโลกกำลังเผชิญ ด้ขึ้นความเสี่ยงต่อสภาพภูมิอากาศของเด็กซึ่งได้รับการพัฒนาโดยยูนิเซฟแสดงให้เห็นว่า เด็กหนึ่งพันล้านคนหรือเกือบครึ่งของเด็กทั่วโลกตกอยู่ใน “ความเสี่ยงขั้นสูงสุด” ต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นแล้ว เด็ก คือ ผู้แบกรับภาระยิ่งใหญ่ที่สุดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะไม่เพียงพวกเขาจะมีความเปราะบางมากกว่าผู้ใหญ่ต่อสภาพอากาศแบบสุดโต่ง มลพิษ และโรคระบาด แต่โลกยังกลายเป็นสถานที่อันตรายต่อการดำรงชีวิตมากขึ้นเรื่อย ๆ ความแห้งแล้ง ไฟป่า และพายุคาดการณ์ว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิโลกยังคงร้อนขึ้นเรื่อย ๆ ระบบอาหารและน้ำซึ่งมีความสำคัญจะล้มเหลว และหลายเมืองจะจมอยู่ใต้น้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือภัยคุกคามยิ่งใหญ่ที่สุดที่เด็กและเยาวชนทั่วโลกกำลังเผชิญ ดังนั้น พวกเราจึงต้องลุกขึ้นมาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

รายงานเรื่องที่ 3 ข้อคิดเห็นของเยาวชนและนายจ้างเกี่ยวกับโอกาสในการมีงานทำของเยาวชนไทย⁴⁹ (วันที่เผยแพร่ 26 สิงหาคม 2564)

ระบบการศึกษา การฝึกอบรม และตลาดแรงงานของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล กระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน (disruptions) ในระดับโลก โดยเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี คือหนึ่งในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงสังคมมากที่สุดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากนั้น ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังได้ทำให้ความเหลื่อมล้ำ ความเปราะบาง และความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ทวีความรุนแรงขึ้น

การศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา และการหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้พบความท้าทายที่สำคัญ ดังนี้

1) คุณภาพของระบบการศึกษา (หลักสูตรและแนวทางการสอน) ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2) เยาวชนยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงานและการแนะแนวอาชีพ

3) โอกาสการฝึกงานและการฝึกอบรมมีจำกัด เข้าถึงไม่ได้ หรือไม่เป็นประโยชน์สำหรับเยาวชน

4) การจ้างงานเยาวชนยังถูกจำกัดโดยกฎระเบียบและการขาดความมั่นคงทางการเงิน

5) เยาวชนหญิงยังถูกคาดหวังไว้ด้วยอคติและการเหมารวมทางเพศ

เพื่อรับมือกับความท้าทายข้างต้นและทำให้เกิดการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรมและวัดผลได้ ในการสร้างโอกาสในการศึกษา การส่งเสริมทักษะอาชีพ และการจ้างงานสำหรับเยาวชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการสำรวจความคิดเห็นมีข้อเสนอแนะให้ระบบการศึกษามีความครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น ปรับปรุงการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงานและการแนะแนวอาชีพ

เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานจริง (การฝึกงาน) และการเข้าถึงการสนับสนุนทางการเงิน (ทุนการศึกษาและเงินอุดหนุน) ปรับปรุงกฎหมายและเพิ่มการสนับสนุนทางการเงินเพื่อสร้างโครงข่ายความคุ้มครอง (safety net) สำหรับเยาวชนที่ทำงานในภาคเศรษฐกิจไม่เป็นทางการ และส่งเสริมวัฒนธรรมของความเท่าเทียมทางเพศเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานหรือการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนหญิง

1.2.2.4 รายงานทางการศึกษาของธนาคารโลก (World Bank)

รายงานเรื่องที่ 1 ภาวะทุพพลภาพทางจิตสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง⁵⁰ (วันที่เผยแพร่ 1 ธันวาคม 2564)

การให้ความช่วยเหลือทางจิตสังคมเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพ หากเรามีเยาวชนรุ่นหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและความรุนแรงโดยปราศจากการดูแลหรือความสนใจตามที่ควร การที่เขาไม่อาจเข้าถึงบริการช่วยเหลือ ทั้งยังต้องเผชิญกับความขัดแย้งและความรุนแรง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่จะลดทอนทุนมนุษย์ และยังเป็นบารักรัดกร่อนสิทธิของเด็ก ๆ ที่ควรจะต้องเติบโตขึ้นพร้อมโอกาสพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ

ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยอันได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา และเขตพื้นที่สี่อำเภอของจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางของความขัดแย้งภายในประเทศที่ยืดเยื้อ อาณาบริเวณนี้เคยเป็นส่วนหนึ่งของรัฐปัตตานี อาณาจักรมลายูอิสระ ต่อมา ดินแดนส่วนใหญ่ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยามในปี พ.ศ. 2452 และตั้งแต่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ประชากรชาวมุสลิมหลายแต่เดิมซึ่งปัจจุบันนี้คิดเป็นร้อยละ 75 ของประชากรในพื้นที่รู้สึกถูกกีดกั้นทางเศรษฐกิจและสังคม เลือกปฏิบัติ และผลักดันให้เป็นคนชายขอบ ก่อเป็นความขัดแย้งที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค

แม้ประชากรจังหวัดชายแดนใต้จะคิดเป็นเพียงร้อยละ 2.6 ของประชากรทั้งประเทศ ทว่าสัดส่วนกลุ่มคนยากจนคิดเป็นถึงร้อยละ 7.8 (ประมาณ 570,000 คน) เมื่อปี พ.ศ. 2560 จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส สองจังหวัดจากสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตราความยากจนสูงเป็นอันดับหนึ่งที่ร้อยละ 34.2 และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตทั้งหมดกว่า 7,000 คน และผู้บาดเจ็บอีกกว่า 13,000 ราย และประชากรอย่างน้อยสองรุ่นต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้ง ยิ่งไปกว่านั้น ประชากรจำนวนมากที่ ณ ขณะนั้นยังเป็นเด็ก ในวันนี้เขาเหล่านั้นต่างก็เติบโตขึ้นมาสร้างครอบครัว โดยในใจยังคงมีบาดแผลตกค้าง สิ่งเหล่านี้มักจะส่งผลต่อการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สุขภาพที่ย่ำแย่ และความเป็นอยู่ที่ทุกข์ยาก

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 ธนาคารโลกได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาล ประชาชน ชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อส่งเสริมสันติภาพและการพัฒนาในพื้นที่ประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง ความช่วยเหลือนี้มีตั้งแต่โครงการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ขัดแย้งด้วยแนวทางการขับเคลื่อนโดยชุมชน การให้เงินทุนดำเนินโครงการขนาดเล็กต่าง ๆ แก่องค์กรภาคประชาสังคม โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเสริมสร้างสันติภาพ (State and Peace-Building Fund) กองทุนเพื่อการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและสร้างสันติภาพโดยรัฐบาลเกาหลี (Korea Trust Fund for Economic and Peace-Building Transitions) และเมื่อไม่นานมานี้ยังได้มีการสนับสนุนจากกองทุนสิทธิมนุษยชนและการมีส่วนร่วม (Human Rights, Inclusion, and Empowerment Trust Fund)

ตลอดช่วงหลายปีที่ผ่านมา ธนาคารโลกได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตสังคมแก่ผู้ที่เคยร่วมต่อสู้ในความขัดแย้งหรืออดีตผู้ถูกกัมขังในฐานะส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องด้านการกลับคืนสู่เศรษฐกิจและ

สังคม คนกลุ่มนี้รวมทั้งครอบครัวและชุมชนของเขาล้วนประสบความรุนแรงและความทุกข์เข็ญอันซับซ้อน แต่ความช่วยเหลือด้านจิตสังคมหลังประสบกับความขัดแย้งกลับไม่มีการผนวกรวมเข้ากับบริการสาธารณสุข จึงทำให้เป็นข้อก้ำกวลอย่างยิ่งทั้งในประเด็นความจำเป็นของความช่วยเหลือนี้ และการส่งผลต่อการสร้าง สันติภาพ บาดแผลทางใจที่เรื้อรังส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้คน ความปรองดองของสังคมในชุมชน และผลผลิตทาง เศรษฐกิจของบุคคลนั้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงมีโอกาที่จะเกิดวัฏจักรความรุนแรงซ้ำ ๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งแถบพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทยย่อมมีความเสี่ยงนี้ โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลและประสบการณ์ทำงาน ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง เราตระหนักว่าบาดแผลทางจิตสังคมถือเป็นภาวะทุพพลภาพอย่างหนึ่ง ที่อาจเป็น อากาโรที่มองไม่เห็น แต่ปรากฏในรูปปัญหาสุขภาพกายหรือจิตใจที่อาจทำให้ไม่อาจดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่าง เป็นปกติ หากปราศจากการจัดการที่ดี

หลังจากโครงการดำเนินการไปเป็นเวลาสองปี จะมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ความสำเร็จโครงการ ด้วยการวัดระดับความตระหนักถึงความสำคัญในการผนวกการให้การดูแลทางด้านจิตสังคมแก่กลุ่มประชากรที่ ได้รับผลกระทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบริการสาธารณสุข ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วเป้าประสงค์ของโครงการคือการ ตระหนักและส่งเสริมปัจจัยโอกาสในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในภาคใต้ของประเทศไทย

รายงานเรื่องที่ 2 จับชีพจรความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย⁵¹ (วันที่เผยแพร่ 5 มีนาคม 2563)

จากการประเมินสถิติอย่างเป็นทางการของภาครัฐ อัตราความยากจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้น เป็นสองครั้งในปี 2559 และปี 2561 ภาคครัวเรือนมีความเปราะบางจากภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อย่างรุนแรงและสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา และนับตั้งแต่ที่มีการตีพิมพ์ข้อมูลภาวะ ความยากจนอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2531 นั้น ประเทศไทยได้ประโยชน์จากการพัฒนาด้านสังคมและ เศรษฐกิจที่สำคัญหลายประการ อัตราความยากจนอย่างเป็นทางการลดลงจากร้อยละ 65.2 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 9.85 ในปี 2561

อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ปีก่อนนี้ การเติบโตของรายได้และการบริโภคของครัวเรือนได้ หยุดชะงักทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มรายได้ต่ำที่สุดของระดับการกระจายรายได้ ระหว่างปี 2558 ถึงปี 2561 อัตราความยากจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.21 เป็นร้อยละ 9.85 และค่าสัมบูรณ์ของประชากรที่อยู่ในภาวะยากจนเพิ่มสูงขึ้นจาก 4,850,000 คน เป็นมากกว่า 6,700,000 คน ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนประชากรในสองภูมิภาคนี้ยากจนเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งล้าน คนตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปี 2561 อัตราความยากจนอย่างเป็นทางการของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นในปี 2559 และอีกครั้งในปี 2561 ซึ่งนับว่าเป็นอัตราความยากจนอย่างเป็นทางการที่เพิ่มขึ้นเป็นครั้งที่สี่และครั้งที่ห้า นับแต่ปี 2541

รายงานฉบับนี้เรียกร้องให้มีมาตรการและการลงทุนเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนให้หลุดพ้นจาก ภาวะความยากจนที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น ให้การสนับสนุนกลุ่มคนสูงวัย และกระตุ้นโอกาสการเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำมีประเด็นรายละเอียดที่สำคัญหลายเรื่อง และต้องเข้าใจความ เปราะบางในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้อย่างถ่องแท้ ซึ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับการอภิปรายอย่างตรงไปตรงมาเพื่อที่ ประเทศไทยจะได้ก้าวไปสู่การสร้างสังคมมั่งคั่งในอนาคตได้ การระบุงกลุ่มประชากรเป้าหมายที่มีความ เปราะบางต้องดำเนินการให้ดีกว่านี้ และจำเป็นต้องทำอย่างรวดเร็ว มีการบริหารจัดการความเสี่ยง และ หาทางเลือกของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลผลิตภาพอื่น ๆ ไว้รองรับเมื่อเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง

ในอนาคต การลดความเหลื่อมล้ำที่เด็กหลายคนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพและผลิตภาพของตนอย่างเต็มที่ในสังคม และมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโต ยกตัวอย่าง เด็กในกรุงเทพฯ ที่มีอายุระหว่าง 6–14 ปีมากกว่าครึ่งเข้าถึงโอกาสครบทุกด้าน (อาทิ การศึกษา สันทนาการ และโครงสร้างพื้นฐาน) เมื่อเทียบกับเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเพียงแค่ร้อยละ 10 เท่านั้นที่จะได้รับโอกาสเดียวกันนี้ ในขณะที่ เด็กทั่วประเทศมีโอกาสเข้าถึงเรื่องพื้นฐานทั่วไป เช่น โอกาสการเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขั้นต้นเกิดขึ้นแทบจะทั่วทุกพื้นที่แล้วนั้น แต่โอกาสในเรื่องอื่น ๆ ที่มากกว่านี้ยังขาดแคลนอยู่ เช่น โอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต คนรุ่นถัดไปจะมีจำนวนลดน้อยลงเนื่องจากสังคมสูงวัยและอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลง เด็กทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน และต้องได้รับโอกาสด้านสุขภาพและด้านการศึกษาเพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

ค่ามาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือนจะต้องสูงขึ้น เนื่องจากค่าครองชีพ ความต้องการด้านความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง

รายงานเรื่องที่ 3 ศิลปินรุ่นเยาว์กับมุมมองที่มีต่อประเทศและอนาคต⁵² (วันที่เผยแพร่ 21 พฤศจิกายน 2562)

เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองครบรอบ 70 ปีและเป็นการเปิดตัวกรอบความร่วมมือระดับประเทศฉบับใหม่ระหว่างรัฐบาลไทยและกลุ่มธนาคารโลก พวกเราได้นำวิธีการคิดใหม่ผ่านการประกวดผลงานศิลปะที่มีชื่อว่า “Thailand Young Artists: Our Country, Our Future” เกี่ยวกับอนาคตของประเทศไทยและความสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้เราได้รับทราบถึงความคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ในใจ

เด็กและเยาวชนไทยมากกว่า 300 คนทั่วประเทศ ตั้งแต่กรุงเทพฯ ไปจนถึงจังหวัดเชียงใหม่ ในภาคเหนือ และจังหวัดนราธิวาสในภาคใต้ ต่างส่งผลงานศิลปะเข้ามาร่วมประกวดกันหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การวาดบนกระดาษและผ้าใบด้วยดินสอสี สีน้ำ สีอะคริลิก และ ดินสอดำ เด็ก ๆ อายุตั้งแต่ 5 ปี ต่างสื่อให้เห็นถึงจินตนาการที่มีต่ออนาคตของประเทศ ผลงานศิลปะเหล่านี้เต็มไปด้วยความคิดที่เปี่ยมล้นไปด้วยจินตนาการและช่างสวยงามน่าดึงดูด พวกเขายังแสดงภาพที่เป็นแรงบันดาลใจซึ่งสะท้อนถึงความกังวลถึง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลงานที่ส่งเข้าประกวดนั้นแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของเยาวชนต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนและความรับผิดชอบอย่างจริงจังที่พวกเขารู้สึกในฐานะผู้ดูแลผู้ปกป้องสิ่งแวดล้อม เด็กไทยหวังอยากเห็นประเทศไทยมีคุณภาพทางการศึกษาที่ดีสำหรับทุกคนเพื่อที่ทุกคนจะได้มีโอกาสเข้าถึงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่และเพื่อที่ทุกคนจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือผลงานศิลปะยังเผยให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม มรดก และความเป็นเอกลักษณ์ของไทยที่ทรงคุณค่า

1.2.2.4 รายงานทางการศึกษาขององค์การช่วยเหลือเด็ก (Save the children)

รายงานเรื่องที่ 1 การเป็นเด็กข้ามเพศไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบ⁵³ (วันที่เผยแพร่ 16 กรกฎาคม 2564)

งานวิจัยพบว่ามากกว่าครึ่งของเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศเผชิญกับการกลั่นแกล้ง รั้งแก ในรั้วโรงเรียนและในโลกออนไลน์ อีกทั้งยังพบว่าสถานศึกษายังคงมีเกณฑ์การจับกลุ่มให้นักเรียนที่ประพฤติตนเหมือนเพศตรงข้ามอยู่ในกลุ่มมีปัญหา และให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มประพฤติตนเหมือนเพศตรงข้ามจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลการเรียน รวมถึงสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชน ดังนั้น บุคลากรทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบด้านลบนี้

รายงานเรื่องที่ 2 เรียกร้องทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเคารพสิทธิของเด็กในการแสดงออกของพวกเขา โดยปราศจากความกลัวจากการถูกคุกคาม⁵⁴ (วันที่เผยแพร่ 27 สิงหาคม 2563)

Save the Children ขอเรียกร้องทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยเคารพสิทธิของเด็กในการแสดงออกและมีส่วนร่วมในการชุมนุมอย่างสันติ เด็กและเยาวชนควรสามารถดำเนินกิจกรรมและส่งเสริมของพวกเขาได้อย่างสันติโดยปราศจากความกลัวที่จะแสดงออก ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหรือ Convention on the Rights of the Child (CRC)

การชุมนุมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนำโดยเยาวชนตั้งแต่เดือนกรกฎาคม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและกระจายไปมากกว่า 55 จังหวัดทั่วประเทศ กิจกรรมหลายครั้งจัดขึ้นโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เรียกร้องให้มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ เช่น การชุมนุมใหญ่ราว 20,000 คนในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคมที่ผ่านมา แม้การชุมนุมที่กำลังเกิดขึ้นหลายแห่งเป็นเยาวชนที่มีอายุมากกว่า 18 ปี เด็กที่อายุต่ำกว่าในช่วงระดับมัธยมก็เข้าร่วมชุมนุมด้วยเช่นกัน และการแสดงออกยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศดังที่เห็นผ่านกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ เป็นต้น

Save the Children สนับสนุนแถลงการณ์ของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งกล่าวว่า โรงเรียนในประเทศไทยควรส่งเสริมนักเรียนจัดกิจกรรมในสถานศึกษาได้อย่างปลอดภัย โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยที่นักเรียนควรสามารถแสดงความคิดเห็นและพูดคุยอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลต่อชีวิตและอนาคตของพวกเขา นอกจากนี้ รัฐควรมีหน้าที่ในการรักษาสิทธิของเด็กในการมีส่วนร่วมและแบ่งปันมุมมองของตนเองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา สิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก และชุมนุมโดยสงบนั้นถูกระบุอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (UNCRC) ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคีมาตั้งแต่ปี 2535

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยมีส่วนในการรับผิดชอบให้เด็กและเยาวชนดำเนินกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย เด็กเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่สุดในทุกสังคมและสวัสดิภาพทางร่างกายและจิตใจของพวกเขาต้องได้รับการคุ้มครองตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน โรงเรียน หรือในการชุมนุม การข่มขู่คุกคามต่อเด็กเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในทุกกรณี

เรื่องที่ 3 ให้โอกาสเด็กได้เริ่มชีวิต⁵⁵ (วันที่เผยแพร่ 15 พฤศจิกายน 2562)

ความขัดแย้งในเมียนมาร์ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากต้องหลบหนีมาที่ประเทศไทย หลายคนอยู่ในประเทศไทยและเดินทางกลับข้ามพรมแดนเป็นครั้งคราวเท่านั้น มีชุมชนชาวพม่าจำนวนมากในพื้นที่ชายแดนไทย ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพมักอาศัยอยู่แยกจากคนไทย พูดภาษาของตนเอง และพบปะสังสรรค์เป็นครั้งคราวเท่านั้น เด็กกล่าวว่า “สิ่งที่ดีที่สุดในการใช้ชีวิตกับการได้มาอยู่ในประเทศไทย คือการได้มีโอกาสเรียนในประเทศไทยคุณสามารถไปโรงเรียนได้ แม้ว่าคุณจะมาจากเมียนมาร์

1.2.3 การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการศึกษาในระดับนานาชาติ

จากงานวิจัยด้านการศึกษาจากทวีปต่าง ๆ และรายงานด้านการศึกษาขององค์ระหว่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2565 สามารถสรุปปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา และข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยที่ได้จากการวิจัยด้านการศึกษา ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.3.1 ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ

จากการสังเคราะห์เนื้อหาในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ มี 6 ปัจจัย ดังนี้

1) การผลิตครูที่มีคุณภาพและมีความกล้าหาญเชิงวิชาการ สถาบันผลิตครูควรพัฒนาให้นักศึกษาครุมีทัศนคติที่ดีในการสอนนักเรียนทุกประเภท มีประสิทธิภาพภายในตนเอง มีความกล้าหาญในการแสดงบทบาทและความคิดเห็นต่อความขาดแคลนทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนความยุติธรรมทางสังคมและต่อต้านความกดดันในสังคมโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน

2) มุมมองและแนวคิดในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาที่มีความสมดุลระหว่างการเงินของสถานศึกษาและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

3) นักเรียนที่มีสุขภาพที่ดี การออกกำลังกายส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการดีกว่านักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ การส่งเสริมการออกกำลังกายจึงอาจเป็นตัวแปรแฝงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการที่นักเรียนมีสุขภาพดี

4) ผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตร การที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญและมีความคาดหวังต่อผลการศึกษานักเรียน จะส่งผลให้นักเรียนมีความคาดหวังกับผลการศึกษาของตนเองและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

5) ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยของนักเรียนและสื่อการเรียนการสอนของครูที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล การที่นักเรียนมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงการศึกษาเป็นของตนเองและสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี หากสื่อการเรียนการสอนสามารถพัฒนาได้ดึงดูดใจและให้ความรู้ได้อย่างครอบคลุมก็จะยิ่งทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

6) การสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งรัฐและเอกชนทั้งที่เป็นเงินและไม่เป็นเงิน องค์กรที่ดี สถานศึกษาผู้รับทุนจะต้องสร้างให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่ผู้สนับสนุนคาดหวัง รวมถึงมีความโปร่งใสในการใช้ทรัพยากร การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมเชิงรุกกับการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเป็นสิ่งสำคัญในความยั่งยืนในการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดอันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จต่อไป

1.2.3.2 แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

จากการสังเคราะห์เนื้อหาในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ยังคงเป็นการเรียนแบบออนไลน์ แต่ด้วยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ หากนักเรียนสามารถมีอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ และมีอินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของนักเรียนก็จะดีขึ้นและไม่หลุดจากระบบการศึกษา นอกจากนี้ การจัดพื้นที่ในบ้านให้สามารถอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนยิ่งขึ้น

1.2.3.3 รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

จากการสังเคราะห์เนื้อหาในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) ปัญหาปัจจุบันที่พบได้ในทุกประเทศคือ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส เช่น เด็กอพยพ เด็กผู้ลี้ภัย เด็กที่ไม่ได้

ถือสัญชาติของประเทศนั้น ๆ เด็กยากจน เด็กที่ไม่มีสูติบัตร เป็นต้น ดังนั้นนโยบายเรียนฟรี 15 ปี จึงเป็นนโยบายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และควรเพิ่มการสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสทุกคนในประเทศ

1.2.3.4 ตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อที่ผ่านมา พบตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา 4 ตัวอย่าง ได้แก่

1) การใช้ Twitter เป็นชุมชนการเรียนรู้ของครุวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา

จากการวิจัยของ Rosenberg และคณะ (2020) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อความในทวิตเตอร์ (Twitter) จำนวน 7,000 ข้อความจากบุคคลต่าง ๆ ที่ติดแฮชแท็ก #NGSSchat จำนวน 247 คน ในช่วงระยะเวลา 2 ปี โดยศึกษาลักษณะของบทสนทนาและการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร นักวิจัย และองค์กร พบว่า บทสนทนาในทวิตเตอร์มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการสอนและเป็นการอภิปรายจากบุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน โดยนักวิจัย ผู้บริหาร และครู เป็นบุคคลที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นมากที่สุด โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่า การเป็นครูหรือผู้บริหาร พร้อมทั้งได้รับการตอบกลับจากผู้ที่มีบทบาทในเครือข่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง วิธีการพูดคุยกันในทวิตเตอร์ (Twitter) และติดแฮชแท็ก #NGSSchat ซึ่งถือเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันกับชุมชนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบอื่น ๆ และแสดงให้เห็นว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถรับวิสัยทัศน์ใหม่จากบุคคลในวงกว้างที่จะสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาวิทยาศาสตร์

2) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา

ด้วยแพลตฟอร์มดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลอัตโนมัติและขึ้นนำการตัดสินใจของมนุษย์ ศูนย์การวิเคราะห์นโยบายในกระทรวงการศึกษาของประเทศออสเตรเลียจึงได้นำกลยุทธ์ธุรกิจอัจฉริยะ (Business intelligence) มาใช้ตั้งแต่ปี 2013 ปัจจุบันหน่วยงานดังกล่าวได้ใช้ธุรกิจอัจฉริยะในการสนับสนุนการตัดสินใจที่ซับซ้อนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ และเรียกกลยุทธ์ดังกล่าวว่าการเป็นศูนย์สารสนเทศ

3) ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน

ด้วยประเทศจีน มีนโยบายให้มีลูกคนเดียว จึงมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นที่เป็นลูกคนเดียวในเขตเมืองจ้วง (Zhuang) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศจีน กับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ จากการสำรวจและเก็บข้อมูลคะแนน PISA 2008 จากนักเรียนจ้วงอายุ 13 – 17 ปี จำนวน 527 คน พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองและความคาดหวังของตัวนักเรียนเองเป็นสื่อกลางระหว่างเด็กที่เป็นลูกคนเดียวกับความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การเป็นลูกคนเดียวทำให้ความคาดหวังจากผู้ปกครองสูงขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับความคาดหวังของตัวนักเรียนเองและส่งผลให้คะแนนความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น การวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีความคาดหวังทางการศึกษาส่งผลให้วัยรุ่นมีความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ดีขึ้น

4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในห้องเรียนส่งผลให้ประเทศชาติมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ

จากการวิจัยศึกษาประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษาต่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง 10 ประเทศ และประเทศสมาชิก OECD 24 ประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในทั้งสองกลุ่มประเทศ การใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีผลเล็กน้อยต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD แต่การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก OECD จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแนะนำให้รัฐบาลในตะวันออกกลางลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารควบคู่กับโครงสร้างพื้นฐานอื่นมากขึ้น เพื่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

1.2.3.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยที่ได้จากการวิจัยด้านการศึกษา

จากการสังเคราะห์เนื้อหาในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยที่ได้จากการวิจัยด้านการศึกษา มีดังนี้

1) การทำให้โรงเรียนมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับระบบสารสนเทศและการสื่อสาร และลดความเหลื่อมล้ำด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีของนักเรียน

ด้วยหลายการวิจัยสนับสนุนว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และในปัจจุบัน รูปแบบการเรียนที่หลากหลาย เช่น การศึกษาแบบเปิด (Open Education) การเรียนด้วยเทคโนโลยีการจำลองเสมือน ทำให้นักเรียนมีความจำเป็นมากขึ้นที่จะต้องมีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ดีพอพร้อมทั้งสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ยังมีกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ได้รับผลกระทบสะสมจากการขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ ยังมีเด็กที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้ ไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการเข้าเรียนเนื่องจากไม่มีพื้นที่ส่วนตัวในบ้าน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างรวดเร็วที่เหมาะสมในช่วงโควิด 19

2) การส่งเสริมให้นักการศึกษาและนักเรียนมีความฉลาดรู้อย่างยิ่งยวด (Critical literacy)

การประมวผลของคอมพิวเตอร์ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เข้ามา มีบทบาทในชีวิตประจำวันและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทั้งข้อความที่บุคคลได้รับข่าวสาร เช่น ข้อความอัตโนมัติ (chat bots) ที่มีความคล้ายบุคคลจริงกำลังสนทนา หรือผลการค้นหาในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่แสดงผลจากความต้องการนำเสนอของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ทั้งการรับรู้ที่หลากหลายของโปรแกรม (Multimodality) การจดจำภาพบุคคลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การที่ Facebook สามารถระบุชื่อบุคคลในภาพ บอกจำนวนคนที่อยู่ในทำนองหรือทำยีน หรือระบุสิ่งที่อยู่ในภาพ เช่น ทะเล เด็ก รongเท้า เป็นต้น อัลกอริทึม (algorithms) ดังกล่าวนำไปสู่การแปลผลว่าบุคคลหนึ่งมีความสัมพันธ์กับรูปภาพนั้นอย่างไรและเก็บเป็นสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการทำโฆษณา การเมือง และรูปแบบชีวิตสังคมอื่น ๆ ต่อไป และทั้งการระบุตัวตน (identity) เช่น การที่ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์สิ่งที่บุคคลสนใจจากระยะเวลาที่บุคคลหยุดอ่านโฆษณาในระหว่างการท่องอินเทอร์เน็ต ซึ่งต่อ ยอดเป็น “การค้าขายจากความสนใจของบุคคล (attention economy)” อีกตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากการระบุตัวตนคือ การยิงโฆษณาของกูเกิ้ล (Google Ad) ที่สามารถส่งโฆษณาสำหรับบุคคลที่มีช่วงอายุที่กำหนด (เช่น 55-64 ปี) เพศที่กำหนด (เช่น เพศชาย) เป็นต้น ด้วยปัญญาประดิษฐ์มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น บุคคลจึงควรมีความฉลาดรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งยวด (Critical literacy) หมายถึง การเข้าใจว่าข่าวสารที่ถูกผลิตและบริโภคนั้นเกิดจากทั้งมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ บุคคลสามารถอ่าน เขียน มองเห็น และทำงานร่วมกับอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (เช่น ในการท่องอินเทอร์เน็ต) โดยตระหนักได้ว่า ข่าวสารที่มองเห็น ใครเป็นผู้เขียนข้อความและสิ่งจูงใจใดทำให้เขาเขียนข้อความดังกล่าว และข้อความดังกล่าวทำให้เคลื่อนย้ายตามไปอย่างไร นอกจากจะสามารถ

วิเคราะห์ได้แล้ว ผู้มีความฉลาดรู้อย่างยิ่งยวดจะต้องสามารถปฏิบัติได้ คือสามารถใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ในทางที่มีจริยธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3) การส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพที่ดี และมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง

การทำให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีสุขภาพแข็งแรงและความเป็นอยู่ที่ดี เป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลและพัฒนาโลกระหว่างปี 2016 – 2030 แนวทางการส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดีมีหลากหลาย อาจเริ่มต้นด้วยการสร้างเสริมให้เด็กมีความฉลาดรู้ทางด้านสุขภาพ ไปจนถึงการสนับสนุนสวนสุขภาพใกล้บ้านและโรงเรียน โดยนักเรียนที่มีสุขภาพที่ดี จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมดำรงชีพทางสุขภาพที่ดี เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ และลดค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพของประเทศได้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูนับได้ว่าเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในโรงเรียน เป็นบุคคลที่ต้องเป็นแบบอย่างและเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพในห้องเรียนและในโรงเรียน การสอดแทรกความรอบรู้ด้านสุขภาพในทุกกิจกรรมทางการศึกษาเป็นการลงทุนที่สมเหตุสมผล การทำให้นักเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีพตลอดชีวิตของนักเรียน

การมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กสุขภาพดี การมีความรู้เรื่องการติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ความปลอดภัยในการมีเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ช่วยลดปัญหาสุขภาพและอุปสรรคต่อการเรียน ควรมีการให้ความรู้ที่ครอบคลุมถึงสุขภาพทางเพศของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และมีการสอนจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนเรื่องเพศศึกษาที่สามารถอภิปรายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ความยินยอม และความพึงพอใจทางเพศได้

4) การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนในประเทศ

แม้ว่าในทุกประเทศจะมีนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคน แต่ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน เด็กต่างด้าว เด็กพิการ หรือเด็กอพยพลี้ภัยยังพบได้ในทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย หนึ่งในงานวิจัยแนะนำให้ผู้กำหนดนโยบายเน้นย้ำให้มีการปฏิบัติต่อเด็กด้อยโอกาสและครอบครัวอย่างเป็นธรรมในเรื่องการศึกษา ให้เงินทุนและแนวทางการทำงานกับผู้บริหารโรงเรียนรัฐ ให้มีการเก็บข้อมูลนักเรียนต่างด้าวทั้งในระหว่างการเรียนระดับขั้นพื้นฐานและหลังจากเรียนจบเมื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ พร้อมทั้งดำเนินนโยบายอย่างจริงจังเพื่อให้โครงการดังกล่าวได้รับการรับรู้ในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

1. Gonzales, A. L., McCrory Calarco, J., & Lynch, T. (2020). Technology problems and student achievement gaps: A validation and extension of the technology maintenance construct. *Communication research*, 47(5), 750-770.
2. Rosenberg, J. M., Reid, J. W., Dyer, E. B., Koehler, M. J., Fischer, C., & McKenna, T. J. (2020). Idle chatter or compelling conversation? The potential of the social media-based# NGSSchat network for supporting science education reform efforts. *Journal of Research in Science Teaching*, 57(9), 1322-1355.
3. Leander, K. M., & Burriss, S. K. (2020). Critical literacy for a posthuman world: When people read, and become, with machines. *British Journal of Educational Technology*, 51(4), 1262-1276.
4. Marco-Bujosa, L. M., McNeill, K. L., & Friedman, A. A. (2020). Becoming an urban science teacher: How beginning teachers negotiate contradictory school contexts. *Journal of research in science teaching*, 57(1), 3-32.
5. Felson, J., & Adamczyk, A. (2021). Online or in person? Examining college decisions to reopen during the COVID-19 pandemic in Fall 2020. *Socius*, 7, 2378023120988203.
6. Liu, Y., & Lachman, M. E. (2020). Education and cognition in middle age and later life: The mediating role of physical and cognitive activity. *The Journals of Gerontology: Series B*, 75(7), e93-e104.
7. George, R. C., Maier, R., & Robson, K. (2020). Ignoring race: A comparative analysis of education policy in British Columbia and Ontario. *Race Ethnicity and Education*, 23(2), 159-179.
8. Rouse, H. L., Hurt, T. R., Melby, J. N., Bartel, M., McCurdy, B., McKnight, E., ... & Weems, C. F. (2021, February). Pregnancy and parenting among youth transitioning from foster care: A mixed methods study. In *Child & Youth Care Forum* (Vol. 50, No. 1, pp. 167-197). Springer US.
9. Crutchfield, J., Phillippo, K. L., & Frey, A. (2020). Structural racism in schools: A view through the lens of the national school social work practice model. *Children & Schools*, 42(3), 187-193.
10. Kreisberg, A. N., & Hsin, A. (2021). The higher educational trajectories of undocumented youth in New York City. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(17), 3822-3845.
11. Nie, D., Panfilova, E., Samusenkov, V., & Mikhaylov, A. (2020). E-learning financing models in Russia for sustainable development. *Sustainability*, 12(11), 4412.
12. Hart, S., Margheri, A., Paci, F., & Sassone, V. (2020). Riskio: A serious game for cyber security awareness and education. *Computers & Security*, 95, 101827.

13. Hillman, T., Rensfeldt, A. B., & Ivarsson, J. (2020). Brave new platforms: a possible platform future for highly decentralised schooling. *Learning, Media and Technology*, 45(1), 7-16.
14. Emmers, E., Baeyens, D., & Petry, K. (2020). Attitudes and self-efficacy of teachers towards inclusion in higher education. *European Journal of Special Needs Education*, 35(2), 139-153.
15. Lorente, L. M. L., Arrabal, A. A., & Pulido-Montes, C. (2020). The right to education and ICT during covid-19: An international perspective. *Sustainability*, 12(21), 9091.
16. McIntyre, J., & Hall, C. (2020). Barriers to the inclusion of refugee and asylum-seeking children in schools in England. *Educational Review*, 72(5), 583-600.
17. Vodenko, K. V., & Lyausheva, S. A. (2020). Science and education in the form 4.0: public policy and organization based on human and artificial intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*.
18. Galvão, A. R., Marques, C. S., Ferreira, J. J., & Braga, V. (2020). Stakeholders' role in entrepreneurship education and training programmes with impacts on regional development. *Journal of Rural Studies*, 74, 169-179.
19. Grätz, M., & Lipps, O. (2021). Large loss in studying time during the closure of schools in Switzerland in 2020. *Research in social stratification and mobility*, 71, 100554.
20. Brown, P., & James, D. (2020). Educational expansion, poverty reduction and social mobility: Reframing the debate. *International Journal of Educational Research*, 100, 101537.
21. Khan, M. A., Nabi, M. K., Khojah, M., & Tahir, M. (2020). Students' perception towards e-learning during COVID-19 pandemic in India: An empirical study. *Sustainability*, 13(1), 57.
22. Alalwan, N., Cheng, L., Al-Samarraie, H., Yousef, R., Alzahrani, A. I., & Sarsam, S. M. (2020). Challenges and prospects of virtual reality and augmented reality utilization among primary school teachers: A developing country perspective. *Studies in Educational Evaluation*, 66, 100876.
23. Omrani, H., Alizadeh, A., & Amini, M. (2020). A new approach based on BWM and MULTIMOORA methods for calculating semi-human development index: An application for provinces of Iran. *Socio-Economic Planning Sciences*, 70, 100689.
24. Habibi, F., & Zabardast, M. A. (2020). Digitalization, education and economic growth: A comparative analysis of Middle East and OECD countries. *Technology in Society*, 63, 101370.
25. Jung, I., & Lee, J. (2020). A cross-cultural approach to the adoption of open educational resources in higher education. *British Journal of Educational Technology*, 51(1), 263-280.
26. Hadad, S., Meishar-Tal, H., & Blau, I. (2020). The parents' tale: Why parents resist the educational use of smartphones at schools?. *Computers & Education*, 157, 103984.

27. Liang, Z., Yue, Z., Li, Y., Li, Q., & Zhou, A. (2020). Choices or constraints: Education of migrant children in urban China. *Population Research and Policy Review*, 39(4), 671-690.
28. Cha, H., Park, T., & Seo, J. (2020). What should be considered when developing ICT-integrated classroom models for a developing country?. *Sustainability*, 12(7), 2967.
29. Pratama, A. R., & Scarlatos, L. L. (2020). The roles of device ownership and infrastructure in promoting E-learning and M-learning in Indonesia. *International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL)*, 12(4), 1-16.
30. Li, L., Shi, J., Wu, D., & Li, H. (2020). Only child, parental educational expectation, self-expectation and science literacy in Zhuang adolescents in China: A serial mediation model. *Children and Youth Services Review*, 115, 105084.
31. Sellar, S., & Gulson, K. N. (2021). Becoming information centric: the emergence of new cognitive infrastructures in education policy. *Journal of Education Policy*, 36(3), 309-326.
32. Neha, T., Reese, E., Schaughency, E., & Taumoepeau, M. (2020). The role of whānau (New Zealand Māori families) for Māori children's early learning. *Developmental Psychology*, 56(8), 1518.
33. Fane, J., MacDougall, C., Jovanovic, J., Redmond, G., & Gibbs, L. (2020). Preschool aged children's accounts of their own wellbeing: Are current wellbeing indicators applicable to young children?. *Child Indicators Research*, 13(6), 1893-1920.
34. Te Ava, A., & Page, A. (2020). How the Tivaevae Model can be used as an Indigenous methodology in Cook Islands education settings. *The Australian Journal of Indigenous Education*, 49(1), 70-76.
35. Seymour, K., Skattebol, J., & Pook, B. (2020). Compounding education disengagement: COVID-19 lockdown, the digital divide and wrap-around services. *Journal of Children's Services*.
36. McFadden, P., Russ, E., Blakeman, P., Kirwin, G., Anand, J., Lähteinen, S., ... & Tham, P. (2020). COVID-19 impact on social work admissions and education in seven international universities. *Social Work Education*, 39(8), 1154-1163.
37. Duncan, J., Punch, R., Gauntlett, M., & Talbot-Stokes, R. (2020). Missing the mark or scoring a goal? Achieving non-discrimination for students with disability in primary and secondary education in Australia: A scoping review. *Australian Journal of Education*, 64(1), 54-72.
38. Wilson, R., Dumuid, D., Olds, T., & Evans, J. (2020). Lifestyle clusters and academic achievement in Australian Indigenous children: Empirical findings and discussion of ecological levers for closing the gap. *SSM-population health*, 10, 100535.
39. Loh, V. H., Veitch, J., Salmon, J., Cerin, E., Mavoa, S., Villanueva, K., & Timperio, A. (2020). Residential vs school neighborhoods: Associations with physical activity among adolescents. *Health & place*, 63, 102328.

40. Waling, A., Fisher, C., Ezer, P., Kerr, L., Bellamy, R., & Lucke, J. (2020). "Please Teach Students that Sex is a Healthy Part of Growing Up": Australian Students' Desires for Relationships and Sexuality Education. *Sexuality Research and Social Policy*, 1-16.
41. OECD. (2021). Preparing youth for work: What really works in career guidance? Retrieved from <https://oecdeditoday.com/preparing-youth-for-work-what-works-career-guidance/>
42. OECD. (2021). Strengthening student resilience during COVID through behavioural insights. Retrieved from <https://oecdeditoday.com/strengthening-student-resilience-covid-behavioural-insights/>
43. OECD. (2021). Language learning for success in an interconnected world. Retrieved from <https://oecdeditoday.com/language-learning-success-interconnected-world/>
44. UNESCO. (2021). Thematic Brief on Innovative Financing for Inclusive ICT in Education in the Pacific and Beyond. Retrieved from <https://bangkok.unesco.org/content/thematic-brief-innovative-financing-inclusive-ict-education-pacific-and-beyond>
45. UNESCO. (2021). Situation Analysis on the Effects of and Responses to COVID-19 on the Education Sector in Asia. Retrieved from <https://bangkok.unesco.org/content/situation-analysis-effects-and-responses-covid-19-education-sector-asia-0>
46. UNESCO. (2021). 5-Year Progress Review of SDG 4 - Education 2030 in Asia-Pacific. Retrieved from <https://bangkok.unesco.org/content/5-year-progress-review-sdg-4-education-2030-asia-pacific>
47. UNICEF. (2021). Everyday is mind day. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B8%B9%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%99>
48. UNICEF. (2021). The climate crisis is a child rights crisis. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%A4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%A0%E0%B8%B9%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%A4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%81>
49. UNICEF. (2021). Voices of youth and employers on youth employability in Thailand. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/reports/voices-youth-and-employers-youth-employability-thailand>

50. WORLD BANK. (2021). Addressing psychosocial disabilities in the conflict-affected deep South of Thailand. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/idpd-2021-addressing-psychosocial-disabilities-conflict-affected-deep-south-thailand>
51. WORLD BANK. (2021). Impact of COVID-19 on Thailand's households – Insights from a rapid phone survey. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/impact-covid-19-thailands-households-insights-rapid-phone-survey>
52. WORLD BANK. (2021). Thailand's young artists on their country, their future. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/thailands-young-a>
53. Save the Children. (2021). Being a transgender child is not caused by imitation behavior. Retrieved from <https://thailand.savethechildren.net/news/save-children-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%81%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A8%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B9%84%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%9E%E0%B8%A4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A>
54. Save the Children. (2021). Call on all parties involved to respect children's rights to express themselves without fear of harassment. Retrieved from <https://thailand.savethechildren.net/news/save-children>
55. Save the Children. (2021). Avoid pushing back refugees from Thailand to Myanmar, says save the children. Retrieved from <https://thailand.savethechildren.net/news/avoid-pushing-back-refugees-thailand-myanmar-says-save-children>

บทที่ 2

สภาวะการศึกษาไทย 2565

ปี 2565 เป็นอีกหนึ่งปีที่มีเหตุการณ์สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่งทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยสถานการณ์หลักของการจัดการศึกษาทั่วโลก คือ โลกได้เริ่มคลี่คลายจากวิกฤติการณ์โควิด 19 ทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ เริ่มกลับมาจัดการศึกษาได้อย่างปกติ เด็กและเยาวชนเริ่มกลับมาเรียนในโรงเรียนได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งพบว่า ในช่วงเวลาที่ต้องหยุดเรียนไป เกิดการสูญเสียการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ ปี 2565 จึงเป็นช่วงเวลาที่สถานศึกษาต่าง ๆ พยายามหาหนทางในการฟื้นฟูการเรียนรู้ที่สูญเสียไปกลับคืนมา ขณะที่ การขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาเกิดความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่สำคัญในหลายด้านทั้งทางด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ กฎหมาย และทรัพยากรทางการศึกษา รายงานสภาวะการศึกษาในบทนี้ จึงได้วิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถมองเห็นสภาวะการศึกษาได้ชัดเจนและถูกต้องมากที่สุด

2.1 ภูมิทัศน์การศึกษาไทย

การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยในหัวข้อนี้ ต้องการที่จะรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มุมมองเกี่ยวกับการศึกษาที่ได้จากผู้มีส่วนได้เสียภาคส่วนต่าง ๆ เสมือนเป็นจิ๊กซอร์ที่ทำให้เห็นภาพทางการศึกษาได้ครบถ้วนทุกมุมมอง ซึ่งการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยได้ถูกต้อง ตรงกับสภาพความเป็นจริงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นฐานในการวิเคราะห์ โดยในหัวข้อนี้จะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพจะมีลักษณะที่พิเศษที่สามารถอธิบายรายละเอียดเชิงลึกทางการศึกษาได้มากกว่าข้อมูลปริมาณ และจากแนวทางดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ภูมิทัศน์การศึกษาไทยเสี่ยงสะท้อนจากหุ่นส่วนทางการศึกษาเพื่อจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ระหว่างวันที่ 23 พฤษภาคม 2565 ถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2565 โดยมีวัตถุประสงค์ในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและประเด็นร่วมสมัยที่มีผลกระทบต่อจัดการศึกษาของประเทศไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปี 2565 และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในหัวข้อประเด็นทางการศึกษาใดที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาในช่วง ปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุดโดยกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งเป็น 7 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นประมาณ 300 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนมาจากหลายภาคส่วน ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จากสถานศึกษาสังกัดภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครอง ประกอบด้วย พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยเรียน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 3 วัยแรงงาน ประกอบด้วย ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน และทำงานอยู่ในหลากหลายวิชาชีพ ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในช่วงหางานและว่างงาน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 4 ภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้บริหารภาคเอกชนจากหลากหลายกลุ่มธุรกิจ ทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ SMEs และ Start Up จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 5 ครู ประกอบด้วย ครูผู้สอนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จากสถานศึกษาสังกัดภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 6 ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ทุกสังกัด จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

กลุ่มที่ 7 นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ประกอบด้วย นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาหลากหลายด้านทั้งภาครัฐและเอกชน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

โดยดำเนินการประชุมทั้งในรูปแบบทั้ง onsite และ online โดยมีประเด็นคำถามหลักที่ใช้ในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย

- (1) ประเด็นทางการศึกษาที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุด
- (2) ความท้าทายและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของปี 2565
- (3) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการและสามารถดึงศักยภาพของเด็กและเยาวชนได้มากที่สุด
- (4) ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนมากที่สุด
- (5) สาเหตุที่ทำให้วัยแรงงานที่เริ่มต้นทำงาน ไม่สามารถทำงานได้ทันที
- (6) ทักษะอะไรที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบันมากที่สุด
- (7) อุปสรรคที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู ไม่สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้เต็มที่
- (8) สถานศึกษาต้องการการสนับสนุนด้านใดจากกระทรวงศึกษาธิการมากที่สุดจึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และ

- (9) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับปี 2565

โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงภูมิทัศน์ทางการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นทางการศึกษา ความท้าทาย และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ที่ก่อให้เกิดเป็นสภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ทั้งนี้ มีการเสนอประเด็นทางการศึกษาที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาในช่วงปี 2565 ดังนี้

2.1.1 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของเด็กและเยาวชน

กลุ่มที่ 1 เด็กและเยาวชน

“ระบบการศึกษา สิทธิผู้เรียน และสภาพแวดล้อม”

2.1.1.1 ประเด็นทางการศึกษาแลความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุดในมุมมองของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนในปัจจุบันมองการศึกษาในปัจจุบันว่าไม่ตอบโจทย์ความต้องการ และความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ทำให้รู้สึกหมดหวัง และไม่มีแรงบันดาลใจในการเรียนในโรงเรียน นอกจากนี้เด็กและเยาวชนจำนวนมากสนใจสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพิ่มมากขึ้นทำให้เด็กและเยาวชนเริ่มตั้งคำถามกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และโรงเรียนไม่สามารถให้คำตอบที่มีเหตุผลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นได้ ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากเริ่มปฏิเสธการเรียนในโรงเรียน และเริ่มตั้งคำถามกับตัวเองว่า “จะเรียนไปทำไมและเรียนไปเพื่ออะไร” และโลกภายนอกโรงเรียนกลายเป็นสถานที่เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเหล่านั้น

- **รูปแบบการเรียนรู้** การเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการเรียนรู้ออนไลน์ในห้องเรียนมาเป็นการเรียนรู้ออนไลน์ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก
  - **ความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ** อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์การเรียน ครู ผู้เรียน ทำให้ความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เดิมยิ่งเพิ่มมากขึ้น เด็กที่เรียนไม่เก่ง เด็กยากจน เด็กด้อยโอกาส ถูกทิ้งไว้ข้างหลังเพิ่มมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้หยุดชะงัก การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ
  - **สถานการณ์โควิด 19** เป็นตัวเร่งใช้ความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ ส่งผลกระทบกับการเรียนรู้ของนักเรียนรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำในทุกด้านเพิ่มมากขึ้น
  - **การเรียนออนไลน์** ได้แต่ความรู้ทางวิชาการ แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนลดน้อยลง ทำให้นักเรียนขาดทักษะทางสังคม ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเครียด และภาวะซึมเศร้า ควรมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการเรียนออนไลน์ โดยควรเพิ่มช่วง homeroom ให้นักเรียนได้คุยกัน แสร์ประสบการณ์กัน หรือถามคำถามซึ่งกันและกัน
- **การจัดการเรียนการสอน** บางอย่างที่ให้ผู้เรียนไม่สนใจเรียน อาทิ
  - **หลักสูตรที่เน้นการท่องจำ** ไม่เน้นการนำไปใช้ ไม่ยืดหยุ่น ตอบสนองบริบทที่เปลี่ยนแปลง ไม่กระตุ้นให้เด็กเกิดการค้นหาค้นหาตนเอง ได้เลือกเรียนตามที่ยากเรียน ทำให้เด็กเบื่อการเรียน ไม่สนใจเรียน ขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่สอดแทรกสิ่งที่จำเป็นในปัจจุบันให้นักเรียนได้เรียนรู้ อาทิ ความเท่าเทียม ความปลอดภัย ความเท่าทันสื่อ
  - **การจัดห้องเรียนตามผลการเรียน** อาทิ ห้องคิงส์ ห้อง Gifted และการมีโครงการพิเศษต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลไม่เท่าเทียมกัน และเด็กอ่อนไม่ได้รับการดูแลอย่างเต็มที่
  - **การประเมินผลนักเรียนที่ใช้การสอบเป็นหลัก** ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจ เชื่อมมั่นในตนเอง ควรจัดการเรียนการสอนตามความแตกต่างของเด็ก
- **ครู** ต้องเข้าใจความแตกต่าง มีจิตวิทยาในการสอน เรียนรู้ตลอดเวลา จึงจะทำให้ นักเรียนเชื่อใจ และปฏิบัติตามที่ครูสอนหรือแนะนำ รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นของเด็กด้วย จึงจะทำให้การเรียนรู้ในโรงเรียนประสบความสำเร็จ
- **อำนาจนิยมภายในโรงเรียน** กฎระเบียบต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ไม่ตอบโจทยการใช้ชีวิตในปัจจุบันของเด็ก ทำให้ไม่เอื้อและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และยังก่อให้เกิดความรุนแรงในสถานศึกษา รวมทั้งการคุกคามทางเพศด้วย นอกจากนี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายังส่งผลด้านทัศนคติที่มีต่อการศึกษาศึกษาของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงแก่นการจัดการศึกษามากกว่ากฎระเบียบภายนอก จึงจะเป็นที่ยอมรับของเด็กและเยาวชน
- **ความเหลื่อมล้ำ** การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ อย่างไม่เท่าเทียมทั้ง งบประมาณ อุปกรณ์ ครู รวมทั้งความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นระหว่างพื้นที่ในเมืองและพื้นที่ในชนบท ขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวทำให้เด็กได้เรียนรู้แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

2.1.1.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการและสามารถดึงศักยภาพของเด็กและเยาวชนได้มากที่สุด

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันตอบโจทย์ความต้องการของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันได้น้อยลง ความต้องการของเด็กและเยาวชนเมื่อไปโรงเรียนไม่ใช่ความรู้อีกต่อไป เพราะเด็กและเยาวชนสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สิ่งที่เด็กและเยาวชนต้องการจากการไปโรงเรียน คือ

- **การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น หลากหลาย** ตอบสนองต่อความหลากหลายของเด็กและเยาวชน ทุกกลุ่มทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิการ อันจะทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเลือกเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจได้อย่างแท้จริง
- **การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและค้นหาตัวเอง** จะกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนสนใจการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องให้ความสำคัญกับการแนะนำให้เด็กและเยาวชนได้ค้นหาความต้องการและความถนัดของตนเอง และต้องทำให้เด็กและเยาวชนสามารถมองเห็นเป้าหมายในอนาคตตนเอง จึงต้องเป็นการเรียนที่มุ่งไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต
- **การเรียนรู้ที่สอนให้เด็กและเยาวชนรู้จักวิธีการเรียนรู้** การเรียนรู้ในปัจจุบันไม่มีเฉพาะในโรงเรียนหรือห้องเรียน และไม่ได้มีเฉพาะในช่วงวัยเรียน และต้องเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง การจัดการเรียนการสอนจึงต้องสอนให้เด็กและเยาวชนรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างอุปนิสัยรักการเรียนรู้และมีทัศนคติแบบ Growth Mindset

2.1.2 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของผู้ปกครอง

กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครอง

“ความคาดหวัง ความเหลื่อมล้ำ และความยืดหยุ่น”

2.1.2.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสถานะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุด ในมุมมองของผู้ปกครอง

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้ผู้ปกครองต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของลูกหลานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถานศึกษาหยุดการจัดการเรียนการสอนเวลาส่วนใหญ่ของลูกหลานต้องเรียนผ่านออนไลน์อยู่ที่บ้าน ดังนั้น ครอบครัวที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและเวลา จะเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดีให้ลูกหลานไม่สูญเสียการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ความคาดหวังและมุมมองทางการศึกษาที่ได้จากผู้ปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาตรงต่อความต้องการของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น

- **สุขภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน** ผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามาใกล้ชิดและมีส่วนร่วมกับบุตรหลานเพิ่มมากขึ้น จึงสังเกตเห็นผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต อาทิ ความเครียด ความกดดันที่เกิดจากการไม่ได้ไปโรงเรียน รวมทั้งทักษะบางอย่างที่สูญเสียไปจากการเรียนออนไลน์
- **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** ผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพิ่มจากการเรียนของบุตรหลานมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นจากการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ รวมทั้ง

ความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนให้กับบุตรหลาน นโยบายเรียนฟรีของกระทรวงศึกษาธิการยังต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่งกลายเป็นภาระของผู้ปกครองเป็นอย่างยิ่ง

- **การปรับตัวของครูและผู้บริหารสถานศึกษา** สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 เป็นสิ่งที่สังคมไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งความสามารถในการปรับตัวยังถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาไม่หยุดชะงักเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤติขึ้นมา

2.1.2.2 ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนมากที่สุด

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ ด้านการเรียนที่ผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดสภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองในฐานะที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ยังมองเห็นว่าผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในอีกหลายประเด็น ดังนี้

- **ปัญหาความไม่พร้อมของสถานศึกษาและผู้ปกครอง** ผลจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน การเรียนรู้ของผู้เรียนต้องพึ่งพาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น จึงจะสามารถเรียนรู้ได้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ความไม่พร้อมของสถานศึกษาทั้งทางด้านอุปกรณ์และบุคลากร และความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ส่งผลสำคัญทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไข
- **ปัญหาความแตกต่างทางความคิดระหว่างวัย** เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันมีความคิดเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และมีชุดความคิดที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่นเดียวกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครอง ซึ่งได้รับการขัดเกลาทางสังคมมาจากสถานการณ์ที่ต่างกันไป ทำให้มีความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน รวมทั้งการรับรู้และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างทางความคิดระหว่างวัยขึ้น ซึ่งครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะจัดการเรียนการสอนตามประสบการณ์ที่สั่งสมมา ขณะที่เด็กและเยาวชนมีความต้องการทางการศึกษาที่ไม่ตรงกับครู ทำให้เกิดช่องว่างทางความคิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง

2.1.3 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของวัยแรงงาน

กลุ่มที่ 3 วัยแรงงาน “เรียนมากได้น้อย ทักษะ อาชีพ”

2.1.3.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสถานะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุดในมุมมองของวัยแรงงาน

ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาไทยในปัจจุบัน คือ การศึกษายังไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มนักเรียนและบัณฑิตที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาตกเป็นเป้าหมายที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มวัยแรงงานแล้วจึงได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ชีวิตและความต้องการ/ความคาดหวังต่อการทำงานที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างฝั่งอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงาน โดยวัยแรงงานรุ่นใหม่ในปัจจุบันไม่ต้องการทำงานหนัก มีอิสระในการทำงาน ลักษณะงานต้องตรงกับไลฟ์สไตล์ของตนเอง และได้ค่าตอบแทนมาก โดยมีบทเรียนความสำเร็จจาก Influencer จำนวนมากที่ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับสูง แต่ได้ค่าตอบแทนสูง ทั้งนี้ กลุ่มวัยแรงงานมองประเด็นการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสถานะการศึกษาของปี 2565 ไว้ ดังนี้

- **การศึกษาที่แข่งตัว ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน** สถานศึกษาส่วนใหญ่เลือกจัดการเรียนการสอนตามความต้องการและความถนัดของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ขณะเดียวกันการจัดการศึกษามีความแข่งตัวทั้งเนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการสอน และต่อต้านการเรียนการสอนของสถานศึกษา
- **การศึกษาที่เน้นความรู้ ไม่ได้เน้นทักษะและอาชีพ** การจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเห็นว่าผู้บริหารและครูหลงทางในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยเชื่อว่าความรู้ คือ สิ่งที่สำคัญและสิ่งที่คุณเรียนต้องการมากที่สุด ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและได้เปิดโลกทัศน์การเรียนรู้และเตรียมความพร้อมสู่โลกของการทำงาน เมื่อสำเร็จการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงานจึงไม่สามารถทำงานได้ตามความต้องการของสถานประกอบการ และได้รับค่าตอบแทนน้อย จนเกิดเป็นปรากฏการณ์ “เรียนมากแต่ได้น้อย”
- **การศึกษาที่เน้นการแข่งขันและแพ็คตัดออก** การจัดการศึกษาในปัจจุบันให้คุณค่ากับผู้เรียนที่เรียนเก่ง ทำข้อสอบได้ดี เชื่อฟังและนอน้อมต่อครูผู้สอน ทำให้เด็กจำนวนมากที่ตั้งคำถามต่อการเรียนการสอนและมีความอยากรู้อยากเห็นถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ และถูกทิ้งไว้ข้างหลัง อีกทั้งระบบการเรียนที่เน้นการแพ็คตัดออกจากการสอบคัดเลือกในระดับต่าง ๆ ทำให้เด็กจำนวนมากไม่ได้รับการพัฒนาตามความถนัดและตามความต้องการ ทำให้ต้องออกจากระบบการศึกษาในที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น มีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่มีความสามารถแต่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบได้ ต้องสมองไหล (Brain drain) ออกไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นการขาดโอกาสของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

2.1.3.2 สาเหตุที่ทำให้วัยแรงงานที่เริ่มต้นทำงาน ไม่สามารถทำงานได้ทันที

วัยแรงงานถือเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นช่วงวัยที่ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ โดยมีผลิตภาพ (Productivity) ของวัยแรงงานเป็นเครื่องยนต์หลักขับเคลื่อน

การพัฒนา อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของวัยแรงงานในปัจจุบัน คือ การมีผลิตภาพที่ไม่เพียงพอตามที่สถานประกอบการคาดหวัง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากวัยแรงงานจำนวนมากไม่สามารถเริ่มต้นทำงานได้ทันที ซึ่งผลจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีสาเหตุดังนี้

- **งานเลือกคน คนไม่ได้เลือกงาน** บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและกำลังเข้าสู่ตลาดแรงงานจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถทำงานในตำแหน่งที่สำเร็จการศึกษามาหรือมีทักษะที่ตรงต่ออาชีพนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากแนวโน้มความต้องการแรงงานในขณะนั้น รวมทั้งไม่ได้วางแผนในการประกอบอาชีพตั้งแต่เริ่มศึกษา อันเป็นผลมาจากทั้งตัวผู้เรียนเอง และหน่วยงานทางการศึกษาไม่ได้มีการวางแผนการผลิตและพัฒนา บัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานในอนาคต ทำให้บัณฑิตจำนวนมากไม่ได้ทำงานในสาขาที่ตนเองจบมาหรือมีความถนัด ทำให้ไม่สามารถเริ่มต้นทำงานได้โดยทันที ต้องมีการฝึกทักษะต่าง ๆ เพิ่มเติมก่อน
- **การศึกษาที่เน้นความรู้ไม่ได้เน้นทักษะ** ผลจากการศึกษาที่เน้นความรู้ แต่ไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน หรือฝึกประสบการณ์ในการทำงาน การปรับตัวเข้ากับสังคม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตการทำงาน ทำให้เมื่ออยู่ในสถานการณ์จริงในการทำงานไม่สามารถปรับเอาความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการทำงานได้
- **รูปแบบการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่** ปัจจุบันผู้สำเร็จการศึกษามีทัศนคติ ความคิด และความต้องการในการทำงานที่เปลี่ยนไปจากเดิม ต้องการความเป็นอิสระและเป็นเจ้าของกิจการของตนเองมากขึ้น ต้องการงานที่ไม่หนักจนเกินไปแต่รายได้สูง ขณะที่ในสถานประกอบการซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคนในรุ่น Baby Boomer หรือ generation x ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานหนัก ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อดทน และทุ่มเทในการทำงาน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยขึ้น บัณฑิตจบใหม่ต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่คุ้นเคยทำให้ไม่สามารถทำงานได้ในทันที

2.1.4 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของภาคเอกชน

กลุ่มที่ 4 ภาคเอกชน

“Management, Skill, Change”

2.1.4.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุดในมุมมองของภาคเอกชน

ภาคเอกชนถือเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากผลผลิตที่ได้จากการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ใช้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ทำให้เป็นภาคส่วนที่สามารถสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ อีกหนึ่งบทบาทหนึ่งที่สำคัญของภาคเอกชน คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งในปัจจุบัน มีภาคเอกชนจำนวนมากที่ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาทั้งการเข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา ส่วนทั้งเป็นผู้จัดการศึกษาด้วย ดังนั้น ภาคเอกชนจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นและความท้าทายทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยมีมุมมองความคิดเห็น ดังนี้

- **ระบบบริหารจัดการศึกษาที่ยังปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง** ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด - 19 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการบริหารจัดการศึกษา ยังไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การสร้างการมีส่วนร่วมทางการศึกษา โดยให้องค์กรภาคส่วนอื่นได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา รวมทั้งช่วยคิดหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้น จะทำให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากขึ้น นอกจากนี้ ระบบการศึกษาของประเทศไทยมีขนาดใหญ่โตมากเกินไปทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ช้า จึงควรมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ภาคเอกชน และท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นจึงจะทำให้การจัดการศึกษาตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงได้ทันท่วงทีเพิ่มมากขึ้น

- **การจัดการศึกษาที่ยังไม่ตอบโจทย์โลกอาชีพปัจจุบัน** การจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับการมีงานทำของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่การแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักและค้นพบความต้องการของตนเองระหว่างการศึกษารวมทั้งรู้จักอาชีพต่าง ๆ ในโลกของการทำงานเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการสร้างทักษะ และสมรรถนะให้มากกว่าการให้ความรู้ทางทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว และต้องดำเนินการให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะและสมรรถนะต้องครอบคลุมทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษา จึงจะสามารถสร้างการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้
- **ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะไม่เพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพอย่างมั่นคง** ผลสืบเนื่องจากการจัดการศึกษาที่ยังไม่ตอบโจทย์โลกอาชีพในปัจจุบัน ทำให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไม่พร้อมในการประกอบอาชีพ และขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการทำงานจริง รวมทั้ง Soft Skill ซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญมากในโลกของการทำงานปัจจุบัน ระบบการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะเป็นฐานในการเรียนรู้ การเรียนการสอนต้องเน้น Active Learning, Child-centered, Work based learning จึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาประเด็นนี้

2.1.4.2 ทักษะอะไรที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบันมากที่สุด

อาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก มีความเปราะบาง และความเสี่ยงมากขึ้น ทำให้ต้องอาศัยความรู้ และทักษะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จึงจะทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพ ทั้งนี้ในมุมมองของภาคเอกชน ทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบัน มีดังนี้

- **T-Shape Skill** โลกของการทำงานในปัจจุบันต้องการคนที่มีทักษะรอบด้าน ไม่เพียงแต่รอบรู้ในงานที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น แต่ยังต้องรู้กว้างในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ในงานที่ตนเองรับผิดชอบยังต้องรู้ลึกอย่างเชี่ยวชาญอีกด้วย ซึ่งความสามารถในลักษณะนี้เรียกว่า T-Shape skill ซึ่งเป็นบุคลากรที่องค์กรต่าง ๆ ต้องการเป็นอย่างยิ่ง
- **Soft Skill** ทักษะในด้านสังคม อารมณ์ และจริยธรรม มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว การสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เนื่องจากสภาพการทำงานในปัจจุบันส่วนใหญ่จะต้องมีการติดต่อสื่อสารพบปะผู้คนทั้งเพื่อนร่วมงาน และลูกค้า
- **Life long Learning** ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ทำให้เกิดนวัตกรรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในโลกของการทำงานได้ตลอดเวลา ทำให้อาชีพต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนทำงานจึงต้องเรียนรู้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อุปนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญต่อการทำงานในทุกสาขาอาชีพ ผู้ที่มีอุปนิสัยในการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นที่ต้องการของทุกสถานประกอบการ

2.1.5 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของครู

กลุ่มที่ 5 ครู “ออนไลน์ หลักสูตร และภาระงาน”

2.1.5.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุด ในมุมมองของครู

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากครูเป็นผู้นำหน้าทีในการส่งต่อความรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาทักษะให้แก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ คุณภาพของระบบการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคุณภาพของครูอย่างแยกกันไม่ออก นอกจากนี้ครูยังเป็นบุคคลที่รับรู้สภาพความเป็นจริงของการศึกษาไทยมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ดังนั้น ประเด็นการศึกษาและความท้าทายในความคิดเห็นของครูจึงสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะปัจจุบันของการศึกษาไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ กลุ่มครูกำลังประเด็นการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ไว้ ดังนี้

● การบริหารจัดการศึกษา

- นโยบาย เน้นการสั่งการจากส่วนกลาง ไม่กระจายอำนาจในการจัดการให้กับสถานศึกษา และนโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ต่อเนื่อง และผู้บริหารสถานศึกษา ครูไม่ทราบเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนในการทำงาน และทำให้ไม่เกิดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
- รูปแบบการเรียนการสอน การเรียนออนไลน์ไม่ได้เหมาะกับเด็กทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเล็ก และต้องพัฒนารูปแบบการเรียนออนไลน์ให้เหมาะกับแต่ละช่วงวัย และต้องบูรณาการ การเรียนวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ชั่วโมงเรียนน้อยลง ลดการเข้าเรียนด้วยการสอบแข่งขัน

● การจัดการเรียนการสอน

- ภาระงาน ครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนมาก ทำให้ไม่มีสมาธิและเวลาในการจัดเตรียมการสอนอย่างเต็มที่
- เทคโนโลยี ความเจริญอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีและนวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนต้องนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นมากในปัจจุบัน ซึ่งครูจำนวนมากยังขาดทักษะด้านนี้อยู่
- หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากโลกในยุคดิจิทัลต้องการคนที่มีทักษะแตกต่างไปจากยุคอดีต หลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการทำงานในตลาดแรงงานปัจจุบัน และจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความฝันและความถนัดของนักเรียน
- การประเมินผล ลดการประเมินนักเรียนด้วยใช้เกรด สร้างระบบการประเมินที่หลากหลาย เน้นการประเมินแบบสมรรถนะ

- ทักษะที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนต้องทำให้นักเรียนมีทักษะ/คุณลักษณะที่พึงประสงค์ อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา**
  - **ความแตกต่างของสถานศึกษา** ขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมและขนาดเล็กที่ขาดแคลนทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการศึกษาได้เทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อม
  - **งบประมาณ** การจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษาตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่เป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษา
  - **สถานการณ์โควิด - 19** เป็นตัวเร่งให้ความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียนรุนแรงเพิ่มมากขึ้น
- **การสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา** ระหว่างสถานศึกษา ภาคเอกชน และชุมชน จะช่วยให้เกิดการระดมทรัพยากรเข้าลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และทำให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ และชุมชนเพิ่มมากขึ้น และทำให้เกิดการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม อย่างเป็นระบบ

2.1.5.2 อุปสรรคที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู ไม่สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้เต็มที่

การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา โดยมีครูเป็นบุคลากรหลักในการรับผิดชอบ เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอน คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในปัจจุบันต้องดำเนินการกิจอื่นเป็นจำนวนมาก อันอาจเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพในมุมมองของครู มีดังนี้

- **ภาระงาน** ภารกิจของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยภารกิจหลากหลายหน้าที่ โดยมีการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุด ขณะที่ภารกิจอื่น ๆ อาทิ การเงินการคลัง การบริหารงานบุคคล การประกันคุณภาพการศึกษา และการดำเนินการตามนโยบายอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งภารกิจเหล่านี้ ควรมีบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ แต่สถานการณ์ปัจจุบัน ครูยังต้องเป็นผู้รับผิดชอบภารกิจเหล่านี้ด้วย ทำให้ครูต้องแบ่งเวลาจำนวนมากในการดำเนินการกิจที่มีใช้ภารกิจหลักของครู ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างยิ่ง
- **นโยบาย** แนวการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาจำเป็นต้องยึดโยงและสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จนกระทั่งหน่วยงานส่วนกลาง แต่ปัจจุบัน การสั่งการนโยบายต่าง ๆ ที่ให้ครูต้องดำเนินการกลับไม่ต่อเนื่อง เปลี่ยนแปลงบ่อยตามผู้บริหารแต่ละระดับที่เปลี่ยนแปลงไว้ ส่งผลให้ครูขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
- **ออนไลน์** การเกิดสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้ครูต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่ได้เตรียมความพร้อมมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบมาใช้ในการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งครูจำนวนมากยังไม่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการเรียน การสอนของครูเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน

2.1.6 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา

กลุ่มที่ 6 ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

“นโยบาย กฎระเบียบ งบประมาณ”

2.1.6.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุด ในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเปรียบเสมือนเป็นโซ่ข้อกลางที่เชื่อมโยงนโยบายจากระดับบริหารไปสู่การปฏิบัติ ขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้สะท้อนปัญหาจากการปฏิบัติไปสู่ระดับบริหารเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงแนวนโยบายกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างแท้จริง การสะท้อนประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ทั้งนี้ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษามองประเด็นการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ไว้ ดังนี้

- **ประเด็นการศึกษาในระดับนโยบาย** กฎระเบียบต่าง ๆ ในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ นโยบายที่สั่งการจากส่วนกลาง มีจำนวนมากเกินไป และไม่ตอบสนองต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งยังไม่ต่อเนื่อง เปลี่ยนแปลงบ่อยตามผู้บริหารระดับสูงทำให้สถานศึกษาขาดความชัดเจนในการจัดการศึกษา
- **กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษา** ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้มีเด็กที่เข้ารับการศึกษาที่หลากหลายตามไปด้วย
  - **กลุ่มเด็กชาติพันธุ์** ขนกลุ่มน้อย ส่วนใหญ่ไม่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักทำให้ปรับตัวอย่างยากลำบากในการเรียนออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างต่าง ๆ และสถานการณ์โควิด19 ทำให้เด็กเหล่านี้ ต้องออกจากโรงเรียนมากขึ้น รวมทั้งเด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาส ทำให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ และสุขภาพจิตของเด็ก
  - **ครอบครัว** ผลการเรียนรู้ของเด็กมีความสัมพันธ์กับครอบครัวของเด็ก มีเด็กเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ หรือครอบครัวมีความเสี่ยงด้านต่างๆ อาทิ ความรุนแรง ยาเสพติด และเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด 19 ยิ่งทำให้ครอบครัวได้รับผลกระทบมากขึ้น อันส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** สถานการณ์โควิด 19 ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะกับเด็กต่างด้าว พิกการ ไร้สัญชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์และทักษะสำหรับการเรียนออนไลน์ ขณะเดียวกันพ่อแม่ผู้ปกครองก็ไม่สามารถให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือเด็กได้ด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เสมอภาคและทั่วถึงส่งผลถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา และสุขภาวะของผู้เรียน
- **การจัดการเรียนการสอน** การเรียนออนไลน์ที่让孩子ต้องอยู่แต่ภายในบ้าน ไม่ได้พบกับธรรมชาติ และสังคมภายนอก จึงควรมีการเน้นในเรื่อง psycho social support เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้รอบด้านมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่เด็กต้องเรียนอยู่บ้านจะทำให้มีเวลาอยู่กับพ่อแม่มากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญเช่นเดียวกัน
  - **การเรียนออนไลน์** เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องใช้มากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งครู เด็ก และผู้ปกครองต้องปรับตัว และเรียนรู้ ขณะที่โรงเรียนต้องสร้างความพร้อมให้กับครู และเด็กเกี่ยวกับอุปกรณ์ และทักษะทางดิจิทัลให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อไม่เป็นการเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

นอกจากนี้ ความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ตและการเท่าทันสื่อ (Media literacy) ในการเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ของเด็กเป็นสำคัญมาก

- การจัดการเรียนการสอนต้องให้ความสำคัญกับ**ความแตกต่างของผู้เรียน** อาทิ เด็กพิการที่โรงเรียนต้องออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กทุกประเภท ให้เด็กสามารถเรียนร่วมกันได้โดยไม่มีการแกล้งหรือใช้ความรุนแรงซึ่งกันและกัน เน้นทักษะทางอาชีพมากขึ้นไม่เน้นความรู้ทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว
- **การพัฒนาครู** ไม่ควรพัฒนาทักษะการสอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้ครูมั่นใจในการเรียนการสอน และบรรยากาศการสอนของครู รวมไปถึงทักษะการแก้ปัญหาของครู
- **การพัฒนาทักษะของเด็ก** จากการเรียนรู้งานต่าง ๆ ภายในบ้าน อาทิ การทำงานบ้าน ซักผ้า ทำอาหาร การออม จะทำให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และมีทักษะชีวิตเพิ่มมากขึ้น
- **ความรุนแรงในสถานศึกษา** ระหว่างครูกับเด็ก หรือ เด็กกับเด็ก ทั้งที่มาจากสถานการณ์จริงภายในโรงเรียน สังคม หรือทางออนไลน์ เป็นประเด็นที่สำคัญที่พบได้บ่อยมากในช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขโดยด่วน นอกจากนี้ เด็กกลุ่ม LGBTQ จะประสบปัญหาการถูกคุกคาม ซึ่งกระทบกับการเรียนและสุขภาพจิต ซึ่งควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศมากขึ้น

2.1.6.2 สถานศึกษาต้องการการสนับสนุนด้านใดจากกระทรวงศึกษาธิการมากที่สุดจึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ความคาดหวังที่สังคมมีต่อสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สถานศึกษาต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็น ดังนี้

- **นโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่อง** ในแต่ละปีการศึกษาสถานศึกษาต้องรับนโยบายต่าง ๆ มาดำเนินการ และหลายนโยบายไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอน ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาต้องสละเวลาและทรัพยากรไปใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย นอกจากนี้ นโยบายที่สั่งการมาจากส่วนกลางมักเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ไม่สามารถประเมินผลสำเร็จของนโยบายต่าง ๆ ได้
- **การคืนครูให้ผู้เรียน** การบริหารจัดการของสถานศึกษาประกอบด้วยภาระงานมากมายหลากหลายมิติ ทั้งงานที่ต้องดำเนินการภายในสถานศึกษา และงานที่ต้องดำเนินการภายนอกสถานศึกษา ทำให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักของสถานศึกษาต้องทำภารกิจมากมาย อีกทั้งการพัฒนาครูโดยการฝึกอบรมภายนอกสถานศึกษาทำให้ครูต้องทิ้งห้องเรียน ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนได้รับผลกระทบ ดังนั้น จึงควรมีมาตรการในการลดภาระงานอื่น ที่นอกเหนือจากการสอนของครูให้ลดลง และการพัฒนาครู ควรส่งเสริมให้ดำเนินการภายในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ครูไม่ต้องทิ้งห้องเรียน
- **การส่งเสริมด้านเทคโนโลยี** ผลของการเกิดสถานการณ์โควิด 19 ทำให้เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาจำนวนมากยังขาดการส่งเสริมให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ และบุคลากร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันประสบความสำเร็จ

2.1.7 ภูมิทัศน์การศึกษาไทยในมุมมองของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มที่ 7 นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

“บริบท ครู ความเหลื่อมล้ำ”

2.1.7.1 ประเด็นทางการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ได้ชัดเจนที่สุดในมุมมองของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

กระบวนการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาควรใช้ข้อมูล Big Data ในการวิเคราะห์ และสร้าง Road Map เพื่อให้เห็นพัฒนาการและภาพความเป็นจริงทางการศึกษาได้ง่ายและชัดเจนขึ้น รวมทั้งต้องนำเสนอให้เห็นภาพทางการศึกษาในทุกระบบ ประเภท และสังกัดของการศึกษาจึงจะทำให้การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยมีความน่าสนใจ และมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิมองประเด็นการศึกษาและความท้าทายที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาของปี 2565 ไว้ ดังนี้

- **บริบททางการศึกษา** การมองบริบทแวดล้อมทางการศึกษาประกอบการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาจะทำให้มองเห็นมูลเหตุ และที่มาที่ไปของประเด็นการศึกษาในแต่ละประเด็นมากยิ่งขึ้น โดยมีบริบทที่น่าสนใจ ประกอบด้วย
  - **ความเหลื่อมล้ำ** ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ ทั้งด้านคุณภาพ การเข้าถึง เชิงพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย ครอบครัวย
  - **ธรรมาภิบาล** เป็นปัญหาที่สำคัญที่อย่างหนึ่งของการศึกษาไทย การจัดการศึกษาต้องเน้นการพัฒนาให้เด็กเป็นคนดีมากกว่าการเน้นให้เด็กเป็นคนเก่งแต่เพียงอย่างเดียว
  - **โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง** เกิดเด็ก generation ใหม่ ทำให้เกิดช่องว่างของความเข้าใจระหว่างวัย เด็กรุ่นใหม่มีความต้องการแตกต่างจากเด็กรุ่นก่อน ทำให้เกิดค่านิยมใหม่ อาชีพใหม่ และการเรียนจบของประชากรไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน
  - **Big data** ในสังคมยุค Digital Disruption ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา ต้องจัดเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จึงจะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และตอบสนองของสถานการณ์ปัจจุบัน
- **บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง** ระบบการศึกษาของประเทศไทยเป็นระบบใหญ่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ต้องแจกแจงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของแต่ละส่วน อาทิ ครู ผู้ปกครอง สังคม ภาคเอกชน พร้อมทั้งความเชื่อมโยง ส่งเสริมสนับสนุนทางการศึกษาของแต่ละภาคส่วนซึ่งจะทำให้การพัฒนาการศึกษาเป็นระบบมากยิ่งขึ้น
- **การจัดการเรียนการสอน** ถือเป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้
  - **การศึกษาพิเศษ** สำหรับผู้ด้อยโอกาส เด็กชายแดน กลุ่มชาติพันธุ์ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับอาชีวศึกษาและการนำศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญาไทย มาบูรณาการในการจัดการศึกษาจะทำให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมไทยมากขึ้น
  - **การอ่านออกเขียนได้** เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก และภาษาที่กลไกสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดทักษะภาษาและการสื่อสาร ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยเฉพาะในเด็กเล็กต้องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเด็ก การใช้ภาษาแม่เป็นจุดเริ่มต้นในการจัดการศึกษาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ดี โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กชาติพันธุ์

- **ทักษะที่พึงประสงค์** เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน โดยต้องเริ่มจากการเปลี่ยนหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน การเปลี่ยนรูปแบบการสอนของครู สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับเด็กทุกคน โดยทักษะที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกคน มีอาทิ การคิดวิเคราะห์ ทักษะด้านดิจิทัล ทักษะวิชาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการ ขณะที่ในวัยแรงงาน ซึ่งปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะไม่เพียงพอ/ไม่ตรงต่อความต้องการของนายจ้าง ควรมีการส่งเสริมให้มีการ Upskill และ Reskill ในกลุ่มวัยแรงงาน
- **สถานการณ์โควิด 19** เป็นตัวเร่งที่ทำให้ปัญหาทางการศึกษาต่าง ๆ รุนแรงขึ้น ทั้งด้านความเหลื่อมล้ำและการจัดการเรียนการสอน และที่ส่งผลกระทบมากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนที่ต้องเน้นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความเครียดกับครอบครัวและเด็ก และในเด็กปฐมวัยจะเกิดปัญหาทักษะทางอารมณ์ของเด็ก EF ไม่พัฒนา ครูต้องการเข้าใจ digital transformation และมี digital literacy และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอน ขณะที่ผู้บริหารต้องนำสถิติที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนในยุค digital มาใช้ในการบริหารโรงเรียน
- **การผลิตและพัฒนาครู** เป็นปัญหาเชิงระบบที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาแบบแยกส่วนได้ และต้องเริ่มตั้งแต่ระบบการคัดคนเข้ามาเรียนครู ระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนา รวมถึงระบบการกำกับติดตาม การให้ผลตอบแทนแก่ครูทั้งในระบบรัฐบาลและระบบเอกชน

2.1.7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับปี 2565

นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในฐานะผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษา และสามารถมองเห็นภาพรวมทางการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จึงมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปเป็นอย่างดี นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็น ดังนี้

- **การฟื้นฟูการเรียนรู้** ปี พ.ศ. 2565 เป็นช่วงเวลาหลังเกิดสถานการณ์โควิด - 19 เมื่อโรงเรียนกลับมาเปิดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบอีกครั้ง ทำให้พบปัญหาเด็กและเยาวชนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นประเด็นเชิงนโยบายที่สำคัญที่จะต้องฟื้นฟูความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เด็กและเยาวชนพึงได้ ให้กลับมาอย่างรวดเร็วที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่าน ทักษะทางสังคม และทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์
- **การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** การเกิดสถานการณ์โควิด 19 ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาซึ่งเป็นปัญหาที่สะสมมาเป็นเวลายาวนานมีความรุนแรง และส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนมากขึ้นไปอีก เนื่องจากแนวการจัดการเรียนรู้เน้นการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้เด็กนักเรียนที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจยิ่งเสียโอกาสในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งกำหนดมาตรการในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเร่งด่วน
- **การพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครู** ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ครูจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ต้องมีการพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทั้งเชิงปริมาณที่ต้องผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ในเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งพัฒนาทักษะและสมรรถนะของครูให้สามารถรับมือและจัดการกับความต้องการทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.8 สรุปและอภิปรายผลการประชุม

การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนและทุกบริบทอย่างรอบด้าน ทำให้เห็นภาพสภาวะการณ์การจัดการศึกษาในปัจจุบัน และเมื่อนำมาสังเคราะห์เชื่อมโยงความคิดเห็นและมุมมองของทุกภาคส่วนแล้ว ทำให้เกิดภาพที่เรียกว่า ภูมิทัศน์การศึกษาไทย ผลการอภิปรายที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียหลากหลายกลุ่มทำให้มีความเข้าใจในประเด็นทางการศึกษาที่สำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความคิดเห็นและความต้องการที่แตกต่างกันในเรื่องประเด็นทางการศึกษาที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ได้อย่างชัดเจนที่ทุกกลุ่มเป้าหมายเห็นพ้องต้องกัน ประกอบด้วย

1) **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** ในหลากหลายมิติทั้งความเหลื่อมล้ำในด้านครอบครัวของผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ ที่ส่งผลต่อคุณภาพ และโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน

2) **การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์** สืบเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้สถานศึกษาต้องปรับการเรียนการสอนมาเป็นแบบออนไลน์มากขึ้น ได้สร้างผลกระทบต่อทั้งผู้เรียน ครู และผู้บริหาร สถานศึกษาที่จะต้องปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่มีความพร้อมและมีทักษะด้านดิจิทัลจะสามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก ส่วนผู้ที่ไม่มีความพร้อมก็จะประสบปัญหาในการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพลดลง

3) **ครูผู้สอน** มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา โดยเริ่มต้นตั้งแต่การพัฒนาระบบผลิตและพัฒนาครูให้สามารถผลิตครูให้มีคุณภาพ การลดภาระอื่นของครูให้น้อยลงเพื่อให้มีสมาธิกับการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์โควิด 19

นอกเหนือจากประเด็นทางการศึกษาที่ทุกกลุ่มเป้าหมายเห็นพ้องต้องกันแล้ว ยังมีมุมมองอื่นเกี่ยวกับประเด็นทางการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมายสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ประกอบด้วย

1) **กลุ่มเด็กและเยาวชน และผู้ปกครอง** ให้ความสำคัญกับเรื่อง**การจัดการเรียนการสอน**ที่ต้องมีความแตกต่างหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่หลักสูตรที่ต้องเน้นการนำไปใช้ กระตุ้นให้เกิดการค้นหาค้นหาตนเอง การจัดการเรียนการสอนที่ต้องให้ความเท่าเทียมกับเด็กทุกกลุ่มทั้งเด็กเก่งและเด็กไม่เก่ง การเรียนออนไลน์ที่ทำให้เด็กเครียด และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยลง และครูที่ต้องเปิดกว้าง รับฟัง และการใช้อำนาจสั่งการไม่ทำให้เด็กเชื่อฟัง แต่การเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันต่างหากจึงทำให้เด็กเชื่อใจ

2) **กลุ่ม ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา** ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีและดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด 19 เทคโนโลยีและดิจิทัล จะมีความสำคัญและมีบทบาทต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ผู้ปกครองต้องปรับตัวด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่หยุดชะงัก นอกจากนี้ ประเด็นเรื่อง**นโยบายทางการศึกษา**ที่เน้นการสั่งการจากส่วนกลาง ไม่กระจายอำนาจในการจัดการให้กับสถานศึกษา รวมทั้งนโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อยไม่ต่อเนื่อง เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

3) **กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ** ให้ความสำคัญกับ**บริบทที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษา** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการศึกษาที่ผู้เรียนมีจำนวนน้อยลง มีวิธีคิดและความต้องการที่แตกต่าง

ไปจากเดิม รวมทั้งการใช้ข้อมูล Big Data มาบริหารจัดการศึกษา และสุดท้ายการสร้างธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กำหนดทิศทางและโน้มของการศึกษาไทยในแต่ละช่วงเวลา

4) **ผู้บริหารสถานศึกษา** ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างหลากหลาย อาทิ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ จึงส่งผลให้การจัดการศึกษาจึงต้องมีความแตกต่างหลากหลายรองรับข้อจำกัดของเด็กแต่ละกลุ่มจึงจะทำให้การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา เป็นประเด็นที่พบได้บ่อยในปี 2565 เป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อเด็กเป็นอย่างมาก และต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การสำรวจประเด็นการศึกษา โดยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน จะทำให้มองเห็นสภาพการศึกษาในเชิงระบบที่เชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสาเหตุที่มาที่ไปได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาในเชิงระบบอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่ได้จากสร้างภูมิทัศน์ทางการศึกษาในครั้งนี้ จะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายของรายงานสถานะการศึกษาไทย 2565 ที่ตอบโจทย์สภาพที่แท้จริงของการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

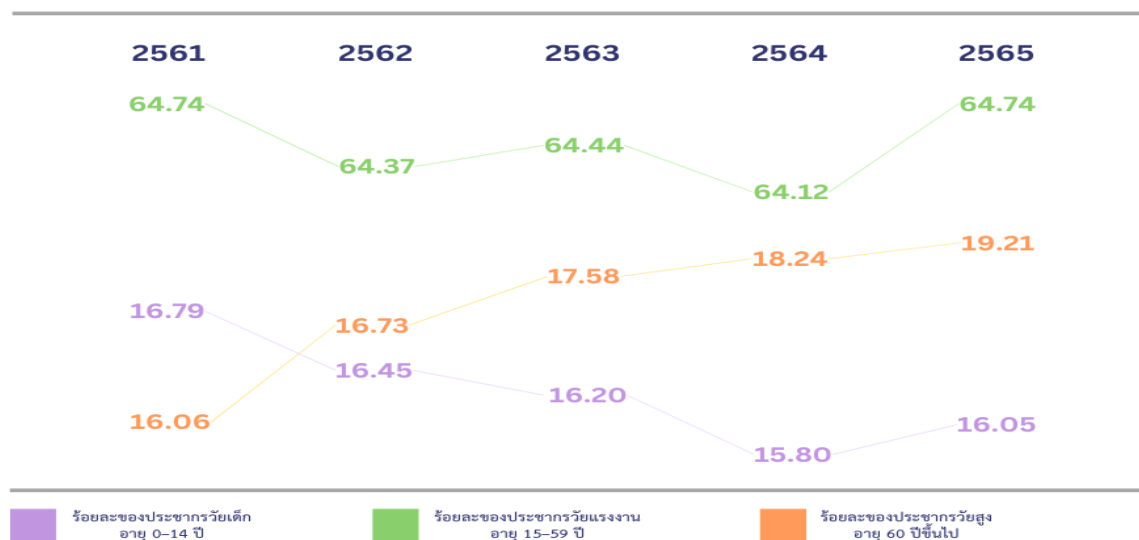
2.2 สถิติการศึกษาไทย

การวิเคราะห์สถานะการศึกษาไทยในหัวข้อนี้ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลสถิติในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของการศึกษาไทย ทั้งนี้ ข้อมูลสถิติการศึกษาไทยที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

แผนภาพที่ 2.1 ร้อยละของประชากรแต่ละช่วงวัย ปี พ.ศ. 2561 - 2565

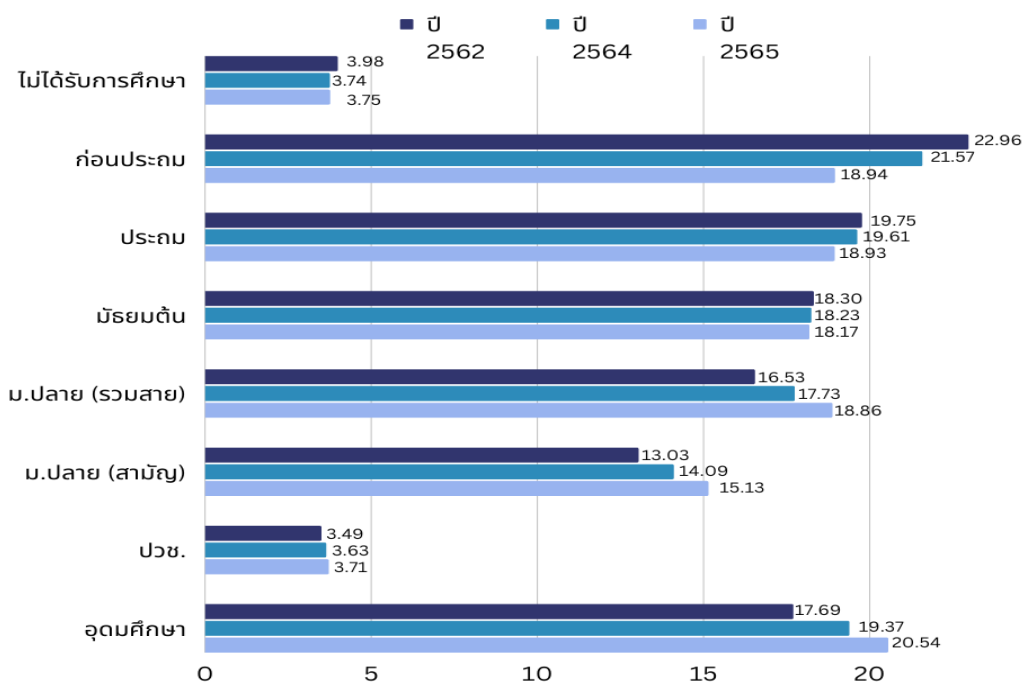
ร้อยละของประชากรแต่ละช่วงวัย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

- ร้อยละของประชากรวัยเด็ก อายุ 0 - 14 ปี ในประเทศไทยในช่วงปี 2561 - 2565 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง
- ร้อยละของประชากรวัยแรงงาน อายุ 15 - 59 ปี ในประเทศไทยในช่วงปี 2561 - 2565 มีแนวโน้มคงตัว
- ร้อยละของประชากรวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศไทยในช่วงปี 2561 ถึง ปี 2565 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นของจำนวนประชากรอย่างเห็นได้ชัด

แผนภาพที่ 2.2 ร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ ปี พ.ศ. 2561 - 2565

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

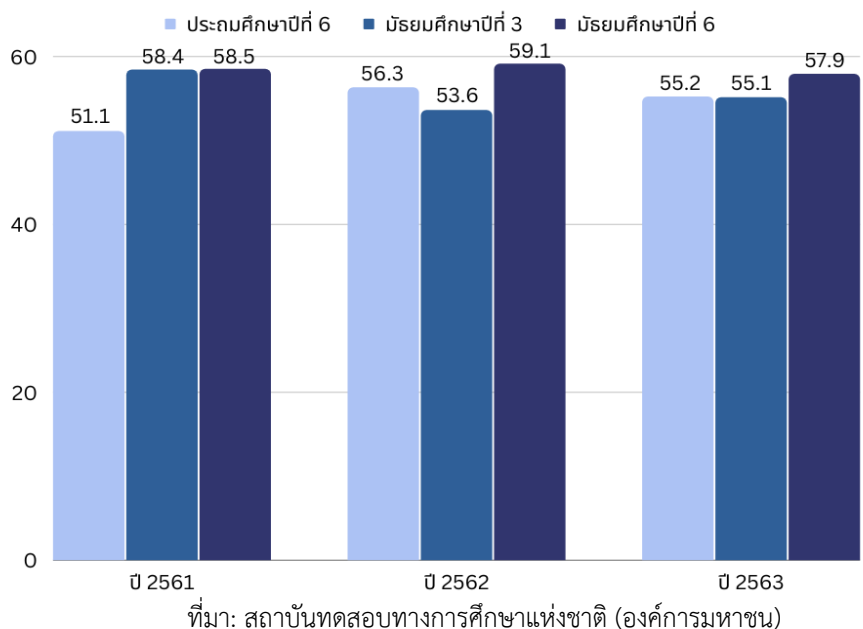
หมายเหตุ ไม่พบข้อมูล ปีพ.ศ. 2561 และ 2563

- ประชากรไทยมีแนวโน้มสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีร้อยละสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- อย่างไรก็ตาม ประชากรไทยประมาณร้อยละ 60 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือน้อยกว่า ซึ่งถือว่าเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากเป็นข้อมูลที่บ่งชี้ว่าประเทศไทยมีจำนวนแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือเป็นสัดส่วนที่มากกว่าแรงงานฝีมือค่อนข้างมาก
- ระดับการศึกษาที่ประชากรไทยสำเร็จเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อุดมศึกษา ก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา

2.2.2 ข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษา

แผนภาพที่ 2.2 ร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
ปีการศึกษา 2561 - 2563

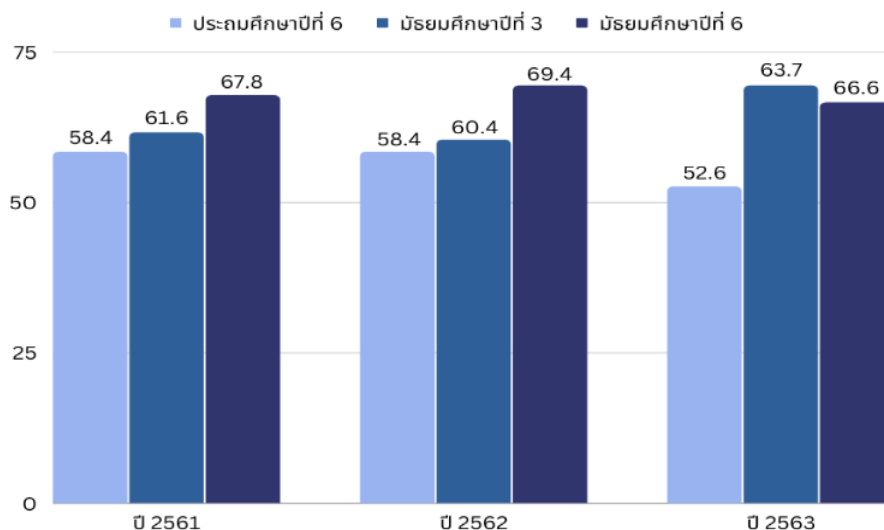
ร้อยละของนักเรียนที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ ที่สอบได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปี 2561 - 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 51.1 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 56.3 ในปี 2562 และได้ลดลงอีกเพียงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 55.2 ในปี 2563
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างปี 2561 - 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 58.4 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 53.6 ในปี 2562 และได้กลับมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.1 ในปี 2563
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปี 2561 - 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 58.5 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 59.1 ในปี 2562 และได้ลดลงเป็นร้อยละ 57.9 ในปี 2563

แผนภาพที่ 2.3 ร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
ปีการศึกษา 2561 - 2563

ร้อยละของนักเรียนที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ ที่สอบได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

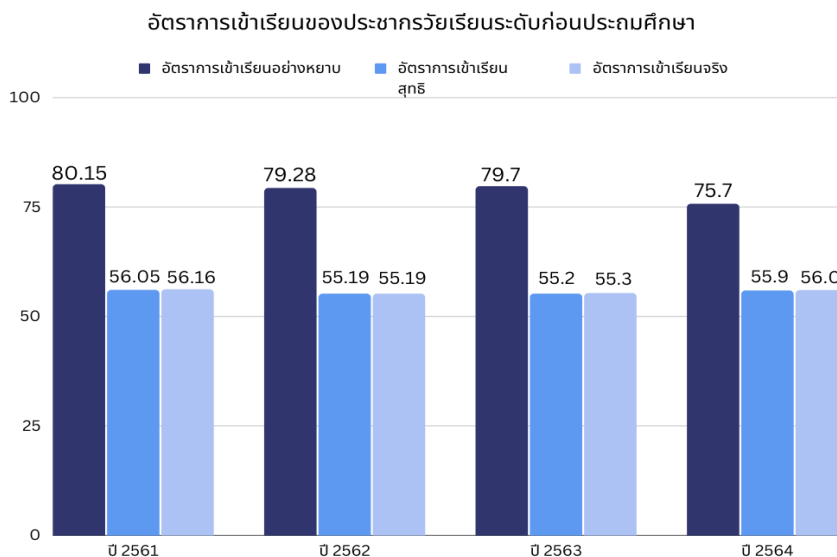

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน)

- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปี 2561 – 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 58.4 ในปี 2561 และ ปี 2562 เป็นร้อยละ 52.6 ในปี 2563
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างปี 2561 - 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 60.4 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 63.7 ในปี 2563
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปี 2561 - 2563 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สอบได้คะแนน O-NET วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 67.8 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 69.4 ในปี 2562 และได้ลดลงเป็นร้อยละ 66.6 ในปี 2563

2.2.3 ข้อมูลด้านโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา

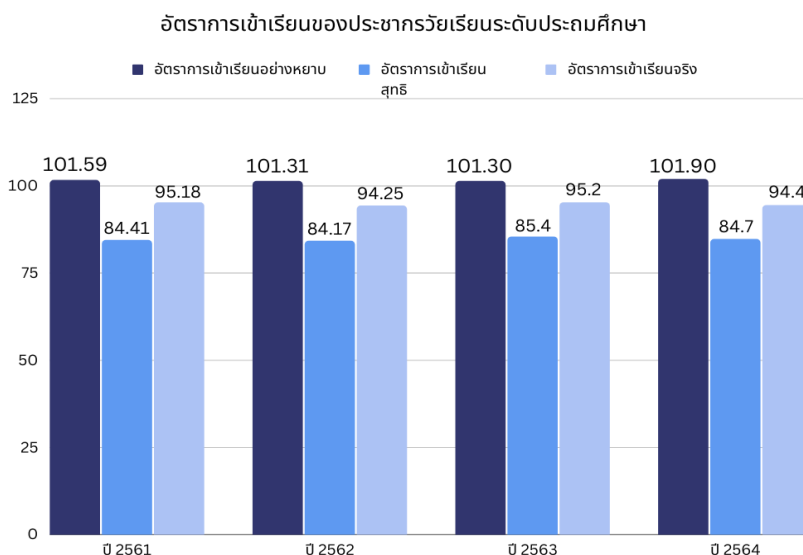
แผนภาพที่ 2.4 อัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2561 - 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับก่อนประถมศึกษาระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ อัตราการเข้าเรียนสุทธิ อัตราการเข้าเรียนจริง ในปี 2561 มีอัตราสูงที่สุดร้อยละ 80.15, 56.05 และ 56.16 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2.5 อัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2561 - 2564

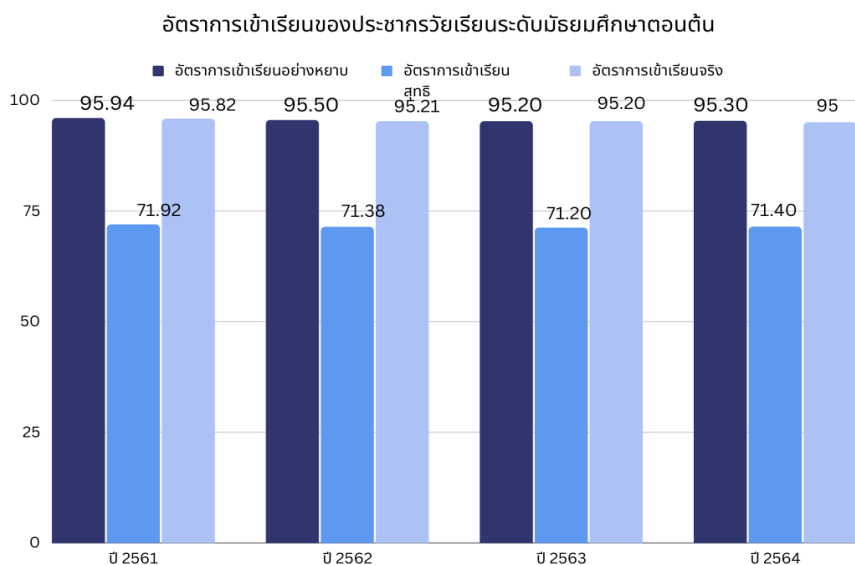

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษาระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่าอัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบมีอัตราสูงที่สุดร้อยละ 101.90 ในปี 2564 และมีอัตราต่ำที่สุดร้อยละ 101.59 ในปี 2561 อัตราการเข้าเรียนสุทธิและอัตราการเข้าเรียนจริง ในปี 2563 มีอัตราสูงที่สุดร้อยละ 85.4 และ 95.2 ตามลำดับ

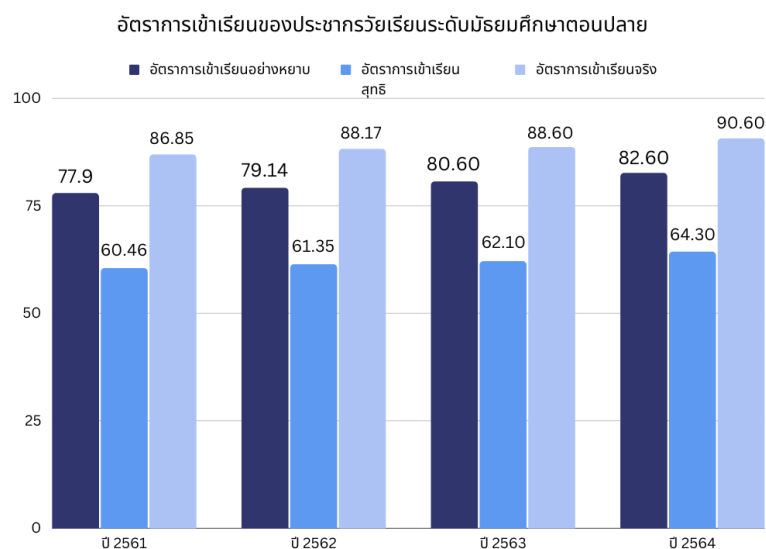
แผนภาพที่ 2.5 อัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2561 - 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ อัตราการเข้าเรียนสุทธิ อัตราการเข้าเรียนจริง ในปี 2561 มีอัตราสูงที่สุดร้อยละ 95.94, 71.92 และ 95.82 ตามลำดับ ในปี 2563 มีอัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบและอัตราการเข้าเรียนสุทธิต่ำที่สุดร้อยละ 95.20 และ 71.20 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2.6 อัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2561 - 2564

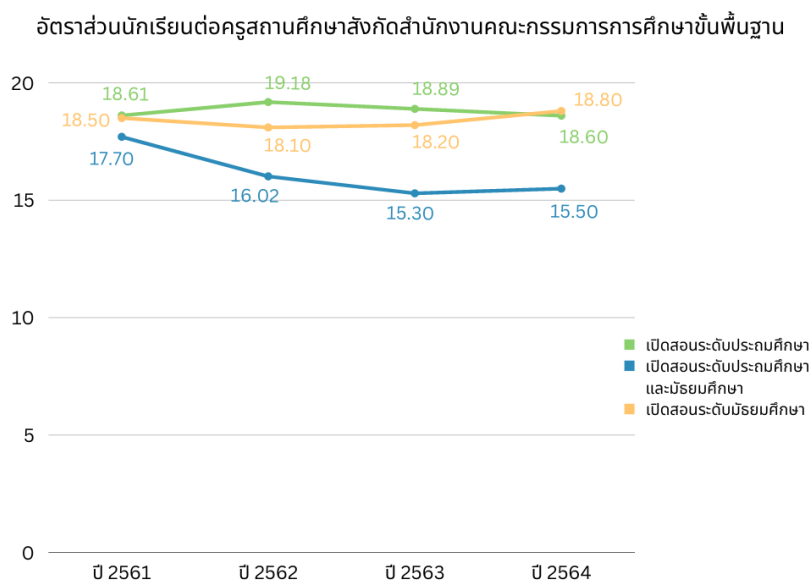

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนของประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ อัตราการเข้าเรียนสุทธิ อัตราการเข้าเรียนจริง ในปี 2564 มีอัตราสูงที่สุดร้อยละ 82.60, 64.30 และ 90.60 ตามลำดับ และในปี 2561 อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ อัตราการเข้าเรียนสุทธิ อัตราการเข้าเรียนจริง มีอัตราต่ำที่สุดร้อยละ 77.9, 60.46 และ 86.85 ตามลำดับ

2.2.4 ข้อมูลด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

แผนภาพที่ 2.7 อัตราส่วนนักเรียนต่อครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีการศึกษา 2561 - 2564

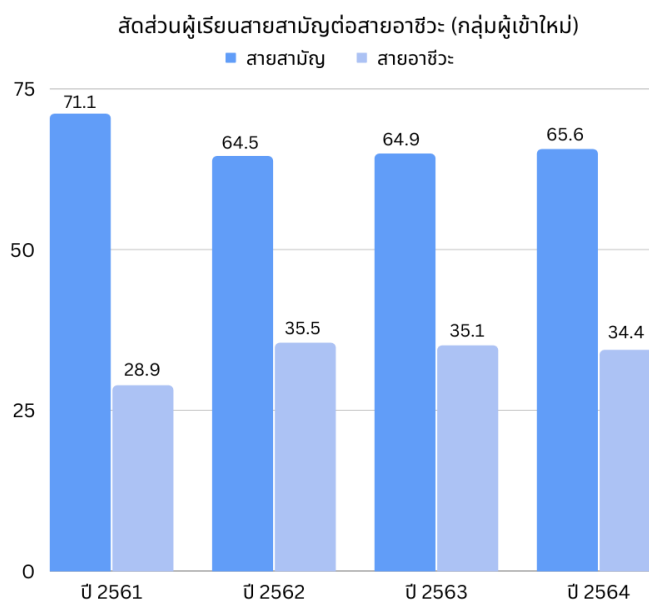

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาแนวโน้มของอัตราส่วนนักเรียนต่อครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า เปิดสอนระดับประถมศึกษาที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดร้อยละ 19.18 ในปี 2562 และลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 18.89 และ 18.60 ในปี 2563 และปี 2564
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มของอัตราส่วนนักเรียนต่อครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่มีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 18. ในปี 2562 และเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 18.10 และ 18.20. ในปี 2563 และปี 2564 ตามลำดับปี 2563
- เมื่อพิจารณาแนวโน้มของอัตราส่วนนักเรียนต่อครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 17.70 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 16.02, 15.30 และ 15.50 ในปี 2562, 2563 และปี 2564 ตามลำดับปี 2563

2.2.5 ข้อมูลด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

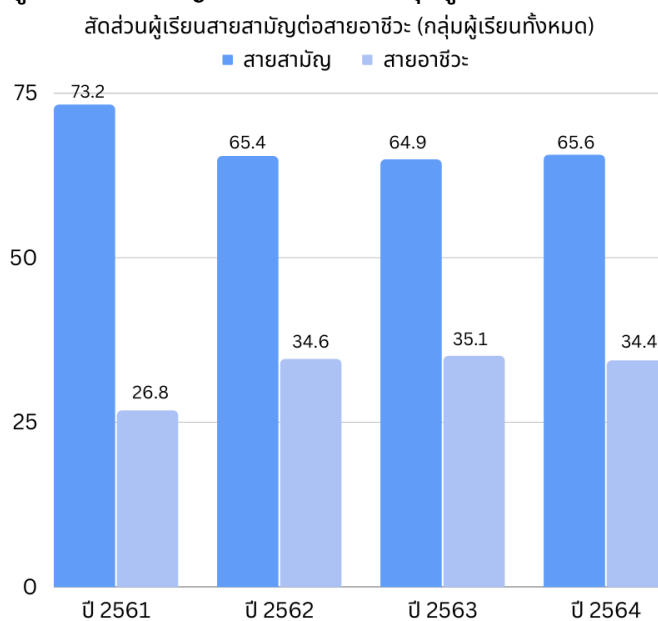
ตารางที่ 2.8 สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวะ (กลุ่มผู้เข้าใหม่) ปีการศึกษา 2561 - 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวะ (กลุ่มผู้เข้าใหม่) ระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนสายสามัญมีจำนวนมากกว่าผู้เรียนสายอาชีวะในทุกปีการศึกษา

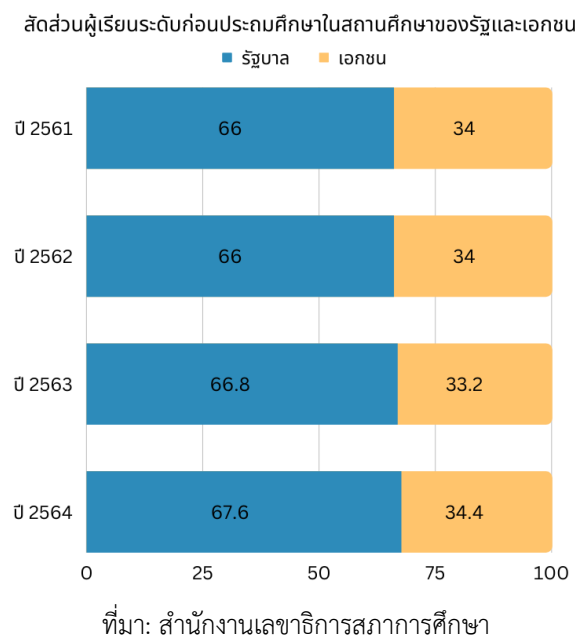
แผนภาพที่ 2.9 สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวะ (กลุ่มผู้เรียนทั้งหมด) ปีการศึกษา 2561 - 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

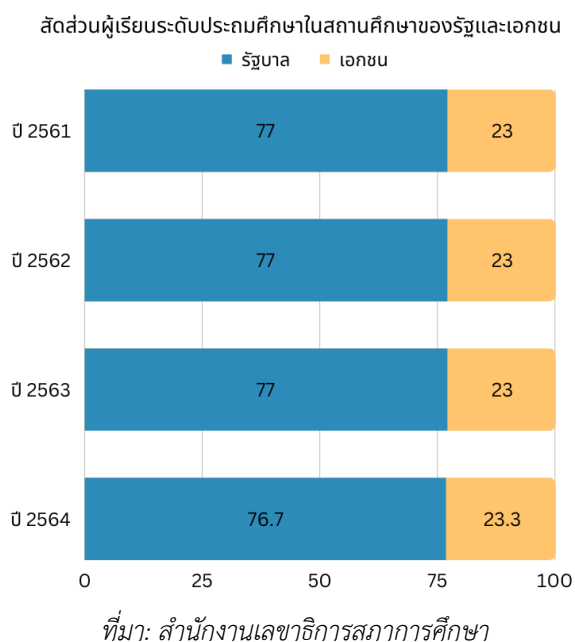
- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวะ (กลุ่มผู้เรียนทั้งหมด) ระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนสายสามัญมีจำนวนมากกว่าผู้เรียนสายอาชีวะในทุกปีการศึกษา

แผนภาพที่ 2.10 สัดส่วนผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
ปีการศึกษา 2561 - 2564

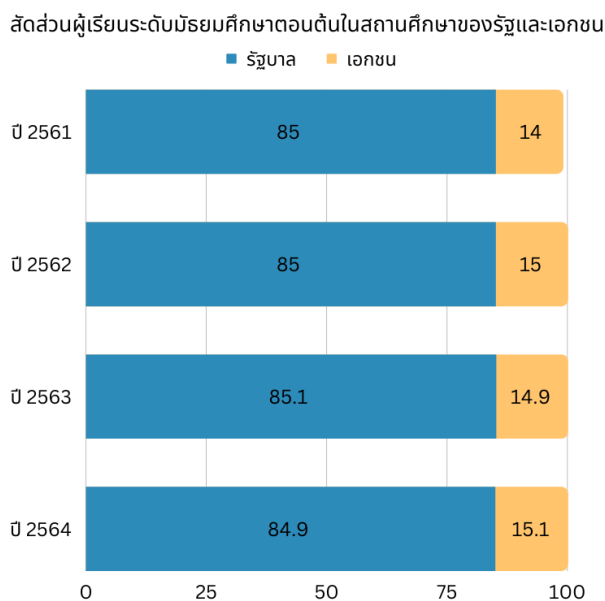
- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวะ (กลุ่มผู้เรียนทั้งหมด) ระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนสายสามัญมีจำนวนมากกว่าผู้เรียนสายอาชีวะในทุกปีการศึกษา

แผนภาพที่ 2.11 สัดส่วนผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ปีการศึกษา 2561 - 2564

- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐมีจำนวนมากกว่าสัดส่วนของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาของเอกชน โดยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2561-2563 และลดลงเป็นร้อยละ 76.7 ในปี 2564

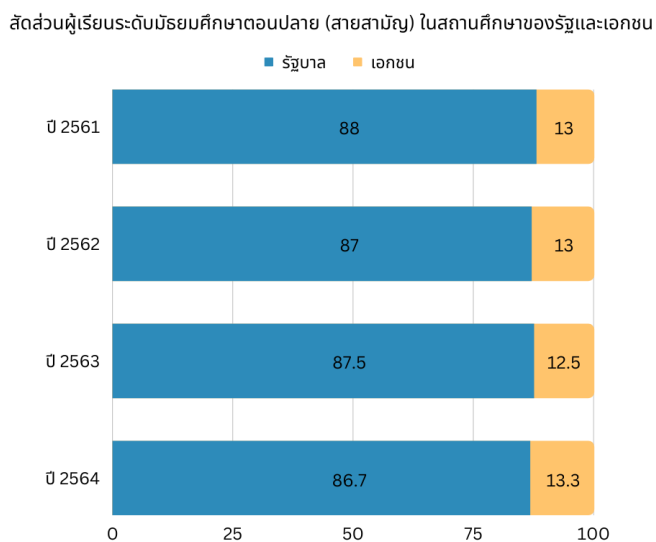
แผนภาพที่ 2.12 สัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
ปีการศึกษา 2561 – 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาของรัฐมีจำนวนมากกว่าสัดส่วนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาของเอกชน โดยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2561-2563 และลดลงเป็นร้อยละ 84.9 ในปี 2564

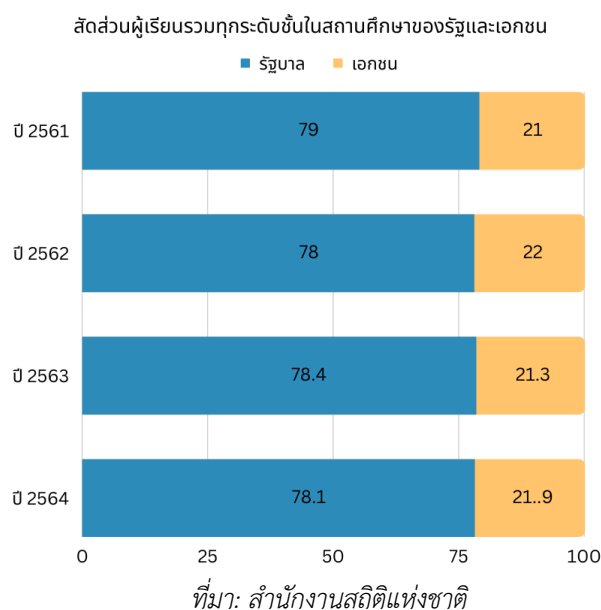
แผนภาพที่ 2.13 สัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
ปีการศึกษา 2561 - 2564

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ในสถานศึกษาของรัฐมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2561 - 2564 อย่างไรก็ตามสัดส่วนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ในสถานศึกษาของรัฐยังคงมีจำนวนมากกว่า สัดส่วนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ในสถานศึกษาของเอกชนจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2561-2563 และลดลงเป็นร้อยละ 76.7 ในปี 2564

แผนภาพที่ 2.14 สัดส่วนผู้เรียนรวมทุกระดับในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ปีการศึกษา 2561 - 2564

- เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนรวมทุกระดับชั้นในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างปี 2561 - 2564 พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนรวมทุกระดับชั้นในสถานศึกษาของรัฐมีจำนวนมากกว่า สัดส่วนของผู้เรียนรวมทุกระดับชั้นในสถานศึกษาของเอกชน โดยในปี 2561 สัดส่วนของผู้เรียนรวมทุกระดับชั้นในสถานศึกษาของรัฐมีจำนวนมากถึงร้อยละ 79

2.2.6 ผลการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมด้วยดัชนีชีวิตคุณธรรมและต้นทุนชีวิต ปี 2565

ตารางที่ 2.1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	เพศ			
	ชาย	หญิง	LGBTQ+	รวม
กลุ่มตัวอย่างวัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13-24 ปี	2,402	3,229	704	6,335
กลุ่มตัวอย่างวัยทำงาน อายุระหว่าง 25-40 ปี	2,032	2,773	367	5,172
กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป	1,684	2,449	80	4,213
รวม	6,118	8,451	1,151	15,720

ที่มา: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

จากตารางพบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างวัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13 - 24 ปี เป็นเพศชาย จำนวน 2,402 คน เพศหญิงจำนวน 3,229 คน และเป็นเพศ LGBTQ+ จำนวน 704 คน กลุ่มตัวอย่างวัยทำงาน อายุระหว่าง 25 - 40 ปี เป็นเพศชายจำนวน 2,032 คน เพศหญิงจำนวน 2,773 คน และเพศ LGBTQ+ จำนวน 367 คน และกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป เป็นเพศชายจำนวน 1,684 คน เพศหญิงจำนวน 2,449 คน และเพศ LGBTQ+ จำนวน 80 คน

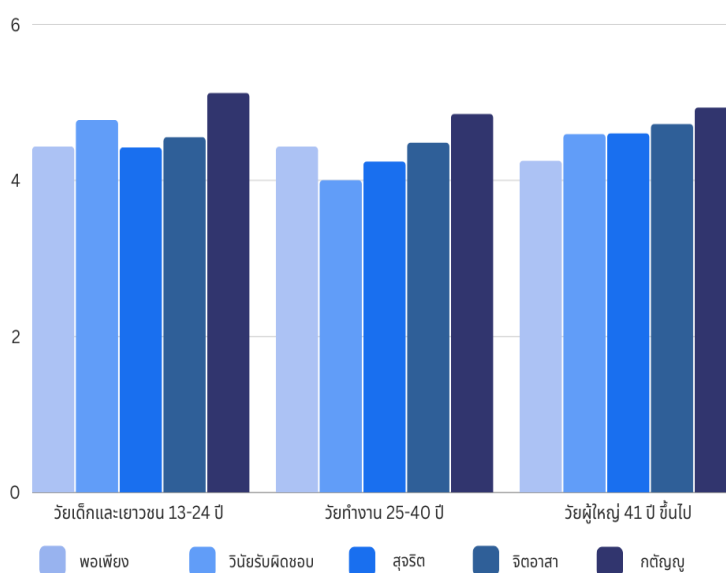
ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณธรรม 5 ด้านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงวัย จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 6.00 คะแนน

คุณธรรม 5 ด้าน	วัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13-24 ปี	วัยทำงาน อายุระหว่าง 25-40 ปี	วัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป
พอเพียง	4.43	4.43	4.25
วินัยรับผิดชอบ	4.77	4.00	4.59
สุจริต	4.42	4.24	4.60
จิตสาธารณะ	4.55	4.48	4.72
กตัญญู	5.12	4.85	4.93

ที่มา: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ย 1.00-3.79 ระดับปรับปรุงด่วน, ค่าเฉลี่ย 3.80-4.34 ระดับน้อย, ค่าเฉลี่ย 4.35- 4.89 ระดับพอใช้, ค่าเฉลี่ย 4.90-5.45 ระดับมาก และค่าเฉลี่ย 5.46-6.00 ระดับมากที่สุด

แผนภาพที่ 2.15 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณธรรม 5 ด้านของกลุ่มตัวอย่าง 3 ช่วงวัย ปี 2565 จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 6.00 คะแนน

ที่มา: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

- **วัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13 - 24 ปี** หากเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณธรรม 5 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ **พอใช้** โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ดัชนีชี้วัดคุณธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกตัญญู เท่ากับ 5.12 และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสุจริต มีค่าเท่ากับ 4.42
- **วัยทำงาน อายุระหว่าง 25 - 40 ปี** หากเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณธรรม 5 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ **พอใช้** โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ดัชนีชี้วัดคุณธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกตัญญู เท่ากับ 4.85 และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านวินัย รับผิดชอบ มีค่าเท่ากับ 4.00
- **วัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป** หากเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณธรรม 5 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ **พอใช้** โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ดัชนีชี้วัดคุณธรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกตัญญู เท่ากับ 4.93 และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพอเพียง มีค่าเท่ากับ 4.25

ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบทุนชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 ช่วงวัย ปี 2565

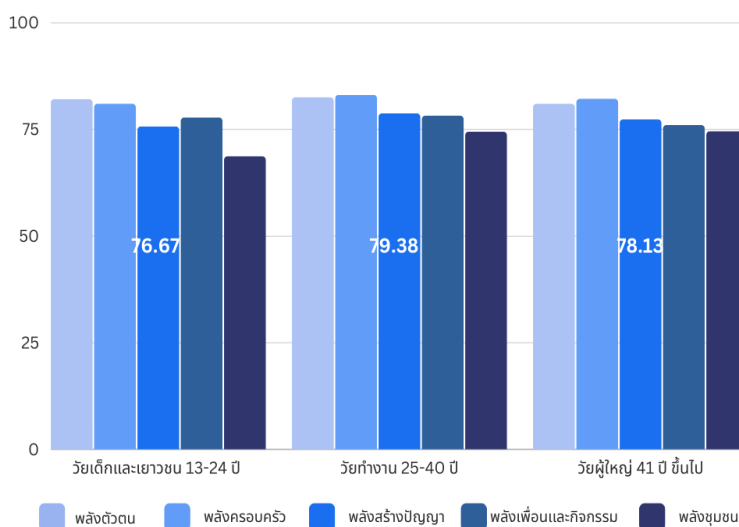
ทุนชีวิต 5 พลัง	วัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13 - 24 ปี	วัยทำงาน อายุระหว่าง 25 - 40 ปี	วัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป
พลังตัวตน	82.02	82.44	80.91
พลังครอบครัว	80.92	83.01	82.11
พลังสร้างปัญญาองค์กร	75.62	78.68	77.24
พลังเพื่อนและกิจกรรม	77.71	78.13	75.92
พลังชุมชน	68.60	74.38	74.48

ที่มา: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

หมายเหตุ : ตัวแปร 80 ขึ้นไป ระดับดีมาก , 70.00-79.99 ระดับดี , 60.00-69.00 ระดับปานกลาง, น้อยกว่า ,60 ระดับค่อนข้างน้อย

แผนภาพที่ 2.16 เปรียบเทียบทุนชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง 3 ช่วงวัย ปี 2565

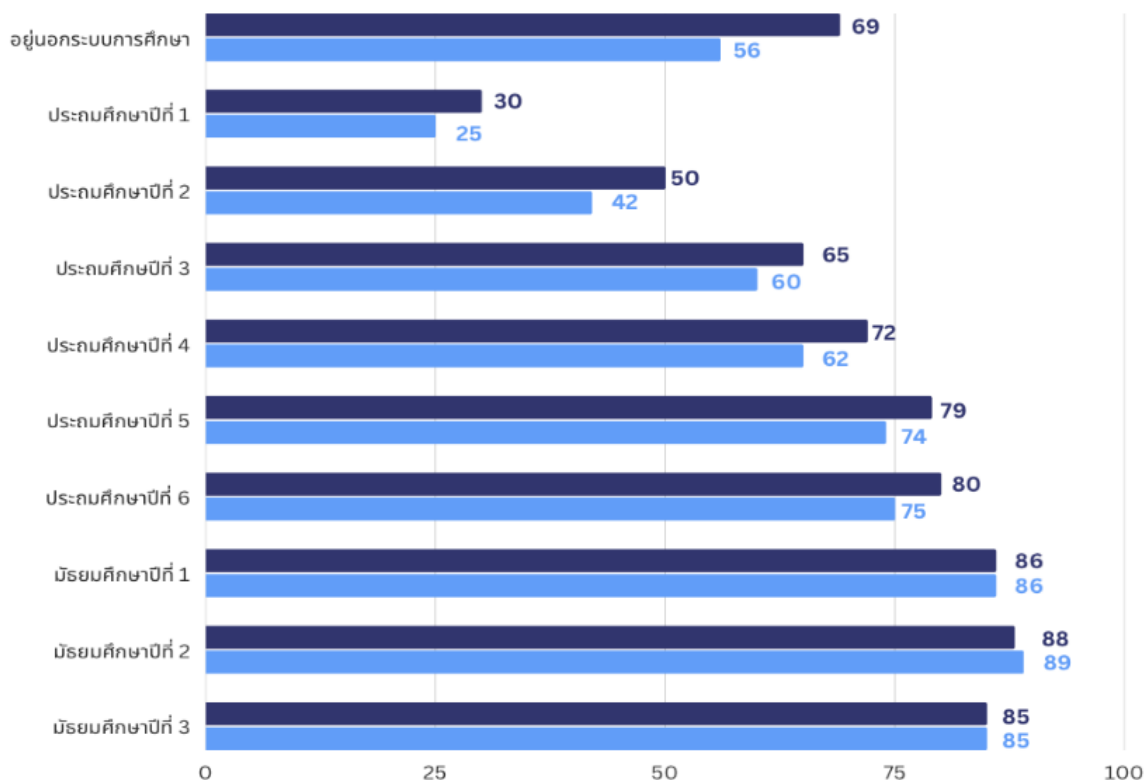

- **วัยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13 - 24 ปี** ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า คะแนนเฉลี่ยเปรียบเทียบทุนชีวิต ภาพรวม **อยู่ในระดับดี** โดยได้คะแนนร้อยละ 76.67 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พลังตัวตน มีค่าเท่ากับ 82.02 อยู่ในระดับ ดีมาก และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ พลังชุมชน มีค่าเท่ากับ 68.60 อยู่ในระดับ ปานกลาง
- **วัยทำงาน อายุระหว่าง 25 - 40 ปี** ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า คะแนนเฉลี่ยเปรียบเทียบทุนชีวิต ภาพรวม **อยู่ในระดับดี** โดยได้คะแนนร้อยละ 79.38 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พลังครอบครัว มีค่าเท่ากับ 83.01 อยู่ในระดับ ดีมาก และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ พลังชุมชน มีค่าเท่ากับ 74.38 อยู่ในระดับ ดี
- **วัยผู้ใหญ่ อายุ 41 ปีขึ้นไป** ของกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าคะแนนเฉลี่ย เปรียบเทียบทุนชีวิต ภาพรวม **อยู่ในระดับดี** โดยได้คะแนนร้อยละ 78.13 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พลังครอบครัวมีค่าเท่ากับ 82.11 อยู่ในระดับ ดีมาก และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ พลังชุมชน มีค่าเท่ากับ 74.48 อยู่ในระดับ ปานกลาง

2.2.7 ผลสำรวจพหุดัชนีแบบจัดกลุ่มที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับทุกคน (MICS-EAGLE)

องค์การยูนิเซฟเริ่มดำเนินโครงการสำรวจพหุดัชนีแบบจัดกลุ่มที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ทาง ด้านการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับทุกคน โดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่า MICS-EAGLE (Multiple Indicator Cluster Surveys – Education Analysis for Global Learning and Equity) โดยมีจุดประสงค์ เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ในการเรียนรู้ และประเด็นความเสมอภาคทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยมีผลการสำรวจที่น่าสนใจ ดังนี้

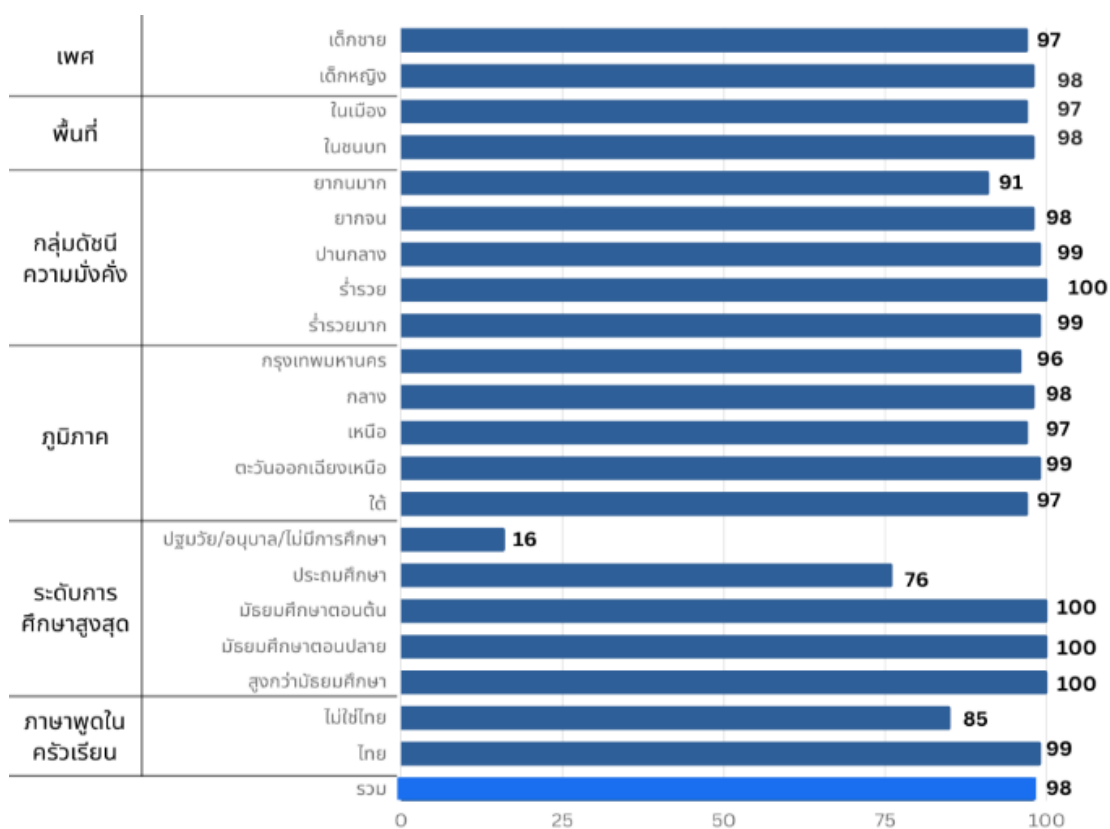
แผนภาพที่ 2.17 ทักษะการอ่านและการคำนวณขั้นพื้นฐานของกลุ่มเด็กอายุ 7 - 14 ปี
(ตามเกณฑ์ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3)

ที่มา: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

- ชุดข้อคำถามทักษะการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานจากแบบสอบถามโครงการ MICS ใช้สำหรับ ประเมินทักษะที่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 พึ่งมี ซึ่งพบว่า ร้อยละ 65 ของเด็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและร้อยละ 60 มีทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์ที่เด็กนักเรียนในชั้นนี้ถูกคาดหวังว่าควรมี
- ข้อมูลระบุว่า การคงอยู่ในระบบการศึกษาทำให้เด็กได้เรียนรู้ ถึงแม้ว่าสัดส่วนเด็กที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานจะสูงกว่าเด็กที่มีทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม เด็กนักเรียนที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 65 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นร้อยละ 85 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

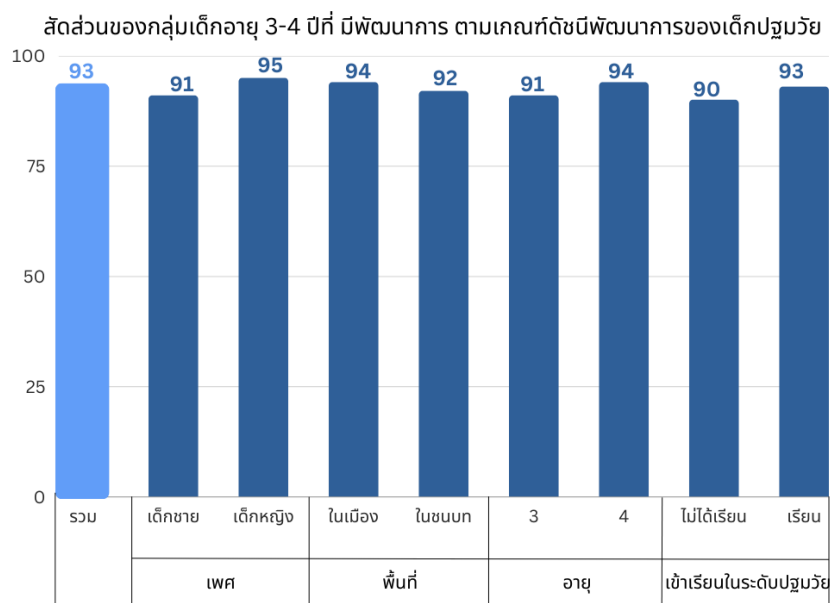
แผนภาพที่ 2.18 อัตราการรู้หนังสือของกลุ่มเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

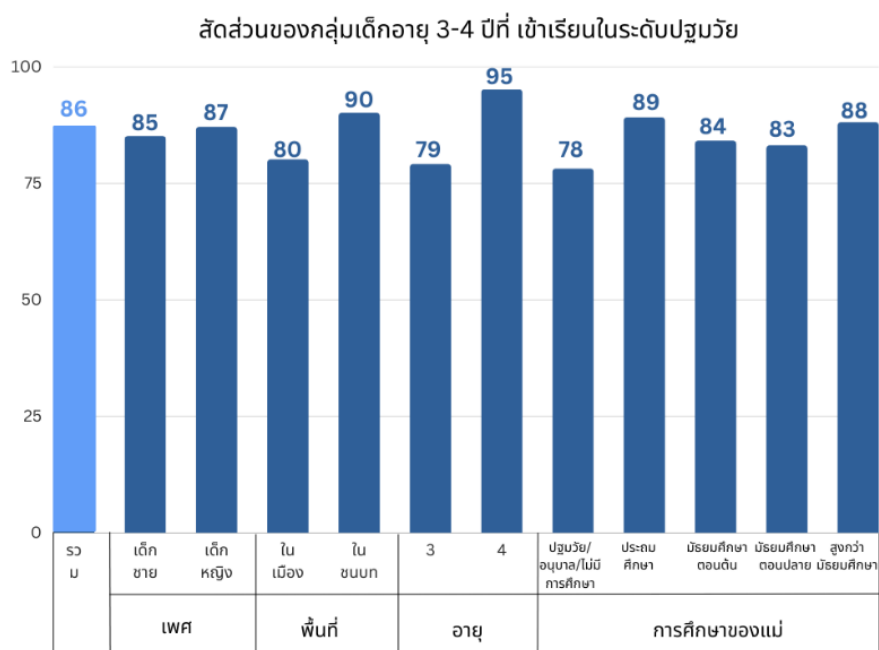
- ข้อมูลระบุว่า การคงอยู่ในระบบการศึกษาทำให้เด็กได้เรียนรู้ ถึงแม้ว่าสัดส่วน เด็กที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานจะสูงกว่าเด็กที่มีทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม เด็กนักเรียนที่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 65 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นร้อยละ 85 ในชั้น ในขณะที่เด็กนักเรียนที่มีทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นร้อยละ 85 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แผนภาพที่ 2.19 สัดส่วนของเด็กอายุ 3-4 ปี ที่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

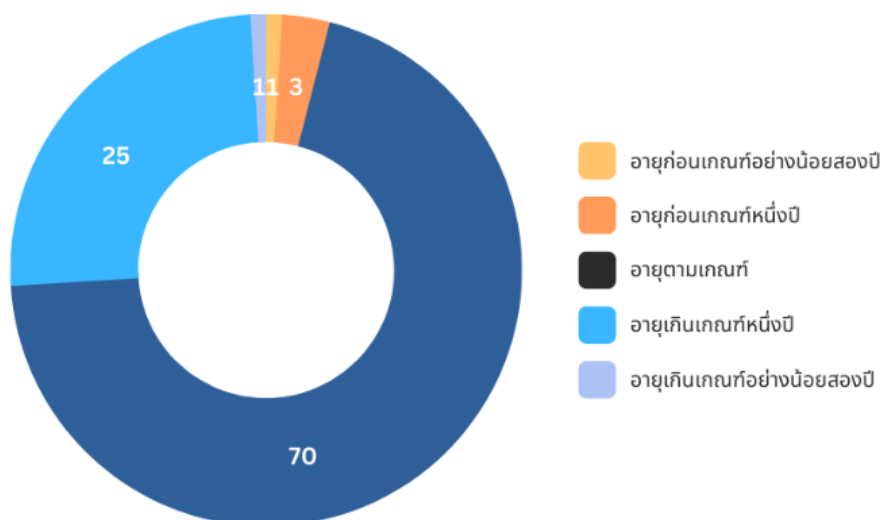
แผนภาพที่ 2.20 สัดส่วนของเด็กอายุ 3-4 ปี ที่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

แผนภาพที่ 2.21 ร้อยละของช่วงอายุเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ช่วงอายุของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (%)

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

- ประมาณร้อยละ 93 ของเด็กไทยอายุ 3 - 4 ปี มีพัฒนาการตามเกณฑ์ ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- ในระดับประเทศ มีเด็กเล็กอายุ 3 - 4 ปี เข้าเรียนในระดับปฐมวัยประมาณร้อยละ 86 ทั้งนี้สัดส่วนการเข้าเรียนในระดับปฐมวัย เพิ่มขึ้นตามอายุของเด็ก โดยกลุ่มเด็กอายุ 3 ปี เข้าเรียนในระดับปฐมวัยร้อยละ 79 และ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95 เมื่อเด็กอายุ 4 ปี
- ประเด็นสำคัญ คือ เด็กที่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัยมีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์สูงกว่า เด็กที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย 3 จุด
- เด็กที่แม่ไม่มีการศึกษาหรือแม่มีการศึกษาแค่ระดับปฐมวัยหรืออนุบาล มีอัตราการเข้าเรียนในระดับปฐมวัยอยู่ในระดับต่ำ
- ร้อยละ 80 ของกลุ่มเด็กอายุ 6 ปี ซึ่งเป็นอายุตามเกณฑ์อย่างเป็นทางการสำหรับการเริ่มเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาในประเทศไทย เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ในขณะที่กลุ่มเด็กอายุ 4 - 5 ปี ส่วนใหญ่เข้าเรียนในระดับปฐมวัย หรือในระดับก่อนประถมศึกษา
- ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 70 ของเด็กนักเรียนชั้นนี้มีอายุตามเกณฑ์ ในขณะที่ร้อยละ 26 มีอายุเกินเกณฑ์การเข้าเรียนในชั้นนี้อย่างน้อย 1 ปี ส่วนเด็กอายุก่อนเกณฑ์ การเข้าเรียนในชั้นนี้มีสัดส่วนน้อยมาก

แผนภาพที่ 2.22 ร้อยละของกลุ่มเด็กอายุ 3 - 4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามเพศ

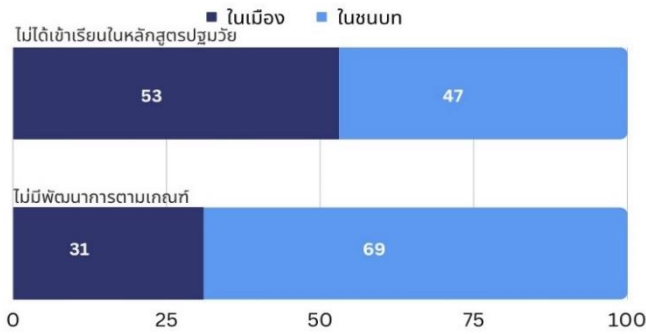
ข้อมูลบุคคลของกลุ่มเด็กเล็กอายุ 3-4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียน ในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามเพศ

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

แผนภาพที่ 2.23 ร้อยละของกลุ่มเด็กอายุ 3 - 4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามพื้นที่

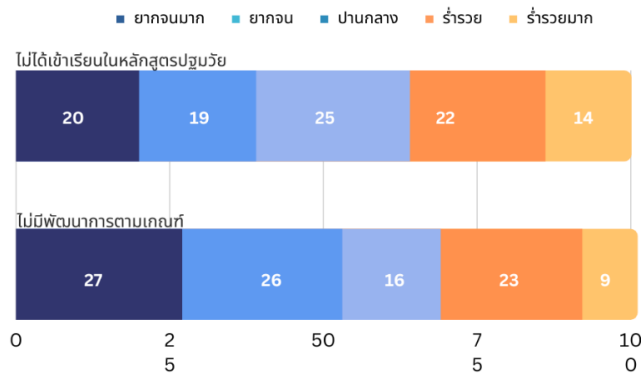
ข้อมูลบุคคลของกลุ่มเด็กเล็กอายุ 3-4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียน ในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามพื้นที่

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

แผนภาพที่ 2.24 ร้อยละของกลุ่มเด็กอายุ 3 - 4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่งคั่ง

ข้อมูลบุคคลของกลุ่มเด็กเล็กอายุ 3-4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียน ในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่งคั่ง

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

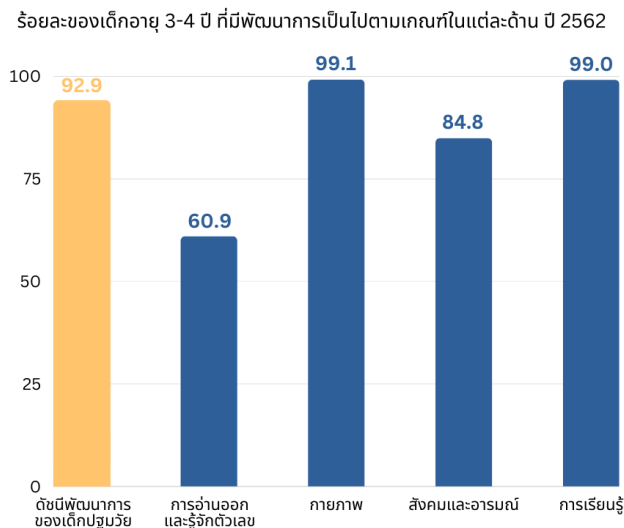
แผนภาพที่ 2.25 ร้อยละของกลุ่มเด็กอายุ 3 - 4 ปีที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย หรือไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ จำแนกตามภาค

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

- เด็กชายที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย และไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ มีสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กหญิงตามดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- 2 ใน 3 ของเด็กที่ไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เป็นเด็กในชนบท อย่างไรก็ตาม กลุ่มเด็กอายุ 3 - 4 ปี ที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย ส่วนใหญ่อยู่ในเมือง
- ภูมิภาคทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีผลต่อดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ เด็กจากกลุ่มครัวเรือนยากจนและยากจนมากในกลุ่มดัชนีความมั่งคั่ง มีสัดส่วนร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรเด็ก แต่มีสัดส่วนร้อยละ 52 ของกลุ่มเด็กที่ไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- ร้อยละ 48 ของกลุ่มเด็กที่ไม่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่เด็กที่ไม่ได้เข้าเรียนในระดับปฐมวัย ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง

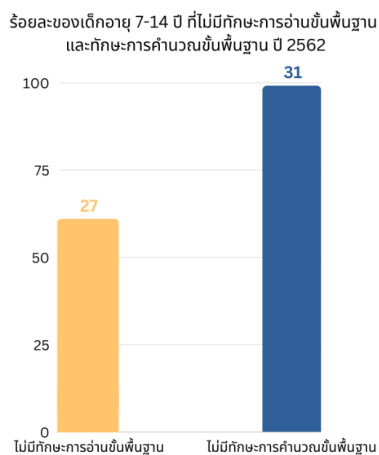
แผนภาพที่ 2.26 ร้อยละของเด็กอายุ 3 - 4 ปี ที่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์ในแต่ละด้าน ปี 2562

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณาร้อยละของเด็กอายุ 3 - 4 ปี ในปี 2562 ที่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์จะเห็นได้ว่า ดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้นมีอัตราสูงถึงร้อยละ 92.9 อย่างไรก็ตามเมื่อนำดัชนีพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมาจำแนกออกเป็นทักษะในด้านต่าง ๆ จะพบว่า ทักษะทางด้านการอ่านออกและรู้จักตัวเลขของเด็กปฐมวัยนั้นมีอัตราที่ต่ำกว่าทักษะทางกายภาพ ทักษะทางสังคมและอารมณ์ รวมถึงทักษะทางการเรียนรู้มาก ถึงร้อยละ 60.9

แผนภาพที่ 2.27 ร้อยละของเด็กอายุ 3 - 4 ปี ที่มีพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์ในแต่ละด้าน ปี 2562

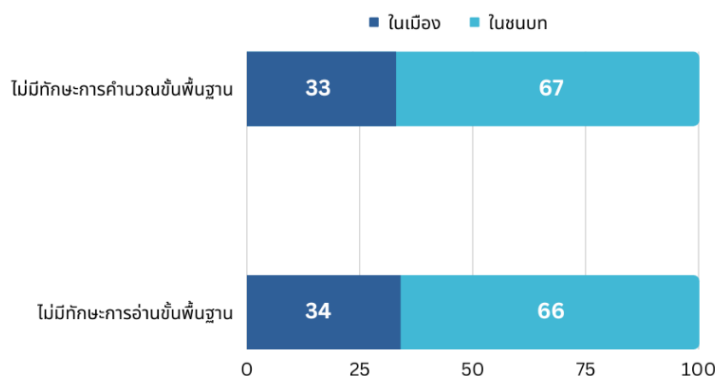

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณาร้อยละของเด็กอายุ 7 - 14 ปี ในปี 2562 ที่ไม่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีเด็กที่ยังขาดทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานอยู่ร้อยละ 27 และร้อยละ 31 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2.28 ร้อยละของเด็กอายุ 7 - 14 ปี ที่ไม่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐาน และทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน ปี 2562 จำแนกตามพื้นที่

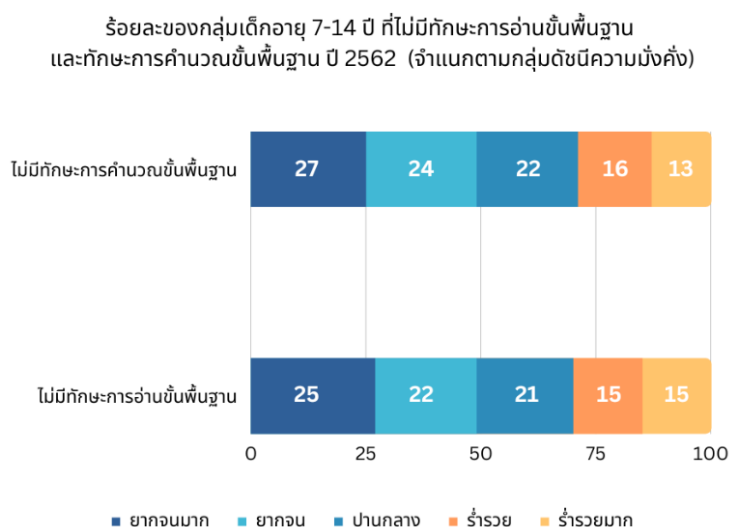
ร้อยละของกลุ่มเด็กอายุ 7-14 ปี ที่ไม่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐาน และทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน ปี 2562 (จำแนกตามพื้นที่)

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

แผนภาพที่ 2.29 ร้อยละของเด็กอายุ 7- 14 ปี ที่ไม่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐาน และทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน ปี 2562 จำแนกตามดัชนีความมั่งคั่ง

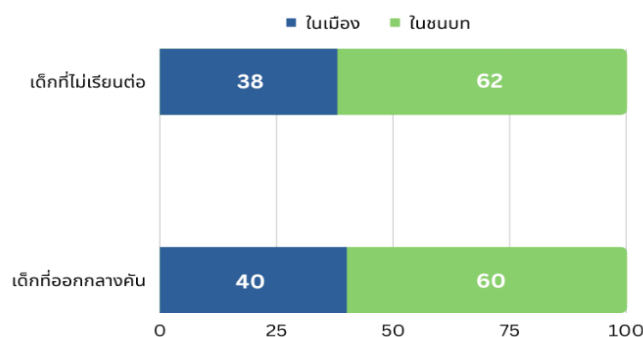

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณาร้อยละของเด็กอายุ 7 - 14 ปี ในปี 2562 ที่ไม่มีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานโดยการจำแนกตามพื้นที่นั้นจะเห็นได้ว่า เด็กที่ขาดทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ผู้นั้นอาศัยอยู่ในชนบทมากถึงร้อยละ 66 และร้อยละ 67 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยการจำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่งคั่งจะพบว่า เด็กจากกลุ่มครัวเรือนยากจนมากมีสัดส่วนสูงมากที่สุดในกลุ่มของผู้ที่ขาดทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานและทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน รองลงมาคือ เด็กจากกลุ่มครัวเรือนยากจน เด็กจากกลุ่มครัวเรือนปานกลาง เด็กจากกลุ่มครัวเรือนร่ำรวย และเด็กจากกลุ่มครัวเรือนร่ำรวยมาก ตามลำดับ

แผนภาพที่ 2.30 กลุ่มเด็กที่ออกจากคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ ปี 2562 จำแนกตามพื้นที่

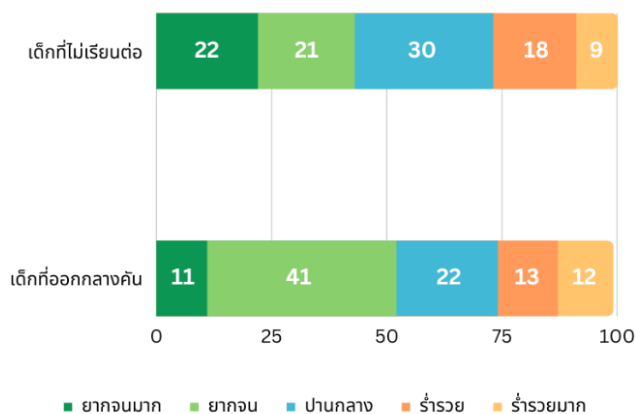
กลุ่มเด็กที่ออกจากคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ ปี 2562 (จำแนกตามพื้นที่)

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

แผนภาพที่ 2.31 กลุ่มเด็กที่ออกกลางคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ ปี 2562 จำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่นคง

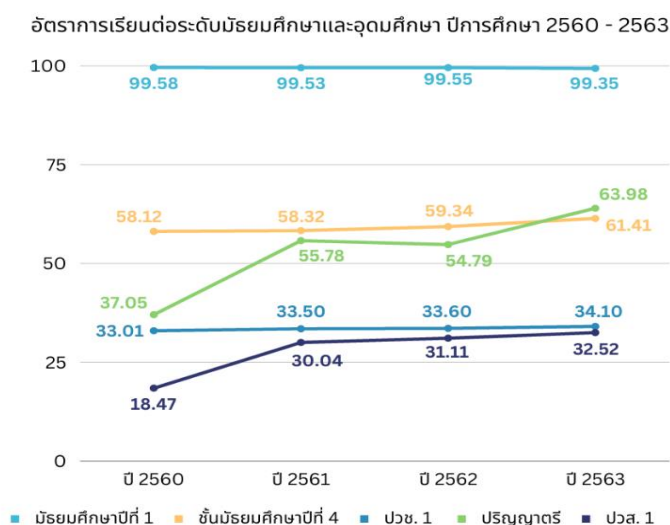
กลุ่มเด็กที่ออกกลางคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ ปี 2562 (จำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่นคง)

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณากลุ่มเด็กที่ออกกลางคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ ในปี 2562 โดยการจำแนกตามพื้นที่นั้นจะเห็นว่า เด็กที่ไม่เรียนต่อและเด็กที่ออกกลางคันส่วนใหญ่ผู้นั้นอาศัยอยู่ในชนบทมากถึงร้อยละ 62 และร้อยละ 60 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยการจำแนกตามกลุ่มดัชนีความมั่นคงจะพบว่า เด็กจากกลุ่มครัวเรือนยากจน มีสัดส่วนสูงมากที่สุดในกลุ่มของผู้ที่ออกกลางคันหลังจากจบชั้นเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือกลุ่มเด็กที่ไม่เรียนต่อ รองลงมาคือ เด็กจากกลุ่มครัวเรือนปานกลาง เด็กจากกลุ่มครัวเรือนยากจนมาก เด็กจากกลุ่มครัวเรือนร่ำรวย และเด็กจากกลุ่มครัวเรือนร่ำรวยมาก ตามลำดับ

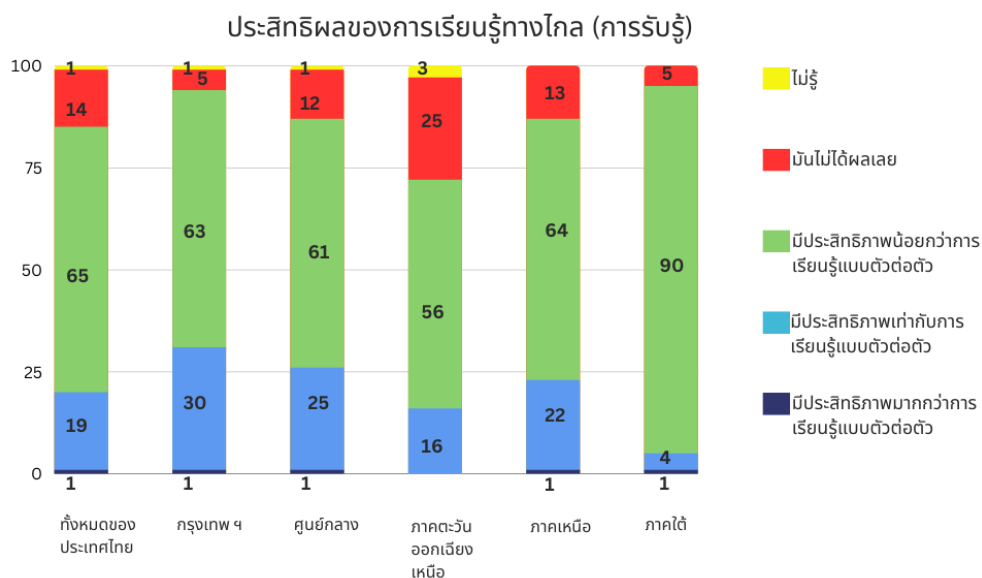
แผนภาพที่ 2.32 อัตราการเรียนต่อมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2560 - 2563

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณาอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2560 - 2563 จะเห็นได้ว่าอัตราการเรียนต่อของระดับปริญญาตรีในปี 2562 นั้นลดลงจากร้อยละ 55.78 เป็นร้อยละ 54.79 ในขณะที่อัตราการเรียนต่อของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการเรียนต่อคงที่ และอัตราการเรียนต่อของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระดับปวช.1 และระดับปวส.1 นั้นมีอัตราการเรียนต่อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี

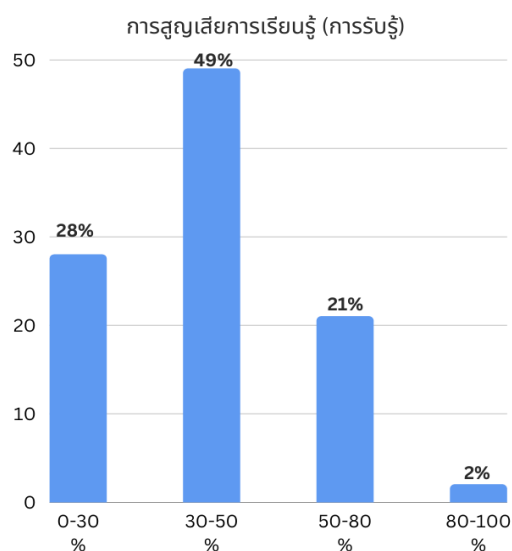
แผนภาพที่ 2.33 ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ทางไกล (การรับรู้)

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

จากกราฟจะสรุปได้ว่า ประมาณ 65 % ระบุว่า การเรียนรู้ทางไกลมีประสิทธิภาพน้อยกว่าการเรียนรู้อย่างตัวต่อตัว 14 % รายงานว่าการเรียนรู้ทางไกลไม่ได้ผลเลยโดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากถึง 25 % และจะเห็นว่า มีเพียง 19 % เท่านั้นที่ระบุว่า การเรียนรู้ทางไกลมีประสิทธิภาพเท่ากับการเรียนรู้อย่างตัวต่อตัว

แผนภาพที่ 2.34 การสูญเสียการเรียนรู้ (การรับรู้)

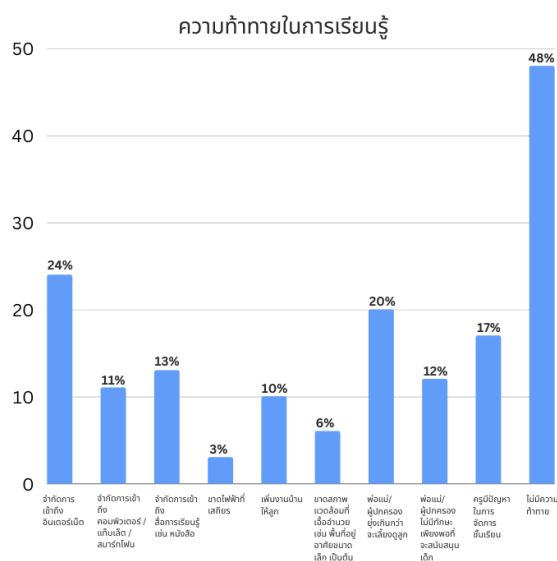

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

- 0 - 30 % คือ มีโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวน้อย
- 30 - 50 % คือ มีโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวปานกลาง
- 50 - 80 % คือ มีโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวมาก
- 80 - 100 % คือ มีโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวมากที่สุด

จากกราฟจะสรุปได้ว่า เด็กที่เรียนรู้ทางไกลประมาณ 77 % น้อยกว่าครึ่งที่พวกเขาจะได้รับการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว แต่มีเพียงประมาณ 23 % เท่านั้นที่เด็กเรียนรู้ทางไกลมีโอกาสนในการเข้าถึงการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว

แผนภาพที่ 2.35 ความท้าทายในการเรียนรู้

จากกราฟสรุปได้ว่า ความท้าทายในการเรียนรู้ สูงถึง 48 % ระบุว่าไม่มีความท้าทาย รองลงมา 24 % ระบุว่าความท้าทายในการเรียนรู้มาจากการถูกจำกัดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต 20 % ความท้าทายในการเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ผู้ปกครองยุ่งเกินไปที่จะเลี้ยงลูก และ 12 % ระบุถึงความท้าทายในการเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่มีทักษะเพียงพอที่จะสนับสนุนลูก โดยความท้าทายในการเรียนรู้ที่มาจากครูมีปัญหาในการจัดการชั้นเรียนมีมากถึง 17 % ถือว่าเป็นความท้าทายอันดับต้น ๆ

** จำนวนการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเรียนทางไกลเมื่อเทียบกับการเรียนแบบตัวต่อตัว

2.3 ความก้าวหน้าในการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยในรายงานฉบับนี้ จะมุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการศึกษาที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานของรัฐ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ และสิ่งที่ทำให้เห็นความก้าวหน้าของการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีนัยยะสำคัญ นั่นคือ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะเป็นคำสั่งที่มีผลผูกพันและแนวทางให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

การศึกษาวิเคราะห์มติคณะรัฐมนตรีด้านการศึกษาจะทำให้เห็นการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งความเชื่อมโยงของการศึกษากับพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการต่างประเทศ ทั้งนี้ในปี 2565 มีความก้าวหน้าทางการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

2.3.1 นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปี 2565 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ และอนุมัตินโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลายเรื่องส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศเป็นอย่างดี ประกอบด้วย

- (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) (มติ 3 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างแผนฯ ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ โดยร่างแผนฯ ดังกล่าว มีหลักการและแนวคิด 4 ประการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio - Circular - Green Economy: BCG) และกำหนดหมุดหมายในการดำเนินงานทั้ง 13 หมุดหมาย โดยมีหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต เป็นหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีเป้าหมายประกอบด้วย คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข กำลังคนมีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมายและสามารถสร้างงานอนาคตและประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- การจัดการศึกษาที่แตกต่างจากมาตรฐานการอุดมศึกษา (Higher Education Sandbox) (มติ 1 ก.พ. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแนวทางการจัดการศึกษาฯ ตามที่ อว. เสนอ โดยมาตรฐานการอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันมีกฎระเบียบบางประการที่เป็นข้อจำกัดต่อการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ เช่น การจำกัดจำนวนหน่วยกิตในการเทียบโอนจากการศึกษานอกระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบซึ่งขัดต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิต การกำหนดคุณสมบัติของผู้สอนและผู้รับผิดชอบหลักสูตรและการจำกัดจำนวนชั่วโมงสอนของอาจารย์พิเศษ ซึ่งจะไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้การผลิตกำลังคนให้ตอโจทย์ความต้องการของอุตสาหกรรม ประกอบกับบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การอุบัติขึ้นของวิกฤตการณ์ใหม่ และการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ต่างมีนัยสำคัญและมีผลกระทบต่อแนวทางการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ รูปแบบวิถีชีวิตแบบหลายช่วง (Multistage life) และการเตรียมรองรับวิกฤตการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีกำลังคน ทั้งปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอและสามารถตอโจทย์การพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ได้อย่าง

ทันที่ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และควรมีการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่อาจยังไม่มีมาตรฐานการอุดมศึกษาในปัจจุบันรองรับ เพื่อทำให้เกิดการสร้างมาตรฐานอุดมศึกษาในกระบวนทัศน์แบบใหม่ และนำไปสู่การพัฒนากำลังคนที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ได้มากขึ้น คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการมอบอำนาจให้สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่พิจารณาการขึ้นเรื่องการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากมาตรฐานการอุดมศึกษา

● **แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2580** (มติ 15 ก.พ. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการฯ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยบุคลากรวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม (Innovation-driven Economy) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีจำนวนนักวิจัยชั้นนำและกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงไม่เพียงพอที่จะพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในสาขาอุตสาหกรรม ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจและนวัตกรรมจึงมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการสรรหาและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษฯ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาที่มีความสามารถผลิตผลงานวิจัย ยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานโลก (World class) และทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ร่าง) แผนปฏิบัติการฯ จึงเปรียบเสมือนแผนที่นำทางในการบริหารการพัฒนา และการส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษฯ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพในทุกช่วงชั้นอย่างเป็นระบบ และมีการส่งต่อผู้มีความสามารถพิเศษฯ สู่แผนกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ โดยมุ่งให้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นำไปกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมในการค้นหาพัฒนาและส่งเสริมตลอดจนจัดระบบบริหารจัดการผู้มีความสามารถพิเศษฯ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถสนับสนุนการพัฒนาประเทศเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อผู้มีความสามารถพิเศษฯ ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพแล้วไปปฏิบัติงานวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมโดยตรง เพื่อเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

● **แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580)** (มติ 17 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการฯ ตามที่ พม. เสนอ โดยมีการแบ่งแผนปฏิบัติการออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) แผนปฏิบัติการระยะเร่งด่วนใน 5 ปีแรก (พ.ศ. 2566 – 2570) และ 2) แผนปฏิบัติการระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2566 - 2580) และแบ่งเป็น 4 แผนปฏิบัติการย่อย ทั้งนี้ ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบด้วย

○ **แผนปฏิบัติการย่อยที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ** มีการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันและสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ส่งเสริมประชากรวัยทำงานให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของตนเอง ส่งเสริมการให้ความรู้และพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อและใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น เร่งเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ เช่น สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดีและพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ส่งเสริมการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ เป็นต้น

○ **แผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม** มีการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคม เช่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการเป็นพลังทางสังคม ส่งเสริมการจัดการสื่อสารสนเทศเพื่อผู้สูงอายุ เป็นต้น

○ **แผนปฏิบัติการย่อยที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ** มีการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ วางระบบกำลังคนด้านผู้สูงอายุทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในระดับชาติและระดับพื้นที่

○ **แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย** มีการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

● **(ร่าง) แผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. 2565 – 2580)** (มติ 17 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ร่าง แผนฯ ตามที่ สศช. เสนอ ทั้งนี้ บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านประชากร อาทิ สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทั่วโลกเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสสำหรับประเทศไทย แนวคิดการดำเนินชีวิตของประชากรรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวที่ไม่มีบุตรและอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องมีแผนการรับมือการเปลี่ยนแปลงของประชากร โดยในร่าง แผนฯ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจำนวนมาก อาทิ **การกำหนดเป้าประสงค์** ที่ให้ประชากรไทยได้รับการพัฒนาตามศักยภาพสูงสุดและมีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของการมีทักษะที่สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 **ยุทธศาสตร์และประเด็นแนวทางการพัฒนา** อาทิ การส่งเสริมระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนารูปแบบของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ชัดเจน การเพิ่มกำลังและคุณภาพแรงงานให้กับประชากรกลุ่มเปราะบาง **การจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการ** ที่เริ่มต้นด้วยการมุ่งให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต และพัฒนาระบบการเรียนเสริม

● **ร่างแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาทักษะทางการเงิน พ.ศ. 2565 - 2570** (มติ 14 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างฯ ตามที่กระทรวงการคลัง (กค.) โดยแผนดังกล่าวมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ คนไทยมีความตระหนักรู้ ความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยทางการเงิน เพื่อสร้างความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีให้ตนเองและครอบครัว โดยมีมาตรการที่สำคัญ คือ การผลักดันการพัฒนาทักษะทางการเงินในหลักสูตรการเรียนในระบบการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม มุ่งให้เกิดการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง รวมทั้งมีการทบทวนปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางการเงินของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายตลอดช่วงชีวิต ยกระดับความรู้และพัฒนาครูผู้สอน โดยการดำเนินโครงการส่งเสริมความรู้ด้าน Financial Literacy แก่กลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด

● **(ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565 – 2570** (มติ 26 ก.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนปฏิบัติการฯ ตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เสนอ โดยมีรายละเอียดโดยสังเขป ประกอบด้วย **วิสัยทัศน์** “ประเทศไทยเกิดระบบนิเวศที่ครบถ้วนและเชื่อมโยงแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในปี พ.ศ. 2570” **วัตถุประสงค์** “เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รวมทั้งเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคการศึกษาที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนและ

ดำเนินงานที่สอดคล้องกัน” ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของประเทศในด้านสังคม จริยธรรม กฎหมายและกฎระเบียบสำหรับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การเพิ่มศักยภาพบุคลากรและการพัฒนาการศึกษาด้านปัญญาประดิษฐ์ 4) การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และ 5) การส่งเสริมให้เกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและระบบปัญญาประดิษฐ์ในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามร่างแผนปฏิบัติการฯ ในปี พ.ศ. 2570 จะทำให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมต่อประเทศ เช่น มีมูลค่าที่เกิดจากการจ้างงานและสร้างอาชีพในระบบเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีจำนวนทรัพยากรบุคคลที่สามารถปรับทักษะและพัฒนาทักษะใหม่ทางด้านดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ เพื่อรองรับอาชีพและการทำงานในรูปแบบใหม่ในประเทศเพิ่มมากขึ้นผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการในประเทศเพิ่มสูงขึ้นจากการนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งประชาชนในประเทศมีความเหลื่อมล้ำลดลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ เนื่องจากสามารถเข้าถึงบริการภาครัฐได้อย่างเท่าเทียม ทั้งถึงและเป็นธรรม

● (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) (มติ 29 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนปฏิบัติการฯ ตามที่ วธ. เสนอ โดยแผนดังกล่าวจะเป็นกลไกเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายระดับชาติสร้างสังคมไทยที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ ทุกมิติและทุกระดับ ตลอดจนการให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตจากการส่งเสริมคุณธรรม มีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู” น้อมนำหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวิถีวัฒนธรรมไทย และยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ

● (ร่าง) กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570 (มติ 13 ธ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ (ร่าง) กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ตามที่ อว. เสนอ ทั้งนี้ (ร่าง) กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ มีสาระสำคัญ ดังนี้ วิสัยทัศน์ คือ สานพลังการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมไทย พลิกโฉมให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืนยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่า และพร้อมก้าวสู่อนาคต โดยมีเป้าประสงค์ ได้แก่ (1) คนไทยมีสมรรถนะและทักษะสูงเพียงพอในการพลิกโฉมประเทศ ให้ยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (2) เศรษฐกิจไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพิ่มความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต และ (3) สังคมไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาท้าทายของสังคมและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีกรอบแนวทางการดำเนินงานภายใต้ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ **ยุทธศาสตร์ที่ 1** : การพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยมีแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ **ยุทธศาสตร์ที่ 2** : การยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ **ยุทธศาสตร์ที่ 3** : การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และนวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้าที่ก้าวหน้าล้ำยุค เพื่อสร้างโอกาสใหม่และความพร้อมของประเทศในอนาคต โดยมีแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนากำลังคนสถาบันอุดมศึกษา และสถาบันวิจัยให้เป็น ฐานการขับเคลื่อนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน

● **แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564 – 2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 – 2570 และ (ร่าง) แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570 (มติ 13 ธ.ค. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนทั้ง 2 ฉบับ ตามที่สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ เสนอ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ แผนด้านการอุดมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 – 2570 ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพคน (Capacity Building) 2) ส่งเสริมระบบนิเวศวิจัยอุดมศึกษา (Research Ecosystem Building) และ 3) จัดระบบอุดมศึกษาใหม่ (Higher Education Transformation) และมีการขับเคลื่อนสำคัญกำหนดเป็น 7 นโยบายหลัก (Flagship Policies) และ 3 กลไกหลัก (Flagship Mechanisms) ตามความสำคัญเร่งด่วน เช่น กำลังคนระดับสูงที่มีทักษะรองรับอุตสาหกรรมและบริการใหม่แห่งอนาคตเพิ่มขึ้น การรองรับสังคมสูงวัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยสมบูรณ์ การยกระดับฐานข้อมูลระบบอุดมศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง แม่นยำ มีเสถียรภาพ เป็นต้น และ (ร่าง) แผนด้าน ววน. พ.ศ. 2566 – 2570 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้มีความสามารถในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่ออนาคต โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม 2) การยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม 3) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้าที่ก้าวหน้าล้ำยุคเพื่อสร้างโอกาสใหม่และความพร้อมของประเทศในอนาคต และ 4) การพัฒนากำลังคนและสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

2.3.2 รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานและแผนต่าง ๆ ปี 2565 คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบผลการดำเนินงาน และการติดตามผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างดี อันประกอบด้วย

● **รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2564 และรายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2564 (มติ 15 ก.พ. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานสรุปฯ ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ : คนไทยมีคุณภาพชีวิต สุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดีเพิ่มขึ้นจากปี 2563 อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายที่เกิดขึ้น คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด 19 เช่น ความพร้อมและอุปกรณ์การเรียนของเด็กและเยาวชน ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวเริ่มลดลงและเกิดความเหลื่อมล้ำทางการรักษาพยาบาล

● **ความก้าวหน้าของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ณ เดือนเมษายน 2565 (มติ 7 มิ.ย. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบความก้าวหน้าฯ ตามที่ สศช. เสนอ โดยมีกิจกรรมปฏิรูปประเทศ ที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ที่ดำเนินการล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนขับเคลื่อนด้านการศึกษา คือ การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ นำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ควรเร่งรัดเพื่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยให้ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีติดตาม

ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ และการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากและคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐการได้เสนอประเด็นการตรวจสอบและประเมินผลตามห่วงโซ่คุณค่าของประเทศไทย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม (3) ด้านการพัฒนาศักยภาพคน และ (4) ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

● **ความก้าวหน้าของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ณ เดือนกรกฎาคม 2565** (มติ 9 ส.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบความก้าวหน้า ตามที่ สศช. เสนอ โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติผ่านการจัดทำโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 นั้น ยังไม่มีข้อเสนอโครงการประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต : เป้าหมายมีคนไทยที่มีความสามารถและผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศเข้ามาทำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การทบทวนและปรับปรุงแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว และได้เผยแพร่ (ร่าง) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ [ช่วงที่ 2 ของยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580)] (ฉบับปรับปรุง) อยู่ในระหว่างการรับฟังความคิดเห็น เพื่อจะได้นำความคิดเห็นมาประกอบการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์และจะเสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและคณะรัฐมนตรีต่อไป

● **ความก้าวหน้าของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ณ เดือนสิงหาคม 2565** (มติ 5 ต.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบความก้าวหน้า ตามที่ สศช. เสนอ โดย สศช. ทบทวนและปรับปรุงแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 23 ประเด็น เสร็จเรียบร้อยแล้ว และคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้เห็นชอบ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565 ทั้งนี้ จะเสนอคณะรัฐมนตรีและประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป โดยหลักการของแผนแม่บทฯ ที่เป็นแผนระดับที่ 2 นั้น เป็นเป้าหมายร่วมของการพัฒนาประเทศในการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา ซึ่งต้องไม่มีสถานะเป็นในระดับหน่วยงานหรือกระบวนการทำงาน การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ตั้งแต่ปี 2561 - 2564 พบว่า การปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ได้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น ด้านการศึกษา อัตราการเข้าเรียนสุทธิตะดับก่อนประถมศึกษา อายุ 3 - 5 ปี เพิ่มขึ้น อยู่ที่ร้อยละ 75.15 แสดงให้เห็นว่ามีการดูแลและพัฒนาเด็กเล็กก่อนเข้ารับการศึกษาเพิ่มขึ้น

● **ความก้าวหน้าของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ณ เดือนตุลาคม 2565** (มติ 6 ธ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบความก้าวหน้า ตามที่ สศช. เสนอ โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติผ่านการขับเคลื่อนแผนระดับที่ 3 โดยมีแผนปฏิบัติการด้าน ... ที่ได้รับการอนุมัติไปแล้ว 155 แผน นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 - 30 กันยายน 2570 ความก้าวหน้าแผนการปฏิรูปประเทศ การจัดทำ/ปรับปรุงกฎหมายตามแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ทั้ง 13 ด้าน จำนวน 45 ฉบับ โดยมีกฎหมายที่ยังไม่แล้วเสร็จ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....

● **รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 14 (เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2564)** (มติ 3 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานฯ ตามที่ สศช. เสนอ โดยด้านการศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรม Big Rock รวม 5 กิจกรรม โดยมีสถานะความคืบหน้าของกิจกรรมที่เป็นไปตามแผนฯ รวม 4 กิจกรรม และกิจกรรมที่มีการดำเนินการล่าช้ากว่าแผน รวม 1 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 4 (BR1204) การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ

ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการส่งเสริมการขับเคลื่อนการบริหารจัดการความร่วมมือในอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้มีคุณภาพโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน และการพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความเป็นเลิศและเชี่ยวชาญเฉพาะ (Excellent Teacher) โดยหน่วยงานจะต้องเร่งดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมายย่อยที่ 1 (MS1) ที่กำหนดให้พัฒนากระบวนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูป ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

- **รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญฯ ครั้งที่ 15 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2565) (มติ 9 ส.ค. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานฯ ตามที่ สศช. เสนอ โดย**ด้านการศึกษา** ประกอบด้วยกิจกรรม Big Rock ทั้งหมด 5 กิจกรรมโดยมีสถานะความคืบหน้าของกิจกรรมที่เป็นไปตามแผนฯ ทั้งหมด เช่น กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 (BR1201) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้มีระบบหลักประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสารสนเทศขนาดใหญ่ (Big Data) โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กยากจนพิเศษ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เข้ามาสู่ระบบการคัดกรอง (PMT) โดยได้มีระบบการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศอย่างต่อเนื่องและได้นำไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลผู้มีรายได้น้อยของกระทรวงการคลัง และการส่งต่อข้อมูลของนักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษ/ด้อยโอกาสไปยังหน่วยงานที่สามารถรับช่วงต่อในการดูแลต่อไป โดยเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมายย่อยที่ 4 (MS4) มีการสร้างระบบหลักประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

- **รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญฯ ครั้งที่ 16 (เดือนเมษายน - มิถุนายน 2565) (มติ 6 ธ.ค. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานฯ ตามที่ สศช. เสนอ โดย**ในด้านการศึกษา** มีการดำเนินการตามแผนฯ ผ่านกิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย (BR1201) โดยเด็กเล็กจะต้องได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา สะท้อนได้จากอัตราการเข้าเรียนสุทธิตั้งแต่อ่อนประถมศึกษา อายุ 3 – 5 ปี ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 75.15 มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน โดยได้มีการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในทุกระดับชั้น กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (BR1202) มีการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการพัฒนานวัตกรรมเพิ่มขึ้นในแต่ละปีในสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 539 สถานศึกษา และกิจกรรมปฏิรูปที่ 5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน (BR1205) มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้หรือ ธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อสะสมและเทียบโอนหน่วยกิต นักเรียน/นักศึกษาในระดับช่วงมัธยมปลายให้สามารถโอนหน่วยกิตมาเรียนเทียบในระดับอุดมศึกษาเพียง 2 ปี

- **การขับเคลื่อนการดำเนินการสำคัญสืบเนื่องจากการประชุมคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ครั้งที่ 2/2565 (มติ 27 ก.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบมติคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ในการประชุมครั้งที่ 2/2565 เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565** โดยในการประชุมคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ได้มีมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับปรับปรุง) และการมอบหมายหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ โดยแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการในระยะถัดไปตามหลักวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนปฏิบัติราชการราย 5 ปี และรายปี ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 3 และโครงการ/การดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานให้มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อยแบบพุ่งเป้า ไม่ใช่การมุ่งที่ตัวชีวิต โดยมีการถ่ายระดับเป้าหมาย ตัวชีวิต และค่าเป้าหมาย ไปสู่ระดับความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ขณะที่การดำเนินการตามแผนปฏิรูปประเทศนั้น ด้านการศึกษา มีความคืบหน้าในส่วนของการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา พิจารณาจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิต่อระดับก่อนประถมศึกษา อายุ 3-5 ปี เพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 75.15 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีการดำเนินงานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ หลังจากแผนการปฏิรูปประเทศสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการ ลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2565 หน่วยงานของรัฐทั้งหน่วยงานรับผิดชอบหลักและหน่วยงานร่วมดำเนินการ สามารถดำเนินการประเด็นต่อเนื่องต่าง ๆ ผ่านกลไกของแผนระดับ 2 อื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทุกด้านของ แผนการปฏิรูปประเทศมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนระดับ 2 อื่น ๆ ทั้งในส่วนของแผน แม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)

- **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 11 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 28 กุมภาพันธ์ 2565) (มติ 10 พ.ศ. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี (กตณ.) เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/ การดำเนินการที่สำคัญ คือ โครงการ “SAFE สถานศึกษาปลอดภัย” กระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือกับ 8 กระทรวง 2 หน่วยงาน เพื่อจัดการปัญหาความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและ เยาวชน เช่น ภัยจากการใช้ความรุนแรง อุบัติเหตุ โดยจัดตั้งศูนย์ MOE Safety Center เพื่อพัฒนา แอปพลิเคชันที่สามารถติดตามแก้ไขได้ถึงต้นตอของปัญหา เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบสามารถแจ้งเหตุได้ การจัดการศึกษาที่แตกต่างจากมาตรฐานการอุดมศึกษา จัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาฯ ซึ่งเป็น แนวคิดที่เกิดจากความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยให้ทันกับ บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่นโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 มีมาตรการ/ การดำเนินการที่สำคัญ คือ โครงการส่งเสริมเด็กทุนไทยสร้างชาติด้วยเทคโนโลยีบิ๊กดาต้า (Big Data) โดยประกาศรับสมัครนิติบุคคลเพื่อขอรับการช่วยเหลือหรือการอุดหนุนการพัฒนาศักยภาพกำลังคน และ บุคลากรด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ด้าน Data Science และ Data Engineering และประชุมร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการยกระดับทักษะบุคลากรด้าน Big Data โครงการรัฐร่วมเอกชน สร้างทักษะดิจิทัลใหม่ เรียนจบ ไม่ตกงาน ยกกระดับทักษะกำลังคนดิจิทัลที่ศึกษาในสาขาไอที ให้มีความรู้ ความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและรองรับอุตสาหกรรมของประเทศและเพิ่มเติมทักษะ ใหม่แก่กำลังคนดิจิทัลในสาขาที่ไม่ใช่ไอทีให้สามารถทำงานในสายดิจิทัลที่ขาดแคลนได้**

- **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 12 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 31 มีนาคม 2565) (มติ 30 พ.ศ. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตณ. เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือ 7 กระทรวง : การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ) พ.ศ. 2565 - 2569 มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม 2565 เพื่อร่วมกันผลักดันในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้าง กลไกการดำเนินงานให้เอื้อต่อการดูแลกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและ แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และจัด “นิทรรศการตลาดนัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษา สำหรับนักเรียนที่ศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้พิการ” ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีภาครัฐ และเอกชนเข้าร่วมกว่า 14 สถาบัน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลหลักสูตรระดับอุดมศึกษา แนว**

การศึกษาและอาชีพ และเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกำลังใจในการเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเองในระดับที่สูงขึ้น ขณะที่ นโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ โครงการ “Life Director ผู้กำกับชีวิต (มีอาชีพ)” มุ่งพัฒนาเยาวชนไทย ร่วมสร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงจากภายในจิตใจให้กับเยาวชนจากสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ 200 คน และโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อบ่มเพาะเยาวชนให้กับโรงเรียนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เช่น จัดอบรมความรู้ให้แก่ครู คัดเลือกครูแกนนำ และโรงเรียนที่จะเป็นต้นแบบในการขยายผลกิจกรรม และสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการภาคเอกชน ในการเชื่อมโยงจัดกิจกรรมให้เห็นเส้นทางอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะด้าน STEM Education ให้กับครูและนักเรียน

● **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 13 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 – 30 เมษายน 2565) (มติ 28 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตн. เสนอ** โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Onsite หรือจัดการเรียนการสอนที่สถานศึกษาให้มากที่สุด ดำเนินการฉีดวัคซีนให้นักเรียนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงมากที่สุดและสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยในการป้องกันโรคโควิด 19 ที่กำหนด และสร้างผู้สูงวัยและผู้ด้อยโอกาสให้เป็นกำลังคนดิจิทัลสู่ภัยไซเบอร์เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นอย่างปลอดภัย และการป้องกันภัยออนไลน์ และยกระดับองค์ความรู้และเสริมทักษะการใช้ดิจิทัลยุคชีวิตวิถีใหม่ ขณะที่ **นโยบายเร่งด่วนเรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21** มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) ได้ยกร่างหลักสูตรสมรรถนะสำหรับอบรมครูแกนนำระดับประถมศึกษาและจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา 40,248 คน ได้แก่ หลักสูตร Scratch หลักสูตร Unplugged และหลักสูตร Coding for Teacher ระดับประถมศึกษา 2,544 คน และระดับมัธยมศึกษา 1,203 คน และจัดอบรมครูออนไลน์ด้านวิทยาการคำนวณ 36,501 คน

● **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 14 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 31 พฤษภาคม 2565) (มติ 2 ส.ค. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตн. เสนอ** โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการโรงเรียนคุณภาพ 349 แห่ง ภายใต้กรอบการดำเนินงานและจุดเน้น 8 ด้าน เช่น ความปลอดภัยของผู้เรียน ระบบประกันคุณภาพ หลักสูตรสมรรถนะการพัฒนาครู การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อให้ความช่วยเหลือบรรเทาภาระหนี้สิน และเสริมสภาพคล่องด้านการบริหารจัดการศึกษาเอกชน ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 โดยให้โรงเรียนเอกชนในระบบขนาดเล็กขอกู้ยืมเงินจากกองทุนส่งเสริมโรงเรียนในระบบได้

● **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 15 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 30 มิถุนายน 2565) (มติ 6 ก.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตн. เสนอ** โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ การบูรณาการองค์ความรู้การจัดทำบัญชีควบคุมกิจกรรมสหกรณ์ เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีต้นกล้าเศรษฐกิจพอเพียง บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน และสหกรณ์นักเรียนให้แก่เด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายดำเนินการตั้งแต่ปี 2565 - 2569 ในโรงเรียนระดับ

ประถมศึกษาสังกัด สพฐ. 19,795 แห่ง นักเรียน 1,023,243 คน การกำหนดมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้กัญชาหรือกัญชง ได้มีประกาศ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาหรือกัญชง ในสถานศึกษา ส่วนราชการ หรือหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของ ศธ. ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2565 และ **โครงการพาน้องกลับมาเรียน** โดยค้นหา ติดตามเด็กตกหล่นและออกจากการศึกษากลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา มีนักเรียน นักศึกษา นักเรียนพิการ และผู้พิการที่ตกหล่นและออกกลางคัน 121,642 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียน นักศึกษา ที่สังกัด ศธ. 67,129 คน และกลับเข้าระบบแล้ว 31,446 คน ขณะนี้ **นโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21** มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ บันทึกรายชื่อเด็กตกหล่นระดับความร่วมมือนโยบายพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่าง 12 กระทรวง ในการพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพตามหลักกลยุทธ์ 4H [เก่ง (Head) ดี (Heart) มีทักษะ (Hand) และแข็งแรง (Health)] มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในระดับเด็กและเยาวชน อายุ 6 - 25 ปี การพัฒนามหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทยเพื่อการจัดการเรียนการสอนในระบบเปิด (Thai-MOOC) สามารถรองรับผู้เรียนได้อย่างไม่จำกัด 549 รายวิชา มีผู้เรียน 1.4 ล้านคน และมีผู้เรียนจบจนได้รับใบประกาศนียบัตร 1.3 ล้านใบ และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (U2T for BCG and Regional Development) หรือ โครงการ “มหาวิทยาลัยสู่ตำบล U2T for BCG” ในช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน 2565 เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเป็นรายตำบลทั่วประเทศ และจะนำผลงานเสนอในการประชุมเอเปคให้เห็นโมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ของไทยที่ขับเคลื่อนด้วย BCG มีบัณฑิตจบใหม่และประชาชนลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ 68,350 คน

- **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 16 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 31 กรกฎาคม 2565)** (มติ 1 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตน. เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ การปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน และเพิ่มศักยภาพสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ครอบคลุมการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาทางเลือกโดยปรับเปลี่ยนแบบฉบับบัณฑิตต่อเนื่อง 4 ปีงบประมาณ ตั้งแต่ปี 2566 - 2569 และการดำเนินโครงการโรงเรียนอีโคสคูล (Eco-School) โดยการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อเป็นต้นแบบการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูลในประเทศไทย มีโรงเรียนอีโคสคูลระดับต้น 254 โรงเรียน ขณะที่ **นโยบายเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21** มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ โครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 โดยได้โอนเงินสนับสนุนงบประมาณให้แก่สภาเด็กและเยาวชน องค์กรเอกชน/ชุมชน ในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทุกระดับ 36,240 ล้านบาท มีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมโครงการ 64,085 คน

- **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 17 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 31 สิงหาคม 2565)** (มติ 1 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตน. เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ การดำเนินโครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (Science-Based Technology College: SBTC) เน้นการผลิตกำลังคนที่มีความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นเชิงเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีให้กับภาคการผลิตและบริการ เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพกำลังคนอาชีวศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการฐานนวัตกรรมและเป็นวิศวกรสังคม

● **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 18 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 30 กันยายน 2565) (มติ 1 พ.ย. 65)** คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตท. เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) ได้กล่าวถ้อยแถลงเนื่องในโอกาสการประชุมระดับผู้นำ ว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES) มีประเด็นสำคัญ เช่น ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาเน้นพัฒนา 3 ด้านหลัก (ผู้เรียนรู้ ผู้สอน และระบบการศึกษา) ผ่านการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีนวัตกรรม มุ่งมั่นสร้างหลักประกันการกลับเข้าสู่การเรียน กำหนดมาตรการเพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพระบบการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการศึกษาตอบสนองความต้องการของนักลงทุนต่างประเทศ **การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย** มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ สนับสนุนอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน โดยจัดหาอุปกรณ์ให้แก่แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งดำเนินการ 2 รูปแบบ คือ การบริจาคเป็นเงินสด และการบริจาคเป็นอุปกรณ์ ผ่านโครงการคนละเครื่อง “พี่แบ่งให้น้องได้เรียน” กำหนดมาตรการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนเป็นเงินอุดหนุนรายบุคคล โดยอนุมัติการปรับอัตราเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในลักษณะงบประมาณผูกพันต่อเนื่อง 4 ปี ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นต้นไป (มีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565) และสนับสนุนค่าใช้จ่ายหรือทุนการศึกษาให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยส่งต่อข้อมูลของนักศึกษาไปยังสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่นักศึกษาสังกัดอยู่ เพื่อให้พิจารณาทุนการศึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ

● **สรุปรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 19 (ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 - 31 ตุลาคม 2565) (มติ 27 ธ.ค. 65)** คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ กตท. เสนอ โดยนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีมาตรการ/การดำเนินการที่สำคัญ คือ ทดลองระบบการเทียบโอนหน่วยกิต และระบบคลังหน่วยกิตแห่งชาติ (National Credit Bank System: NCBS) ใน 4 มหาวิทยาลัยชั้นนำของไทย เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนทุกช่วงวัยเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งระบบ NCBS อาศัยเทคโนโลยีเชื่อมต่อคลังหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งเข้าไว้ด้วยกัน เช่น การนำประสบการณ์ทำงานจริงมาเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตเพื่อขอรับใบรับรองการเรียนรู้หรือปริญญาบัตรตามระเบียบของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง

● **รายงานสถานการณ์เพื่อจัดการใช้แรงงานเด็ก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (มติ 1 พ.ย. 65)** คณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานสถานการณ์ฯ ตามที่ รง. เสนอ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด19) ทำให้เด็กที่ไม่สามารถเข้าสู่อุปการศึกษามีความเสี่ยงที่จะถูกผลักดันให้เป็นแรงงานเด็ก รวมถึงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอาจทำให้เด็กที่เป็นแรงงานเด็กอยู่แล้วมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวขึ้น และอาจถูกบังคับให้ทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายเนื่องจากการตกงานและการสูญเสียรายได้ของครอบครัวในกลุ่มที่เปราะบาง ขณะที่สถานการณ์เด็กทำงานในประเทศไทย จากการประมวลผลข้อมูลโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสที่ 3 ปี 2564 พบว่า เด็กอายุ 15 - 17 ปี มีจำนวน 2.515 ล้านคน เป็นเด็กทำงาน 165,689 คน โดยเด็กส่วนใหญ่จะทำงานอย่างเดียวโดยไม่ได้เรียนหนังสือและทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม กิจการขายส่ง ขายปลีก กิจการโรงแรม และบริการอาหาร การผลิตซ่อมยานยนต์ และการก่อสร้าง ตามลำดับ **การขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายของประเทศไทย** โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีผลการ

ดำเนินงานที่สำคัญตามนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายโดยมีขอบอายุชีพแก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ จัดสวัสดิการการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตร

● **รายงานการพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ประจำปี 2564 การพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (มติ 11 ม.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบรายงานฯ ตามที่ อว. เสนอ โดยสาระสำคัญ คือ นับตั้งแต่มีการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม การพัฒนาการอุดมศึกษามีความก้าวหน้าอย่างเป็นลำดับโดยประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2564 - 2565 คือเรื่อง การฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด 19 สู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และความท้าทายในหลากหลายมิติที่เกิดขึ้น เช่น ภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การต้องเผชิญกับความท้าทายในการใช้สื่อสังคมต่าง ๆ ปัญหาเศรษฐกิจระงับตัว ความเหลื่อมล้ำ กระแสพหุวัฒนธรรม รวมไปถึงแนวโน้มการลดลงของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดจะส่งผลกระทบต่อประเทศในระยะยาว การนำศักยภาพด้านระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) มาใช้เพื่อเตรียมความพร้อมเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาสังคมและสร้างขีดความสามารถด้านนวัตกรรมให้ประเทศ เช่น (1) ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ได้มีการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การแก้ปัญหารองรับสถานการณ์โควิด 19 การแก้ปัญหาด้านการเกษตร การบริหารจัดการน้ำ การส่งเสริมและยกระดับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การพัฒนานวัตกรรมเพื่ออุตสาหกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Economy) การพัฒนากำลังคนโดยอาศัยกลไกการพัฒนาความรู้ทักษะเดิม (Re-skill) การยกระดับทักษะเดิม (Up-skill) และการเพิ่มพูนทักษะใหม่ (New-skill) การพัฒนางานวิจัยขั้นแนวหน้า (Frontier research) และ (2) ด้านการอุดมศึกษา ได้มีการดำเนินการที่สำคัญ เช่น การสร้างบัณฑิตการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรระยะสั้น (Non-degree Program) การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจอนาคต (New Growth Engine) การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลภายใต้โมเดล BCG การจัดตั้ง “หน่วยปฏิบัติการส่วนหน้าของ อว.**

● **ผลการพิจารณารายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว ของคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา (มติ 1 มี.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบผลการพิจารณาฯ ตามที่ กมธ.การพัฒนาสังคมฯ เสนอ โดยมีมติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเรื่อง สถาบันการศึกษาต้องขับเคลื่อนการรณรงค์ลดความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในครอบครัว รวมถึงผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่รณรงค์ และส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตที่สามารถแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน**

● **รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (มติ 6 ธ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานของ กสศ. เสนอ โดย กสศ. ได้ดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง กสศ. โดยสามารถให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายแก่เด็กและเยาวชนจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เกิดผลสัมฤทธิ์สำคัญที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ (1) นวัตกรรมการคัดกรองความยากจน (2) ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ “Information System for Equitable Education หรือ iSEE” (3) ระบบการติดตามนักเรียนทุนรายบุคคล**

ผ่านเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก (4) การระดมความร่วมมือร่วมกับภาคเอกชน (Innovative Finance) ผ่านความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ (5) การระดมทุนจากภาคประชาสังคมและเอกชน และ (6) เกิดต้นแบบการทำงานร่วมกันในพื้นที่ ขณะที่การใช้งบประมาณและผู้ได้รับประโยชน์ กสศ. ใช้งบประมาณจากทุกแหล่งเงินจำนวน 21,886.43 ล้านบาท นำไปช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. ส่งผลให้มีผู้ได้รับประโยชน์รวมกว่า 3 ล้านคน/ครั้ง (นับตามครั้งที่มีการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เด็ก 1 คน มากกว่า 1 ครั้งต่อปี) ครอบคลุม (1) เด็กและเยาวชนในระบบการศึกษา 3.02 ล้านคน/ครั้ง จากเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 45,028 คน นักเรียนทุนเสมอภาค 2.97 ล้านคน/ครั้ง นักเรียนทุนระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา 8,013 คน (2) เด็ก เยาวชนและแรงงานนอกระบบการศึกษา 44,829 คน (3) ครู 26,648 คน และ (4) สถานศึกษา 727 แห่ง

- **รายงานประจำปี 2564 ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** (มติ 24 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ รายงานประจำปีฯ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยผลงานที่สำคัญของ สสวท. ที่ดำเนินการ อาทิ การขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี และสถานศึกษา ผ่านเครือข่าย สสวท. ให้มีคุณภาพทั่วประเทศอย่างเป็นระบบ เช่น การพัฒนาระบบบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อขยายการให้บริการหลักสูตร สื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ สสวท. การปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสะเต็มศึกษา ตามแนวทาง สสวท. การส่งเสริมการเรียนภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร สื่อ และกระบวนการเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) โดยมีการจัดอบรมและพัฒนาคู่มือสอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในรูปแบบออนไลน์ มีผู้เข้ารับการอบรม 44,939 คน การเร่งรัดพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมตามนโยบายประเทศไทย 4.0 เช่น การบริหารการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) โดยได้พัฒนาโปรแกรมเสริมให้ผู้รับทุนโครงการ สควค. ระยะที่ 4 ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท การบริหารการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) โดยคัดเลือกนักเรียนและนักศึกษาเข้าร่วมโครงการแบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 35 ทุน และระดับอุดมศึกษา จำนวน 64 ทุน นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนทุนการศึกษานักเรียน นักศึกษา และครูเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี และตอบสนองต่อความต้องการของประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทุน พสวท. จำนวน 1,605 ทุน ทุน สควค. จำนวน 13 ทุน และทุนโอลิมปิกวิชาการ จำนวน 186 ทุน

- **รายงานประจำปี 2564 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา** (มติ 24 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ รายงานประจำปีฯ ตามที่ กสศ. เสนอ โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ มาตรการเร่งด่วนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยได้ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่นักเรียนในครอบครัวยากจนพิเศษกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อของระดับการศึกษาที่มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดจากระบบการศึกษา จำนวน 294,424 คน โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข โดยส่งเสริมและสนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชนวัยเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส (นักเรียนยากจนพิเศษ) โดยมีการติดตามเงื่อนไขการมาเรียนและพัฒนาการที่สมวัยตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ในภาคเรียนที่ 1/2564 มีผู้ได้รับเงินอุดหนุน จำนวน 1,244,591 คน โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้จังหวัดหรือท้องถิ่นมีระบบการช่วยเหลือและแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในระดับพื้นที่ผ่านต้นแบบและระบบการทำงานใหม่ ๆ

● รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 (มติ 14 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ รายงานประจำปีฯ ตามที่ กสม. เสนอ โดยได้มีการรายงานเกี่ยวกับสิทธิด้านการศึกษา เช่น การจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์เป็นเวลานานอาจมีผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การหลุดจากระบบการศึกษา รวมทั้งด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล ได้แก่ สิทธิเด็ก สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการ สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ ผู้มีปัญหาด้านสถานะและสิทธิ และสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

● **ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2565** (มติ 21 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ สศช. เสนอ ภาวะสังคมไทยฯ โดยมีสถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ ภาวะการเรียนรู้ถดถอย : โอกาสการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ภาวะการเรียนรู้ถดถอยหรือการสูญเสียการเรียนรู้ มีสาเหตุส่วนใหญ่จากความไม่ต่อเนื่องในการศึกษาและการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ทำให้มีการปิดเรียนเป็นระยะเวลาอันยาวนานส่งผลให้เด็กสูญเสียการเรียนรู้ และจากผลสำรวจสถานการณ์การศึกษาจากครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า ปัญหาการเรียนรู้ถดถอยของนักเรียน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นเป็นระดับที่มีปัญหาภาวะถดถอยมากที่สุด ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนอุปกรณ์ ไม่มีสมาธิในการเรียนออนไลน์ ผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามการเรียน ไม่สามารถสอนการบ้านให้ได้ และมีฐานะยากจน ปัจจุบันไทยมีเครื่องมือในการลดช่องว่างการเรียนรู้ คือ นวัตกรรม Learning Box หรือ ชุดกล่องการเรียนรู้ เพื่อช่วยสร้างการเรียนรู้นอกห้องเรียน ลดข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ตามพื้นที่และบริบท ซึ่งสามารถรองรับการเปิดเรียนเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย นอกจากนี้ การเรียนรู้ถดถอยส่งผลให้เกิดการปรับตัวของผู้เกี่ยวข้อง โดยเกิดการผลักดันการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยี การสร้างรูปแบบทางการศึกษาใหม่ ๆ และแอปพลิเคชันที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ฐานการเรียนรู้จากโรงเรียนมีความสำคัญลดลง และอาจจำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นฐานการเรียนรู้ ดังนั้น ภาครัฐและคนในสังคมจำเป็นต้องเร่งสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้และปรับปรุงโครงสร้างการศึกษาที่สนับสนุนให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

● **ภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี 2565** (มติ 21 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ สศช. เสนอ ภาวะสังคมไทยฯ โดยมีสถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ คือ การล่อลวงและเมิดทางเพศต่อเด็กทางออนไลน์ โดยควรเฝ้าระวังและให้สถานศึกษาและผู้ปกครองหมั่นให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์และสังเกตพฤติกรรมของเด็กเพื่อจะได้หาทางป้องกันได้อย่างรวดเร็ว และ **พฤติกรรมกรรมการลงทุนของคนรุ่นใหม่ในตลาด Cryptocurrency** ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ผู้คนทั่วโลกให้ความสนใจลงทุนและหาผลตอบแทนจากมูลค่าที่ปรับตัวสูงขึ้นมากในระยะเวลาอันสั้น โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ รายงานว่า ในปี 2564 มีมูลค่าการซื้อขายคริปโตเคอร์เรนซีในประเทศไทยเฉลี่ยประมาณ 1.4 แสนล้านบาท ต่อเดือน ซึ่งเมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการลงทุนของคนไทย พบว่ามีประเด็นที่น่ากังวล ดังนี้ (1) ผู้ลงทุนในคริปโตเคอร์เรนซีส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ที่ต้องการสร้างผลกำไรสูงในเวลาอย่างรวดเร็ว (2) ผู้ลงทุนในคริปโตเคอร์เรนซีบางส่วนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับคริปโตเคอร์เรนซีน้อยและใช้สัญชาตญาณในการตัดสินใจลงทุน (3) คนรุ่นใหม่บางส่วนที่ลงทุนในคริปโตเคอร์เรนซีลงทุนเพื่อความสนุก ความบันเทิง และการเข้าสังคม และ (4) นักลงทุนคริปโตเคอร์เรนซีส่วนใหญ่ใช้แพลตฟอร์มต่างประเทศซึ่งไม่สามารถกำกับดูแลได้ และมีความเสี่ยงที่สำคัญ เช่น (1) การไม่มีการกำกับดูแลตามกฎหมาย (2) การไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกัน และ (3) ตลาดคริปโตเคอร์เรนซีมีการหลอกลวงและการโกงหลายรูปแบบ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการลงทุนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจตลอดจนประเมินความเสี่ยงอย่างรอบด้าน

2.3.3 งบประมาณด้านการศึกษา ปี 2565 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบงบประมาณที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาในหลายรายการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยประกอบด้วย

- **งบประมาณด้านการอุดมศึกษา** (มติ 11 ม.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ กรอบวงเงินงบประมาณด้านการอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 วงเงิน 114,634.7682 ล้านบาท ตามที่ อว. เสนอ โดยผลจากการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ทำให้การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษามีมิติที่หลากหลายมากขึ้น โดยสถานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ได้เข้ามาเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา โดยกรอบวงเงินดังกล่าว แม้จะดูเป็นจำนวนมาก แต่จำนวนวงเงินงบประมาณดังกล่าวเป็นงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรถึง 70,409.6395 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.42 ขณะที่ มีงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของกรอบงบประมาณดังกล่าวเพียง 7,469.6000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.52 เท่านั้น ซึ่งมีลักษณะเหมือนการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสัดส่วนงบประมาณในลักษณะนี้ ทำให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก

- **การปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)** (มติ 11 ม.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการให้ปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. สำหรับการขอรับจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เห็นควรให้กระทรวงศึกษาธิการตรวจสอบสถานะจำนวนนักเรียนโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา และอัตราการจ่ายเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เป็นเงินสมทบเงินเดือนครูในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ให้คำนวณเป็นอัตราต่อหัวนักเรียนต่อปี โดยใช้จำนวนครูหนึ่งคนต่อนักเรียน 10 คน สำหรับระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา และจำนวนครูหนึ่งคนต่อนักเรียน 15 คน สำหรับระดับมัธยมศึกษา เป็นฐานในการคำนวณเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับเงินสมทบเงินเดือนครูในโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาภาพรวมของค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- **การปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียนและเพิ่มศักยภาพสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน** (มติ 26 ก.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการปรับอัตราเงินอุดหนุนฯ ตามที่ ศธ. เสนอ โดยเป็นการทยอยปรับเพิ่มขึ้นในลักษณะขั้นบันไดต่อเนื่อง 4 ปี (พ.ศ. 2566 – พ.ศ. 2569) ซึ่งครอบคลุมการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ/อาชีวศึกษา ระดับ ปวช.) ของสถานศึกษารัฐและเอกชน และการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน 4 รายการ ประกอบด้วย ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การขอปรับอัตราเงินอุดหนุนฯ ในครั้งนี้ เป็นการปรับอัตราให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้เรียน/ผู้ปกครอง สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ลดอุปสรรคสำคัญในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนยากจน ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานและการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

● **ขอปรับเพิ่มค่าอาหารกลางวันของนักเรียน** (มติ 8 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติการปรับเพิ่มค่าอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็กถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามที่ ศธ. เสนอ โดยเป็นการปรับเพิ่มอัตราค่าอาหารกลางวันอัตราตามขนาดของโรงเรียนในอัตราเฉลี่ย 24 บาท/คน/วัน ในภาพรวม โดยให้มีการกำหนดโครงสร้างอัตราตามขนาดโรงเรียนเป็น 4 ระดับ

ขนาดของโรงเรียน (จำแนกตามจำนวนนักเรียน)	อัตราค่าอาหารกลางวัน (บาท/คน/วัน)
โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1 - 40 คน	36
โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 41 - 100 คน	27
โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 101 - 120 คน	24
โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 คนขึ้นไป	22

● **ขออนุมัติปรับเพิ่มราคากลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นม โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน** (มติ 6 ธ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการของการปรับเพิ่มราคากลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นมฯ ตามที่ กษ. เสนอ โดยนมโรงเรียนชนิดพาสเจอร์ไรส์จากเดิมราคา 6.58 บาทต่อถุง เป็น 6.89 บาทต่อถุง และนมโรงเรียนชนิดยู เอช ที จากเดิมราคา 7.82 บาทต่อกล่อง เป็น 8.13 บาทต่อกล่อง โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดซื้อนมโรงเรียน จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่ (1) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (3) กรุงเทพมหานคร และ (4) เมืองพัทยา

● **การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565** งบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เพื่อเป็นค่าปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างอื่นให้กับโรงเรียนที่ประสบภัยธรรมชาติในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มติ 12 ก.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เพื่อเป็นค่าปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบและสิ่งก่อสร้างอื่นให้กับโรงเรียนที่ประสบภัยธรรมชาติในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรอบวงเงิน 395,237,200 บาท ตามที่ ศธ. เสนอ

นอกจากนี้ ในปี 2565 เราจะได้เห็นความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นจำนวนมาก อาทิ

● **แผนการใช้จ่ายเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566** คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนการใช้จ่ายเงิน ฯ จำนวน 7,590.34 ล้านบาท ตามที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เสนอ (มติ 11 ม.ค. 65) ทั้งนี้ การจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาตามความต้องการของประเทศและด้านการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศ พัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างนวัตกรรม ร่วมกับนักวิชาการ สถาบันวิชาการและองค์กรชั้นนำของโลก และเชื่อมโยงการเรียนการสอน การวิจัยและการสร้างนวัตกรรมกับสถานประกอบการทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคประชาสังคม รวมทั้งสนับสนุนการใช้ความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะของชุมชนและสังคม และสนับสนุนการปฏิรูปการอุดมศึกษา ส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานการอุดมศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนระบบพัฒนาศักยภาพสมรรถนะ ทักษะของคณาจารย์ สนับสนุนเงินกู้ยืมดอกเบี่ยต่ำให้แก่สถาบันการอุดมศึกษาเอกชน

- **กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา** (มติ 11 ม.ค. 65) เป็นหนึ่งในกองทุนใหม่ที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีผลผลิตสำคัญ/ผลต่อประชาชนและประเทศ อาทิ **เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส**ได้รับการอุดหนุนเงินเพื่อบรรเทาอุปสรรคการเข้าถึงการศึกษาที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่และเพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในทุกช่วงระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงชั้นรอยต่อเป็นรายบุคคลตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการพัฒนาตามศักยภาพ จำนวน 3,017,081 คน/ครั้ง **เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในระบบการศึกษา**ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 8,983 คน **เยาวชนและแรงงานนอกระบบการศึกษา**ได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือสนับสนุนให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่เหมาะสม หรือได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบสัมมาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 25,000 คน **ครูและหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา**ได้รับการพัฒนาคุณภาพทั่วถึง (ครูหรือนักศึกษาคู 23,983 คน และโรงเรียน 750 แห่ง) เกิดการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครูต้นแบบและสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้การผลิตครูมีคุณภาพและกระจายตัวอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

2.3.4 กฎหมายทางการศึกษา ปี 2565 มีการปรับปรุงกฎหมายทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาจำนวนมาก อาทิ

- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (มติ 18 ม.ค. 65) มีการปรับปรุงกฎหมาย 4 ฉบับดังกล่าวเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา โดยกองทุนดังกล่าวจะเป็นหมุดหมายที่สำคัญในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาตามความต้องการของประเทศ และด้านการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ

- **ร่างกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....** (มติ 13 ธ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างกฎกระทรวงฯ ตามที่ ศธ. เสนอ โดยเป็นการปรับแก้ไขจากกฎกระทรวงเดิม เพื่อกำหนดให้สถานศึกษาที่มีนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์อยู่ในสถานศึกษาต้องไม่ให้นักเรียนหรือนักศึกษานั้นออกจากสถานศึกษาดังกล่าว **เว้นแต่เป็นการย้ายสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของนักเรียนหรือนักศึกษาที่ตั้งครรภ์**

- **การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา** (มติ 29 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เสนอ โดยอนุมัติให้กรุงเทพมหานคร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดกระบี่ จังหวัดตราด จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดอุบลราชธานี รวม 11 จังหวัด เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

2.3.5 ความร่วมมือทางการศึกษากับต่างประเทศ ปี 2565 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบข้อตกลงความร่วมมือทางการศึกษาในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล

- **การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) ครั้งที่ 2** (มติ 30 พ.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพร่วมกับสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ จัดการประชุมรัฐมนตรีด้าน

การศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) ครั้งที่ 2 (Second Asia-Pacific Regional Education Minister's Conference on SDG4-Education 2030 : APREMC-II) ระหว่างวันที่ 5 - 7 มิถุนายน 2565 ณ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งถ้อยแถลงของการประชุม รัฐมนตรีว่าการศึกษาระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) โดยสาระสำคัญของการประชุม คือ การทบทวนความก้าวหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (SDG4) ในระยะ 7 ปีที่ผ่านมาของประเทศแถบเอเชียและแปซิฟิก รวมถึงปัญหาท้าทายในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDG4 ของภูมิภาค เน้นประเด็นปัญหาที่เป็น ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการรับมือ การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้นโยบาย แนวปฏิบัติและ นวัตกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อการฟื้นฟูและการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาภายหลังโควิด 19 โดยจะมีการอภิปราย ใน 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ (1) การฟื้นฟูการเรียนรู้และวิกฤตด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร แนวทางการ เรียนการสอนและการประเมินผลการพัฒนาครู การศึกษาปฐมวัย การเรียนรู้และพัฒนาทักษะในผู้ใหญ่ และ การอุดมศึกษา (2) การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา เช่น การศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุมทุกกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล การศึกษาแบบองค์รวมที่มีความยืดหยุ่น และอนาคตทางการศึกษา และ (3) การเพิ่มการลงทุนด้านการศึกษาและพัฒนาการเปลี่ยนแปลง เช่น การจัดสรรงบประมาณ และฐานข้อมูล และการติดตามผล

● ผลการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการศึกษาระดับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) ครั้งที่ 2 (มติ 21 มิ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ สรุปผลการประชุมฯ โดยที่ประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน 10 หัวข้อ ได้แก่ 1) Learning Recovery and Addressing the Learning Crisis การฟื้นฟูการเรียนรู้และการจัดการวิกฤตการเรียนรู้จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 2) Equity, Inclusion and Gender Equality ความเสมอภาค ความครอบคลุมและความเท่าเทียมระหว่างเพศในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด 3) Digital Transformation การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลด้านศึกษานำไปสู่การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 4) Higher Education and Adult Learning การอุดมศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่ควรได้รับการ ฟื้นฟูจากการสูญเสียโอกาสทางการเรียนในช่วงการแพร่ระบาด 5) Financing and Governance การเงินและการจัดการบริหาร มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น 6) Transformative Education (ESD, GCED, Health and Wellbeing) การศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงเน้น การส่งเสริมให้ทุกคนพัฒนาศักยภาพเพื่อสันติและการพัฒนาที่ยั่งยืน 7) Early Childhood Care and Education การดูแลและการศึกษาเด็กปฐมวัย 8) Adolescents and Youth Learning and Skills development การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของวัยรุ่นและเยาวชน 9) Teachers การส่งเสริมศักยภาพ และการเตรียมความพร้อมครูเพื่อรับมือกับผลกระทบของโรคโควิด 19 ทั้งด้านการเรียนการสอน ทักษะการใช้ เทคโนโลยี ความเครียดทางกายและทางใจ และ 10) Data and Monitoring การจัดทำนโยบายที่เกี่ยวข้อง และการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลการศึกษาระดับชาติได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประชุมระดับรัฐมนตรี โดยแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1) The Learning Recovery and Addressing the Learning Crisis การฟื้นฟูการเรียนรู้และการแก้ไขวิกฤตการเรียนรู้ โดยรัฐมนตรีศึกษา ประเทศต่าง ๆ แสดงวิสัยทัศน์เชิงนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความมั่นใจในการกลับไปเรียนในโรงเรียน อย่างปลอดภัย และการฟื้นฟูการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในอีก 2 ปีข้างหน้า และ 2) Transforming Education and its Systems โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเพื่อสร้างความ เท่าเทียม ยืดหยุ่น และรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้มากขึ้น

- **ความตกลงความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับฮังการีว่าด้วยการศึกษา (Cooperation Agreement between the Association of Southeast Asian Nations and the Government of Hungary on Education Cooperation)** (มติ 18 ม.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบความตกลงฯ มีสาระสำคัญ คือ การสานต่อโครงการทุนการศึกษาอาเซียน - ฮังการี เพื่อสนับสนุนนักเรียนสัญชาติอาเซียนและฮังการีที่ต้องการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษานอกประเทศบ้านเกิดตั้งแต่ในระดับปริญญาตรีไปจนถึงระดับหลังปริญญาเอก และส่งเสริมนักเรียนและอาจารย์ที่มีผลงานโดดเด่นเข้าร่วมโครงการการศึกษาวิจัยทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการศึกษาและการวิจัยร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเงิน วัฒนธรรมและศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และสารสนเทศและการสื่อสาร

- **ผลการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 41** (มติ 22 ก.พ. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เสนอผลการประชุมฯ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 9 - 24 พฤศจิกายน 2564 ณ องค์การยูเนสโกสำนักงานใหญ่ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อกำหนดแผนงานและงบประมาณในการดำเนินงานขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) หรือยูเนสโก ระยะ 2 ปี โดยได้มีการเห็นชอบแผนงาน โครงการ และงบประมาณสาขาการศึกษา เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุม โดยคำนึงถึงกลุ่มชายขอบ และบริบทปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษา รวมถึงแผนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการหลักด้านการศึกษาในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 การเปิดตัวกรอบการทำงานการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของยูเนสโกสำหรับปี ค.ศ. 2030 และการเสริมสร้างพลังคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จำเป็นและแนวคิดสำหรับแก้ไขปัญหาระดับโลกได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

- **ผลการประชุมรัฐมนตรีศึกษาเอเชีย - ยุโรป ครั้งที่ 8 และการประชุมที่เกี่ยวข้อง** (มติ 22 มี.ค. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เสนอผลการประชุมรัฐมนตรีศึกษาเอเชีย - ยุโรปฯ โดยที่ประชุมได้รับรอง (ร่าง) ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2573 ซึ่งเป็นเอกสารหลักของการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2573 เพื่อเสริมสร้างและเตรียมความพร้อมภาคการศึกษาให้สามารถรับมือกับความท้าทายในระดับโลกในปัจจุบันและอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในทศวรรษหน้า คือ 1) เสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเอเชีย - ยุโรป ด้วยการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายและการแลกเปลี่ยนที่สมดุลและครอบคลุม 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม 3) สนับสนุนการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ และ 4) สร้างความโปร่งใสและความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการให้การรับรอง การตรวจสอบ และการประกันคุณภาพ

- **กรอบความร่วมมือว่าด้วยการส่งเสริมความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีนระหว่างกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทยกับศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน** (มติ 12 เม.ย. 65) โดยสาระสำคัญของร่างกรอบความร่วมมือฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินความร่วมมือในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาภาษาจีนระหว่างประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการขยายผลและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีน โดยมีสาขาความร่วมมือ อาทิ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน การฝึกอบรมครูสอนภาษาจีนชาวไทย การส่งเสริมและขยายระบบการทดสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน

- ร่างถ้อยแถลงผู้นำอาเซียนว่าด้วยปีแห่งเยาวชนอาเซียน พ.ศ. 2565 เพื่อเสริมสร้างบทบาทของเยาวชนในการสร้างประชาคมอาเซียน (มติ 11 ต.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบต่อถ้อยคำและสาระสำคัญของร่างถ้อยแถลง ตามที่ พม. เสนอ โดยสาระสำคัญของถ้อยแถลงฯ เพื่อต่อยอดความมุ่งมั่นของปฏิญญาว่าด้วยการรับรองดัชนีการพัฒนาเยาวชนอาเซียน (ASEAN Youth Development Index: YDI) 2017 โดยสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ดัชนี YDI อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนานโยบายและแผนงานซึ่งจะระบุประเด็นและข้อกังวลที่มีผลต่อเยาวชนอย่างน้อยใน 5 ประเด็น คือ (1) การศึกษา (2) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (3) การจ้างงานและโอกาส (4) การมีส่วนร่วม และ (5) ความตระหนักรู้ถึงคุณค่าและอัตลักษณ์อาเซียน ทั้งนี้ ดัชนี YDI ใช้ในการกำหนดนโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในอาเซียน ประกอบด้วย 18 ตัวชี้วัด ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การศึกษา เช่น การลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษา อัตราการรู้หนังสือ เป็นต้น (2) ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เช่น จำนวนปีที่สูญเสียชีวิตเนื่องจากการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากสารเสพติดและแอลกอฮอล์ อัตราการติดเชื้อ HIV เป็นต้น (3) ด้านโอกาสและการจ้างงาน เช่น อัตราการคลอดบุตรในช่วงวัยรุ่น จำนวนบัญชีในสถาบันการเงิน เป็นต้น และ (4) ด้านการมีส่วนร่วม เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสา การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

- ร่างแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 12 และการประชุมที่เกี่ยวข้อง (มติ 11 ต.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างแถลงการณ์ฯ ตามที่ ศธ. เสนอ ซึ่งประกอบด้วยร่างเอกสารแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 12 (Joint Statement of the Twelfth ASEAN Education Ministers Meeting) ซึ่งสาระสำคัญ คือ รับทราบถึงวิกฤตการณ์เรียนรู้และผลกระทบต่อนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและขอให้อาเซียนเพิ่มความพยายามและจัดการกับวิกฤตด้วยแนวทางที่ครอบคลุมและยั่งยืน ร่างแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 6 (Joint Statement of the Sixth ASEAN Plus Three Education Ministers Meeting) สาระสำคัญ คือ สนับสนุนประเด็นสำคัญของเวียดนาม “Joint efforts to reimagine learning and building resilience of education systems in ASEAN and beyond in the new context” สนับสนุนบทบาทของอาเซียนบวกสามในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์เรียนรู้ รวมทั้ง ความจำเป็นในการเร่งฟื้นฟูการเรียนรู้และสร้างความยืดหยุ่นในการศึกษาภายหลังโควิด 19 และรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการอาเซียนบวกสาม พ.ศ. 2561 - 2568 ร่างแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกด้านการศึกษา ครั้งที่ 6 (Joint Statement of the Sixth East Asia Summit Education Ministers Meeting) สาระสำคัญ คือ รับทราบการมีส่วนร่วมของประเทศสมาชิก EAS ในการดำเนินงานร่วมกันด้านการศึกษา และการรับรองโดยหลักการแผนปฏิบัติการด้านการศึกษาอาเซียน - รัสเซีย พ.ศ. 2565 - 2569 ขณะนี้อยู่ระหว่างรอกการอนุมัติอย่างเป็นทางการจากประเทศสมาชิกอาเซียน

- การเป็นเจ้าภาพการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 13 และการประชุมที่เกี่ยวข้องระหว่างปี พ.ศ. 2567 – 2568 และการรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของระบบการศึกษาในอาเซียน (มติ 25 ต.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เป็นเจ้าภาพและประธานการประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 13 และการประชุมที่เกี่ยวข้องระหว่างปี 2567 – 2568 (การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียนฯ) และร่างปฏิญญาอาเซียน โดยมีสาระสำคัญ คือ การให้ความสำคัญ ยืนยัน ยอมรับ และระลึกถึง ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนปี 2568 คือ ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นพร้อมศักยภาพที่เพิ่มขึ้น ความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อความเปราะบางทางสังคม เศรษฐกิจ ภัยพิบัติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนภัยคุกคามและความท้าทายที่เกิดขึ้นใหม่ (2) ระดับความแตกต่างของการศึกษาที่เปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบ

ดิจิทัลในประเทศสมาชิกอาเซียน และการจัดการกับความท้าทายในด้านความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (3) เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมทางการศึกษาในทุกกระดับ โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสให้กับประชากรชายขอบ และเด็กและเยาวชนตกหล่น รวมทั้งช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนและพัฒนาการบริหารจัดการข้อมูลด้านการศึกษา (4) องค์ประกอบหลักของระบบการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร การประเมิน ทรัพยากรการเรียนรู้ ทักษะของครู และการจัดการข้อมูล รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐาน และ **สิ่งที่ตกลงจะดำเนินการร่วมกัน** ได้แก่ (1) ใช้หลักการจัดการเรียนรู้ทางดิจิทัลที่เหมาะสมและมีการประเมินผลตลอดทาง เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยไม่เพิ่มภาระให้กับครู สนับสนุนการพัฒนาทักษะชีวิต การทำงาน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) ผู้ฝึกอบรมและนักการศึกษา (ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา) ทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง (3) พัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (4) พัฒนาและแบ่งปันพื้นที่เก็บข้อมูลทรัพยากรการเรียน การวางแผนการเรียนการสอน การประเมินผล กิจกรรมในชั้นเรียน (5) ใช้หลักการสอนและการประเมินผลแบบดิจิทัลในการเรียนการสอน (6) พัฒนานโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และส่งเสริมการวางแผนระยะยาวในโรงเรียนทุกระดับ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลทางการศึกษา โดยเฉพาะในประชาชนกลุ่มชายขอบ (7) พัฒนาและรับรองนโยบายให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างระบบบริหารจัดการข้อมูลทั่วประเทศ (การศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการสังคม) และในระดับอาเซียน (8) ศึกษากรอบนิเวศที่เอื้อต่อความร่วมมือที่ยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ด้านการศึกษา ระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงที่รับผิดชอบด้านการศึกษา การคลัง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโครงสร้างพื้นฐาน (9) พัฒนานโยบายที่คุ้มครองความเป็นส่วนตัวของข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล บันทึกและเข้ารหัสเพื่อคุ้มครองข้อมูล การใช้ข้อมูลการศึกษาที่โปร่งใสทั้งในระดับโรงเรียนและระดับบริหาร และทรัพย์สินทางปัญญาของทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเสริมสร้างให้เด็กมีความรู้ในการใช้งานอย่างปลอดภัย (10) ลดการเกิดสภาพแวดล้อมเชิงลบที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงดิจิทัลด้าน การศึกษา และค้นหาความเสี่ยงที่จะเกิด ต่อเด็ก (11) ส่งเสริมกลไกและนวัตกรรมใหม่ (12) ขยายโครงสร้างพื้นฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตผ่านโครงการความร่วมมือกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และสนับสนุนหุ้นส่วนภาคประชาสังคม (13) จัดให้มีการเรียนรู้ดิจิทัลแบบออฟไลน์ (ออนไลน์) ในโรงเรียนที่ยังไม่ได้มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (14) พิจารณาและวางแผนงบประมาณและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และสารสนเทศ ด้านการศึกษาให้มีความโปร่งใส เหมาะสม และตรวจสอบได้ และ (15) ปรับปรุงระบบการติดตามและประเมินผลของสารสนเทศภายใต้การดำเนินงานด้านการศึกษา การสื่อสารและการสร้างความตระหนักรู้ เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลของสังคมครอบครัว และเยาวชน

- **ร่างปฏิญญาระดับรัฐมนตรีของการประชุมเวทีหารือทางการเมืองระดับสูงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (High - Level Political Forum on Sustainable Development: HLPF) ประจำปี ค.ศ. 2022** (มติ 12 ก.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างปฏิญญาฯ ตามที่กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) โดยปฏิญญาดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้การประชุมคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Council: ECOSOC) ภายใต้หัวข้อหลัก “การฟื้นฟูให้กลับมาดีกว่าเดิม จากโรคโควิด 19 และยกระดับการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 อย่างเต็มที่ [Building back better from the coronavirus disease (COVID - 19) while advancing the full implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development]” โดยจะหารือเชิงลึกเกี่ยวกับ SDGs 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล (Life below Water) เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศ

บนบก (Life on Land) และเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals) เพื่อกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน SDGs ตลอดจนเตรียมการสำหรับการประชุม 2030 SDG Summit ในเดือนกันยายน 2566 ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

- **การขอความเห็นชอบต่อร่างเอกสารที่จะมีการลงนามหรือรับรองในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 40 และครั้งที่ 41 และการประชุมที่เกี่ยวข้อง** (มติ 8 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบต่อร่างเอกสารฯ ตามที่กระทรวงการต่างประเทศเสนอ โดยมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของระบบการศึกษาในอาเซียน และร่างแถลงการณ์ผู้นำอาเซียนว่าด้วยวาระความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียนภายหลังปี ค.ศ. 2025 (Draft ASEAN Leaders' Statement on ASEAN Connectivity Post - 2025 Agenda) เป็นเอกสารประกาศเจตนารมณ์และแนวทางการพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียนภายหลังปี ค.ศ. 2025 โดยเฉพาะการฟื้นตัวจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนยกระดับการดำเนินงานด้านความเชื่อมโยงภายหลังปี ค.ศ. 2025 ให้เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการบูรณาการระดับภูมิภาค และมีนโยบายที่มุ่งสู่นาคต อาทิ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองอัจฉริยะ การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล การสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทาน การเติบโตสีเขียว และการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคีภายนอก

- **การจัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านอาชีวศึกษาในการฝึกอบรมโดยการใช้การทำงานเป็นฐานระหว่างกระทรวงศึกษาธิการแห่งราชอาณาจักรไทยกับกระทรวงแรงงานและเศรษฐกิจแห่งสาธารณรัฐออสเตรีย** (มติ 8 พ.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติการลงนามบันทึกความเข้าใจฯ ตามที่ ศธ. เสนอ โดยมีสาระสำคัญในการมุ่งพัฒนารอบความร่วมมือในการฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา โดยการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในโรงเรียน/วิทยาลัย/สถาบันอาชีวศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งเน้นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และตอบสนองความต้องการของภาคเอกชนในด้านแรงงาน รวมถึงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตามความสนใจของทั้งสองฝ่าย

2.3.6 โครงการและมาตรการทางการศึกษา ปี 2565 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติ/เห็นชอบโครงการและมาตรการทางการศึกษาที่สำคัญเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีโครงการและมาตรการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

- **โครงการอาชีวะ ฝีมือชน พัฒนากำลังคนชายแดนใต้** (มติ 8 มี.ค. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการการดำเนินโครงการอาชีวะ ฝีมือชน พัฒนากำลังคนชายแดนใต้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2568 โดยโครงการอาชีวะฯ มีลักษณะเป็นการจัดตั้งโรงเรียนประจำในสถานศึกษาสังกัด สอศ. ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย) สำหรับนักเรียน/นักศึกษาในระดับ ปวช. และ ปวส. ที่ยากจน ถูกทอดทิ้งไม่มีผู้อุปการะ และได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะการจัดตั้งโรงเรียนประจำที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์การเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น อันเป็นการสร้างโอกาสให้เยาวชนไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้วิชาชีพอย่างมีคุณภาพ และตลอดชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนได้มีโอกาสสร้างทักษะในการประกอบอาชีพที่มั่นคง

- **โครงการอาชีวะสร้างโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชน เพื่อผลิตกำลังคนของประเทศ (อาชีวะอยู่ประจำเรียนฟรี มีอาชีพ)** (มติ 7 มี.ย. 65) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบโครงการฯ ตามที่ ศธ. เพื่อช่วยเหลือ

เยาวชนในกลุ่มที่ตกหล่นจากระบบการศึกษาและกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา มีฐานะยากจน ตลอดจนอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในลักษณะโรงเรียนอยู่ประจำที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ พร้อมทั้งมีอุปกรณ์การเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และจะมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม ลดความเสี่ยงในการถูกชักจูงไปในทางที่ไม่สมควร โดยโครงการฯ วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย และส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ศักยภาพกำลังคน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนสายอาชีพที่มีฐานะยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา หรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้มีทักษะวิชาชีพ สามารถทำงานประกอบอาชีพได้ และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ 2) เพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียน สร้างทางเลือก สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความสนใจในการเรียนต่อสายอาชีพให้เข้าสู่การศึกษาระดับ อาชีวศึกษา และเมื่อนักเรียนจบการศึกษาแล้วจะได้รับวุฒิการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และสามารถสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพได้ 3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนที่ ตกหล่นจากระบบการศึกษา กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาสายอาชีพที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดย**สถานศึกษาในสังกัด สอศ. ทั่วประเทศ** โดยในระยะที่ 1 จำนวนเป็น 1. วิทยาลัยเทคนิค 2 แห่ง 2. วิทยาลัยการอาชีพ 39 แห่ง 3. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 47 แห่ง รวม 88 แห่ง โดยมีแผนการรับนักศึกษา รุ่นที่ 1 (ปีการศึกษา 1/2565) จำนวน 5,280 คน (สถานศึกษา 88 แห่ง แห่งละ 60 คน)

● **มาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา** (มติ 6 ก.ย. 65) คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่ สำนักงาน ป.ย.ป. เสนอมาตรการฯ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนเสนอ และ มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยพบว่า ปีการศึกษา 2564 มีนักเรียน ยากจนและยากจนพิเศษประมาณ 1.8 ล้านคน (ตั้งแต่ระดับชั้นก่อนประถมศึกษา - ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายหรือเทียบเท่า) ซึ่งนักเรียนในกลุ่มดังกล่าวเพียงแค่อ้อยละ 20 ที่มีคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียน และ ร้อยละ 61 ที่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ยังคงมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่มีความ พร้อมด้านฐานะทางการเงินที่ขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับใช้เพื่อการเรียนและมีอัตราการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตที่บ้านต่ำมาก และได้สรุปมาตรการที่ต้องดำเนินการประกอบด้วย 1) **มาตรการทางกฎหมาย** ควรเพิ่มบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... (อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา) เพื่อกำหนดให้การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทย และ 2) **มาตรการช่วยเหลือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา** แบ่งเป็น 2.1) มาตรการสนับสนุน อินเทอร์เน็ต: คาดว่าจะใช้งบประมาณทั้งหมดประมาณ 126 ล้านบาทต่อเดือนหรือ 1,512 ล้านบาทต่อปี ซึ่งในระยะเร่งด่วน ควรให้สำนักงาน กสทช. พิจารณาการต่ออายุมาตรการสนับสนุนอินเทอร์เน็ตให้กับนักเรียน ออกไปอีกเป็นเวลา 1 ปี และให้ สพฐ. พิจารณาขอรับเงินสนับสนุนจาก กสศ. เพื่อสนับสนุนนักเรียนยากจน และยากจนพิเศษที่ต้องการได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และในระยะต่อไปให้พิจารณาแนวทางการขอรับ การสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กองทุน USO) มาดำเนินการ 2.2) **มาตรการสนับสนุนคอมพิวเตอร์ ขนาดพกพาเพื่อการศึกษา**: คาดว่าใช้งบประมาณทั้งหมดประมาณ 8,000 - 10,000 ล้านบาท สำหรับ นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.1 - ม.6) และเทียบเท่า ที่มีฐานะยากจน และยากจนพิเศษ ตามหลักเกณฑ์ของ กสศ. ประมาณ 1.6 ล้านคน (5,000 บาทต่อเครื่อง) โดยในระยะเร่งด่วน ควรสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ขนาดพกพาเพื่อใช้ในการเรียน ออนไลน์สำหรับเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ เพื่อให้เด็กนักเรียนที่ขาดแคลนสามารถมีอุปกรณ์ในการ เรียนออนไลน์ได้มากขึ้น โดยอาจมอบหมายให้ ศธ. หรือร่วมกับกระทรวงการคลัง (กค.) เพื่อพิจารณานโยบาย ทางภาษีและมาตรการอื่น ๆ ในการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนการเรียนรู้เทคโนโลยี

ในทุกมิติ เช่นการลดหย่อนภาษีอุปกรณ์บริจาคมที่มีความครอบคลุมมากขึ้น และให้สภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทยดำเนินการรวบรวมความเห็นและข้อเสนอแนะมาตรการที่มุ่งใจของภาคเอกชน และนำเสนอรัฐบาลเพื่อประกอบการพิจารณาในการออกมาตรการเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามา มีส่วนร่วม ขณะที่ **มาตรการเพิ่มเติมสำหรับครู:** ให้ ศธ. พิจารณาดำเนินการสนับสนุนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ขนาดพกพาเพื่อการศึกษาให้กับครูผู้สอนควบคู่ไปกับการสนับสนุนเด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจนและยากจนพิเศษ เนื่องจากในปัจจุบันครูผู้สอนมีภาระที่ต้องแบกรับจากการสอนในรูปแบบออนไลน์ทั้งค่าใช้จ่ายในด้านอุปกรณ์การสอน และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของทางราชการ ทำให้การเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนอาจไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในต่างจังหวัดหรือโรงเรียนในชนบทที่มีความขาดแคลนทั้งบุคลากร งบประมาณ และการเข้าถึงทางเทคโนโลยี

● **มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตงบประมาณ งบเงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (11 ต.ค. 65)** คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบมาตรการป้องกันฯ ตามที่ ป.ป.ช. เสนอ โดยมีประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1: ระบบการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน/นักศึกษา ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างฐานข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหน่วยรับงบประมาณเงินอุดหนุนนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการด้วย และควรกำหนดให้ใช้เลข 13 หลักในการลงทะเบียนซึ่งผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้เพียงระบบเดียว/สถานศึกษาเดียวเท่านั้น เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนของจำนวนผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษา ประเด็นที่ 2: ระบบการจัดสรรและเบิกจ่ายงบประมาณกรณีการจ่ายงบเงินอุดหนุนของสถานศึกษาในพื้นที่ที่มีความทุรกันดารหรือไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีการเบิกเงินผ่านบัญชี กระทรวงการคลังจะกำหนดแนวทางในการจ่ายเงินอุดหนุนผ่านบัญชีให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้การจ่ายเงินมีความสะดวกและสามารถตรวจสอบได้ ประเด็นที่ 3: ระบบการควบคุมตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ควรเผยแพร่แสดงฐานะการเงินหรือรายงานทางการเงินที่เกิดขึ้นจากการรับและการใช้จ่ายของสถานศึกษาผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลทันสมัย ตรวจสอบได้และสะท้อนรายละเอียดการรับและการใช้จ่ายของสถานศึกษาอย่างแท้จริง และควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการสุ่มตรวจสถานศึกษาในสังกัดเป็นระยะด้วยมาตรการเชิงป้องกันปราบปรามจัดทำรายงานผลการดำเนินการสุ่มตรวจเป็นระยะด้วยมาตรการเชิงป้องกันปราบปราม และจัดทำรายงานผลการดำเนินการเผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นประจำทุกปี

ปี 2565 เป็นอีกหนึ่งปีที่การศึกษาไทยมีความก้าวหน้าให้เห็นได้อย่างเด่นชัดในหลายด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญและใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบายและยุทธศาสตร์ ปี 2565 เป็นรอยต่อที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงสิ้นสุดระยะ 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งเป็นปีสิ้นสุดของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ซึ่งจากการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินการหลายเรื่องยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อีกทั้งในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีปัจจัยใหม่เข้ามาท้าทายการจัดการศึกษาของทุกประเทศในโลก ซึ่งคือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันเป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่งสำหรับการจัดการศึกษา ใน ปี 2565 และปีต่อไป นอกจากนี้แล้ว ปี 2565 ยังเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการบูรณาการการพัฒนาการศึกษาเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นอกจากนี้ จุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดทำแผนด้านการศึกษาของประเทศ คือ มีการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นบุคลากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยในยุคปัจจุบัน อาทิ

- แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2580
- แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565 – 2570
- กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570
- แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564 – 2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 – 2570
- แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570

แผนเหล่านี้ถือเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงความจริงจังในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษา เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงของประเทศ ให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ และตามทันแนวโน้มการพัฒนาในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาแล้ว จะพบว่าการวางแผนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาประเทศและการพัฒนากำลังแรงงานได้เป็นอย่างดี

ประเด็นสุดท้ายของความก้าวหน้าด้านนโยบายและแผนการศึกษา คือ การให้ความสำคัญกับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เด็กเกิดน้อยลง กำลังแรงงานมีสัดส่วนที่น้อยลง และเกือบทุกประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ทำให้มีการจัดทำแผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว (พ.ศ. 2565 – 2580) และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) เพื่อเตรียมตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้น

ประเด็นที่ 2 กลไกในการกำกับติดตามการพัฒนากิจการการศึกษาของประเทศ การวิเคราะห์หมติ คณะรัฐมนตรีด้านการศึกษาทำให้มองเห็นภาพรวมในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูปประเทศ ซึ่งถือเป็นกลไกในการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลและข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและเฉพาะหน้าในทุกเรื่อง สำหรับด้านการศึกษา นั้น พบว่าการดำเนินการมีความก้าวหน้าในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยมีกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ทั้งนี้ การจัดการศึกษาหลังแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาสิ้นสุดลงนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำประเด็นการปฏิรูปที่ยังดำเนินงานไม่แล้วเสร็จมาดำเนินการต่อตามภารกิจที่เกี่ยวข้องหรือจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการดำเนินการต่อ จึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละหน่วยงาน

นอกจากนี้ ยังประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปี 2565 คือ 1) ความปลอดภัยในสถานศึกษา ความรุนแรงทางสังคม และยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งเกิดความถี่ขึ้นในปี 2565 เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและเฝ้าระวัง ยกกระดับมาตรการในการดูแลและป้องกันให้เข้มข้นขึ้น 2) ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้

ของผู้เรียนอันสืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์โควิด 19 ที่เด็กและเยาวชนหยุดเรียนเป็นเวลานาน ผนวกกับความถดถอยทางเศรษฐกิจทำให้เกิดเป็นปัญหาวิกฤตซ้อนวิกฤต ทำให้เด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ มีช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าเด็กทั่วไป และ 3) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของเยาวชนรุ่นใหม่ ทั้งในเรื่องความต้องการทางการศึกษา การใช้ชีวิต และการลงทุน ซึ่งในประเด็นหลังนี้ มีประเด็นที่น่าเป็นกังวลที่คนรุ่นใหม่นิยมลงทุนในสินทรัพย์ Cryptocurrency เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงเหล่านี้ เป็นประเด็นทางนโยบายที่ต้องจับตามองและกำหนดมาตรการในการรับมืออย่างรอบคอบ

ประเด็นที่ 3 งบประมาณด้านการศึกษา ถือเป็นประเด็นที่เด่นที่สุดของความก้าวหน้าทางการศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากมีการปรับอัตราค่าใช้จ่ายและเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนในหลายรายการ ประกอบด้วย

- การปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่เพิ่มอัตราการจ่ายเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เป็นเงินสมทบเงินเดือนครูในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา อันทำให้ผู้พิการมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
- การปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียนและเพิ่มศักยภาพสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 รายการ ประกอบด้วย ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
- การปรับเพิ่มค่าอาหารกลางวันของนักเรียนสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็กถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่ามากขึ้นซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของเด็กไทย
- ปรับเพิ่มราคากลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นม โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน ทำให้เด็กนักเรียนได้รับนมที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

การปรับเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ได้กล่าวมาถือเป็นความสำเร็จในเชิงนโยบายทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง และยังทำให้เด็กและเยาวชนได้รับบริการทางการศึกษาที่ดีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาใหม่ขึ้นมาในระบบการศึกษา คือ กองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศไทยมีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 กฎหมายทางการศึกษา ในปี 2565 ประเทศไทยยังไม่มีมีความก้าวหน้าเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษามากนัก โดยกฎหมายที่สำคัญที่สุดที่เป็นแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีความสำคัญมากต่อการศึกษาไทย เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดหลักการ เป้าหมาย แนวทาง และรูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างและการบริหารจัดการของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าในการตรากฎหมายทางการศึกษาใน ปี 2565 คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. .... ซึ่งผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อยู่ในระหว่าง

การประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อบังคับใช้ต่อไป โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ จะทำให้คนไทยทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น อย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต ในหลากหลายรูปแบบ โดยเปลี่ยนสำนักงาน กศน. มาเป็น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ได้มีการอนุมัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 11 จังหวัด นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 5 บทบาทผู้นำทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก ปี 2565 ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมในระดับนานาชาติ และเป็นเจ้าภาพในการประชุมระดับภูมิภาคและระดับโลกหลายรายการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำในการนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในระดับนานาชาติ รวมทั้งแสดงบทบาทในฐานะสมาชิกที่ดีในประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการดำเนินการตามแผนการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบรรณไว้ในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก ความร่วมมือทางการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวได้นำมาสู่ทิศทาง และแนวนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยที่ต้องดำเนินงาน โดยในปี 2565 มีการประชุมสำคัญที่นำมาซึ่งเอกสารทางการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

- **การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (การศึกษา 2030) ครั้งที่ 2 (Second Asia-Pacific Regional Education Minister's Conference on SDG4 - Education 2030 : APREMC - II)** ซึ่งผลการประชุมได้จัดทำถ้อยแถลงกรุงเทพฯ 2565 หรือ Bangkok Statement 2022 ที่มุ่งสู่การฟื้นฟูการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน และการพลิกโฉมการศึกษาภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก

- **การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 41** โดยในการประชุมคณะกรรมการด้านการศึกษา ได้มีการเปิดตัวกรอบการทำงานการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของยูเนสโกสำหรับปี ค.ศ. 2030 หรือ Education for Sustainable Development towards achieving the Sustainable Development Goals (ESD for 2030) ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ตระหนักถึงบทบาทของการศึกษาในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างพลังคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จำเป็นและแนวคิดสำหรับแก้ไขปัญหาในระดับโลกได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

- **การประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 12** โดยผลการประชุมได้มีการจัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของระบบการศึกษาในอาเซียน (Declaration on the Digital Transformation of Education Systems in ASEAN) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมทางการศึกษาในทุกกระดับ โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสให้กับประชากรชายขอบ และเด็กและเยาวชนตกหล่นผ่านการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและทางไกล โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีผู้ดูแลให้การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยอมรับความแตกต่างของการศึกษาที่เปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบดิจิทัลในประเทศสมาชิกอาเซียน และการจัดการกับความท้าทายในด้านความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

- **การประชุมระดับผู้นำว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES)** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 77 โดยมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้นำแต่ละประเทศต่อประเด็นการศึกษาทั่วโลก ที่อยู่ในสภาวะวิกฤตและการพัฒนาการศึกษาเพื่อบรรลุสันติภาพ ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีถ้อยแถลงว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES) ซึ่งมีประเด็น

สำคัญ เช่น ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาเน้นพัฒนา 3 ด้านหลัก (ผู้เรียนรู้ ผู้สอน และระบบการศึกษา) ผ่านการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีนวัตกรรม มุ่งมั่นสร้างหลักประกันการกลับเข้าสู่การเรียนรู้ กำหนดมาตรการเพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพระบบการศึกษา และส่งเสริมความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการศึกษาตอบสนองความต้องการของนักลงทุนต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า ปี 2565 เป็นอีกปีหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาในระดับนานาชาติเกิดขึ้นอย่างมาก มีเอกสารที่สำคัญทางการศึกษาเกิดขึ้นหลายฉบับ ที่จะกลายมาเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการรองรับการทำงานภายใต้แนวโน้มการจัดการศึกษาเหล่านี้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม

บทที่ 3

ชีพจรการศึกษาไทย

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนากระบวนการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยมีคุณภาพ และได้รับการยอมรับจากทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งเป็นการต่อยอดรายงานสภาวะการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานในระดับสากล โดยเพิ่มการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยจากภาคส่วนต่าง ๆ และการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษากับองค์การระหว่างประเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา อาทิ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย เพื่อให้การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยมีมุมมองที่ครบถ้วนทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังได้พัฒนากระบวนการในการดำเนินการให้ที่เป็นที่ยอมรับและได้มาตรฐานสากล โดยได้เลือกใช้กระบวนการ Joint Sector Review (JSR) ที่พัฒนาโดย Global Partnership for Education เป็นแนวทางในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 โดย JSR เป็นกระบวนการที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยมีภาครัฐเป็นผู้นำในการดำเนินการ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสะท้อนสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ และกรอบแนวคิดทางนโยบายที่กำหนดไว้ร่วมกัน จนนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพัฒนากระบวนการ JSR มาสู่การจัดทำการสำรวจสภาวะการศึกษาไทยในรูปแบบการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย (Education Pulse Survey)

3.1 แนวทางการจัดทำแบบสำรวจชีพจรการศึกษาไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการ JSR มาสู่การจัดทำการสำรวจสภาวะการศึกษาไทยในรูปแบบการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย (Education Pulse Survey) ซึ่งหลักการของ Pulse Survey คือ การวัดข้อมูลผู้รับบริการอย่างต่อเนื่องและมีการรายงานตัวชี้วัดแบบเป็นปัจจุบันทันที (real time) เพื่อให้สามารถติดตามและทราบปัญหาของการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดเพื่อสามารถตัดสินใจในสิ่งที่ต้องดำเนินการจากข้อมูลที่ปรากฏ อีกทั้งช่วยเพิ่มมุมมองที่ลุ่มลึกขึ้น บ่งชี้และตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่ท้าทายเพื่อนำสู่การแก้ปัญหาได้รวดเร็วขึ้น และสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งประเภทของ Pulse Survey สามารถดำเนินการได้อย่างผสมผสาน ดังนี้

1. ติดตามประเด็นสำคัญเพื่อได้ข้อมูลย้อนกลับและข้อมูลประเด็นใหม่ที่อาจเกิดขึ้น
2. วัดระดับความสำเร็จหรือสิ่งที่พัฒนาได้ดีขึ้น
3. วิเคราะห์เหตุปัจจัยความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้น
4. สำรวจประเด็นที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย
5. วัดความคิดเห็นเพื่อรับฟังเกี่ยวกับสิ่งที่ดำเนินการอยู่ต่อเนื่อง

ระยะห่างของช่วงเวลาในการทำ Pulse Survey ควรอยู่ประมาณ 6 เดือน หรืออาจทำทุกสามเดือนในกรณีที่ต้องการติดตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโดยควรเลือกช่วงเวลาในการสำรวจที่อยู่ในจุดสูงสุดของการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

ทั้งนี้ การสำรวจชี้พจนการศึกษา (Pulse Survey) หมายถึง การสำรวจประเด็นความสนใจของประชาชนที่มีต่อสภาวะการศึกษาไทยปี 2565 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ครู นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ในระดับโรงเรียนและเขตพื้นที่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการสำรวจในรูปแบบ Online จำนวน 3 รอบ มีกำหนดเวลาช่วงเดือนมิถุนายน กันยายน 2565 และ กุมภาพันธ์ 2566 เพื่อติดตามประเมินสภาวะการศึกษาไทยอย่างต่อเนื่องเสมือน “การตรวจวัดชี้พจนสุขภาพการศึกษาไทยสู่การกำหนดเข็มทิศพัฒนาการศึกษาของประเทศ”

- การสำรวจรอบที่ 1 เดือนมิถุนายน 2565 มีผู้ตอบแบบสำรวจรวม 1,885 คน
- การสำรวจรอบที่ 1 เดือนกันยายน 2565 มีผู้ตอบแบบสำรวจรวม 3,402 คน
- การสำรวจรอบที่ 1 เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2566 มีผู้ตอบแบบสำรวจรวม 1,576 คน

การสำรวจสภาวะการศึกษาไทยในรูปแบบการสำรวจชี้พจนการศึกษาไทยเริ่มต้นจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ภูมิทัศน์การศึกษาไทยเสี่ยงสะท้อนจากหุ่นส่วนทางการศึกษาเพื่อจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2565 โดยมีกลุ่มย่อยในการระดมความคิดเห็นทั้งสิ้น จำนวน 21 กลุ่มย่อย ทั้งในรูปแบบ Online และ Onsite กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดจำนวน 7 กลุ่ม ประกอบด้วย เด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยากร ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้นประมาณ 300 คน โดยเลือกแบบเจาะจงและยินยอมเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยผลจากการประชุม สามารถสรุปเป็นแผนภูมิข้างปลาได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 แผนภูมิข้างปลาสรุปผลการระดมความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดโดยนำประเด็นย่อยในก้างปลาที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาจัดหมวดหมู่และสร้างเป็นประเด็นหลัก (Theme) เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยพบว่าสถานการณ์โควิด 19 เป็นปัจจัยหลักหรือปัจจัยเร่งให้เกิดประเด็นบ่งชี้สำคัญของสภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 และนำไปสู่ประเด็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไขมากที่สุดคือ **“การฟื้นฟูการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพโอกาสการศึกษา”** ซึ่งผลการวิเคราะห์เชิงลึกจากการสนทนากลุ่มสามารถนำเสนอรายละเอียดกรอบประเด็นหลักที่เป็นข้อค้นพบ ได้ดังนี้

1. ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 6 ประเด็นได้แก่

- 1.1 การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน
- 1.2 การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล
- 1.3 ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 1.4 ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาพ
- 1.5 การหลุดออกจากระบบการศึกษา
- 1.6 การฟื้นฟูการเรียนรู้

2. ความท้าทายหรือปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 2.1 ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ
- 2.2 การใช้ Big Data เพื่อบริหารจัดการศึกษา
- 2.3 การคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.4 การคัดเลือก การพัฒนา และการกำหนดภาระงานครู
- 2.5 ความทันสมัย ยืดหยุ่นและตอบสนองของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ
- 2.6 ระบบประเมินที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ทุกระดับและทั้งระบบ
- 2.7 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 2.8 คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
- 2.9 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 3.1 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว)
- 3.2 ความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา
- 3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
- 3.4 วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม
- 3.5 ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต
- 3.6 ทักษะการรู้คิดดิจิทัล (Digital Quotient+Digital, Media and Information Literacy)
- 3.7 สิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน
- 3.8 การเชื่อมต่อโลกแห่งการเรียนรู้สู่โลกแห่งการทำงาน (School to Work Transition)
- 3.9 ภาวะความเป็นผู้ปกครอง (Parenting)

3.2 ผลการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย

จากแผนภูมิแก่งปลาดังกล่าวได้นำมาสร้างแบบสำรวจชีพจรการศึกษาไทย กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 อีกจำนวน 1,885 คน (หญิง 1,344 = 71%) เป็นจำนวนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 527 คน และ 26-30 ปี จำนวน 206 คน มากกว่า 31 ปีขึ้นไปจำนวน 1,151 คน คิดเป็นร้อยละ 28, 11 และ 61 ตามลำดับ กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการตอบแบบสำรวจครั้งนี้มีประมาณร้อยละ 48 ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนบุคลากรที่เป็นครูหรือผู้บริหาร ที่ร่วมในการตอบแบบสอบถามนี้ มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษคิดเป็นร้อยละ 26, 46, 18, และ 10 ตามลำดับ

จากนั้นได้มีการสำรวจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 อีกครั้ง อีกจำนวน 3,402 คน (หญิง 2,778 = 81%) เป็นจำนวนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 301 คน และ 26-30 ปี จำนวน 703 คน มากกว่า 31 ปีขึ้นไปจำนวน 2,362 คน คิดเป็นร้อยละ 9, 22 และ 69 ตามลำดับ กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการตอบแบบสำรวจครั้งนี้มีประมาณร้อยละ 47 ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนบุคลากรที่เป็นครูหรือผู้บริหารที่ร่วมในการตอบแบบสอบถามนี้ มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษคิดเป็น ร้อยละ 25, 38, 10, และ 1 ตามลำดับ

สำหรับในรอบที่สามของ ปีการศึกษา 2565 นี้ ได้มีการสำรวจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 อีกครั้ง อีกจำนวน 1,576 คน (หญิง 1,158 = 73%) เป็นจำนวนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 187 คน และ 26-30 ปี จำนวน 188 คน มากกว่า 31 ปีขึ้นไปจำนวน 1,185 คน คิดเป็นร้อยละ 12, 13 และ 75 ตามลำดับ กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการตอบแบบสำรวจครั้งนี้มีประมาณร้อยละ 55 ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนบุคลากรที่เป็นครูหรือผู้บริหาร ที่ร่วมในการตอบแบบสอบถามนี้ มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษคิดเป็นร้อยละ 20, 34, 15, และ 2 ตามลำดับ

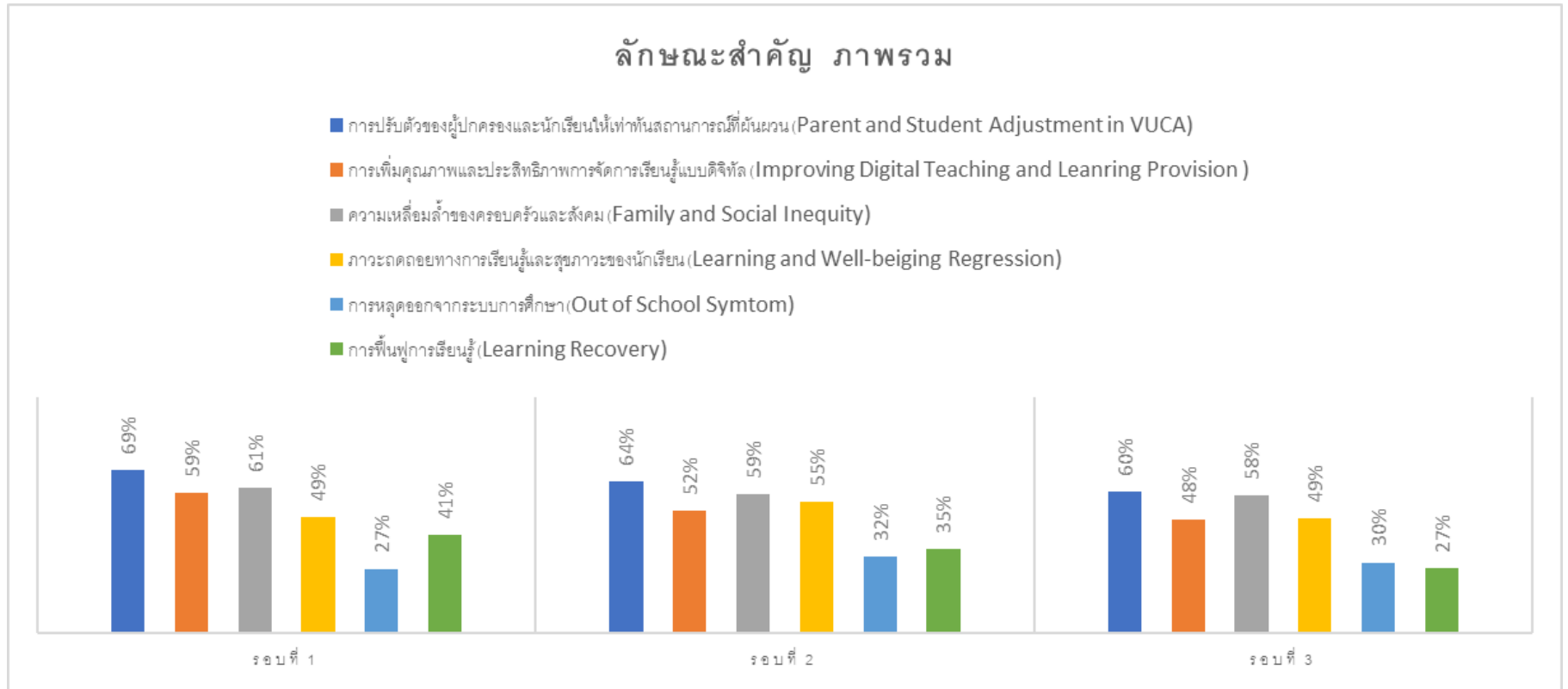
ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์การฟื้นฟูการเรียนรู้ทั้งหมดตามแผนภูมิแก่งปลาที่ได้จากการดำเนินการสังเคราะห์การสนทนากลุ่ม แล้วได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ

1) ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 การวิเคราะห์ในภาพรวม จำแนกตามเพศ จำแนกตามอายุ จำแนกตามสถานผู้ตอบ จำแนกตามพื้นที่ (ภูมิลำเนา) และจำแนกตามภูมิภาค

2) ความท้าทายหรือปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2565 การวิเคราะห์ในภาพรวม จำแนกตามเพศ จำแนกตามอายุ จำแนกตามสถานผู้ตอบ จำแนกตามพื้นที่ (ภูมิลำเนา) และจำแนกตามภูมิภาค

3) ความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2565 การวิเคราะห์ในภาพรวม จำแนกตามเพศ จำแนกตามอายุ จำแนกตามสถานผู้ตอบ จำแนกตามพื้นที่ (ภูมิลำเนา) และจำแนกตามภูมิภาค มีรายละเอียดตามรายการทั้งในภาพรวมและตามรายการจำแนกทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นจะได้นำเสนอต่อไป

แผนภาพที่ 3.2 ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญภาพรวม

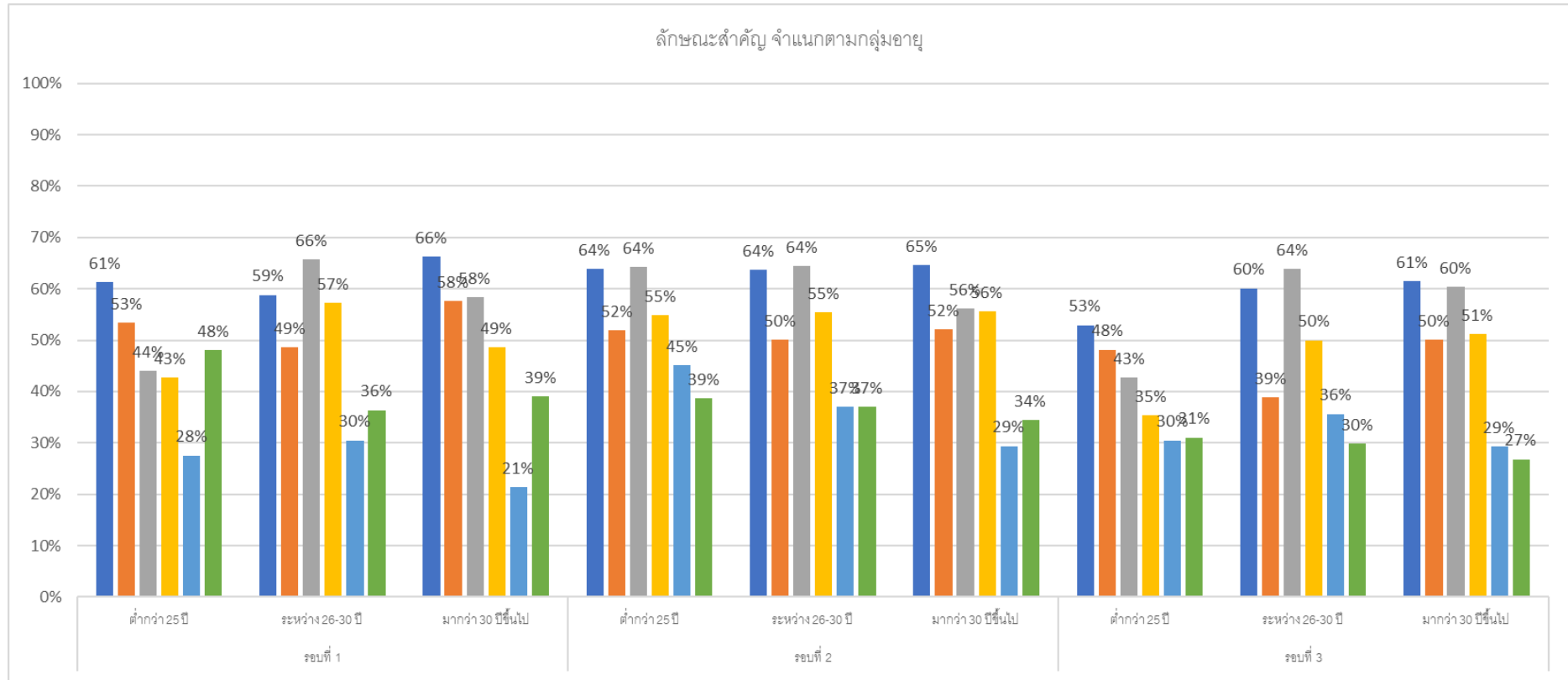
ตารางที่ 3.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญภาพรวม

ลักษณะที่สำคัญ	รอบแรก ม.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน	1	1	1
ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม	2	2	2
การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล	3	4	4
ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน	4	3	3

โดยภาพรวม พบว่า ในรอบแรกนั้นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวนมีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ซึ่งก็ปรากฏเช่นเดียวกันในรอบที่สองและรอบที่สาม อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่า ร้อยละของผู้ให้นำหนักในส่วนนี้ลดลงตามลำดับ 69%, 64% และ 60% ส่วนในรอบที่ 3 ด้านที่มีค่าร้อยละมากที่สุดอันดับแรก มีลำดับเช่นเดียวกับรอบที่ 2 แต่มีค่าร้อยละที่แตกต่างกันไป ยกเว้นในเรื่องภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน มีความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ของทั้งรอบที่สองและรอบที่สาม

จากการพิจารณาค่าร้อยละของด้านที่มีค่าร้อยละมากที่สุดทั้งสี่ด้าน จะพบว่าด้านการปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน, การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล, และความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม มีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลารอบที่ 1, 2 และ 3 อย่างไรก็ตามจะพบว่า ด้านภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน มีค่าที่เพิ่มขึ้นในรอบที่สอง และลดลงมาเท่าเดิมในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละทั้งสามรอบเป็น 49%, 55% และ 49% ตามลำดับ)

แผนภาพที่ 3.3 ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญจำแนกตามอายุ

ตารางที่ 3.2 ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญจำแนกตามอายุ

ลักษณะสำคัญ	รอบแรก ม.ย.			รอบที่สอง พ.ย.			รอบที่สาม ม.ค.		
	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
การปรับตัวของผู้ปกครอง และนักเรียนให้เท่าทัน สถานการณ์ที่ผันผวน	1	2	1	1	1	1	1	2	1
การเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพการจัดการ เรียนรู้แบบดิจิทัล	2	4	2	4	1	4	2	4	4
ความเหลื่อมล้ำของ ครอบครัวและสังคม	4	1	2	1	4	2	3	1	2
ภาวะถดถอยทางการ เรียนรู้และสุขภาวะของ นักเรียน	5	3	4	3	3	2	4	3	3
การฟื้นฟูการเรียนรู้	3	5	5	5	5	5	5	5	5

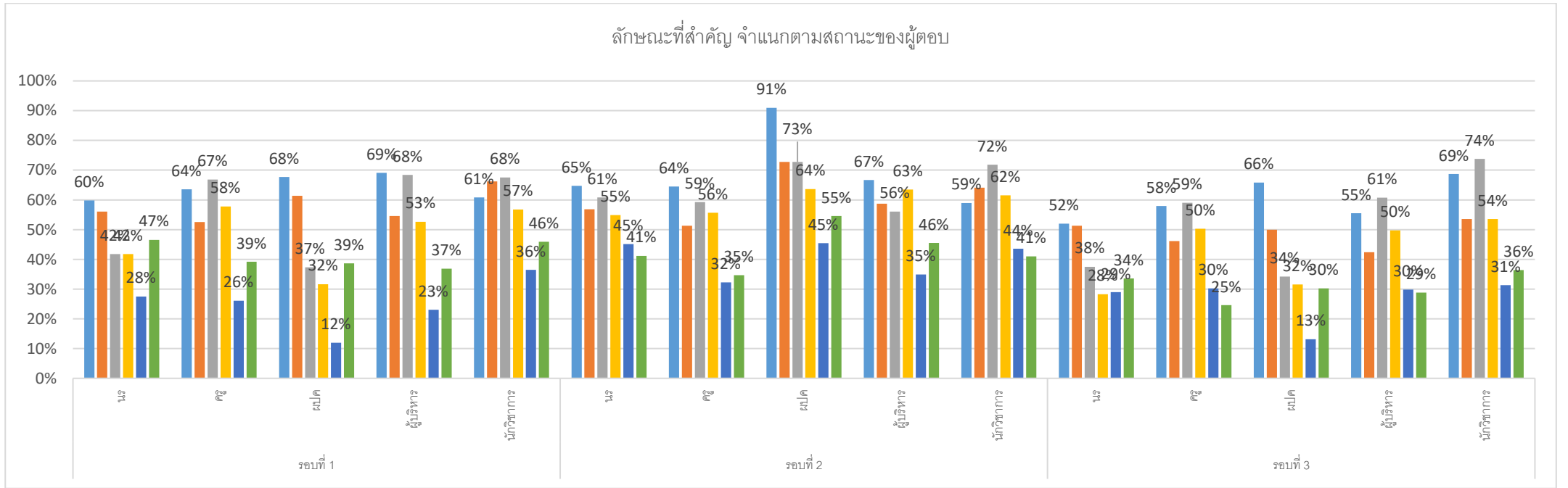
สำหรับผู้ตอบจำแนกตามอายุในทุกกรอบ ร้อยละที่มากที่สุดลำดับที่ 1-4 จะเป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม และภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียนในทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นกลุ่มต่ำกว่า 25 ปี ในรอบที่ 1 ที่มีลำดับที่ 3 คือ การฟื้นฟูการเรียนรู้ และมีลำดับที่ 4 คือ ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม โดยในทั้งสามรอบ กลุ่มอายุทั้งหมด ส่วนใหญ่มีลำดับที่ 1 เป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน ลำดับที่ 2 และ 3 เป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลและหรือความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม ส่วนลำดับที่ 4 เป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน

จากการสังเกตพบว่า ในทุกกลุ่มอายุ ค่าร้อยละจะเพิ่มขึ้นและหรือลดลงแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่ค่าร้อยละในแต่ละรอบจะมีลักษณะเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 ตัวอย่างเช่น ลำดับที่ 1 ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน (ค่าร้อยละในสามรอบเป็น 61%, 64% และ 53% ตามลำดับ) กลุ่มอายุ 26-30 ปี เป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน (ค่าร้อยละ 59%, 64% และ 60% ตามลำดับ) หรือในรอบที่ 1 มีค่าสูง และมีแนวโน้มลดลงในรอบที่ 2 เช่น กลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี การปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทัน

สถานการณ์ที่ผันผวน (ค่าร้อยละในสามรอบเป็น 66%, 64% และ 60% ตามลำดับ) สำหรับลำดับที่ 2 ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคมของทุกกลุ่มอายุ ค่อนข้างมีความหลากหลาย กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี มองว่ามีร้อยละความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคมในรอบแรกน้อย และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 44%, 64% และ 63% ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มอายุ 26-30 ปีมีค่าร้อยละในระดับที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละในสามรอบเป็น 66%, 64% และ 64% ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี มีค่าร้อยละลดลงในรอบที่ 2 และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 58%, 56% และ 60% ตามลำดับ) ลำดับที่ 3 ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้กลุ่มอายุ 26-30 ปีมีค่าร้อยละในระดับที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละในสามรอบเป็น 66%, 64% และ 64% ตามลำดับ) และสุขภาวะของนักเรียน ส่วนใหญ่ค่าร้อยละในแต่ละรอบจะมีลักษณะเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 เช่น ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี (ค่าร้อยละเป็น 43%, 55%, และ 35%) และกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี (ค่าร้อยละเป็น 49%, 56, และ 51%) ส่วนกลุ่มอายุ 26-30 ปีมีค่าร้อยละในระดับที่ใกล้เคียงกัน (ค่าร้อยละในสามรอบเป็น 57%, 55% และ 50% ตามลำดับ) ซึ่งมีลักษณะที่จะลดลงจากรอบที่ 1-3

แผนภาพที่ 3.4 ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญจำแนกตามสถานะผู้ตอบ

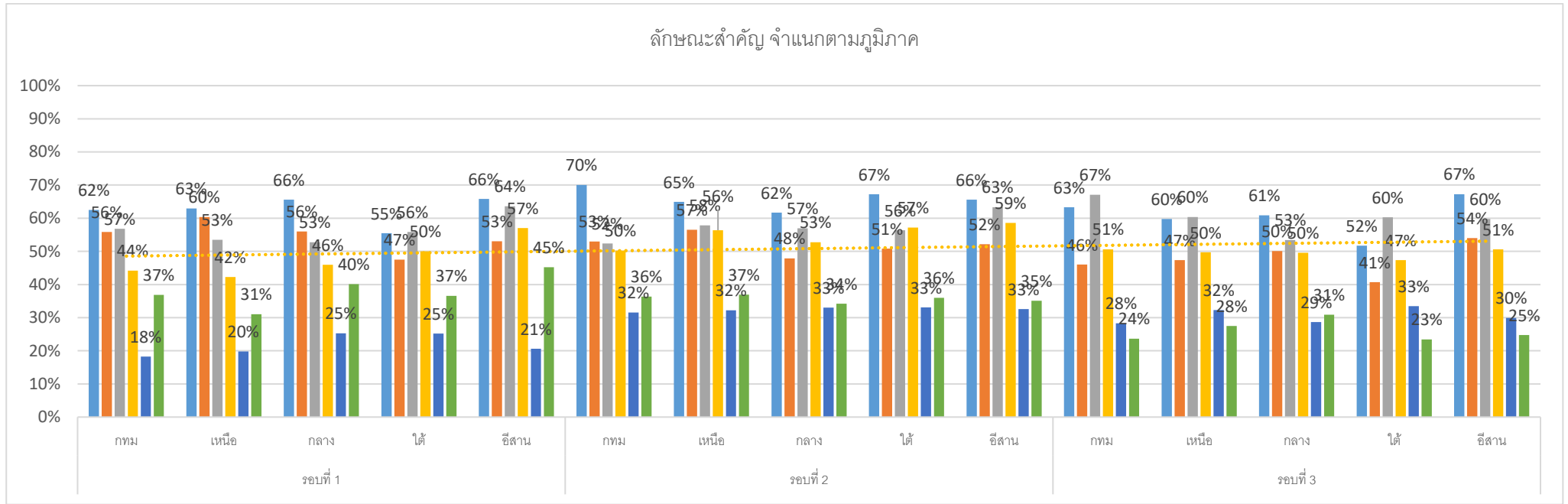
ตารางที่ 3.3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญจำแนกตามสถานะผู้ตอบ

ลักษณะที่สำคัญ	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ
การปรับตัวของผู้ปกครอง และนักเรียนให้เท่าทัน สถานการณ์ที่ผันผวน	1	2	1	1	3	1	1	1	1	4	1	2	1	2	2
การเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพการจัดการ เรียนรู้แบบดิจิทัล	2	4	2	3	2	3	4	2	3	2	2	4	2	4	3
ความเหลื่อมล้ำของ ครอบครัวและสังคม	4	1	4	2	1	2	2	2	4	1	3	1	3	1	1
ภาวะถดถอยทางการ เรียนรู้และสุขภาวะของ นักเรียน	4	3	3	4	4	4	3	4	2	3		3	4	3	3
การฟื้นฟูการเรียนรู้	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-

ในทั้งสามรอบ จำแนกตามสถานะผู้ตอบ พบว่า กลุ่มผู้ตอบส่วนใหญ่ให้น้ำหนักลำดับแรก ได้แก่ การปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน และความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม รองลงไปเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล และภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และสภาวะของนักเรียน ส่วนเรื่องกลุ่มนักเรียน ให้ความสำคัญลำดับแตกต่างจากกลุ่มอื่น คือมีลำดับสำคัญลำดับที่ 3 และ 4 เป็นการฟื้นฟูการเรียนรู้

จากการพิจารณาคำร้อยละของด้านที่มีคำร้อยละมากที่สุดทั้งสี่ด้าน สังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้เพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 เช่น ลำดับที่ 1 การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวนของกลุ่มนักเรียน ในสามรอบมีค่าเป็น 60%, 65% และ 52% ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มครู (คำร้อยละ 64%, 64% และ 58%) และผู้ปกครอง (คำร้อยละ 68%, 91% และ 66%) ส่วนผู้บริหารจะให้ความสำคัญที่ต่างไปคือ คำร้อยละมีสูงในรอบที่ 1 และลดลงในรอบที่ 2 และ 3 (คำร้อยละเป็น 69%, 67% และ 55%) ส่วนกลุ่มนักวิชาการ คำร้อยละลดลงในรอบที่ 2 แต่เพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (คำร้อยละ 61%, 59% และ 69%) สำหรับความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 สำหรับกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครอง (คำร้อยละกลุ่มนักเรียนเป็น 42%, 61% และ 38% คำร้อยละกลุ่มผู้ปกครองเป็น 37%, 73% และ 34%) มีแนวโน้มลดลงและคงที่ในรอบที่ 2-3 สำหรับครู (คำร้อยละมีค่าเป็น 67%, 59% และ 59%) มีแนวโน้มลดลงและเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2-3 สำหรับผู้บริหาร (คำร้อยละมีค่าเป็น 68%, 56% และ 61%) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2-3 สำหรับกลุ่มนักวิชาการ (คำร้อยละมีค่าเป็น 68%, 72% และ 74%) สำหรับการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงที่ 2 และลดลงในช่วงที่ 3 ในทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มครูและกลุ่มนักวิชาการที่มีแนวโน้มคำร้อยละสูงในรอบที่ 1 และค่อยลดลงในรอบที่ 2 และ 3 (โดยกลุ่มครูมีคำร้อยละมีค่าเป็น 53%, 51% และ 46% กลุ่มนักวิชาการมีคำร้อยละมีค่าเป็น 66%, 64% และ 54% ส่วนภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสภาวะของนักเรียน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 สำหรับทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มครูที่คำร้อยละมีค่าสูงในรอบที่ 1 และค่อยลดลงในรอบที่ 2 และ 3 (คำร้อยละมีค่าเป็น 58%, 56% และ 50%)

แผนภาพที่ 3.5 ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญจำแนกตามภูมิภาค

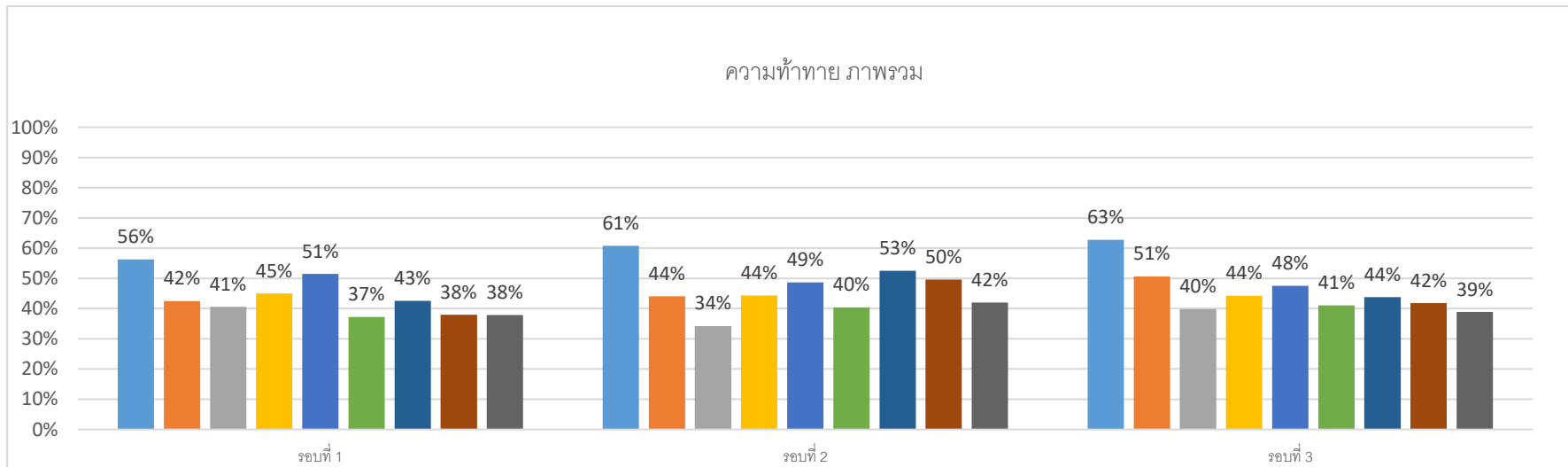
ตารางที่ 3.4 ผลการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญจำแนกตามภูมิภาค

ลักษณะที่สำคัญ	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน
การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้ เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการ จัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล	2	3	3	2	2	3	2	2	3	2	1	1	2	1	2
ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม	3	2	2	3	3	2	3	4	4	4	4	4	4	4	3
ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะ ของนักเรียน	4	4	4	4	4	4	4	3	2	3	3	2	4	3	4

ผลการวิเคราะห์จากทุกรอบ ร้อยละที่มากที่สุดลำดับที่ 1-4 จะเป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน, การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล, ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม, และภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน โดยในรอบที่หนึ่ง สำหรับภาคกรุงเทพ ภาคใต้ ภาคอีสาน ร้อยละที่มากที่สุดลำดับที่ 1-4 จะเป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล และภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน ส่วนรอบที่ 2 และ 3 ภูมิภาคทั้ง 3 มีการเปลี่ยนลำดับที่ 3 และ 4 ในรอบที่ 2 ส่วนรอบที่ 3 มีการเปลี่ยนลำดับในทั้ง 3 ภูมิภาค ที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากคือภาคกลาง และภาคใต้ ที่ลำดับที่ 1 เปลี่ยนเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล และมีเพียงภาคอีสานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงลำดับ ส่วนภาคเหนือและภาคกลาง ลำดับในรอบแรกสลับจากภูมิภาคอื่นในลำดับที่ 2 และ 3 และเมื่อพิจารณาในรอบที่ 2 และ 3 พบว่าลำดับที่ 1 ยังคงเป็นการปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน และที่น่าสังเกตคือ ในภาคใต้รอบที่ 2 และภาคเหนือ ลำดับที่ 2 ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน ซึ่งเป็นลำดับ 4 ในภูมิภาคอื่น กลับมาเป็นลำดับ 2 ในสองภูมิภาคนี้

จากการสังเกตพบว่า ในทั้ง 5 ภูมิภาค มีความหลากหลายในด้านการเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่ค่าร้อยละจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 ตัวอย่างเช่น ในกรุงเทพ ภาคเหนือ ภาคใต้ ลำดับที่ 1 ร้อยละที่มากที่สุดเป็นการปรับตัวของผู้ปกครองนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ที่ผันผวน (กรุงเทพค่าร้อยละในสามรอบเป็น 62%, 70% และ 63% ตามลำดับ) หรือมีการลดลงในรอบที่ 2 และ 3 ตามลำดับ (ภาคกลางค่าร้อยละในสามรอบเป็น 66%, 62% และ 61% ตามลำดับ) หรือมีการคงที่ในรอบ ที่ 1-2 และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 ตามลำดับ (ภาคอีสานค่าร้อยละในสามรอบเป็น 66%, 66% และ 67% ตามลำดับ)

แผนภาพที่ 3.6 ผลการวิเคราะห์ความท้าทายภาพรวม

ตารางที่ 3.5 ผลการวิเคราะห์ความท้าทายภาพรวม

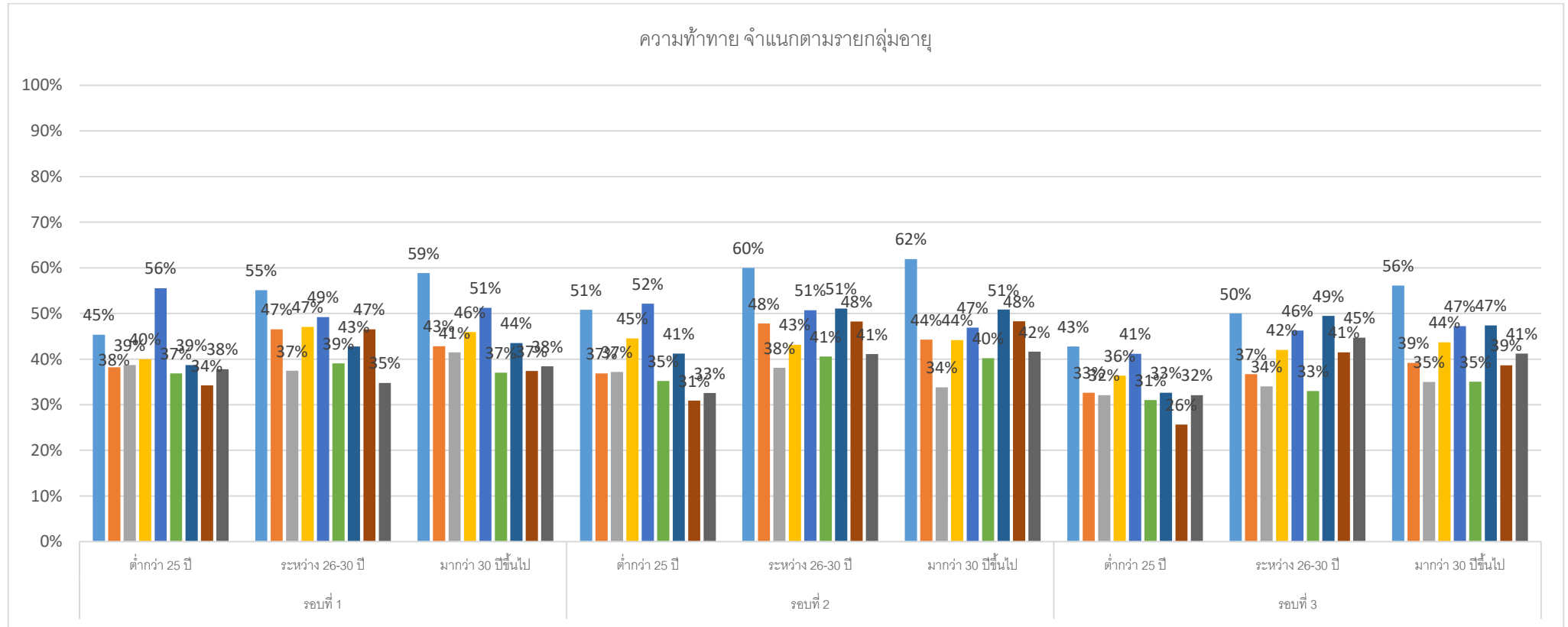
ความท้าทาย	รอบแรก มิ.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน	1	1	1
การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน	4	3	2
การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน	3	3	4
ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา	2	2	3

โดยภาพรวม พบว่า ด้านความท้าทาย ในรอบแรก ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึง และการปฏิบัติงาน มีความสำคัญเป็นลำดับสูงสุด ซึ่งก็ปรากฏเช่นเดียวกันในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้เพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 ตามลำดับ 56%, 61% และ 63% ในรอบที่ 2 และ 3 มีลำดับที่ใกล้เคียงกัน ลำดับที่ 2 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา ลำดับ 3 เป็นการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน โดยมีค่าร้อยละที่แตกต่างกันไป ส่วนรอบที่ 3 ลำดับที่ 2 เป็นการ ใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน ลำดับที่ 3 เป็นความทันสมัยของ หลักสูตรการศึกษา

จากการพิจารณาค่าร้อยละของด้านที่มีค่าร้อยละมากที่สุดทั้งสี่ด้าน จะพบว่าด้าน ความสอดคล้องของ เป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงานการปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันสถานการณ์ ที่ผันผวน, การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน, และความ เหลื่อมล้ำของครอบครัวและสังคม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงเวลารอบที่ 2 และ 3 (ค่าร้อยละทั้งสามรอบเป็น 56%, 61% และ 63% ตามลำดับ และ 42%, 44% และ 51% ตามลำดับ) ลำดับที่ 2 ความทันสมัยของ หลักสูตรการศึกษามีแนวโน้มลดลงในช่วงเวลารอบที่ 2 และ 3 (ค่าร้อยละทั้งสามรอบเป็น 51%, 49% และ 48% ตามลำดับ) ส่วนการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนมีค่าร้อยละที่ใกล้เคียงกันในสามรอบที่ 3 (ค่าร้อยละทั้ง สามรอบเป็น 45%, 44% และ 44% ตามลำดับ)

แผนภาพที่ 3.7 ผลการวิเคราะห์ ความท้าทายจำแนกตามอายุ

ด้านความท้าทายสำหรับกลุ่มผู้ตอบที่มีอายุต่างกัน 3 กลุ่ม พบว่า สามลำดับที่มีความสำคัญสูงสุดเป็นความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน, ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคล และคุณลักษณะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในรอบแรก ความสอดคล้องของเป้าหมายกับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน มีความสำคัญเป็นลำดับสูงสุด ซึ่งก็ปรากฏเช่นเดียวกันในรอบที่สองและรอบที่สามสำหรับกลุ่มผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 25-30 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี ในขณะที่กลุ่มต่ำกว่า 25 ปี ให้ลำดับที่ 1 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา และลำดับที่ 2 เป็นความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ได้เลือกลำดับ 1 เป็นความสอดคล้องของเป้าหมายกับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน ในรอบที่ 2 และ 3 ส่วนผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 25-30 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี มีลำดับ 2 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นส่วนใหญ่ และลำดับ 3 ส่วนใหญ่ เป็นการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนสำหรับทุกกลุ่มอายุ ในรอบที่ 1 และยังคงมีอยู่ในกลุ่มอายุ ต่ำกว่า 25 ปี ทั้งในรอบที่ 1 และ 2 ส่วนกลุ่มอายุอื่นมีน้ำหนักมากเป็นลำดับ 3 เป็นคุณลักษณะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

จากตารางสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้ ในทั้ง 3 กลุ่มอายุ จะเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 เช่น ลำดับ 1 ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา กลุ่มต่ำกว่า 25 ปี (ค่าร้อยละใน 3 รอบ เป็น 45%, 51% และ 43% ตามลำดับ) กลุ่มอายุระหว่าง 25-30 ปี (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 55%, 60% และ 50% ตามลำดับ) กลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี (ค่าร้อยละใน 3 รอบ เป็น 59%, 62% และ 56% ตามลำดับ) ลำดับที่ 2 ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา มีความแตกต่างกันในกลุ่มย่อย กลุ่มต่ำกว่า 25 ปี มีค่าร้อยละลดลงในรอบที่ 2 และ 3 (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 56%, 52% และ 41% ตามลำดับ) กลุ่มอายุระหว่าง 25-30 ปี มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละทั้ง 3 รอบเป็น 48%, 51% และ 46% ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี มีค่าร้อยละใน 3 รอบที่มีแนวโน้มลดลงและคงที่ในรอบที่ 2 และ 3 (ค่าร้อยละเป็น 51%, 47% และ 47% ตามลำดับ) ลำดับที่ 3 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคล ในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 ในทั้ง 3 กลุ่มอายุ

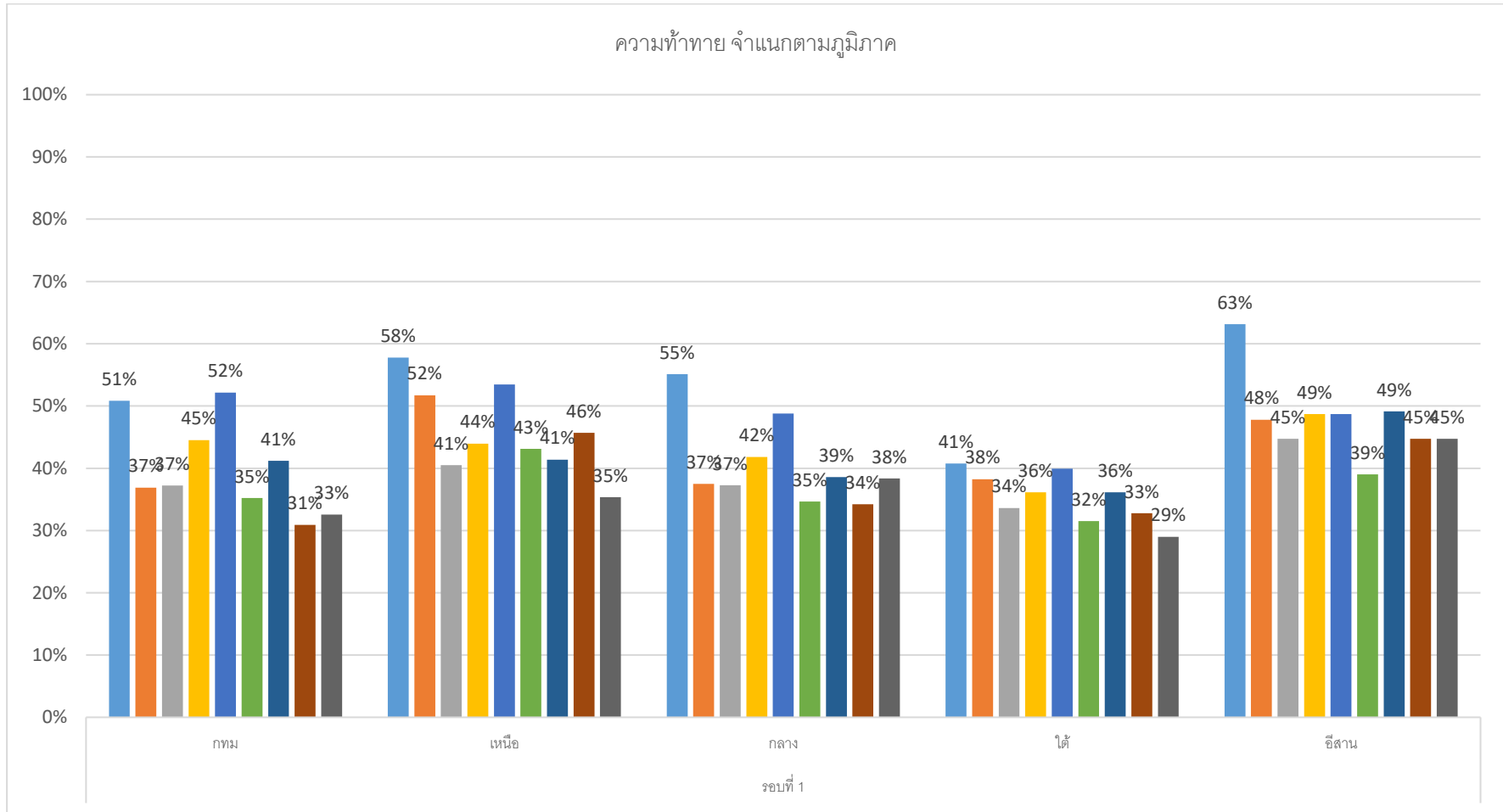
ตารางที่ 3.7 ผลการวิเคราะห์ ความท้าทายจำแนกตามสถานภาพผู้ตอบ

ความท้าทาย	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ
ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบาย ไปจนถึงและการปฏิบัติงาน	2	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	3
การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อ บริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน	4	-	-	3	2	3	-	-	2	2	-	-	-	-	1
การคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (เทา ตัด)	-	4	4	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-
การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน	3	3	3	2	-	4	-	3	3	-	3	4	3	1	3
ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา	1	2	1	3	4	1	3	1	3	2	2	3	1	4	2
ระบบประเมินการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และน่าเชื่อถือ	-	-	-	-	3	-	-	4	-	-	4	-	4	-	-
การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียน เป็นรายบุคคล	-	-	-	3	-	-	2	2	-	4	-	2	-	3	-

ด้านความท้าทายสำหรับกลุ่มผู้ตอบที่มีสถานะของผู้ตอบ 5 กลุ่ม พบว่า สามลำดับที่มีความสำคัญสูงสุดเป็น ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน, ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา, การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคล และคุณลักษณะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในรอบแรก ความสอดคล้องของเป้าหมายกับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน มีความสำคัญเป็นลำดับสูงสุดในลำดับ 1-3 สำหรับกลุ่มครู กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มนักวิชาการ ในรอบที่ 1, 2 และ/หรือ รอบที่ 3 รองลงไปคือ ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา และการคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน ส่วนกลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้ปกครอง ลำดับที่ 1 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา ทั้งในรอบที่ 1, 2 และ/หรือ รอบที่ 3 สำหรับกลุ่มนักวิชาการแม้ในรอบแรกจะให้ความสำคัญกับ ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน แต่ในรอบที่ 3 ก็ให้ให้ความสำคัญกับการใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน

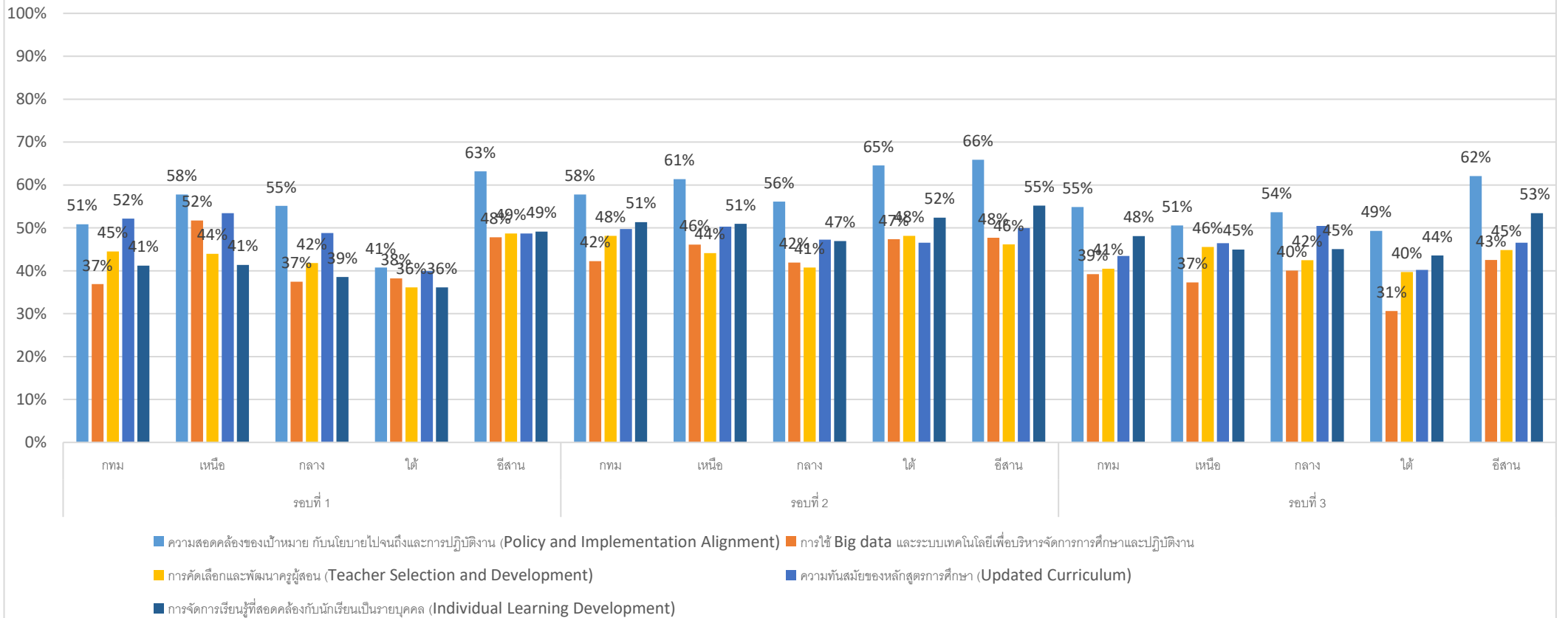
จากตารางสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในส่วนนี้ ในทั้ง 5 กลุ่ม จะมีค่าร้อยละความสำคัญในลักษณะ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 มีบ้างที่มีแนวโน้มลดลงจากรอบที่ 2 และ 3 ตามลำดับ เช่น ลำดับ 1 เป็นความสอดคล้องของเป้าหมายกับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน ในกลุ่มผู้บริหาร (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 44%, 53% และ 45% ตามลำดับ) ในกลุ่มครู (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 58%, 61% และ 55% ตามลำดับ) กลุ่มนักวิชาการ (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 58%, 61% และ 55% ตามลำดับ) สำหรับกลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ปกครอง ลำดับ 1 เป็นความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา (ค่าร้อยละใน 3 รอบเป็น 70%, 74% และ 54% ตามลำดับ และ 51%, 91% และ 54% ตามลำดับ)

แผนภาพที่ 3.9 ผลการวิเคราะห์ ความท้าทายจำแนกตามภูมิภาค

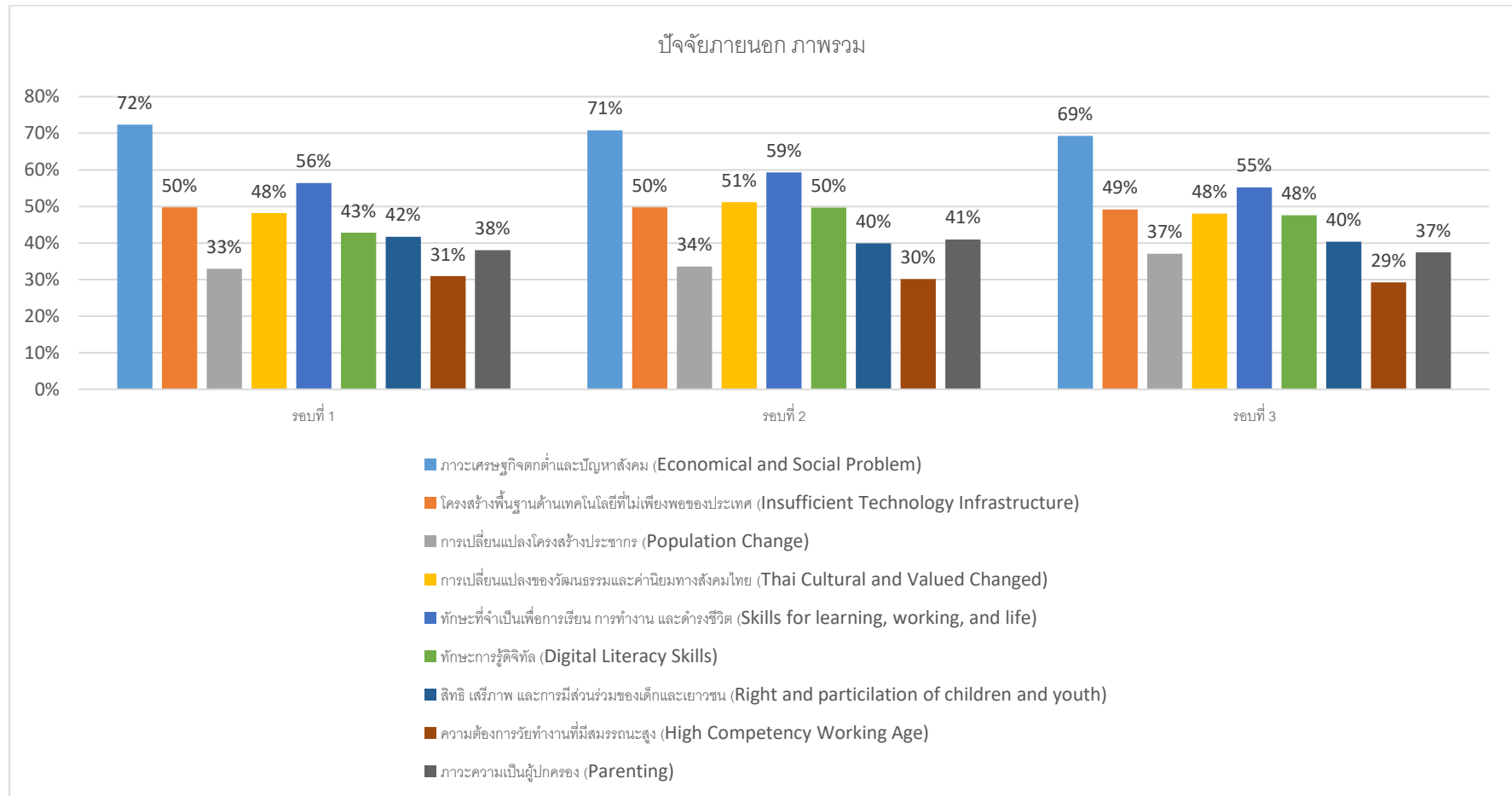
ความท้าทาย จำแนกตามภูมิภาค

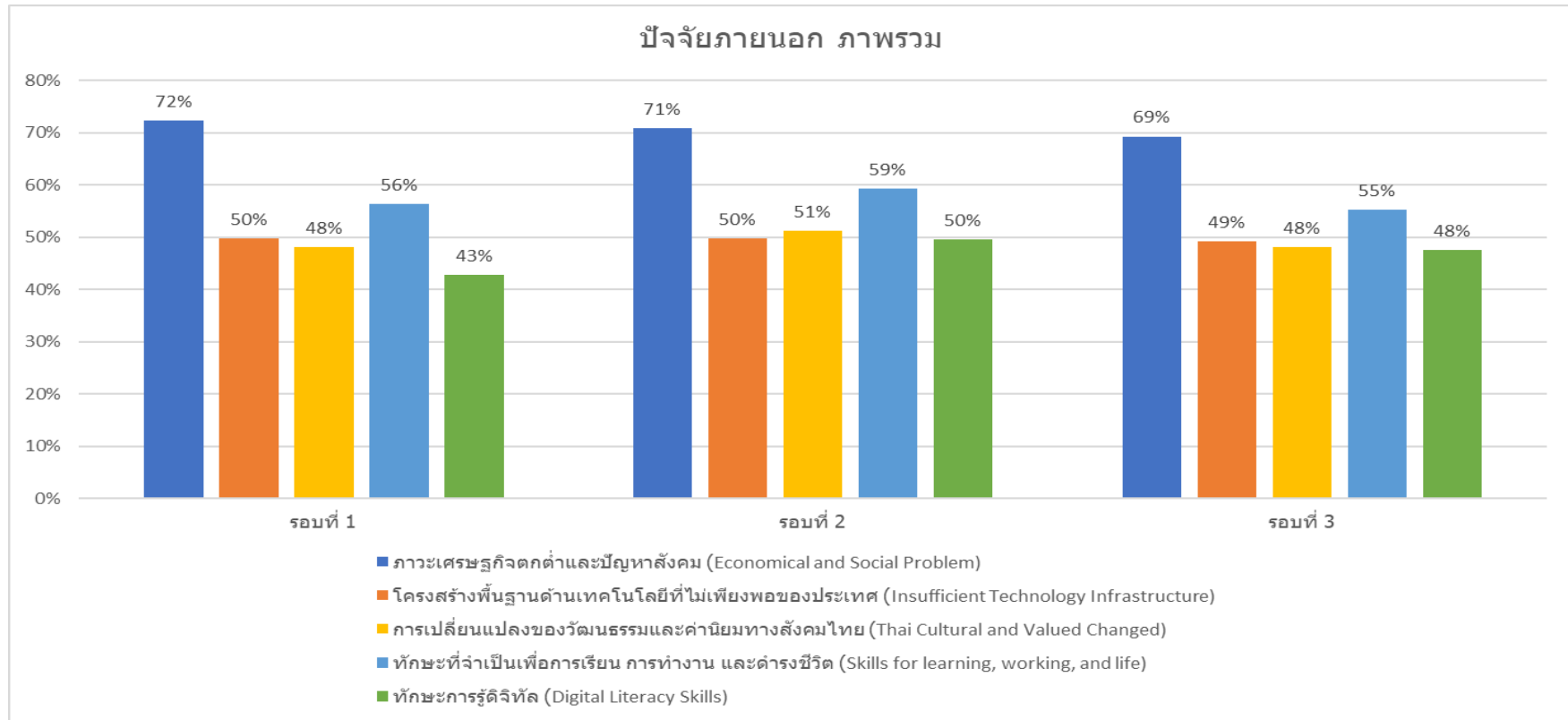

ตารางที่ 3.8 ผลการวิเคราะห์ ความท้าทายจำแนกตามภูมิภาค

ความท้าทาย	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน
ความสอดคล้องของเป้าหมาย กับนโยบายไปจนถึงและการปฏิบัติงาน	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการการศึกษาและปฏิบัติงาน	4	2	-	2	-	-	4	4	4	4	4	-	-	-	-
การคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอน			3		3	4	-	-	3	-	-	3	4	4	4
ความทันสมัยของหลักสูตรการศึกษา	1	3	2	2	3	3	2	2	-	3	3	2	2	2	3
การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคล	3	4	4		2	2	2	2	2	2	2	4	3	2	2

แผนภาพที่ 3.10 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกโดยภาพรวม

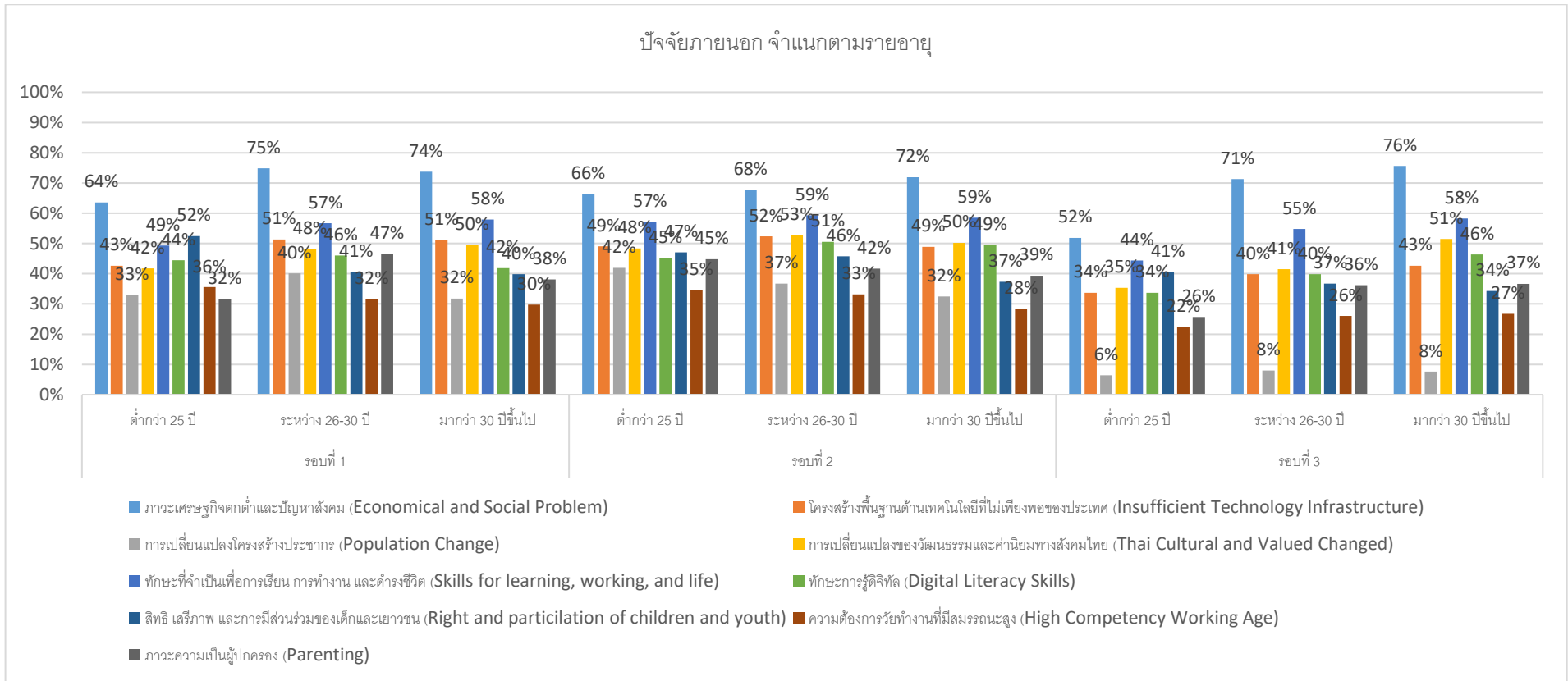
ตารางที่ 3.9 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกโดยภาพรวม

ปัจจัยภายนอก	รอบแรก ม.ย.	รอบที่สอง พ.ย.	รอบที่สาม ม.ค.
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม	1	1	1
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ	3	4	3
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย	4	3	4
ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต	2	2	2
ทักษะการรู้ดิจิทัล	-	4	4

ปัจจัยภายนอก ในทั้งสามรอบ มีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม ความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ลำดับ 2 เป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต ลำดับที่ 3 และ 4 มีการเปลี่ยนแปลงในรอบที่ 2 และ 3 แต่ยังคงเป็นด้าน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย, และทักษะการรู้ดิจิทัล

เมื่อพิจารณาคำร้อยละ พบว่า การเปลี่ยนแปลงคำร้อยละของแต่ละลำดับมีความแตกต่างกันไป ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ร้อยละของผู้ให้น้ำหนักลดลงในรอบที่ 2 และ 3 ตามลำดับ (คำร้อยละเป็น 72%, 71% และ 69%) ลำดับที่ 2 ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต และลำดับที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และ ลดลงในรอบที่ 3 (คำร้อยละเป็น 56%, 59% และ 55% และ 48%, 51% และ 48% ตามลำดับ) ส่วนลำดับที่ 3 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ มีร้อยละของผู้ให้น้ำหนักในคงที่ในรอบที่ 1-2 และลดลงในรอบที่ 3 ตามลำดับ (50%, 50% และ 49% ตามลำดับ)

แผนภาพที่ 3.11 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกจำแนกตามอายุ

ตารางที่ 3.10 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกจำแนกตามอายุ

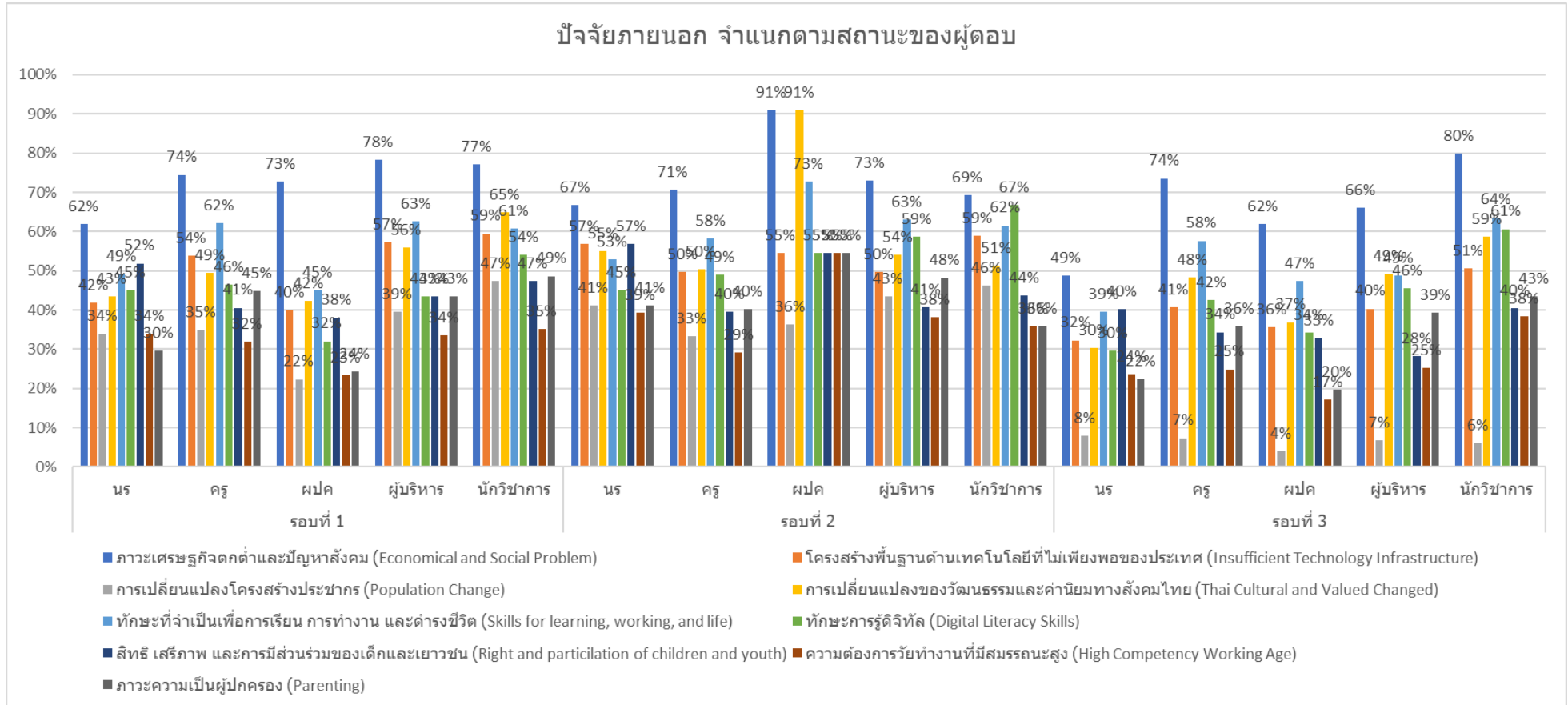
ปัจจัยภายนอก	รอบแรก ม.ย.			รอบที่สองพ.ย.			รอบที่สามม.ค.		
	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี	ต่ำกว่า 25 ปี	ระหว่าง 25-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม	1	1	1	1	1	1	1	1	1
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ ของประเทศ	-	3	3	3	4	4	-	4	-
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทาง สังคมไทย	-	4	4	4	3	3	4	3	3
ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และ ดำรงชีวิต	3	2	2	2	2	2	2	2	2
ทักษะการรู้ดิจิทัล	4	-	-	-	-	4	-	4	4
สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชน	2	-	-	-	-	-	3	-	-

ปัจจัยภายนอกจำแนกตามอายุ 3 กลุ่มอายุ ในทั้งสามรอบ ยังคงมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ลำดับ 2 เป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิตทั้ง 3 กลุ่ม อายุ ยกเว้นกลุ่มมากกว่า 30 ปี ในรอบแรก ที่ลำดับที่ 3 สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน มีความสำคัญเป็นลำดับ 2 ส่วนลำดับที่ 3 และ 4 มีการเปลี่ยนแปลงในรอบที่ 2 และ 3 แต่ยังคงเป็นด้าน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ, การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย, และทักษะการรู้ดิจิทัล

เมื่อพิจารณาค่าร้อยละ พบว่า การเปลี่ยนแปลงค่าร้อยละของแต่ละลำดับมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุดสำหรับทุกกลุ่ม แต่แนวโน้มร้อยละของผู้ให้น้ำหนักความสำคัญมีความแตกต่างกันในทั้ง 3 รอบ กลุ่มต่ำกว่า 25 ปี แนวโน้มร้อยละ เพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 64%, 66% และ 52%) ในขณะที่กลุ่มอายุระหว่าง 26-30 ปี มีค่าร้อยละสูงในรอบแรก ลดลงและเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 75%, 68% และ 71%) กลุ่มอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป แนวโน้มร้อยละลดลงในรอบที่ 2 และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 74%, 72% และ 76%) ส่วนลำดับที่ 2, 3 และลำดับที่ 4 แนวโน้มเพิ่มขึ้น และหรือคงตัวในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 สำหรับทุกกลุ่มอายุ

แผนภาพที่ 3.12 การวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอกจำแนกตามสถานะผู้ตอบ

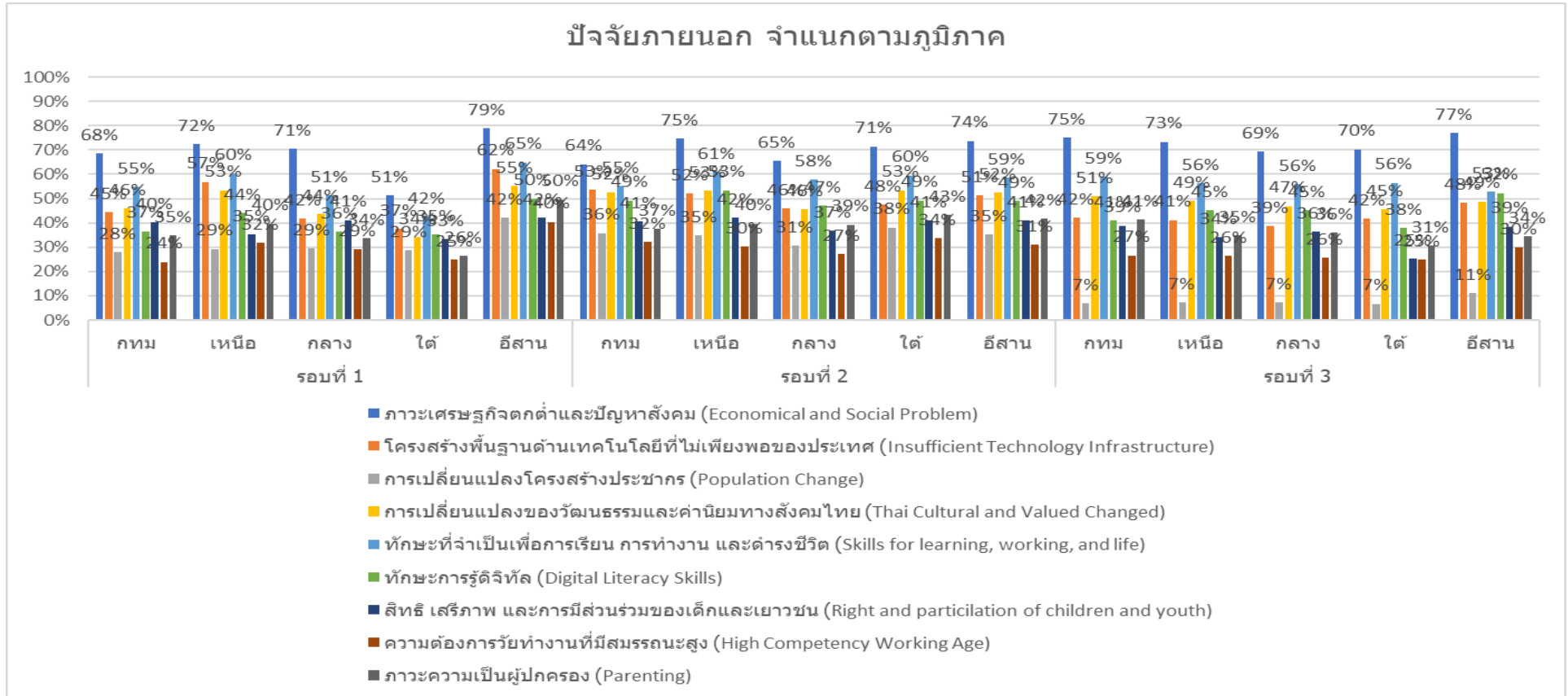
ตารางที่ 3.11 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอกจำแนกตามสถานผู้ตอบ

ปัจจัยภายนอก	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ	นร	ครู	ผปค	ผู้บริหาร	นักวิชาการ
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ	-	3	4	3	4	2	3	4	-	4	4	-	4	-	-
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย	4	4	3	4	2	3	3	1	4	-		3	3	2	4
ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต	3	2	2	2	3	2	2	3	2	3	3	2	2	3	2
ทักษะการรู้ดิจิทัล	-	-	-	-	-	-	-	4	3	2	-	4	-	4	3
สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-

ปัจจัยภายนอกจำแนกตามสถานผู้ตอบ 5 กลุ่ม ในทั้งสามรอบ ยังคงมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม ความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุด ลำดับ 2 เป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิตทั้ง 3 กลุ่ม อายุ ยกเว้นกลุ่มมากกว่า 30 ปี ในรอบแรก ที่ลำดับที่ 3 สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน มีความสำคัญเป็นลำดับ 2 ส่วนลำดับที่ 3 และ 4 มีการเปลี่ยนแปลงในรอบที่ 2 และ 3 แต่ยังคงเป็นด้าน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ, การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย, และทักษะการรู้ดิจิทัล

เมื่อพิจารณาค่าร้อยละ พบว่า การเปลี่ยนแปลงค่าร้อยละของแต่ละลำดับมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม มีความสำคัญ เป็นลำดับสูงสุดสำหรับทุกกลุ่ม แต่แนวโน้มร้อยละของผู้ให้น้ำหนักความสำคัญมีความแตกต่างกันในทั้ง 3 รอบ กลุ่มต่ำกว่า 25 ปี แนวโน้มร้อยละเพิ่มขึ้นในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 64%, 66% และ 52%) ในขณะที่กลุ่มอายุระหว่าง 26-30 ปี มีค่าร้อยละสูงในรอบแรก ลดลงและเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 75%, 68% และ 71%) กลุ่มอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป แนวโน้มร้อยละลดลงในรอบที่ 2 และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 (ค่าร้อยละเป็น 74%, 72% และ 76%) ส่วนลำดับที่ 2, 3 และลำดับที่ 4 แนวโน้มเพิ่มขึ้น และหรือคงตัวในรอบที่ 2 และลดลงในรอบที่ 3 สำหรับทุกกลุ่มอายุ

แผนภาพที่ 3.13 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 3.12 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จำแนกตามภูมิภาค

ปัจจัยภายนอก	รอบแรก ม.ย.					รอบที่สอง พ.ย.					รอบที่สาม ม.ค.				
	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน	กทม	เหนือ	กลาง	ใต้	อีสาน
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ	4	3	4	3	3	3	-	-	-	-	4	-	-	3	-
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย	3	4	3		4	4	3		3	3	3	3	3	2	4
ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ทักษะการรู้ดิจิทัล	-	-	-	4	-	-	3	3	4	-	-	4	4	-	3

ปัจจัยภายนอกจำแนกตามภูมิภาคของทั้ง 5 กลุ่ม ในทั้งสามรอบ พบว่ามีลำดับที่ 1 และ 2 เหมือนกัน ในทุกรอบ แต่ลำดับที่ 3-4 มีความแตกต่างกัน ในทุกรอบ ลำดับที่ 1-2 ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ, ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิต ส่วนลำดับ 3 ในรอบแรก ส่วนใหญ่ในกลุ่มเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอของประเทศ ลำดับ 4 ของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย ส่วนรอบที่สอง ลำดับที่ 3 ของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย ส่วนรอบที่ 3 ลำดับที่ 3 ของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมไทย ส่วนลำดับที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นทักษะการเรียนรู้ดิจิทัล

เมื่อพิจารณาคำร้อยละ พบว่า การเปลี่ยนแปลงคำร้อยละของแต่ละลำดับมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคของกลุ่มผู้ตอบ และมีความแตกต่างหลากหลายในแต่ละลำดับ ตัวอย่างเช่น ลำดับที่ 1 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและปัญหาสังคม เมื่อพิจารณาทั้ง 5 กลุ่ม สามารถแบ่งแนวโน้มออกเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มตอบลดลงในรอบที่สองและเพิ่มขึ้นรอบที่ 3 เช่น ในกลุ่มกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และอีสาน (กลุ่มกรุงเทพ คำร้อยละเป็น 68%, 64% และ 75% ภาคกลาง คำร้อยละเป็น 71%, 65% และ 69%) กลุ่มอีสาน คำร้อยละเป็น 79%, 74% และ 77%) กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่แนวโน้มตอบเพิ่มขึ้นในรอบที่สองและลดลงในรอบที่ 3 เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ (ภาคเหนือ คำร้อยละเป็น 72%, 75% และ 73% ภาคใต้ คำร้อยละเป็น 51%, 71% และ 70%) ในขณะที่ลำดับที่ 2 ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิตมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก กลุ่มที่แนวโน้มตอบคงตัวในรอบที่หนึ่งและสอง และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 ได้แก่ กรุงเทพ (คำร้อยละเป็น 55%, 55% และ 59%) กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่แนวโน้มตอบเพิ่มขึ้นในรอบที่สองและลดลงในรอบที่ 3 เช่น ภาคกลาง ภาคใต้ (ภาคกลาง คำร้อยละเป็น 51%, 58% และ 56%, ภาคใต้ คำร้อยละเป็น 42%, 60% และ 56%) กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่แนวโน้มตอบลดลงในรอบที่ 2 และเพิ่มขึ้นในรอบที่ 3 เช่น ภาคอีสาน (คำร้อยละเป็น 79%, 74% และ 77%)

3.3 สรุปและอภิปรายผลการสำรวจชี้พจนการศึกษไทย

จากการสำรวจวัดชี้พจนการศึกษไทยจำนวน 3 รอบพบว่าในภาพรวม 1) ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจ คือ การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน 2) ความท้าทายหรือปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจ คือ ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ 3) ความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว)

3.3.1 อภิปรายผลการสำรวจชี้พจนการศึกษไทย

จากผลการวิจัยที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าประเด็นบ่งชี้สภาวะการศึกษไทยที่เด่นชัดที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2565 มีทั้งหมด 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน 2) การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล 3) ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 4) ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และสุขภาพ 5) การหลุดออกจากระบบการศึกษา และ 6) การฟื้นฟูการเรียนรู้ และจากการสำรวจวัดชี้พจนการศึกษไทยจำนวน 3 รอบพบว่าในภาพรวม ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจ คือ การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน ทั้งนี้อาจเนื่องจากในช่วงต้นปี พ.ศ. 2565 เป็นช่วงที่โรงเรียนในหลายพื้นที่ยังจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนยังคงปรับตัวจากผลกระทบของปัจจัยความท้าทาย และอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครองต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน และนักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิและเคารพความแตกต่างทางความคิด ซึ่งทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนยังดำเนินชีวิตอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนมาเป็นระยะเวลาว่าสองปี และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ มีความรู้ใหม่ มีทัศนคติใหม่ และมีการกระทำสิ่งใหม่ ที่แตกต่างไปจากอดีต อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงจากแบบดั้งเดิมไปเป็นแบบดิจิทัล ซึ่งใช้เทคโนโลยีมากขึ้น และหลากหลายวิธีการมากขึ้นจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันของครูและผู้บริหารการศึกษา ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงระดับปฏิบัติการ ทำให้ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการที่ไม่เหมือนกันของนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้ application และการติดตาม วิเคราะห์และวินิจฉัยสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้สารสนเทศต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมในระบบอินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่ช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสนับสนุนการดำเนินงานตามแนวนโยบาย 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) ประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของครอบครัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียนส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้หรือได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเต็มที่เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่นที่มีสภาพครอบครัวและมีสภาพแวดล้อมรอบตัวไม่เหมือนกัน เช่น ครอบครัวมีรายได้น้อย ผู้ปกครองไม่มีงานทำ นักเรียนไม่มีคอมพิวเตอร์และ

อินเทอร์เน็ต ที่พักอาศัยอยู่ห่างไกล โรงเรียนมีอุปกรณ์การเรียนรู้ไม่เพียงพอ สิ่งเหล่านี้ส่งผลทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่ำซึ่งเป็นประเด็นบ่งชี้สำคัญที่สะท้อน**ความเหลื่อมล้ำของครอบครัวที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน** และอาจเป็นความท้าทายในการดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) แนวนโยบาย 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับรายงานของธนาคารโลก (2023) ที่พบว่าในประเทศที่รายได้ต่ำถึงปานกลางความสามารถในการจัดการศึกษาอยู่ภายใต้แรงกดดันมหาศาล ซึ่งความไม่มีประสิทธิภาพของสัญญาณอินเทอร์เน็ตและระบบการจัดการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้ทางไกลขาดประสิทธิภาพ (Cobo, Munoz-Najra, and Ciarrusta, 2021) ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในผลลัพธ์การเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่ด้อยโอกาส (Schady and others, 2023)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่าส่งผลเสียต่อสภาพการเจริญเติบโตทางด้านการคิด สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะคิด และอุปนิสัย และสภาพการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ตลอดจน การดำเนินชีวิตการกิน การทำกิจกรรม การพักผ่อน และการอยู่อาศัยมีคุณภาพลดน้อยลงจากปกติ ตัวอย่าง**ภาวะถดถอย** เช่น นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ มีทักษะการคำนวณต่ำ มีภาวะซึมเศร้า มีความเครียดสะสม มีอารมณ์รุนแรง มีสมาธิสั้น ไม่ได้รับการปลูกฝังให้มี**ทักษะทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น** มีการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง มีแนวโน้มหยุดเรียนชั่วคราว หรือไม่กลับมาเรียนสูงซึ่งจำเป็นต้องมีนโยบาย มาตรการ กระบวนการดำเนินงาน วิธีการ กิจกรรม และทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะบุคคลากร และงบประมาณที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับ**ใช้ฟื้นฟูแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กลับมาเป็นปกติ** เพื่อให้หมุดหมายที่ 12 ตามมิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศที่ประเทศไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2565) ประสบความสำเร็จได้

ในส่วนประเด็นความท้าทายที่เป็นปัญหาในระบบการศึกษาพบทั้งหมด 9 ประเด็นได้แก่ 1) ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ 2) การใช้ Big Data เพื่อบริหารจัดการการศึกษา 3) การคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา 4) การคัดเลือก การพัฒนา และการกำหนดภาระงานครู 5) ความทันสมัย ยืดหยุ่นและตอบสนองของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ 6) ระบบประเมินที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ทุกระดับและทั้งระบบ 7) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล 8) คุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 9) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และจากการสำรวจวัดชี้พจนการศึกษาไทยจำนวน 3 รอบพบว่าในภาพรวมความท้าทายหรือปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ **ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ** ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรคและความสับสนที่ยากและซับซ้อนในการจัดการเรียนรู้ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และการกลับคืนสู่การเรียนรู้ในชั้นเรียนตามปกติในปีการศึกษา 2565 สะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายของการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งการดำเนินงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และแนวปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดความชัดเจนในทุกระดับทำให้การดำเนินงานขาดความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี 2565 ประเด็นการนำสารสนเทศที่ได้จาก Big data และการใช้ระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นอันดับสอง ทั้งนี้เนื่องจาก Big Data เป็นเครื่องมือสำหรับบริหารงานและปฏิบัติงานในทุกกระดับ เช่นการติดตามนักเรียนที่หลุดจากระบบ การสนับสนุนทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพตรงกับกลุ่มเป้าหมายและปัญหาในแต่ละพื้นที่ การติดตามปัญหาหรือภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกันในภาพรวมของประเทศ ซึ่งประเด็นปัญหาที่พบนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนนโยบาย 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแผนนโยบาย 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจ การบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

นอกจากนี้จากการสนทนากลุ่มพบว่าความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงปี 2565 โดยสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อนจะสามารถบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในการบริหารสถานศึกษาในยุคที่เปลี่ยนผ่านเช่นนี้ได้ อีกทั้งปัญหาความรู้ความสามารถของครูพบว่าส่งผลกระทบโดยตรงกับการจัดศึกษาในปี 2565 ด้วยเช่นกัน ทั้งในด้านสมรรถนะของครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล สุขภาวะทางด้านจิตใจของครูที่เผชิญกับความเครียดภาระงานที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ทำให้ขาดความสมดุลในการใช้ชีวิตและการทำงานของครู ซึ่งแม้ว่าประเด็นการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลและคุณภาพครูเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงมาอย่างยาวนานและเป็นประเด็นสำคัญที่พบในรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2564 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) แต่แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อเนื่องในการจัดการศึกษาอย่างเด่นชัดมากขึ้นและยังคงเป็นความท้าทายในการดำเนินงานตามแผนนโยบาย 1.6 ผลิตและพัฒนาครูคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ให้ประสบความสำเร็จได้

อีกทั้งความทันสมัยของหลักสูตร พบว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ด้วยเช่นกันเนื่องจากหลายภาคส่วนสะท้อนปัญหาว่าหลักสูตรยังไม่สอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้เรียนและผู้จ้างงาน โปรแกรมการเรียนรู้ยังขาดความหลากหลายและไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลก รวมทั้งปัญหากระบวนการประเมินที่มีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือและสอดคล้องกันทั้งระบบเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนส่งผลให้มีจำนวนเด็กหลุดออกจากระบบมากขึ้น ซึ่งช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมาเด็กและเยาวชนที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ในรูปแบบอื่นจึงไม่เห็นความสำคัญของการเรียนในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านคุณลักษณะและเจตคติของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมุมมองที่แตกต่างระหว่างช่วงวัยที่เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในปี 2565 ว่าจะทำอย่างไรให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ซึ่งผู้ปกครอง

เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ของบุตรหลานและปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียน **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง**ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมออกแบบการดำเนินงาน และร่วมลงมือปฏิบัติงานต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในปี 2565 ด้วยเช่นกัน

ในส่วนประเด็นความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ประกอบด้วย 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว) 2) ความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา 3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร 4) วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม 5) ทักษะที่จำเป็นเพื่อการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิต 6) ทักษะการรู้คิดดิจิทัล (Digital Quotient+Digital, Media and Information Literacy) 7) สิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน 8) การเชื่อมต่อโลกแห่งการเรียนรู้สู่โลกแห่งการทำงาน (School to Work Transition) 9) ภาวะความเป็นผู้ปกครอง (Parenting) และจากการสำรวจวัดชีพจรการศึกษาไทยจำนวน 3 รอบพบว่าในภาพรวม ความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ **ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว)** ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสรุปผลการสำรวจขององค์การยูนิเซฟ เรื่อง ประเทศไทยกำลังฟื้นตัวจากการระบาดของโควิด-19 อย่างครอบคลุมหรือไม่ โดยพบว่าประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนมากที่สุดในช่วงเดือนกันยายนปี 2565 คือ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น สถานการณ์โควิด-19 และ ความยากจน (UNICEF, 2023) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก รัฐบาลตัดลดการใช้จ่ายงบประมาณ มีประชาชนว่างงานจำนวนมาก ภาคธุรกิจหยุดกิจการชั่วคราวหรือเลิกกิจการ ประชาชนมีรายได้ลดลงและมีค่าครองชีพสูง ส่งผลให้ผู้ปกครองสูญเสียอาชีพและรายได้ในขณะที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ของบุตรหลาน รัฐบาลขาดความพร้อมหรือขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในระบบโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงการมีคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่ได้รับสนับสนุนโดยภาครัฐเพื่อนำไปใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน นอกจากนี้ประเทศไทยมีแนวโน้มเผชิญกับ **ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม**ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยปัจจุบันมีจำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลง ในขณะที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น มีนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาลดลง และประเทศชาติมีแนวโน้มขาดบุคลากรภายในประเทศที่มีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะเป็นกำลังสำคัญสำหรับขับเคลื่อนประเทศ ค่านิยม วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป สังคมมีความหลากหลายทางความคิดและค่านิยมมากขึ้นโดยเฉพาะระหว่างช่วงวัยซึ่งกลายเป็นความขัดแย้งและเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาที่จะต้องเตรียมความพร้อม**ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ เจตคติ และทักษะความสามารถทักษะที่จำเป็น**เพื่อการเรียน การทำงาน และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความฉลาดรู้ทางการเงิน (financial literacy) ความไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งมีสมรรถนะและความฉลาดรู้ดิจิทัล (digital literacy) ความฉลาดรู้ทางเทคโนโลยี (ICT literacy) ซึ่งปัจจุบันเด็กและเยาวชนอาจมีทักษะทางเทคโนโลยีแต่อาจยังขาดความฉลาดรู้ในการนำไปใช้อย่างเหมาะสมในชีวิตและการทำงาน นอกจากนี้เด็กและเยาวชนมีความต้องการแสดงออกในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น (Buasuwan, 2022) และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะสูง และมีอุปนิสัยที่ดีในการทำงาน ในขณะที่ผู้ปกครองอาจยังขาด**ภาวะความเป็นผู้ปกครอง**ที่จะมีส่วนช่วยดูแลบุตรหลาน

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จึงเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นความท้าทายและส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ซึ่งแม้ว่าหลายประเด็นเป็นสิ่งที่ปรากฏมาอย่างต่อเนื่องแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในช่วงปี 2565 ทำให้ประเด็นปัญหาและความท้าทายเหล่านี้เด่นชัดมากขึ้นและมีแง่มุมรายละเอียดที่เพิ่มขึ้นจากเดิม

3.3.2 สรุปผลการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย

นอกจากนี้ จากการสำรวจชีพจรการศึกษาไทยจำนวน 3 รอบพบว่าในภาพรวม 1) ประเด็นสำคัญที่บ่งชี้สภาวะการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ การปรับตัวของผู้ปกครองและนักเรียนให้เท่าทันต่อสภาวะความผันผวน 2) ความท้าทายหรือปัจจัยภายในระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ ความสอดคล้องของเป้าหมาย นโยบาย โครงสร้าง ค่านิยม และการปฏิบัติ 3) ความท้าทายหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยในปี 2565 ที่เป็นอันดับ 1 ในทั้ง 3 รอบการสำรวจคือ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับมหภาค (รัฐและเอกชน) และจุลภาค (ครอบครัว) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ สถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจ ช่วงอายุ พื้นที่ตั้ง พบว่ามี ความแตกต่างกันในรายละเอียดของความคิดเห็นในอันดับรองลงไปของประเด็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจกับพื้นที่ตั้ง

ข้อค้นพบที่น่าเสนอมาแสดงให้เห็นว่าสภาวะการศึกษาไทยปี 2565 มีประเด็นที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล การตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการขับเคลื่อนการตัดสินใจและการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามยังคงมีประเด็นความท้าทายที่เป็นปัญหาภายในระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน

3.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการสำรวจชีพจรการศึกษาไทย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาได้ประสบความสำเร็จตามแผนการจัดการศึกษาของชาติ และตอบสนองต่อบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

1. **เร่งฟื้นฟูการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา** โดยฟื้นฟูการเรียนรู้ที่ถดถอยไปของนักเรียนในช่วงการเรียนรู้ที่หายไปจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าช่วงก่อนการแพร่ระบาดในระยะปานกลางถึงระยะยาว โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการติดตามการฟื้นฟูการเรียนรู้ ริเริ่มดำเนินการให้ความสำคัญโดยภาครัฐ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและประเด็นการเรียนรู้ที่ต้องเร่งฟื้นฟูอย่างชัดเจน ให้การสนับสนุนทรัพยากรและติดตามการดำเนินงานในทุกระดับและขยายผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. สร้างความสอดคล้องและความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายกับการปฏิบัติบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ทันต่อบริบทและสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากนั้นกำหนดนโยบายในทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศไปจนถึงระดับพื้นที่ และกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และแนวปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ในระบบการศึกษา ให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดหลักเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ที่กำหนดไว้ ความสอดคล้องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบอยู่เสมอ เพื่อให้ทันนโยบาย กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เป็นไปในทิศทางเดียว และสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ทันทีเมื่อเกิดความไม่สอดคล้องขึ้น นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน และทัศนคติ ค่านิยมที่มีร่วมกันของบุคลากรในระบบการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายของการศึกษา

3. พัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนให้เอื้อต่อการกำหนดนโยบายและติดตามการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยการนำสารสนเทศที่ได้จาก Big data และการใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพสูง ถูกต้องแม่นยำ และน่าเชื่อถือ มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับบริหารงานและปฏิบัติงานการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายในภาพรวมทั้งประเทศ ไปจนถึงระดับปฏิบัติการในพื้นที่และครอบคลุมงานในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็งานตามบทบาทหน้าที่ปกติ ไปจนถึงงานตามนโยบายเร่งด่วน การใช้ Big data และระบบเทคโนโลยีจึงเกี่ยวข้องกับบุคลากรในระบบการศึกษาทั้งหมดที่สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ตามความต้องการ รวมถึงเกี่ยวข้องกับสาธารณชนที่สามารถรับรู้สารสนเทศทางการศึกษาจาก Big data ได้ด้วย

4. จัดสรรทรัพยากรและกระจายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเน้นการใช้ข้อมูล Big Data ในการเข้าถึงและทำความเข้าใจสภาพบริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของตัวนักเรียนและสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียนและสถานศึกษาที่ส่งผลทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้หรือได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพหรือต่ำกว่ามาตรฐานเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนอย่างตรงจุด และใช้การจัดการเชิงพื้นที่ในการจัดสรรงบประมาณและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพบริบทเชิงพื้นที่

5. ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและอาชีพในอนาคต โดยปรับปรุงหลักสูตรให้เน้นสมรรถนะ เชื่อมต่อกับอาชีพยุคใหม่และมีงานทำและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้จริง มีโปรแกรมการเรียนรู้และวิชาต่าง ๆ ที่ทันสมัย สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของโลกและความต้องการของท้องถิ่น และตรงกับความต้องการของนักเรียน หลักสูตรที่ทันสมัยควรยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ และกระบวนการได้ง่าย เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลก และเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคสังคมและผู้จ้างงาน

6. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นผู้เรียนรู้ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยกำหนดนโยบายและกระบวนการที่ใช้คัดเลือกครูและผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ มีทักษะภาษาอังกฤษ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่แท้จริงและเหมาะสมกับภาระงานและบริบทของโรงเรียน รวมถึงนโยบายและกระบวนการที่ใช้พัฒนาครูและบุคลากร

ทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับความสุขในการปฏิบัติงานของครู และส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก และลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครู

7. พัฒนาระบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ โดยควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินที่เชื่อมต่อตั้งแต่ระดับห้องเรียนไปจนถึงระดับประเทศเข้าด้วยกัน และเชื่อมต่อการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาเข้าด้วยกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการประเมินและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศให้มากขึ้น นำสารสนเทศการประเมินไปใช้หลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ใช้กำหนดนโยบาย วางแผนดำเนินการ ไปจนถึงใช้ปฏิบัติงานในการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ครูใช้ผลประเมินพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารการศึกษาใช้ผลประเมินสนับสนุนการทำงานของครู และนักเรียนและผู้ปกครองใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฟื้นฟูการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัยและสอดคล้องกับนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการออกแบบการจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การทำความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดี และการยอมรับของครูที่มีต่อช่วงวัยและยุคสมัยการเกิดที่แตกต่างกันของนักเรียน ความหลากหลายทางความคิด มุมมองทางสังคมและวัฒนธรรม และการแสดงออกที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้และลักษณะธรรมชาติของนักเรียนเพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นนำสารสนเทศที่ได้รับมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

9. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยให้สถานประกอบการและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรและองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ผู้ปกครองและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและช่วยปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม และสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/>
- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และคณะ. (2565). รายงานสภาวะพื้นฐานการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิภาพการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา. เอกสารอัดสำเนา
- รัฐบาลไทย (2565). ถ้อยแถลง พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณเนื่องในโอกาสการประชุมระดับผู้นำว่าด้วยการพลิกโฉมการศึกษา (Transforming Education Summit 2022: TES) ในวันจันทร์ที่ 19 กันยายน 2565. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/59437>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานสภาวะการศึกษาไทยประจำปี 2564. สำนักประเมินผล การจัดการศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570). ราชกิจจานุเบกษา. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF
- Royal Thai Government. (2022). *National Statement of the Royal Thai Government on Transforming Education*. Deriving from <https://transformingeducationsummit.sdg4education2030.org/ThailandNationalStatement>
- Cobo, C., A. Munoz-Najar, and I. Sanchez Ciarrusta. 2021. “Remote Learning during COVID-19 Pandemic: How Countries Have Faced the Challenge of Implementing Multichannel Education Delivery Strategies.” *Education for Global Development* (blog), January 14, 2021. <https://blogs.worldbank.org/education>.
- Royal Thai Government. (2565). *National Statement of the Royal Thai Government on Transforming Education*.
- Schady, Norbert, Alaka Holla, Shwetlena Sabarwal, Joana Silva, and Andres Yi Chang. 2023. “Collapse and Recovery: How the COVID-19 Pandemic Eroded Human Capital and What to Do about It.” World Bank, Washington, DC. <http://hdl.handle.net/10986/39>
- UNICEF Thailand. (2023). *Is Thailand on the Path to an Inclusive Recovery?: Finding from the First round of a High-Frequency Surveys 2022*. Bangkok: UNICEF Thailand.
- UNICEF Thailand. (2023). *Is Thailand on the Path to an Inclusive Recovery?: Finding from the Two rounds of high-frequency surveys*. Bangkok: UNICEF Thailand.

UNICEF Thailand. (2023). Is Thailand on the Path to an Inclusive Recovery? Findings from 2 Rounds of High-Frequency Surveys.

World Bank. (2022a). “Early Grade Reading Rainbow: A Quick Guide to Ending Learning Poverty.” World Bank, Washington, DC. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099005004212230690/P17425207894e40fe0b6e901ebe150bd216>.

World Bank. 2022b. “Ghana: Online Education for Delivering Learning Outcomes during the COVID-19 School Closure.” Results Brief, May 16, World Bank, Washington, DC. <https://www.worldbank.org/en/results/2022/05/16/afw-ghana-online-education-for-delivering-learning-outcomes-during-the-covid-19-school-closure>.

World Bank. (2023). Learning Recovery to Acceleration. Available at www.worldbank.org

World Bank, UNESCO (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization), UNICEF (United Nations Children’s Fund). 2021. The State of the Global Education Crisis: A Path to Recovery. Washington, DC, Paris, New York: World Bank, UNESCO, and UNICEF

บทที่ 4

สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิภาพ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

จาก Learning Loss สู่ Learning Recovery สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วง 2 – 3 ปีที่ผ่านมา ได้พลิกโฉมการจัดการศึกษาอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นไว้ในรายงานภาวะการศึกษาไทยปี 2563 และ 2564 พบว่า ผลกระทบสำคัญที่สุดที่เกิดขึ้น คือ การสูญเสียการเรียนรู้ (Learning Loss) อันเนื่องมาจากการต้องหยุดเรียนเป็นเวลานาน รวมทั้งเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จาก Onsite มาเป็น Online

ดังนั้น นโยบายการจัดการศึกษาในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จึงให้ความสำคัญในเรื่อง “หน่วยงานต่าง ๆ จะมีแนวทางอย่างไรที่จะฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning Recovery) ที่สูญเสียไปกลับคืนมา” นอกจากนี้ อีกหนึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจำนวนมาก คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้นและเห็นได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยมีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาอันเป็นผลมาจากโควิด 19 เป็นจำนวนมาก แม้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะมีนโยบาย มาตรการ และโครงการมากมายมาลดผลกระทบดังกล่าว แต่ความสำเร็จของนโยบาย มาตรการ และโครงการต่าง ๆ เหล่านั้นยังเป็นสิ่งที่ต้องเร่งติดตามผลและขับเคลื่อนต่อไป

ด้วยความสำคัญของประเด็นสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้นำมาเป็นหัวข้อรายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2565 ซึ่งเป็นประเด็นบ่งบอกถึงภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 มากที่สุด โดยได้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสถานศึกษา ศึกษาเอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง จนนำมาสู่การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิภาพการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (Learning Recovery and Education Opportunities Effectiveness Accelerations Situation) ในวันที่ 27 ตุลาคม 2565 เวลา 09.00 – 15.00 น. ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

4.1 ประเด็นการศึกษา

ในช่วงปี 2565 การจัดการเรียนการสอนเริ่มกลับมาสู่ภาวะปกติ สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถกลับมาเปิดการเรียนการสอนได้อีกครั้ง ทำให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูเห็นถึงการสูญเสียทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และทุกสถานศึกษาต่างพยายามดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ที่สูญเสียไป โดยความพยายามดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับห้องเรียน สถานศึกษา หน่วยงานส่วนภูมิภาค หน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษา และวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อนำมาสู่การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิภาพการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ดังนี้

ประเด็นระดับห้องเรียน (สำหรับครูผู้สอน)

1. จากภาคเรียนที่ผ่านมา สืบเนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ผู้เรียนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง และท่านได้จัดการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียดังกล่าวอย่างไร

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างไร

ประเด็นระดับสถานศึกษา (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา)

1. จากภาคเรียนที่ผ่านมา สืบเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ผู้เรียนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้อะไรบ้าง และท่านได้ดำเนินการบริหารสถานศึกษาเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียดังกล่าวอย่างไร
2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีบริหารสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างไร

ประเด็นระดับหน่วยงานส่วนภูมิภาค (สำหรับผู้บริหารการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และนักวิชาการ)

1. ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ท่านได้ดำเนินการช่วยเหลือบริหารสถานศึกษาในการฟื้นฟูการสูญเสียหรือลดผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างไร
2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ของท่านหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างไร

ประเด็นระดับหน่วยงานส่วนกลาง (องค์กรหลัก ศธ. และหน่วยงานสังกัดส่วนกลาง ศธ.)

1. ในระยะการเปิดภาคเรียนแรกนั้น จากผลของการแพร่ระบาดของโควิด 19 ท่านได้ให้นโยบายในการฟื้นฟูการสูญเสียหรือลดผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างไร
2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร และนโยบายดังกล่าวมีความครอบคลุมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้นอย่างไร

ประเด็นการวิเคราะห์

1. โรงเรียนแต่ละสังกัด (รัฐ เอกชน ท้องถิ่น) แต่ละขนาด (เล็ก กลาง ใหญ่) และแต่ละประเภท (ประถม มัธยม ขยายโอกาส) มีปัญหาเกี่ยวกับ Learning Loss และ การฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning Recovery) เหมือนหรือต่างกัน อย่างไร
2. ผลการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ในโรงเรียนแต่ละสังกัด (รัฐ เอกชน ท้องถิ่น) แต่ละขนาด (เล็ก กลาง ใหญ่) และแต่ละประเภท (ประถม มัธยม ขยายโอกาส) มีความสำเร็จมากน้อยต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. บทบาทของครูและผู้อำนวยการต้องเป็นอย่างไรจึงจะทำให้การฟื้นฟูการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ
4. ความเชื่อมโยงและช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อการฟื้นฟูการเรียนรู้ จากหน่วยงานในระดับพื้นที่มาถึงโรงเรียน เป็นไปอย่างไรบ้างหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร
5. ปัจจัยใดที่ทำให้โรงเรียนสามารถฟื้นฟูการเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ

4.2 แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับห้องเรียน

สถานที่สำคัญที่จะทำให้การฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียนประสบความสำเร็จต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน โดยมีครูเป็นผู้นำ ผู้สนับสนุนส่งเสริม และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ทั้งนี้ในการอภิปราย ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ และแนวทางในการฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียนในรอบปี พ.ศ. 2565 มีครูผู้สอนจำแนกตามระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และขยายโอกาสเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนครูที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ลำดับ ที่	ประเภทของ สถานศึกษา	จำนวนผู้บริหารแยกตามขนาดของสถานศึกษา				ขยาย โอกาส	สถานศึกษา เอกชน	รวม
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่พิเศษ			
1	ประถมศึกษา	7	15	4	-	-	-	26
2	ขยายโอกาส	-	12	1	-	-	-	13
3	มัธยมศึกษา	1	1	5	2	-	-	9
	รวม	8	28	10	2	-	-	48

4.2.1 ลักษณะการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ โดยพบว่าการสูญเสียการเรียนรู้ที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทักษะวิชาการของผู้เรียน

โดยเฉพาะวิชาพื้นฐานหลักอย่างวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่เป็นปัญหาสำหรับทุกโรงเรียน เกิดภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ด้านทักษะทางการอ่าน การสะกดคำ การออกเสียง Phonics การเขียน ทำให้ส่งกระทบไปอีกหลาย ๆ วิชา เพราะเป็นวิชาภาษาที่ใช้ทักษะการอ่านเขียนเป็นหลัก หากนักเรียนอ่านเขียนไม่ได้หรือไม่คล่อง ย่อมมีผลกับวิชาอื่นด้วยเช่นกัน นักเรียนในระดับชั้นประถมอ่านไม่ออก สะกดไม่ได้ ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษายิ่งชัดเจนเพราะพื้นฐานการอ่านเขียนไม่ได้ ย่อมส่งผลให้เกิดภาวะสูญเสียทางการเรียนรู้ทั้งทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชื่อมโยง การประยุกต์ใช้ ส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ประสิทธิภาพพลดลงไปด้วยเช่นกัน สำหรับในวิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเกิดการสูญเสียการเรียนรู้อย่างชัดเจน นักเรียนประถมศึกษาตอนต้นหลงลืมวิธีการบวก ลบ จำนวน นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายท่องสูตรคูณไม่ได้ เพราะหลงลืมวิธีการท่องสูตรคูณทำให้นักเรียนไม่สามารถหาคำตอบการคูณ การหารได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนช่วงก่อนสถานการณ์โควิด ในระดับมัศึกษาก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการแก้โจทย์ปัญหายิ่งชัดเจนกับนักเรียนทุกระดับชั้น ถ้าทักษะการอ่านนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว การวิเคราะห์โจทย์ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับนักเรียน ทำให้การเรียนสำหรับนักเรียนเป็นเรื่องที่ยากไม่มีความสุข ท้อแท้กับการเรียนเมื่อกลับมาเรียนอีกครั้ง

2. ด้านสุขภาพ

ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 นักเรียนเรียนอยู่ที่บ้านการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การดื่มนม สำหรับบางครอบครัวที่ขาดแคลนผู้ปกครองจะไม่ได้รับการดูแลมากนัก เนื่องจากผู้ปกครองบางรายประสบปัญหาการตกงาน การเลิกจ้าง การลดเงินเดือน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากระหว่างวันนักเรียนอยู่บ้าน บางครั้งนักเรียนไม่รับประทานอาหารเช้าและดื่มนมตามความต้องการของร่างกายส่งผลให้นักเรียนเกิดปัญหาภาวะทุพโภชนาการ หรือนักเรียนบางคนไม่ได้ทำกิจกรรมนันทนาการ ออกกำลังกายส่งผลให้มีปัญหาภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องของรายได้ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและส่งผลต่อโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนบางคน

3. ด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และจิตใจ

นักเรียนขาดทักษะทางสังคมที่ขาดหายไป เนื่องจากที่บ้านของนักเรียนขาดแรงจูงใจและสมาธิในการเรียน สูญเสียการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ ทักษะทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ใช้เวลาว่างไปกับการเล่นโทรศัพท์ มากกว่าการเล่นกับเพื่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพกายและใจที่ดี

4.2.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูการสูญเสียการเรียนรู้

1. ด้านทักษะวิชาการของผู้เรียน

ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน แผนการสอนที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มข้นโดยจัดกิจกรรม Buddy Teacher จัดห้องเรียนเสริมสำหรับเด็กที่ผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ ใช้แบบฝึกกิจกรรมสนับสนุนจากสถาบันภาษาไทย จัดชั่วโมงสอนภาษาไทย คณิตเสริม สำหรับอังกฤษ ใช้วิธี 4W1H PBL การจับกลุ่มนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษ และวางแผนการสอนซ่อมเสริมในรายวิชาต่าง ๆ โรงเรียนให้ความสำคัญการสอนเสริมในช่วงเช้าและก่อนเลิกเรียนเพื่อทบทวนทักษะที่หายไป เช่น แบบฝึกทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมพี่สอนน้อง Sudoku การท่องสูตรคูณ วิธีการแก้ไขปัญหาโดยจัดทำชุดการเรียนรู้ให้แบบบูรณาการสำหรับผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหาที่นักเรียนได้ขาดหายไปจากการเรียนรู้ในปีที่ผ่านมา และได้จัดทำนวัตกรรมให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนตามระดับความสามารถเพื่อให้นักเรียนมีความสุขที่จะเรียนรู้ โดยเรียนรู้จากเรื่องที่น่าสนใจไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้น ในด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต โรงเรียนมีการจัดห้องสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เน้นการบูรณาการร่วมกันในแต่ละรายวิชาและต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ ใช้ Learning Box จาก Starfish (คิด วางแผน ออกแบบ สร้างสรรค์ นำเสนอ) เพื่อเสริมทักษะด้านการสื่อสาร มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามเพื่อปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระยะสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนโดยการวัดผลและคัดกรองนักเรียน วัดจากระดับเก่ง กลาง อ่อน เพื่อจัดกิจกรรมช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้ตรงจุดโดยผ่านกระบวนการคัดกรองโดยใช้เครื่องมือพื้นฐานที่โรงเรียนได้จัดกระทำและสะท้อนให้เห็นปัญหาที่แตกต่างกันตามปัจเจกบุคคลนั้น ๆ ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมีการบูรณาการสหวิทยาการใช้วิธีการกระตุ้นโดยการเสริมแรงเน้นการคิดวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อมูลและให้นักเรียนสะท้อนผลออกมาโดยยกตัวอย่างความเป็นจริงที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมหรือประสบการณ์ตรงของนักเรียนและเน้นให้มีการปฏิบัติจริงเพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนเพื่อเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน จากสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติและนำมาวิเคราะห์ร่วมกันโดยครูจะอยู่ในฐานะผู้กระตุ้นให้เกิดการคิดที่เป็นระบบโดยใช้หลักทฤษฎีและเหตุผลที่เหมาะสม

2. ด้านสุขภาพ

มีการบูรณาการทักษะทางสังคม กิจกรรมกลุ่ม ปรับเปลี่ยนแผนการสอน กระตุ้นความสนใจ ผู้เรียนโดยปรับประยุกต์ใช้นวัตกรรม Learning by Doing (กิจกรรมปลูกผัก hydroponic, ทำกรอบรูปเป็น ส่วนหนึ่งในโครงการนักรุกกินน้อย) และกิจกรรม Brain Gym เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน การจัดโครงการอาหารกลางวัน นม สำหรับนักเรียนที่มีประโยชน์และการจำหน่ายอาหาร ราคาถูกสำหรับนักเรียนในช่วงเช้าและนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่งเสริมและจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในชมรมกีฬาที่นักเรียนสนใจ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการทำขนม อาหาร จำหน่ายร่วมกับนักเรียน สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับเด็กทั้งในโรงเรียนและบ้าน โดยเน้นสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนให้มากที่สุด โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีความไว้วางใจครู มุ่งเน้นให้เด็กอยากมาโรงเรียน ด้วยการไม่เป็นครูที่มีอคติกับนักเรียน ไม่แบ่งชนชั้น ปฏิบัติกับเด็กทุกคนด้วยความเท่าเทียม ไม่ปล่อยผ่านพฤติกรรม bully ครูต้องไม่เป็น bully นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีการใช้คำพูดในเชิงบวก ไม่ล้อเลียนกัน พยายามทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นที่พึ่ง ให้กับผู้เรียน

3. ด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และจิตใจ

โรงเรียนให้การช่วยเหลือเบื้องต้น โดยการให้ครูประจำชั้นเยี่ยมบ้านสำรวจ และให้การช่วยเหลือเร่งด่วนสำหรับครอบครัวที่ขาดแคลน เช่น ถุงยังชีพ ให้การสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า อนุโลมการแต่งกายชุดนักเรียน พัฒนาทักษะงานอาชีพโดยจัดกิจกรรมไข่ไก่ตองเกลือ (ชุมชนมีการเลี้ยง ไก่จำนวนมาก) นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพเช่น การปลูกผักสวนครัว ทำโดนัทจิ๋ว การทำอูบบล็อก ผ้าบาติก ผ้าปาเต๊ะ กิจกรรมตลาด online และกิจกรรม influencer สร้างรายได้ ให้นักเรียนและครอบครัว รวมไปถึงจัดหา สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับผู้เรียนผ่านเครือข่ายสมาคมผู้ปกครอง ส่งผลให้ผู้เรียนจดจำและสนุกกับการทำกิจกรรมมากกว่าเล่นเกมส์ และเป็นการสร้างรายได้จากการฝากขาย ที่สหกรณ์ร้านค้าที่โรงเรียน การใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการติดตามและให้ความช่วยเหลือกับ นักเรียนที่ขาดโอกาสทางการเรียนรู้ หลังจากที่คุณครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียนครูก็จะร่วมกันวางแผนในการส่งเสริม การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาด้วยหลัก 4 On คือ On life การให้ผู้เรียนได้เรียนบนพื้นฐานชีวิตจริงคือ ความรู้ที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน On book มีการส่งหนังสือเรียนให้นักเรียนที่บ้าน On box ตั้งกล่องส่งงานโดยมีอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนเพื่อใช้ในการเรียน และ On home คือการให้ นักเรียนที่ขาดโอกาส ขาดความพร้อม นั้นไม่ขาดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนที่บ้านได้

4.2.3 ผลของโควิด 19 ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียน

การแก้ไขปัญหาในวิกฤตการณ์ฟื้นฟูการเรียนรู้และโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ที่ส่งผลต่อโอกาสและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากการที่เสวนาร่วมกับคณะครู ระดับมัธยมศึกษา พบประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำทางด้านฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวและการส่งผลต่อโอกาสความพร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จัดเป็นปัญหาพื้นฐานที่คุณครูทั้ง 2 ระดับได้สะท้อนออกมาและมีความเห็นตรงกันในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 นั้น ได้ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจภายในครอบครัวต่อครัวเรือนเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนบางคนจำเป็นต้องช่วยผู้ปกครองในการทำงานเพื่อหาเงินในการดำรงชีวิต จึงทำให้ส่งผลต่อประสิทธิภาพ เวลา และโอกาสในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงการฟื้นฟูภาวะการเรียนรู้ที่ถดถอย จึงเป็นการผูกปัญหาให้เกิดความยากในการพัฒนานักเรียนและต่อยอดโอกาสหลักวิกฤตการณ์การเรียนรู้ถดถอย

2. ความเหลื่อมล้ำในการสอบเข้าแข่งขันเพื่อศึกษาต่อ

จากบริบทของทางโรงเรียนที่ครูได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกันในครั้งนี้จะพบได้ว่าปัญหาเดิมของโรงเรียนคือการขาดปัจจัยส่งเสริมในการสนับสนุนนักเรียนให้มีความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาเป็นต้นทุนเดิมอยู่แล้ว และจากสถานการณ์ภาวะการศึกษาถดถอยทำให้นักเรียนยิ่งขาดโอกาสและเกิดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้จึงขาดประสิทธิภาพและองค์ความรู้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเรียนในโรงเรียนจนถึงมหาวิทยาลัย

3. ความเหลื่อมล้ำทางด้านทักษะในศตวรรษที่ 21

ยุคแห่งความก้าวล้ำทางนวัตกรรมและทักษะเฉพาะบุคคลแต่กลับมาพบความถดถอยทางการเรียนรู้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้เกิดภาวะความเหลื่อมล้ำทางทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านของทักษะ Soft Skills และ Hard Skills ในบริบทของโรงเรียนที่เข้าร่วมกันสนทนาในครั้งนี้ ทำให้เห็นได้ชัดว่านักเรียนยังมีปัญหาพื้นฐานทางการเรียนรู้จึงยังไม่สามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพอีกทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะเข้ามาตอบสนองการพัฒนาฯ เข้าไม่ทั่วถึงทุกโรงเรียน ในกลุ่มสนทนาข้างต้นโรงเรียนที่มีทรัพยากรและผู้สนับสนุนจะสามารถไขว่คว้าโอกาสในการพัฒนานักเรียนไว้ได้แต่หากโรงเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และทรัพยากรจะสามารถพัฒนานักเรียนได้ตามขอบเขตที่มีขีดจำกัด

4. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

- จัดให้คุณครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษาทำการเข้าถึงผู้เรียนผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสร้างความไว้วางใจให้กับผู้เรียนและพบปะผู้ปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำด้วยกันพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และความจำเป็นของนักเรียนที่จำเป็นจะต้องเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาในการพัฒนาตนเอง ในฐานะนักเรียนตามช่วงวัยแห่งการเรียนรู้
- มีการจับมือกับภาคีเครือข่าย อาทิ สมาคมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถาบันวิชาการ องค์กรเอกชน มหาวิทยาลัย หรือทำ MOU ร่วมกับวิทยาลัยที่มีการส่งเสริมอาชีพให้กับนักเรียน พร้อมทั้งระดมทุนให้กับนักเรียนที่มีความพร้อมแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้เข้าศึกษาต่อ
- ได้มีการระดมทรัพยากรจากชุมชนในท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ของนักเรียน สร้างทางเลือก เพื่อให้เด็กนักเรียนค้นพบความถนัดของตนเอง ให้มีทั้งทักษะวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งผู้สนับสนุนที่พอจะมีปัจจัยที่จะสนับสนุนในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการต่อยอดการเรียนรู้เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหามาในสถานการณ์ดังกล่าว

4.3 แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษาประสบความสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบของการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่รองรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ ในการอภิปราย ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาวะการณ์ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียนในรอบปี พ.ศ. 2565 และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สภาวะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ลำดับ ที่	ประเภทของ สถานศึกษา	จำนวนผู้บริหารแยกตามขนาดของสถานศึกษา				ขยาย โอกาส	สถานศึกษา เอกชน	รวม
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่พิเศษ			
1	ประถมศึกษา	5	7	7	-		-	19
2	ขยายโอกาส	-	-	-	-	11	-	11
3	มัธยมศึกษา	1	4	6	2		1	14
รวม		6	11	13	2	11	1	44

4.3.1 แนวการบริหารสถานศึกษาเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจึงสรุปได้ 5 มาตรการ ดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมทั้งระบบ ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายการประเมินตนเองในทุกด้าน เช่น สถานที่ บุคลากร นักเรียน มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เหมือนบ้าน มีการคัดกรองผู้เรียนก่อนเข้าเรียนซึ่งพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการอ่านออกเขียนได้ ด้านการคิดคำนวณ และด้านสุขภาพกายและจิต มีการมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มใส่ใจ กลุ่มห่วงใย และกลุ่มใกล้ชิด

2. การวางแผนของสถานศึกษาทั้งระบบ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมเพื่อมอบนโยบายให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมขับเคลื่อนการฟื้นฟูการเรียนรู้ มีการวางแผนกลยุทธ์ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการฟื้นฟูการเรียนรู้ จัดทำโครงการอย่างเร่งด่วน เช่น โครงการสอนเสริมเติมความรู้ โครงการเพื่อนคู่คิด โครงการคณิตศาสตร์ Homebase โครงการสามเหลี่ยมขี้ผึ้ง โครงการคลินิกการเรียนรู้ และโครงการพี่ช่วยน้อง เป็นต้น

3. การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาให้กับนักเรียนรอบด้าน มีการอบรมครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูคิดค้นนวัตกรรมเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น Smart Kids พิชิต Learning Loss Model , Learning Box, ตะปงโมเดล, นวัตกรรมภาษาพาเพลิน, นวัตกรรม KQ มีการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีการพัฒนาครูให้ออกแบบการวัดและประเมินผลตามศักยภาพของนักเรียน

4. การช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูออกแบบสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน มีการช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการใช้นวัตกรรม 3 ก ได้แก่ ไกล่ซิด เกื้อหนุน กำลังใจ ในการฟื้นฟูสภาพจิตใจ ทำความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกโดยนำนักจิตวิทยาเข้ามาช่วยเหลือนักเรียน มีการเข้าค่ายปรับพฤติกรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและการเข้าสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความสุข เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองร่วมกันดูแลนักเรียน

5. การติดตามปรับปรุงและผลสะท้อนกลับ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศติดตาม ให้ความช่วยเหลือครูอย่างใกล้ชิด มีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์เพื่อแก้ไขและพัฒนาต่อไป มีการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนเครือข่าย

4.3.2 แนวการบริหารสถานศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ในการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ทั้งระบบมิใช่แค่ Learning Loss แต่ต้องมองให้กว้างกว่า มีการทำความร่วมมือกับทุกภาคส่วน กำหนดมาตรการให้โรงเรียนได้นำไปพัฒนา โดยผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ สถานศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมให้นักเรียนกลับมาเรียนได้อย่างมีความสุขสบายใจ ให้เกิดความรู้สึกรักโรงเรียนเป็นพื้นที่ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิธีบริหารสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) สำรวจสภาพปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนร้อยละ 100 เพื่อให้รู้ปัญหาที่ครอบคลุมทุกด้าน เช่น สภาพครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจ สุขภาพ และการเรียน มีการวางแผนโดยใช้รูปแบบการบริหารของ Stronger PASE Model ปรับทัศนคติครูไม่ให้ทิ้งนักเรียนไว้ข้างหลัง

2) คัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ (สุขใจ) กลุ่มเสี่ยง (สนใจ) กลุ่มมีปัญหา (ใส่ใจ) กลุ่มพิเศษ (สนใจ) วิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล เพื่อจัดโครงการ/กิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน

3) จัดสรรงบประมาณและจัดทำโครงการส่งเสริมหรือโครงการป้องกันแก้ปัญหาตามกลุ่มของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้เข้าถึงการเรียนอย่างเท่าเทียม เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการระดมทรัพยากรเพื่อมอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน โครงการส่งเสริมอาชีพ โครงการแนะแนวศึกษาต่อ เป็นต้น

4) ทำความร่วมมือกับชุมชน องค์กร หน่วยงานภายนอก เพื่อระดมทรัพยากร เช่น ทุนการศึกษา สื่อการเรียน อุปกรณ์ในการเรียน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ให้กับนักเรียนที่ต้องการได้รับการสนับสนุนและเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค ขอสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา ดนตรี กีฬา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อจัดกิจกรรมเสริมทักษะให้กับนักเรียน

5) นิเทศติดตามและประเมินผล เน้นประเมินผล Formative Evaluation มากกว่าการประเมินผลแบบ Summative Evaluation ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ C4 1) care (ดูแลห่วงใย) 2) clean (โปร่งใสซัด) 3) clear (ขจัดอุปสรรค) 4) corporate (ร่วมมือ ร่วมใจรัก สามัคคี)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการวางแผน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำให้เหลือน้อยที่สุด บางครั้งความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ อาจส่งผลให้นักเรียนต้องออกจากระบบการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนออกจากระบบการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างดียิ่ง

4.4 แนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้ในระดับพื้นที่

การฟื้นฟูการเรียนรู้ในภาพรวมของประเทศจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผลการดำเนินการในระดับพื้นที่/ระดับจังหวัดเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยบุคคลสำคัญที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารในระดับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ศึกษาพิเศษ หัวหน้าหรือผู้จัดการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ในการอภิปราย ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ และแนวทางการบริหารการศึกษาเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียนในรอบปี พ.ศ. 2565 และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.3 จำนวนผู้บริหารการศึกษาที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สถานะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ลำดับที่	ประเภทของบุคลากรทางการศึกษา	จำนวน (คน)
1	ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา	2
2	รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา	7
3	ศึกษาพิเศษ	11
4	นักวิชาการ	8
5	อาจารย์มหาวิทยาลัย	3
รวม		31

4.4.1 แนวทางการบริการการศึกษาเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการ ได้ร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และร่วมสรุปผลสภาพปัญหาการสูญเสียภาวะการเรียนรู้ของผู้เรียนแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้

1) สิ่งที่คุณเรียนได้เคยเรียนรู้ไปแล้ว ขาดการซ้ำย้ำทบทวนและเชื่อมโยงความรู้ ทำให้องค์ความรู้นั้นขาดหาย เช่น เด็กนักเรียนชั้น ม.1 ได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระวิชาในระดับชั้น ม.1 ไปแล้ว แต่เมื่อทำการทดสอบปรากฏว่าเด็กไม่สามารถทำแบบทดสอบได้จึงทำให้ความรู้พื้นฐานที่จะนำไปเรียนต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นมีปัญหา

2) สิ่งที่คุณเรียนเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะเนื้อหาใหม่ ๆ ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และเมื่อวัดผลการเรียนรู้ ปรากฏว่าคุณเรียนไม่สามารถทำแบบทดสอบได้จึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ต่ำ หรือไม่ปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียนต่อ เช่น เด็กนักเรียนชั้น ม.1 เมื่อเข้ามาเรียนแล้วไม่เข้าใจ จึงไม่อยากเรียนต่อในระดับ ม.2

3) มีการนิเทศติดตามเชิงลึกลงไปโรงเรียนเพื่อไปพูดคุยกับครูและผู้เรียน จัดทำแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานว่ามีนักเรียนอ่าน คำนวณ คิดวิเคราะห์ ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือเด็กในระดับชั้นปฐมวัย ป.1 - ป.3 เพื่อจัดทำเครื่องมือเพื่อทดสอบภาวะถดถอยว่ามีด้านใดบ้าง เช่น ด้านการอ่าน นำคำพื้นฐานของชั้นเรียน ป.1 นำมาทดลองให้อ่านว่า อ่านได้หรือไม่ รวมถึงการประเมินด้านสุขภาพจิตของผู้เรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการเรียนในรูปแบบ active learning บูรณาการรายวิชาต่าง ๆ นำความรู้จากที่ได้เรียนในช่วงออนไลน์มาใช้ร่วมกับโรงเรียนในปัจจุบัน

4) ผู้เรียนไม่มีสมาธิในการเรียนรู้ เมื่อกลับมาเรียนในรูปแบบ Onsite ไม่สามารถจดจ่อกับการเรียนได้ในระยะเวลาสั้น ๆ

5) ผู้เรียนขาดทักษะด้านการอ่าน การเขียน ได้แก่ ผู้เรียนบางส่วนสะกดคำไม่ถูกส่งผลให้อ่านหรือเขียนไม่ถูกต้อง

6) ผู้เรียนขาดทักษะการคิดคำนวณ ได้แก่ ไม่สามารถบวกหรือลบเลขได้

7) นักเรียนขาดทักษะทางเทคโนโลยีและการกำกับตนเอง

2. ด้านสุขภาพกาย สุขภาวะจิต

1) ผู้เรียนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ มีโรคอ้วน เนื่องจากการเรียนที่ผ่านมาเป็นแบบ Online ไม่ได้ควบคุมการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และไม่ได้ออกกำลังกาย

2) นักเรียนมีสภาวะเครียด วิตกกังวล และซึมเศร้า ทั้งเรื่องการเรียนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3) ผู้เรียนที่สภาพครอบครัวไม่พร้อม เช่น ผู้ปกครองยากจนไม่สามารถสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน Online จึงทำให้เกิดปมด้อยและไม่อยากเรียน

3. ด้านปฏิสัมพันธ์

1) นักเรียนขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และกับครู รวมถึงการฝึกทักษะมารยาททางสังคม

2) นักเรียนขาดการมีวินัยเชิงบวก ขาดระเบียบวินัย และทักษะทางสังคม เช่น การพูด การแสดงออก

3) ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลนักเรียนทำให้ขาดการดูแลด้านพฤติกรรมและการปฏิสัมพันธ์

4.5 วิเคราะห์ผลการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด 19 คือ ประเภทของสถานศึกษา ขณะที่ประเภทของสถานศึกษานั้น ผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ที่แตกต่างกันออกไปด้วย รวมทั้งโรงเรียนในแต่ละประเภทก็ยังมีบริบทและวิธีการบริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์ผลสำเร็จของการการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา โดยมีปัจจัยดังกล่าวเป็นฐานในการวิเคราะห์

4.5.1 ผลสำเร็จของการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา

โรงเรียนในแต่ละระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษา ขยายโอกาส และมีมัธยมศึกษาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันอีกด้วย ทั้งนี้ในการประชุมระดมความคิดเห็น สามารถจำแนกปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 4.4 ปัญหาเกี่ยวกับ Learning Loss และการฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning Recovery)

ประเภทโรงเรียน	ปัญหา Learning Loss	วิธีการฟื้นฟู Learning Recovery
โรงเรียนประถมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ โดยเฉพาะวิชาภาษาไทย อังกฤษ (Phonics) - นักเรียนไม่จดจ่อในการเรียน ไม่สมาธิในการเรียน ขาดแรงจูงใจในการมาเรียน - ทักษะการคิดคำนวณ มีผลการประเมินที่ค่อนข้างต่ำ - ทักษะทางสังคม อารมณ์ จิตใจ นักเรียนขาดการปฏิสัมพันธ์ และทักษะทางด้านการสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบคัดกรอง SDQ - หนังสือ 9 เล่ม จากสถาบันภาษาไทย - นวัตกรรม 4 รู้ 1 แจกรูปคำ ใช้สมุดโน้ต - ชุดคำศัพท์ Bing Go - สมุดมด - กล้องการเรียนรู้ บูรณาการสู่ชิ้นงาน - จัดมุมการเรียนรู้ในห้องเรียน - ใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ - กิจกรรมเล่านิทานภาษาอังกฤษ - จัดกิจกรรมสอนเสริม กิจกรรมท่องสูตรคูณ กิจกรรม Sudoku - ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เทคนิค Brain Gym ใช้ นวัตกรรม Learning by Doing เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างแรงจูงใจในการมาเรียน การใช้สื่อร่วมกับ Starfish (Learning Box) จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ เช่น กิจกรรมปลูกผักไฮโดรโปนิก การทำงานฝีมือ กิจกรรมนักรุกจิงน้อย - ครูทำกิจกรรม Buddy Teacher ใช้แบบฝึกกิจกรรมสนับสนุนจากสถาบันภาษาไทย

ประเภทโรงเรียน	ปัญหา Learning Loss	วิธีการฟื้นฟู Learning Recovery
โรงเรียนขยายโอกาส	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการอารมณ์ และทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น - การอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ - ขาดประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้เทคนิค Brain Gym และจิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายในเพื่อเป็นการฝึกสมาธิให้กับนักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ - ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้หลากหลาย เช่น 4W1H และ PBL การจับกลุ่มนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การเขียน เทคนิคการสอนโดยการใช้เกมส์เป็นสื่อในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน - สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับเด็กทั้งในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีความไว้วางใจครูและอยากมาโรงเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ - ไม่สามารถคิดคำนวณแบบพื้นฐานได้ - ขาดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - วัดผลและคัดกรองผู้เรียน โดยการจัดระดับเก่ง กลาง อ่อน เพื่อจัดกิจกรรม และช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน - ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการบูรณาการสหวิทยาการ ใช้วิธีการกระตุ้นโดยการเสริมแรง เน้นเรื่องการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงข้อมูล และเน้นให้มีการปฏิบัติจริงเพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียน - จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียน

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในการดำเนินการของสถานศึกษาแต่ละประเภท พบประเด็นที่น่าสนใจ รายละเอียดดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 4.6 ตารางเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของปัญหาและวิธีการฟื้นฟู

ประเด็น	ปัญหา	วิธีการฟื้นฟู
ความเหมือน (Comparison)	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะวิชาการของนักเรียนที่ถดถอยทุกโรงเรียน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์ (อ่านไม่ออกไม่คล่อง คิดเลขไม่ได้ ไม่คล่อง การคิดวิเคราะห์) - สุขภาวะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจที่ให้นักเรียนขาดสมาธิ แรงจูงใจในการมาเรียน ขาดทักษะการใช้ชีวิตภายในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อดูความพร้อมของนักเรียนและเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน - จัดกิจกรรมสอนเสริม - ปรับเปลี่ยนแผนการสอนและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียน - การใช้เทคนิค Brain Gym และจิตศึกษา พัฒนาปัญญาภายในเพื่อเป็นการฝึกสมาธิให้กับนักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ - ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ Learning by Doing เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างแรงจูงใจในการมาเรียน
ความแตกต่าง (Contrast)	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนระดับมัธยมขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ - ขาดทักษะการสื่อสาร สำหรับนักเรียนประถม 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการบูรณาการสหวิทยาการ ใช้วิธีการกระตุ้นโดยการเสริมแรง เน้นเรื่องการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงข้อมูล และเน้นให้มีการปฏิบัติจริง เพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้เรียน - ใช้ Learning Box จาก Starfish (คิดวางแผน ออกแบบ สร้างสรรค์ นำเสนอ) เพื่อเสริมทักษะด้านการสื่อสาร

สรุป ปัญหา Learning Loss และการฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning Recovery) มีความเหมือนกันคือ ผู้เรียนมีการสูญเสียการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น สูญเสียด้านพฤติกรรมและปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งนักเรียนขาดทักษะการเรียนรู้ด้านอาชีพและปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ส่วนการดำเนินการฟื้นฟูการเรียนรู้ (Learning Recovery) แต่ละโรงเรียนที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะใช้ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน แต่อาจมีความแตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน และศักยภาพของสถานศึกษา ความสำเร็จมากน้อยก็ต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนมีขนาดต่างกัน ภาพรวมการช่วยเหลือจากการวางแผนดำเนินการเพื่อฟื้นฟูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดกลาง ขยายโอกาส ก็ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น การจัดสรรงบประมาณ จำนวนครูและบุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนขนาดเล็ก ผลความสำเร็จอาจจะลดลงมาเล็กน้อย เนื่องจากปัญหาสภาพทางครอบครัว ปัญหาของอุปกรณ์การเรียน และสภาพปัญหาฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดตามขนาดของสถานศึกษา จะพบว่า ผลการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่มีความสำเร็จค่อนข้างมาก เนื่องจากทั้งโรงเรียนและนักเรียนมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน แต่สำหรับโรงเรียนขนาดกลางบางโรงเรียนยังพบปัญหาในเรื่องการฟื้นฟูการเรียนรู้ เช่น จากสถานการณ์โควิด 19 บางครอบครัวพบปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวต้องย้ายถิ่นฐาน รวมถึงนักเรียนบางคนต้องออกนอกระบบการศึกษาเนื่องจากต้องช่วยครอบครัวทำงาน ผลการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสของรัฐบาล ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางมีความสำเร็จมากน้อยต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนมีขนาดต่างกัน ภาพรวมการช่วยเหลือจากการวางแผนดำเนินการเพื่อฟื้นฟูในโรงเรียนขยายโอกาสก็ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายผลจากการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนรายบุคคล คลินิกการเรียนรู้ การสร้างห้องเรียนคุณภาพพัฒนาผลสัมฤทธิ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีขึ้น และผ่านเกณฑ์ แต่ก็มีส่วนน้อยที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็กที่ผลความสำเร็จอาจจะลดลงมาเล็กน้อย เนื่องจากปัญหาสภาพทางครอบครัว ปัญหาของอุปกรณ์การเรียน และสภาพปัญหาฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว

ผลการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ในโรงเรียนแต่ละประเภท ประเด็นที่มีความสำเร็จมากที่สุดคือ สามารถแก้ปัญหาให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยโรงเรียนมีแนวทาง วิธีการ รูปแบบที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การให้นักเรียนกลับมาเรียนได้อย่างมีความสุข โดยได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์กรวิชาการ องค์กรเอกชน ที่ให้การสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนเพื่อให้นักเรียนกลับมาเรียน ใช้ชีวิตภายในโรงเรียน สังคมได้อย่างมั่นใจและมีความสุข

4.5.2 ผลสำเร็จของการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประเภทของบุคลากรทางการศึกษา

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแต่ละประเภทมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน โดยครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ขณะที่ผู้บริหารการศึกษา อาทิ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการ ก็นำเน้นการทำหน้าที่ในการหนุนเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แต่ความสำเร็จในภาพรวมจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความร่วมมือในการปฏิบัติจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นสามารถถอดบทเรียนในการดำเนินการของบุคลากรแต่ละประเภทได้ ดังนี้

1) บทบาทของครูและผู้อำนวยการต้องเป็นอย่างไรจึงจะทำให้การฟื้นฟูการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

บทบาทของครู คือ การทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) ให้กับผู้เรียนได้สามารถพัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการศึกษาเพราะสภาพแวดล้อมในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลกระทบต่อผู้เรียน อาทิ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ต้องปรับการเรียนมาเป็นรูปแบบ Online แม้กระทั่งภาวะถดถอยของผู้เรียนหลังจากที่ได้กลับมาเรียนในสถานศึกษา วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบันและเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมากขึ้นจึงจำเป็นที่ผู้คนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ดังนั้นครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กอย่างเข้าใจและพร้อมที่จะทุ่มเทวิชาความรู้ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับชีวิตจริงโดยมีผู้อำนวยการคอยสนับสนุนและส่งเสริมทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสิ่งสำคัญที่ครูต้องยึดปฏิบัติและแสดงบทบาทออกมาคือ การมีศีลธรรม คุณธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นบุคคลที่สมบูรณ์และมีคุณภาพของชาติ

ขณะที่ ผู้อำนวยการต้องมีภาวะผู้นำแบบ Agile Leader คือ ผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างความเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยี พร้อมกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ต้องเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก และแนวทางการแก้ปัญหา โดยผ่านการประชุม PLC กับครู บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข สร้างวิสัยทัศน์ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์ ศึกษาสภาพปัญหาเชิงรุกในระบบการเรียนของนักเรียน เสริมสร้างสุขภาพจิตให้กับผู้เรียน เสริมสร้างศักยภาพครูให้สร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา และนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้

2) ความเชื่อมโยงและช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อการฟื้นฟูการเรียนรู้จากหน่วยงานในระดับพื้นที่มาถึงโรงเรียน เป็นไปอย่างไรบ้างหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค หรือไม่ อย่างไร

(1) **มุมมองความคิดเห็นจากครู** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้มีการช่วยเหลือให้คำแนะนำและกำกับติดตามการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ ทางโรงเรียนยังได้ประสานและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในชุมชน ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม และสร้างเสริมประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ในสัปดาห์แรกของการเปิดเรียน เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักเรียนมีความสนใจและอยากกลับมาเรียนที่โรงเรียน ด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเรียนรู้ทักษะอาชีพ กิจกรรมดนตรี กิจกรรมกีฬา ฯลฯ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในชุมชน ผู้ปกครอง เป็นอย่างดีในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จและสามารถดึงดูดให้นักเรียนที่หลุดออกจากการเรียนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ได้กลับเข้ามาเรียนในโรงเรียน

(2) **มุมมองความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษา** โรงเรียนได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับพื้นที่มาถึงโรงเรียน ราบรื่นด้วยดี โดยในส่วนของชุมชนได้มีการใช้ชุมชนมาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสริมทักษะอาชีพและเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียนและนิเทศติดตาม ช่วยเหลือ แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณในการดำเนินงาน ในภาพรวมทุกโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น สมาคมผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการช่วยเหลือ สนับสนุนด้านงบประมาณทุนการศึกษา พร้อมทั้งมีการส่งนักจิตวิทยาเข้ามาดูแลสภาพจิตใจของครูและนักเรียนในสถานศึกษา ทำให้ในช่วงการฟื้นฟูการเรียนรู้เป็นไปด้วยความราบรื่น ปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่อาจมาจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ จึงต้องบริหารจัดการในงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัด และการแพร่ระบาดของโควิด 19 ยังไม่หมดไป จึงต้องบริหารจัดการอย่างรอบคอบและระมัดระวัง

(3) **มุมมองความคิดเห็นจากผู้บริหารการศึกษา** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดูแลและสนับสนุนรวมถึงกำหนดนโยบายและแนวทางการการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติให้กับสถานศึกษา จึงได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาเน้นในเรื่องกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เช่น การประกวดผลงานทางวิชาการ การแสดงทางดนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดเรียนรู้โดยวิธี Active Learning หรือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงการหรือการแก้ปัญหา เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย รวมไปถึงการกำหนดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการที่ทบทวนความรู้ อีกทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษาใช้รูปแบบการจัดการเรียนแบบ 7 ขั้นตอน 1) คัดกรอง 2) จัดทำแผนพัฒนา 3) พัฒนาตามแผน 4) แลกเปลี่ยน 5) ปรับปรุง 6) ทำ Good Practice ของโรงเรียน 7) นำเสนอเพื่อแบ่งปันผลการดำเนินการ และเนื่องด้วยบริบทของแต่ละโรงเรียน

มีความแตกต่างกัน ขนาดของโรงเรียนทำให้วิธีการจัดการมีความหลากหลาย ในบางโรงเรียนสามารถใช้เพียงนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการฟื้นฟูผู้เรียน แต่ในบางโรงเรียนจำเป็นที่จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ทั้งการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหาร ครูผู้สอน จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้เรียน

นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีการส่งเสริมให้สถานศึกษาเปลี่ยนโรงเรียนเป็นเสมือนบ้าน เปลี่ยนครูเป็นเสมือนผู้ปกครอง ให้โรงเรียนเพิ่มการดูแลเอาใจใส่ อบรม เรื่องการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงบวก มีวินัยต่อตนเองและสังคม เน้นการพัฒนาด้านทักษะชีวิต พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น ยุวนวัตกรรมขึ้นมา การให้รุ่นพี่มาช่วยสอนรุ่นน้องโดยมีการแบ่งค่าตอบแทนให้รุ่นพี่ที่มาช่วยสอนโครงการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อฟื้นฟูผู้เรียน มาตรการช่วยเหลือโรงเรียน 5 มาตรการ ประเมินสภาพแวดล้อม ออกแบบวางแผน สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู Coach Online Course Micro Learning ช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล ติดตามปรับปรุงสะท้อนผล PLC Coaching มีการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่จาก UNICEF ให้แก่นักเรียนได้ลงไปทำกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูทักษะการอ่านโครงการ tsqp โรงเรียนพัฒนาตนเองที่เน้นออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นทักษะต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในระดับที่สูงขึ้น รวมถึง Learning Box ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ ก็ยังคงนำมาใช้ได้ถึงปัจจุบัน

สิ่งที่สำนึกเขตพื้นที่การศึกษาค้นพบ คือ มีผู้เรียนที่หลุดจากระบบโรงเรียนไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นฐาน รวมถึงการไม่เห็นความจำเป็นของการเรียน เนื่องจากมีผู้เรียนบางส่วนที่ออกไปทำงานในช่วงระหว่างการหยุดเรียนและการเรียนออนไลน์ ซึ่งสามารถสร้างรายได้และเกิดการเรียนรู้ใหม่ด้วยตนเอง จึงทำให้คิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าไปเรียนในระบบ และในพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านการคมนาคมและเศรษฐกิจ การช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อการฟื้นฟูการเรียนรู้จากหน่วยงานในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยความราบรื่นมากกว่าในเขตพื้นที่ห่างไกล เช่น เขตภูเขา ชนกลุ่มน้อย ที่การคมนาคมและเศรษฐกิจไม่ดี การช่วยเหลือไม่ค่อยเข้าถึง ขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนสำหรับนักเรียนที่ยากจน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่มีผลมาตั้งแต่ช่วงที่ต้องเรียนออนไลน์ เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 สิ่งแรกที่พบ คือ เด็กย้ายถิ่นฐาน ยกตัวอย่างในพื้นที่ท่องเที่ยว โรงงานอุตสาหกรรม เมื่อย้ายมาอยู่ในโรงเรียนทำให้ความรู้ที่ได้รับไม่เป็นไปตามวัย แนวทางแก้ไขคือต้องให้ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเป็นครูผู้สอน มีคลิปวิดีโอที่กลับไปเรียนซ่อมเสริมที่บ้าน แต่ก็พบปัญหาอีกว่า นักเรียนไม่มีอุปกรณ์ ทางหน่วยงานของภาคเอกชนจึงได้ให้การสนับสนุนโดยมีกล่องเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน ซึ่งเป็นชุดการเรียนรู้ที่ non-electronic ทั้งนี้ความเหลื่อมล้ำไม่ได้เกิดขึ้นกับนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นกับครูด้วย เพราะบางครั้งครูขาดเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน ยกตัวอย่าง มูลนิธิทางการศึกษาได้จัดทำเว็บไซต์ เพจ ที่มีเครื่องมือให้ครูสามารถเข้าไปเลือกและนำมาใช้กับนักเรียนของตนเอง และท้ายที่สุดผู้เข้าร่วมสนทนาก็ได้ให้ความเห็นว่า ไม่มีนวัตกรรมใดที่สามารถมาทดแทนครูในห้องเรียนได้

4.5.3 ปัจจัยความสำเร็จในการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

จากสถานการณ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้ผู้เรียนเกิดการสูญเสียการเรียนรู้และส่งผลต่อโอกาส และเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียน ทางสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการฟื้นฟูการจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น UNICEF Thailand คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นดังกล่าว ร่วมกันพูดคุยถึงสภาพปัญหาที่พบเจอและกระบวนการที่นำมาใช้ในการฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในระหว่างการประชุม ผู้เข้าร่วมได้รับฟังคำถามที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหา ในการฟื้นฟูสภาพการณ์ถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่านได้แสดงความเห็นอย่างอิสระและเป็นกันเอง รวมทั้งมีการสกัดความรู้และประสบการณ์ตรงของผู้เข้าร่วมประชุมอย่างเต็มที่ เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตรงกับความเป็นจริง และสังเคราะห์ออกมาเป็นปัจจัยความสำเร็จในการฟื้นฟู การเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ดังนี้

1) ปัจจัยความสำเร็จในมุมมองของครู

- โรงเรียนต้องมีการให้ครูประเมินความพร้อมของครอบครัวในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยโรงเรียนสามารถช่วยได้ด้วยการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ของทางโรงเรียน และในด้านพัฒนาการและการรับรู้ของนักเรียนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการกำหนดแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหาจะได้แก้ไขปัญหาการเรียนรู้ที่ถดถอยของนักเรียนได้อย่างตรงจุด
- การพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน โดยการสนับสนุนครูให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยลดช่องว่างในการเรียนรู้ การช่วยเหลือนักเรียนทางด้านสุขภาวะ และต้องให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นรายบุคคล เพราะนักเรียนแต่ละบุคคลมีปัญหาและการเรียนรู้ที่ต่างกัน
- การพัฒนาครู โดยการให้คุณครูที่ปรึกษาเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน และการเข้าถึงผู้เรียนผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับผู้เรียนและพบปะผู้ปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำ และมองให้ออกว่านักเรียนยังขาดหรือต้องเพิ่มเติมสิ่งไหน เพื่อช่วยเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไป และครูต้องพัฒนาสร้างสื่อการสอน มีการสร้างเครือข่ายให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้
- มีการติดตามและปรับปรุงการทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยครูต้องมีการติดตามผลจากนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว แล้วนำมาวิเคราะห์ว่ามีส่วนใดบ้างที่ต้องมีการปรับปรุงหรือเพิ่มเติม เพื่อทำให้เกิดการฟื้นฟูการเรียนรู้ของนักเรียนที่ดีขึ้น

2) ปัจจัยความสำเร็จในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา

- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับวิธีในการวางนโยบายและนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ ครูต้องปรับวิธีในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์
- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและการวางแผนปฏิบัติการของโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน พัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการของโรงเรียน และการกำกับติดตามปรับปรุงจากการประเมินผล
- ความร่วมมือของทุกภาคส่วน และการบริหารจัดการที่เป็นระบบของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งการบริหารจัดการด้านงบประมาณที่สนับสนุนในส่วนของการฟื้นฟูการเรียนรู้

3) ปัจจัยความสำเร็จในมุมมองของผู้บริหารการศึกษา

- การวางแผนการดำเนินงานและการกำหนดนโยบายเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ระดับเขตพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เช่น นโยบาย 2 ใหม่ 5 มุ่งสู่หนึ่งจุดหมาย โดยมีองค์ประกอบ คือ 2 ใหม่ ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ลดการประชุม และเน้นนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงาน และ 5 มุ่ง ประกอบด้วย 1) มุ่งโอกาสและความเสมอภาค 2) มุ่งความปลอดภัย 3) มุ่งคุณภาพ 4) มุ่งประสิทธิภาพ และ 5) มุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

- เขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมให้สถานศึกษาสร้างเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับสาธารณสุข และนักจิตวิทยา เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับนักเรียน โดยได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนเป็นบ้าน และให้ครูเป็นเสมือนผู้ปกครองของเด็ก สอนเด็กในเรื่องมารยาทและทักษะทางสังคม
- เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน เน้นทักษะทางดนตรี กีฬา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- เขตพื้นที่การศึกษาเข้าร่วมกระบวนการ PLC กับสถานศึกษาเพื่อระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
- มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน
- มีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ประสานการนิเทศภายนอกจากเขตพื้นที่การศึกษา
- พัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ PA Base, Classroom Base, Area Base ผสมผสานกัน
- การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมของครูให้สามารถสังเกตและเข้าใจผู้เรียน มีทักษะและความสามารถในการช่วยเหลือผู้เรียนเฉพาะบุคคลได้ ความพร้อมของสื่อ นวัตกรรม และอุปกรณ์การเรียนการสอนของครู ต้องมีอย่างเพียงพอและหลากหลาย ความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลผู้เรียน ตามคำแนะนำของครูและทุนทรัพย์ทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจน ปัจจัยทั้งหมดนี้ล้วนเป็นส่วนขับเคลื่อนให้โรงเรียนดำเนินการฟื้นฟูการเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “สภาวะการฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิภาพการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา” (Learning Recovery and Education Opportunities Effectiveness Accelerations Situation) จะส่งผลต่อตัวตั้งต้นในระบบการศึกษา เมื่อผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ควบคุมนโยบาย และลงมือปฏิบัติ ได้รับรู้ถึงสภาพปัญหา และได้รู้แนวทางในการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กัน การศึกษาก็จะสามารถดำเนินต่อไปได้โดยเข้าถึงทุกคน ไม่แบ่งแยกครอบครัวหรือฐานะทางเศรษฐกิจ และยังส่งผลเป็นวงกว้างต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับชมที่บ้าน ได้รับรู้ถึงสภาวะการศึกษาและสิ่งที่น่าสนใจที่นักเรียนทั้งหลายร่วมมือกันทำอย่างตั้งใจและหวังผลให้ลงสู่ผู้เรียนที่จะกลายมาเป็นอนาคตที่ดีของเป็นเทศชาติต่อไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ช่วงเวลา พ.ศ. 2565 เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ศึกษาต่าง ๆ กลับมาจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบอีกครั้ง หลังเกิดสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการ คือ “การฟื้นฟูการเรียนรู้และการเร่งรัดประสิทธิผลของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา” เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนกลับมามีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะตามที่ควรจะเป็นอีกครั้ง และหามาตรการในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นและรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปี 2565 และวิเคราะห์ข้อมูลจนมาสู่บทสรุปของสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ดังนี้

5.1 สรุปสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมในปี พ.ศ. 2565 และสังเคราะห์ข้อมูลกล่าวดังกล่าวออกมาเป็นสรุปสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้

1) การฟื้นฟูการเรียนรู้ เป็นภารกิจเร่งด่วนของภาคการศึกษาที่ต้องดำเนินการเป็นอันดับแรก เพื่อฟื้นฟูการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ให้กลับคืนมา อาทิ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น การสูญเสียด้านพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ ความสำเร็จในการดำเนินการอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน และศักยภาพของสถานศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การฟื้นฟูการเรียนรู้ประสบความสำเร็จมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ต้องเอาจริงเอาจังกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2) การเร่งรัดประสิทธิผลของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ในขณะนี้ประเทศต่าง ๆ เริ่มฟื้นตัวจากสถานการณ์โควิด 19 และกำลังกลับมาพัฒนาประเทศอีกครั้ง โดยแนวคิดที่หลายประเทศใช้ในการดำเนินการคือ ล้มแล้วต้องลุกไว (Resilience) รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ไม่เกิดปัญหาเช่นเดิมซ้ำขึ้นอีก สำหรับด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ออกมาตรการในการฟื้นฟูการเรียนรู้มาเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม มาตรการต่าง ๆ อาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนกลับมามีความรู้และทักษะเทียบเท่าตามช่วงวัยที่พึงมี และส่งผลให้มีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเร่งรัดติดตามการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้นมากยิ่งขึ้น

3) บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้พ่อ แม่ และผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนของบุตรหลานมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการสำรวจวิจัยการศึกษาไทย จะพบว่า กลุ่มผู้ปกครองเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้น และสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากเป็นพิเศษ และประเด็นเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ปกครองและผู้เรียนให้เข้ากับสถานการณ์ที่ผันผวนเป็นประเด็นที่สำคัญที่บ่งบอกสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 ได้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น

4) **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** เป็นปัญหาที่อยู่คู่กับการศึกษาไทยมาอย่างยาวนาน และเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด 19 ยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังเกิดสถานการณ์โควิด 19 ที่การเรียนรู้ต่าง ๆ จำเป็นต้องพึ่งพาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจเท่านั้น ที่จะสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ผู้เรียนที่ไม่พร้อมทางเศรษฐกิจก็จะไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ ทำให้ปัจจัยทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีเพิ่มมากขึ้น

5) **ความก้าวหน้าสำคัญของการศึกษา ปี 2565** มีมาตรการและโครงการสำคัญที่ได้รับการริเริ่มและอนุมัติให้ดำเนินการเป็นจำนวนมาก แต่มาตรการที่ถือว่าส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษามากที่สุดอย่างหนึ่งคือ การปรับอัตราเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียนและเพิ่มศักยภาพสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้สถานศึกษามีงบประมาณเพิ่มมากขึ้นในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และเกิดผลทางตรงสู่ผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น

5.2 ประเด็นการศึกษาที่ต้องเฝ้าระวังและติดตามต่อไป

ช่วงเวลาปี พ.ศ. 2565 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาในทุกประเทศเริ่มลุกขึ้น และฟื้นตัวจากผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 และเป็นช่วงเวลาในทุกประเทศเริ่มปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้วิเคราะห์ประเด็นการศึกษาที่ภาคการศึกษาต้องเฝ้าระวังและติดตามต่อไป 3 ประเด็น ดังนี้

1) **ความจำเป็นของโรงเรียน** รูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนเป็นจำนวนมาก จนทำให้การศึกษากระแสรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การศึกษาทางเลือก การศึกษาตามอัธยาศัย Home School ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นคำถามที่ว่า “โรงเรียนยังมีความจำเป็นสำหรับการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตอีกหรือไม่” การหาคำตอบของคำถามนี้ จำเป็นต้องมองการศึกษาในมุมมองที่กว้างขึ้น และเชื่อมโยงกับโลกของอาชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะต้องการการศึกษาในรูปแบบใด ต้องเข้าไปอยู่ในโลกของการทำงาน ซึ่งในมุมมองของภาคเอกชนและสถานประกอบการต้องการแรงงานที่มีทักษะและเจตคติที่เหมาะสมกับอาชีพนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Soft Skills และ Growth Mind Set ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนามาจากโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น โรงเรียนยังคงมีความจำเป็นอยู่ เพียงแต่รูปแบบในการจัดการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับโลกของอาชีพมากขึ้น และเน้นการสร้างทักษะเพื่อนำไปประกอบอาชีพมากขึ้น สถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องรีบศึกษาและทบทวนตนเองว่า การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนสิ่งใดบ้าง และดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อให้โรงเรียนยังสามารถเป็นที่พึ่งของเด็กและเยาวชนได้อยู่

2) **โรงเรียนต้องสอนใครบ้าง และสอนอย่างไร** สถานการณ์ในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนต้องการความรู้จากโรงเรียนลดน้อยลง เพราะความรู้ต่าง ๆ สามารถหาเรียนรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ขณะที่กลุ่มวัยแรงงานต้องการความรู้ และทักษะใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลกของอาชีพที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้ง

ผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นก็ต้องการพัฒนาทักษะเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันด้วยเช่นเดียวกัน คนแต่ละช่วงวัยจึงมีความต้องการในการศึกษาและพัฒนาตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนจึงมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปจากอดีตที่ผ่านมาตามรูปแบบการเรียนรู้และโครงสร้างของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป เป้าหมายและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมจึงไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนแต่ละช่วงวัยที่มีความจำเป็นที่แตกต่างกันได้อีกต่อไป กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนจึงมีเพิ่มมากขึ้น และขยายไปสู่กลุ่มนอกรั้วเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน กลไกหนึ่งที่จะเข้ามาตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ คือ ระบบธนาคารหน่วยกิต ที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นให้ได้โดยเร็ว นอกจากนี้ โรงเรียนควรสอนอะไรบ้างสำหรับเด็กและเยาวชนในวัยเรียน ความคาดหวังในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โรงเรียนต้องปรับตัวและให้ในสิ่งที่เด็กและเยาวชนไม่สามารถหาได้จากที่อื่น อาทิ ประสบการณ์ทางสังคม การแนะแนวอาชีพ การให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ หากทำได้แล้วนั้น จึงจะทำให้โรงเรียนยังมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต

3) ข้อสังเกตสำคัญที่ได้จากการประชุมรับฟังความคิดเห็น ภูมิทัศน์ทางการศึกษาไทย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกกลุ่ม จะให้ความสำคัญกับ “ชุดทักษะ (Skill Sets)” มากกว่าชุดความรู้ ทั้งทักษะที่ผู้เรียนพึงมีเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทักษะที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาพึงเพิ่มเติมเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งทักษะที่ผู้ปกครองพึงมีเพื่อให้การแนะนำช่วยเหลือบุตรหลานในการศึกษา สิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าชุดความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษากำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นว่า “นักเรียนต้องรู้อะไร” มาเป็น “นักเรียนต้องทำอะไรได้บ้าง” นอกจากนี้ การจัดการศึกษายังต้องขยายกลุ่มเป้าหมายไปสู่กลุ่มนอกรั้วเรียนเพิ่มมากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและความต้องการของสังคม เพื่อให้คนทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาอย่างมีความสุขและตอบสนองต่อความต้องการและความกดดัน เพื่อลดสถานการณ์การเกิด Burn out ของผู้เรียนในวัยเรียน ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่ม NEETs มีเพิ่มมากขึ้น และรวมทั้งเกิดสถานการณ์ brain drain ในกลุ่มวัยทำงาน

5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

เป้าหมายสำคัญของการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย คือ สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับผู้บริหารตั้งแต่ระดับสถานศึกษาจนถึงระดับกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่มาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ และข้อมูลที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จาก 4 บทที่ผ่านมา รวมทั้งการสรุปและอภิปรายสภาวะการศึกษาไทยในหัวข้อที่ผ่านมา สามารถสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้ ดังนี้

1) **ปรับปรุงการจัดการศึกษา** ให้ยืดหยุ่นตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่ม ทั้งหลักสูตร แนวการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอน โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีโลกการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

2) **ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณ** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญกับเงินอุดหนุนรายหัวลดน้อยลง เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณที่เพียงพอให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพิ่มการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบที่เน้น Demand Side Financing เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เงินงบประมาณไปถึงผู้เรียนโดยตรง

3) **ปรับทัศนคติและแนวคิดของคนทุกช่วงวัย** ให้เปิดใจรับฟังความแตกต่างทางความคิดของคนแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างครูกับนักเรียน ที่มีช่องว่างระหว่างช่วงวัยค่อนข้างมาก ซึ่งนำมาซึ่งความรู้สึกไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันส่งผลอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู

4) **ปรับระบบการติดตามประเมินผล** ควรมีการจัดทำระบบการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา แห่งชาติที่รวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในทุกระดับการศึกษาจากทุกสังกัด เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบันอย่างถูกต้องแท้จริง รวมทั้งจะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงหรือทบทวนนโยบายและแผนทางการศึกษาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เพิ่มมากขึ้น

5) **ปรับแนวทางในการจัดทำนโยบายทางการศึกษา** โดยเน้นการมองภาพความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพิ่มมากขึ้น อาทิ การทำฉากทัศน์ในอนาคต เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ เตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นอย่างทันท่วงที และหากเกิดสถานการณ์ดังกล่าวจริง จะทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นน้อยลง และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อรรถพล สังขวาสี

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.สวัสดิ์ ภู่อทอง

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.ภูมิพัทธ์ เรืองแท้

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา

นางอำภา พรหมวาทย

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา รักษาการในตำแหน่ง
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณารายงาน

นางสาวจุไรรัตน์ แสงบุญนำ

อดีตรองเลขาธิการสภาการศึกษา

นางชนิษฐา ห้านิรัติศัย

อดีตผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สป.ศธ.

บรรณาธิการ

ดร.อรรถพล สังขวาสี

เลขาธิการสภาการศึกษา

นายวีระพงษ์ อุ้งเจริญ

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา

เขียนรายงาน

นายวีระพงษ์ อุ้งเจริญ

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา

นางณิชนม ดวงมาลัย

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายภัทรธนาชาติ อาษากิจ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายกาญจน์วัฒน์ พรหมหา

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

ดร.จุฬาร เหมวรรณวงศ์กุล

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาวรัตนวดี ภูพันธ์เจริญสุข

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาวอุมาพร พนมเขต

นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ

นางสาวจิระพร อ้อมชมภู

ผู้ช่วยนักวิชาการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา